

UNIVERSITY OF TORONTO DUPL
3 1761 0037995 4

Vol 15

TRINITY UNIVERSITY
LIBRARY,

N. a S.H. 17 No. 1

Tripitaka
พระ
[Tripitaka]

ลุตตันตปิฎก ลัษยัตถนิกาย
Samyutta - nikaya -

สคาถวรรค
Sagathavagga

พระอหังการเถร ที่พระเมธาธรรมรัง วัดพิชัยญาติการาม

ชำระแล้ว

พิมพ์เป็นส่วนพระราชกุศล

ในมงคลสมัยแห่งสิริราชสมบัติได้ ๒๕ ปี บริบูรณ์

รัตนโกสินทรศก ๑๑๒

จิรั รัชเช ปติฏฐาตุ.

BL

1411

T8

1893

V. 15

อาร์มิกกา.

ศุภมัตตพระพุทธศาสนาเป็นอดีตภาคล่วงแล้ว ๒๔-๓๑ พระรา
มัตตยบันกาล มลิกสังวัจนรามาต มาพิภักษ์ปาฏิทโสรวาร
บริเนทกาลกำหนด

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทรเทพยมหามงกุฏ
บุรุษยรัตนราชวิวงษ์ วรุตมพงษ์บริพัตร วรชติยราชนิกรอดม จาตุรันต
บรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรรมิกมหาราชาธิราช บรมนารถบพิตร
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ทรงพระราชดำริเห็นว่า พระพุทธศาสนาโนวาททั้งปวงซึ่งกุลบุตรได้ศึกษา
แลปฏิบัติสืบมาจนบัดนี้ ย่อมเนื่องอยู่ในพระปริยัติไตรปิฎกทั้งสิ้น แต่
กาลก่อนมา พระเจ้าแผ่นดินที่นับถือพระพุทธศาสนา ย่อมทรงพระราช
ศรัทธาเป็นศาสนูปถัมภก ให้กำลังแก่พระสงฆ์พุทธสาวกให้ทำสังคีติชำระ

ขำมีภักดา.

พระไตรปิฎกปริยัติธรรม หลายครั้งหลายคราว เป็นราชประเพณีสืบมา
แต่จารึกเป็นอักษรลงในใบลานเป็นฉบับคัดลอกต่อกันไป จึงเป็นฉบับ
แพร่หลายไปในประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนาทั้งปวง แต่ก่อนมาประเทศ
ที่นับถือพระพุทธศาสนา ยังมีอำนาจปกครองบ้านเมืองโดยลำพังตัว
พระเจ้าแผ่นดินเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา ได้ทำนุบำรุงอุดหนุนการศาสนา
อยู่หลายประเทศด้วยกัน คือ กรุงสยาม เมืองลังกา เมืองพม่า เมืองลาว
เมืองเขมร เมื่อเกิดวิบัติอันตราย พระไตรปิฎกขาดสูญบกพร่องไปในเมือง
ใดก็ได้หาใครยหิบบ่มกันมาลอกคัดลงฉบับบริบูรณ์ ถ่ายกันไปถ่ายกันมาได้
แต่ในกาลทุกวันนี้ ประเทศลังกาแลพม่า ตกอยู่ในอำนาจอังกฤษ
ผู้ปกครองรักษากันเมือง ไม่ได้นับถือพระพุทธศาสนา ก็ทำนุบำรุง
มัตถอาณาประชาราษฎรไพร่บ้านพลเมือง หาได้อุดหนุนการพระพุทธ
ศาสนา เหมือนอย่างพระเจ้าแผ่นดินซึ่งนับถือพระพุทธศาสนาแต่ก่อน ไม่
พระสงฆ์ซึ่งปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา ก็ต่างคนต่างประพฤติตามลำพังตน
คนที่ชั่วมากกว่าดีอยู่เป็นธรรมดา ก็ชักพาให้พระปริยัติธรรมคำสั่งสอน
ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวิปริตผิดเพี้ยนไปตามอัธยาไครย์ ส่วนเมือง
เขมรนั้นเล่า ก็ตกอยู่ในอำนาจของฝรั่งเศส ไม่มีกำลังที่จะอุดหนุน
พระพุทธศาสนาให้เป็นการมั่นคงถาวรไปได้ ส่วนเมืองลาวที่อยู่ในพระ
ราชอาณาเขต สยาม เจ้านายแลไพร่บ้านพลเมืองก็นับถือพระพุทธ
ศาสนาวิปริตแปรปรวนไปด้วยเจือปนผีสาแหรกตา จะเอาเป็นหลักฐาน
มั่นคงก็ไม่ได้ ถ้าพระไตรปิฎกวิปริตเคลื่อนคลาดไป ในเวลานี้ จะหา
ที่สอบสวนลอกคัดเหมือนอย่างแต่ก่อนนั้นไม่มีแล้ว การพระพุทธศาสนา

อารัมภกถา.

ยังเจริญมั่นคงถาวรอยู่แต่ในประเทศสยามนี้ประเทศเดียว   จึงเป็น
เวลาสมควรที่จะสอบสวนพระไตรปิฎก   ให้ถูกต้องบริบูรณ์แล้วสร้างขึ้นไว้
ให้มากฉบับแพร่หลาย   จะได้เป็นหลักฐานเชื่อถือของศาสนธรรม
คำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบ ไปภายหน้า   ก็กรรมอันใดที่
พระผู้มีพระภาคเจ้า ได้ตรัสสั่งสอน ย่อมเป็นกรรมอันวิเศษอุดมยิ่ง   ซึ่งจะ
นำให้สัตว์พ้นจากทุกข์ภัย ได้ โดยจริงเป็นธรรมวิเศษเพียงแท้   ย่อมจะ
เป็นที่ปราถนาของผู้ซึ่งมีปัญญา   ได้เล่าเรียนตริตองแล้วปฏิบัติตาม
ได้รับผลมากน้อยตามประสงค์   ก็คงจะยังมีผู้ซึ่งจะอยากเรียนรู้เพื่อ
ปฏิบัติตามสืบไปภายหน้าเป็นแท้   จึงเป็นธรรมที่ควรจะสงวนไว้ให้เป็น
ประโยชน์แก่ชนภายหน้า   ก็การสร้างพระไตรปิฎกในประเทศสยาม   ที่มีมา
แต่โบราณนั้น   จารึกเป็นอักษรขอมลงในใบลานเพื่อเป็นของถาวรมั่นคง
แต่กาลที่ทำการลำบาก   กว่าสำเร็จแต่ละคัมภีร์ก็เป็นการเนินช้ามาก
ยากที่จะให้ฉบับพระปริยัติธรรมแพร่หลายไปได้   อนึ่งในสยามรัฐมณฑลนั้น
แต่เดิมได้เคยใช้อักษรขอมเป็นแบบฉบับมา   จึงทำให้ชนเป็นอันมาก
เข้าใจเสียว่าอักษรขอมเป็นของรองรับเนื้อความในพระพุทธศาสนา   เมื่อ
จะกล่าวโดยที่จริงแท้แล้ว ตัวอักษรไม่เป็นประมาณ อักษรใดใดก็ควรใช้ได้
ทั้งสิ้น   ประเทศอื่นที่นับถือพระพุทธศาสนา คือ ลังกา พม่า ลาว เขมร
 เป็นต้น   ก็สร้างพระไตรปิฎกด้วยอักษรตามประเทศของตนๆ ทุกประเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริเห็นการเช่นกล่าวมา
แล้วข้างต้นนี้   จึงมีพระราชประสงค์ที่จะให้ได้ตรวจสอบพระไตรปิฎกให้ถูก
ถ้วนแล้วแต่พิมพ์ด้วยอักษรสยาม   เป็นคัมภีร์ละเอียดหนึ่งบ้างสองเล่มบ้าง

อารัมภกถา.

เพราะทรงพระราชดำริเห็นว่า จะเป็นประโยชน์ดีกว่าจาริกลงในใบลาน
เรียงพิมพ์ครั้งหนึ่งได้หลายร้อยฉบับ จะหยิบยกไปมาก็ไม่เป็นการลำบาก
ท่านผู้ที่จะดูสอบสวนก็ง่าย เพราะหนังสือคัมภีร์หนึ่งก็รวบรวมอยู่ในเล่ม
เดียวกันไม่กระจัดกระจายขาดตกบกพร่อง ถึงแม้ว่ากระดาษจะไม่เป็นของ
มั่นคงถาวรเสมอด้วยใบลานก็จริงอยู่ แต่ตีพิมพ์ครั้งหนึ่งมากกว่าจารึกใน
ใบลานหลายสิบเท่า แลถ้าเก็บรักษาไว้ดีๆ แล้ว ก็อยู่ทนนานได้นับด้วยร้อยปี
เมื่อฉบับใดเป็นประโยชน์ที่ต้องการมาก ก็ตีพิมพ์เพิ่มขึ้นได้อีกมากกว่า
แลเร็วกว่าที่จะจารลงในใบลาน พระคัมภีร์พระปริยัติธรรมก็จะแพร่หลายสม
บุญในสยามรัฐมณฑลสืบไปภายหน้า ทรงพระราชดำริเห็นเป็นประโยชน์
ดังนี้ จึงมีพระราชประสงค์ที่จะตีพิมพ์พระปริยัติธรรมขึ้นให้แพร่หลาย เป็น
การเกื้อกูลแก่ความตั้งมั่นของคำสอนแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสืบไปภายหน้า
อีกประการหนึ่ง การซึ่งมีพระราชประสงค์จะตีพิมพ์พระปริยัติธรรมครั้งนี้
ได้มีพระราชหฤทัยมุ่งหมายจะใคร่ให้ได้สำเร็จจง ทันทกำหนดซึ่งทรงตั้ง
พระราชหฤทัยไว้ว่า ถ้าเสด็จดำรงอยู่ในศิริราชสมบัติได้ถึง ๒๕ ปี
จะโปรดให้มีการมหกรรมฉลองพระไตรปิฎกนี้ ให้เป็นการพระราชกุศลใน
มงคลสมัย ก็การซึ่งจะเสด็จดำรงอยู่ได้หรือไม่ได้ จนถึงกำหนดที่วานั้น
ก็เอาเป็นประมาณแน่วไม่ได้โดยธรรมดา แต่ทรงพระราชดำริหว่า การซึ่งทรง
พระปาริภคณาธิปไตยพระไตรปิฎกแลสร้างขึ้นให้แพร่หลายนี้ จะเป็นการมี
คุณแก่ชนทั้งปวงทั่วไป นับว่าเป็นการพระราชกุศลอันใหญ่ เป็นไปในทาง
ที่ขอบธรรม คงจะเป็นเครื่องอุปถัมภ์ให้ได้สำเร็จดังพระบรมราชประสงค์
จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ดำรัสสั่ง สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

อาร์มีกกา.

เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระภาณุพันธุวงศ์วรเดช เป็นแม่กอง
จัดการที่จะตีพิมพ์พระไตรปิฎก แลโปรดเกล้า ฯ ให้เจ้าพนักงานอาราธนา
พระบรมวงษานุวงศ์ซึ่งทรงผนวช แลพระราชคณะภิกษุสงฆ์กรมเปรียญผู้รู้
พระปริยัติธรรม มาประชุมทั้งพระราชดำริห์พระราชประสงค์แล้ว ได้
แบ่งปันกันตรวจตราแก้ไขต้นฉบับส่งลงพิมพ์ แล้วสำเร็จบริบูรณ์ตาม
พระบรมราชประสงค์

ทรงพระราชอุทิศส่วนพระราชกุศล ในการซึ่งได้ทรงสร้างพระปริยัติธรรม
ครั้งนี้ แก่มหานิกายทั่วไป ขอให้พระปริยัติธรรมอันตีพิมพ์ขึ้นไว้นี้
ดำรงอยู่สืบไปสันกาลนานเทอญ

ฯ

Transliteration of the Siamese alphabet and signs as used in the Pali text of this book.

Vowels.

Initial.   ခ or ခ်   ခာ   ခိ   ခီ   ခု   ခု   ခေ   ခေါ.

                 a   á   i   í   u   ú   e   o.

Medial & final.   ခ   ခာ   ခိ   ခီ   ခု   ခု   ခေ   ခေါ

Place.   over after over under   before   consonants.

Consonants.

က   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ

k   kh   g   gh   ñ   c   ch   j   jh   ñ

ဂ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ

t   th   d   dh   n   t   th   d   dh   n

ပ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ   ခ

p   ph   b   bh   m   y   r   l   v   s   h   !   m.

Example.

ဓာ   ခိဓာ   ခါဓာ   ခိဓာ   ခိဓာ   ခု   ခု   ခေ   ခေါ.

atha   attá   ása   iddhi   íd'í   uju   urú   eke   og'ho.

Reading stanzas.

พุทโธ   สุตพุทโธ   กรุณามหัตถโน,
Buddho   susuddho   karuṇāmahannaṇavo,

โยจจันตสุตฺตํทพรภาณโณ,

Yoccantasuddhabbaraṇaṇalocano,

โลกัสส   ปาปุปกิเลสฆาตโก;

Lokassa   pápupakilesaghátako;

วันทามิ   พุทฺธิ   อหมาทเรณ   ตํ.

Vandāmi   Buddham   ahamádarena   tam.

ธัมโม   ปทีโป   วิยา   ตัสส   สัตถุโน,

Dhammo   padípo   viya   tassa   satthuno,

โย   มัคคปากามตเทททินโน,

yo   maggapákamatabhedabhinnako,

โลกุตฺตโร   โย   จ   ตตฺถัตถิปโน

Lokuttaro   yo   ca   tadatthadípáno;

วันทามิ   ธัมมํ   อหมาทเรณ   ตํ.

Vandāmi   Dhammam   ahamádarena   tam.

สังโฆ   สุขเขตตารกียติเขตตลัณฺณิโต,

Sangho   sukhettábhayatikhettasaṇṇito,

โย   ทิฏฺฐจันโต   สุตตานุโพโสโก,

Yo   ditṭhasanto   sugatánubodhako,

โลลัปปีทีโน

อริโย

สุเมธโส;

Lolappahino

ariyo

sumedhaso;

วันทามิ

สังฆ

อหมาดาเรณ

ต.

Vandāmi

Sangham

ahamādarena

tam.

อิจฺเจวเมกัณฺตกิปูชเนยฺยํ,

Icevamekantabhipūjaneyyakam,

วัตถุตฺตยํ

วันทยตาภิสังขต,

Vatthuttayam

vandayatabhisankhatam,

ปูณัณ

มยา

ย,

มม

สัพพัตถา,

Puññam

mayā

yam,

mama

sabbupaddavā,

มา

โหนดุ

เว

ตัสส

ปภาวสิทฺธิยา.

Mā

hontu

ve

tassa

pabhāvasiddhiyā.

กิตติบัญัติ.

เทวดาสยัตต

นพวิคค	น้ำ	๑
นันทวิคค	„	๒
สัตติวิคค	„	๑๗
สตูลลปกายวิคค	„	๒๒
อาทิตตวิคค	„	๔๑
ชราวิคค	„	๔๗
อัมธวิคค	„	๕๑
มัตตาววิคค	„	๕๔

เทวปุตตสยัตต

ปจมวิคค	„	๖๐
อนาถบิณฑิกวิคค	„	๖๘
นानาติตถิยวิคค	„	๗๕

โกศลสยัตต

ปจมวิคค	„	๙๓
ทุติยวิคค	„	๑๐๖
ตติยวิคค หรือ มัลลจก	„	๑๒๘

मारสยัตต

ปจมวิคค	„	๑๔๑
ทุติยวิคค	„	๑๔๙

กิตติบัญัติ.

ตติยวัคค หรือ อูปริบัจก	น้ำ	๑๕๙
ภิกขุณีสยัตต	”	๑๗๓
พรหมสยัตต		
ปจิมวัคค	”	๑๘๕
ทติยวัคค หรือ บัจจก	”	๒๐๕
พราหฺมณสยัตต		
อรหันตวัคค	”	๒๑๘
อุปาสิกวัคค	”	๒๒๙
วังคีสยัตต	”	๒๔๕
วนสยัตต	”	๒๕๗
ยักขสยัตต	”	๒๖๖
ลักกสยัตต		
ปจิมวัคค	”	๒๗๗
ทติยวัคค	”	๒๙๐
ลักกบัจจก	”	๓๐๐

ไลอ้อนบัดด์.

อตุลฺปะจา.	อตุลฺปะจา.	หน้า	บันทึก
ธัมมมานิ	ธัมมมานิ	๕๖	๑๙
อเนตฺตกริยา	อเนตฺตกริยา	๙๔	๙
วุจฺจตีติ	วุจฺจตีติ	๙๖	๖
ตปฺเตจจ	ตปฺเตจจ	๙๙	๑๐
อภาล	อภาล	๙	๑๔
ตณฺถัสส	ตณฺถัสส	๙๑	๑๒
โปโล	โปโล	๙๖	๑๐
เอตฺตวโจ	เอตฺตวโจ	๑๐๒	๓
กัมมพฺพลา	กัมมพฺพลา	๑๐๕	๑๕
ถาวตฺถิยา	ถาวตฺถิยา	๑๒๙	๔
เอตฺตวโจ	เอตฺตวโจ	๙	๖
รคการุกฺเค	รคการุกฺเค	๑๒๙	๔
โอโรหะยา	โอโรหะยา	๙	๒๑
อัสสวตฺเตน	อัสสวตฺเตน	๑๓๓	๙
คามวโรป	-ปหิ	๙	๑๑
อนตฺตาด	อนตฺตาด	๙	๑๗
อุมฺบะชฺชัตติ	อุมฺบะชฺชัตติ	๑๓๔	๑๒
ปคคเพลล	ปคคเพลล	๑๔๙	๙
ทุทฺธมฺมัททกฺข	ทุทฺธมฺมัททกฺข	๑๕๙	๑๕

โสทรนบัตต.

อสุทฺธปาจ.	สุทฺธปาจ.	น้ำ	บันทึก
สันทิฏฺก	สันทิฏฺจิก	๑๖๐	๑๖
หุปายาสา	พหุปายาสา	„	๑๗
สพฺรหฺมจาริโย	-จารโย,-จาริโน	๑๖๒	๕
ตัตถเวณฺณตรธายติ.	-วันฺตรธายติ.	๑๗๙	๑๙
จลา	จาลา	๑๗๙	๑๖
พลวา นาม	นาม พลวา	๑๙๙	๑๕
พกสฺสฺตติ	พกสฺสฺตติ	๑๙๒	๗
พฺรหฺมปบัตติ	พฺรหฺมปบัตติ	๑๙๓	๑๒
(ตกในช่องที่ ๓)	นาม	๑๙๖	๒๑
ติสฺสกสฺสฺตติ	ติสฺสกสฺสฺตติ	๒๐๐	๕
วสฺสสฺสทสฺสฺสทนิ	-สทสฺสทนิ	๒๐๓	๑๙
-โกถิก-	-โกถากิก-	๒๐๕	๙
อจิร-	อจิร-	๒๐๖	๗
ปรหมวคฺโค	ขรหฺนตวคฺโค	๒๒๕	๑
ยณฺจ	ยณฺเจ	๒๓๕	๒

ลุตฺตํนํตํปิฏเก ลัญฺตํตํนิกาโย

ปจฺโม ลคฺคาถาวคฺโค.

เทวตาลัญฺจํ.

นโม ตลฺลํ ภควโต อรหโต ลมฺมาลมฺพหุตฺถลฺล.

นพวิคฺโค ปจฺโม.

ปจฺมํ โขมตฺรณลุตฺตํ.

เอวํ เม ลุตฺ. เอกํ ลมฺยํ ภควา ลาวตฺถิยํ วิหริ
 เชตวเน อนาลปญฺญํทกฺกัลลํ อารามเ. ธล โข อลฺลภตฺรา
 เทวตา อภิกกัณฺธาย วัตฺติยา อภิกกัณฺธวณฺณา เกวลกัณฺธิป
 เชตวนํ โอลาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปลัสมฺมิ; อุปลัสมฺมิตฺวา
 ภควนฺติ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนัต อัญฺจาสี. เอกมฺนัต จิตา
 โข ลสา เทวตา ภควนฺติ เอตทโว "กถนุ ตว มาวิธ
 โขมตฺริติ. อปฺปติฏฺฐจฺจ ชฺวาทํ อาวุโส อนายุทํ โขมตฺริณฺติ.
 ยถากถ ปน ตว มาวิธ อปฺปติฏฺฐจฺจ อนายุทํ โขมตฺริติ.
 ยทา ลวาทํ อาวุโส ลนฺติฏฺฐจามิ, ตทาลลฺล ลลลํทามิ; ยทา
 ลวาทํ आयูหามิ,* ตทาลลฺล นินฺยํทามิ; เว ชฺวาทํ อาวุโส
 อปฺปติฏฺฐจฺจ อนายุทํ โขมตฺริณฺติ.

จิรลล วัต บัลลามี พฺรหฺมณฺณ ปวิณฺพพุตฺ,

* ย. ยทา ลวาทํ อาวุโส आयูหามิ; พ. ยทาหํ आयูหามิ.

* ย. นินฺพพิตฺทามิ.

อ้นปติฏฐิจิ อนาคตัง ติณณิ โลเก วิสัฏฐิกันติ.

อิตมโว ล่า เทวตา, สมมุณโณ สัตถา อโหสิ.

ขณ โข ล่า เทวตา "สมมุณโณ" เม สัตถาติ ภควันติ
อภิวาเทตวา ปตักขินิ กัตวา ตตถเววันตรธายิติ.

สวตถึณิ. ทติยิ นิโมกขสุตต.

ขณ โข อรรถนตรา เทวตา อภิกกัณตาย วิสัฏฐิยา อภิก
กัณตวันณินา เกวลกัณปิ เขตวนิ โอภาเสตวา เยน ภควา
เตนุปลังกมิ, อุปลังกมิตวา ภควันติ อภิวาเทตวา เอกมัตติ
อัญจาลิ. เอกมัตติ จิตา โข ล่า เทวตา ภควันติ เขตทโว
"ชานาติ โน ตวี มาริส สัตถานิ นิโมกขิ ปโมกขิ วิเว
กัณติ. ชานามิ ชิวาหิ" อวูลิ สัตถานิ นิโมกขิ ปโมกขิ"
วิเวกัณติ. ยถากถิ ปน ตวี มาริส ชานาติ สัตถานิ
นิโมกขิ ปโมกขิ วิเวกัณติ.

นันทิภาวปริกขยา สลัณหาวิฉญาณลขยา,
เวทนานิ นิโรธา อุปลมา เอว ชิวาหิ อวูลิ ชานามิ,
สัตถานิ นิโมกขิ ปโมกขิ วิเวกัณติ.

ทติยิ อุปเนยยสุตต.

• เอกมัตติ จิตา โข ล่า เทวตา ภควโต สันติเก อิมิ

• ลี. สมมุณณาโต. • พ. โขหิ. • ลี. ปโมกขิ.

• สวตถึณิ ปภาสิณอัญจกถามิรมิโปตถเกสุ เวทนานิโรธาติ ปาโง
ทิสลลิตติ. • ลี. วิโมกขิ. • ลี. ฟีโปตถเกเยว สัพพสุตเตสุ
นิทานวณิ โหติ ยุโรปัยมิรมิโปตถเกสุ ปน นัตติ.

คำถ้อย อภาติ

“อุปนิยติ ชีวิตัมปิปมาเย
 ชรูปนิตลล น สันติ ตาณา,
 เขต ภัย มรณ เปกขมาโน
 ปุณณานิ กยราถ สุขาวทานิ.”
 อุปนิยติ ชีวิตัมปิปมาเย
 ชรูปนิตลล น สันติ ตาณา,
 เขต ภัย มรณ เปกขมาโน
 โลกามิส ปชเท สันติเปกโขติ.

จตุตถัง อัจเจเนตีสุตตัง.

เอกมนัต จิตา โข ลา เทวดา ภควโต สันติเก อิมิ คำถ้อย อภาติ

“อัจเจเนติ กาลา ตรยันติ รัตติโย
 วโยคณา อนุปัพพิ ชหันติ,
 เขต ภัย มรณ เปกขมาโน
 ปุณณานิ กยราถ สุขาวทานิ.
 อัจเจเนติ กาลา ตรยันติ รัตติโย
 วโยคณา อนุปัพพิ ชหันติ,
 เขต ภัย มรณ เปกขมาโน
 โลกามิส ปชเท สันติเปกโขติ.

ปัญจมํ กตติณทิสุตตัง.

เอกมนัต จิตา โข ลา เทวดา ภควันต คากาย ยัชฌภาสิ

“ กติ ฉินฺท เกติ ชเห กติ วุตฺตริ ภาวเย,
 กติ สังคาติโต ภิกฺขุ โขมตฺตนิโนติ วุจฺจติติ.
 บัณฺจ ฉินฺท บัณฺจ ชเห บัณฺจ วุตฺตริ ภาวเย,
 บัณฺจ สังคาติโต ภิกฺขุ โขมตฺตนิโนติ วุจฺจติติ.

นัฏฺฐํ ชาครสุตฺตํ.

เอกมณฺธํ จิตฺตา โข สทา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมํ
 คณํ อภาสิ

“ กติ ชาครตํ สุตฺตํ กติ สุตฺเตสุ ชาครา,
 กติภิ รชมาเทติ กติภิ ปริสุชฺฌติติ.
 บัณฺจ ชาครตํ สุตฺตํ บัณฺจ สุตฺเตสุ ชาครา,
 บัณฺจภิ รชมาเทติ บัณฺจภิ ปริสุชฺฌติติ.

ตตฺถมํ อปัปฺปวิทิตสุตฺตํ.

เอกมณฺธํ จิตฺตา โข สทา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมํ
 คณํ อภาสิ

“ เยถํ ธัมมา อปัปฺปวิทิตา ปรวาเทสุ นียเร,
 สุตฺตํ เต นปัปฺพุชฺฌนํติ กาโล เตสํ ปฺพุชฺฌิตุนฺติ.
 เยถํ ธัมมา สุปัปฺปวิทิตา ปรวาเทสุ น นียเร,
 สัมพุทฺธา สัมมทฺถัณฺญา จรณฺติ วิสเม สมนฺติ.

อวัจฺจมํ สุตฺตมํ มุฏฺฐสุตฺตํ.

เอกมณฺธํ จิตฺตา โข สทา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมํ

• ลี. สังคาติโก; มุ. พ. สังคาติโค อ. สังคาติโต (สังเค อติโต
 อติกกัณฺโธ) • ลี. อปัปฺปวิทิตา. • ลี. พ. ปรวาเทสุ นียเร.
 • มุ. เต สัมพุทฺธา สัมมทฺถัณฺญา.

คาถา อภาติ

“ เยล อัมมา สุตัมมัญจา   ปรวาเทสุ นียเร,
 สุตตา เต นยัปปุชฌันติ   กาโล เตล ปุชฌันติ.
 เยล อัมมา สุตัมมัญจา   ปรวาเทสุ น นียเร,
 สัมพุทธา สัมมัตถินาย   จรณติ วิสเม สมนันติ.”

นวมิ มานกามสุตัต.

เอกมนัตติ จิตา โข ลา เทวตา ภควโต สันติเก อิมิ

คาถา อภาติ

“ น . มานกามัลล ทโม อิตถติ.
 น โมน มัตถิ สลมาหิตัสส,
 เอโก อรัณเณ วิหรมิ ปมัตโต
 น มัจจุเฮยยัสส ตเรยยะ ปารันติ.”
 มาน ปทาย สลมาหิตัตโต
 สุเจตโส สัพพิ วิปปมุตโต,
 เอโก อรัณเณ วิหริ อัยยปมัตโต
 ส มัจจุเฮยยัสส ตเรยยะ ปารันติ.”

ทลมิ อรัณเณสุตัต.

เอกมนัตติ จิตา โข ลา เทวตา ภควันติ คาถาย อังคมภาติ

“ อรัณเณ วิหรันตานัน   สันตานัน   พริทมจาวัน,
 เอกกัตติ ภาณขมานานัน   เกน วณเณ ปลีทติติ.”

• ลี. มานกามัลล ทโม อิตถติ. • ลี. ตรันติ. • ลี. ปาเรนติติ.

ปเรลสันติวิปี ปาโร. • พ. วิปปมุตโต. • พ. ปลีทติ.

อติตํ นานุโลจันติ

นัตถิ ปชัปปันนํติ นาคคํ,

ปัจจุปัณฺณเนน ขาเปเนติ

เตน วัณฺโณ ปลิตฺติ.

อนาคคํ ปชัปปาย

อติตัสสํ นานุโลจนา,

เอเตน พาลา สุตฺตํ

นโฬวํ หริโต จูโตติ.

นโฬวํ โค ปจโม.

ตตฺตํ ทานํ

โชนํ นิโมกฺโข อูปเนยฺย

อจฺเจเนติ กตฺติเมติ จ,

ชาครํ อปัฏฺฐิตา

สุตฺตํ มุญฺจา มาณามินา,

อวัณฺโณ ทสโม วุตฺโต

วคฺโค เตน ปวฺจจฺจติ.

นันทนวคฺโค พุติโย.

ปจมํ นันทนสุตฺตํ.

“เอกํ สมยํ ภควา สวคฺคิยํ วิหริติ เขตฺวเน อนาถ
 ปิณฺฑิกัสสํ อารามे ตตฺตํ โข ภควา ภิกฺขุ อามันฺเตสิ
 “ภิกฺขโวติ. “ภทฺตํเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต ปจฺจัสสํโสสุ.
 ภควา เอตทโวจ “ภุคฺคํปฺพํ ภิกฺขเว อวัณฺตรา ตาวตฺส
 กายิกา เทวตา นันทนเวน อจฺจราตฺตํปวิรูตา ทิพฺเพหิ
 มัจฺฉิหิ กามคฺเชนทิสํ มัจฺฉิหิ ตมฺมจฺจกฺกตา ปริจาริยามา
 ตายํ เวลายํ อิมํ คาลํ อภาสิ

“น เต สุขํ ปชานนฺติ

เย น ปัสสํนฺติ นันทนํ,

อวาลํ นรเทวานํ

ติทฺธานํ ยสฺสํนฺติ.

• ลี. นัตถิ ปชัปปันนํ นาคคํ.

• ยุโรปิยไปตฺถเกเยว “เอวํ เม สุตฺตํ ปาจิตฺตํ อตฺถิ.

เทวดาบุตเต นันทวัชโค ภูติโย

๘๗

เอว รุตเต ภิกขเว อัมมัตรา เทวดา ตํ เทวคํ คากาเป บัจฺจภาติ

“ น คีวํ พาลเอ ปชานาสิ ”

ยถา ขรหคํ วโจ,

อนิจฺจา สัพพะ ลัขารว

อุปัฏฐากวธัมมิโน,

อุปัชฺชิตวํ นิรุชฺฌนํ

เตสํ วูปสโม สุโขติ.

ตติยํ นันทิสุตตํ.

เอกมนฺติ จิตา โข สว เทวดา ภควโต สันติเก อิมํ
คากํ อภาติ

“ นันทิตี ปุตฺเตหิ ปุตฺติมา

โคมิโก” โคหิ ตเถว นันทิตี,

อุปธึหิ นรํสํสํ นันทินา

น หิ โส นันทิตี โย นิรูปธึติ.

โสจติ ปุตฺเตหิ ปุตฺติมา

โคมิโก โคหิ ตเถว โสจติ,

อุปธึหิ นรํสํสํ โสจนา

น หิ โส โสจติ โย นิรูปธึติ.

ตติยํ นัตถิปุตฺตสฺมสฺสุตตํ.

เอกมนฺติ จิตา โข สว เทวดา ภควโต สันติเก อิมํ คากํ อภาติ

“ นัตถิ ปุตฺตสฺม เปมํ นัตถิ โคลมิกํ ธนํ,

นัตถิ สุริยสฺมา อาภา สมุตฺตปฺปมา สราติ.

นัตถิ อตฺตสฺม เปมํ นัตถิ อัมมสฺม ธนํ,

นัตถิ บัณฺณาสฺมา อาภา วุจฺจึ เว ปฺปมา สราติ.

• ลี. อัมมภาติ. = ลี. วิชานาสิ. = พ. โคปโก. < ลี. เจ.

สุตตันตปิฎก เล่มที่ ๑

จตุตถกัมมัฏฐาน

เอกมณินฺต จิตตา โข ลา เทวตา ภควโต สันนิจิเก อิมํ คามํ ขภาสิ
 ขัตติโย ทิปทํ เสฏฺโฐ พลิตฺถํ ๑ จตุตฺถกัมมัฏฐาน,
 โกมารี ๑ เสฏฺโฐ ภริยานํ โย จ ปุตฺตานํ ปุพฺพชยติ.
 สัมพุทฺธํ ทิปทํ เสฏฺโฐ อาชานํ ๑ จตุตฺถกัมมัฏฐาน,
 สุสฺสึลา เสฏฺโฐ ภริยานํ โย จ ปุตฺตานํ มลฺลสวโต. ๑

อิมํ จมํ สกมานสุตฺตํ.

จิตเต มณินฺตนิเก กาเล สันนิจิเนสุ ๑ ปักขิสุ,
 ปลาเตว ๑ มหารณณํ ๑ ตํ ภยํ ปฏิภาติ มณินฺติ.
 จิตเต มณินฺตนิเก กาเล สันนิจิเนสุ ปักขิสุ,
 ปลาเตว มหารณณํ ลา รติ ปฏิภาติ มณินฺติ.

อิมํ จมํ นิตฺตาทนํทิสฺสํ.

นิตฺตา ตนํทิ วิชฺฌิตตา อรติ ๑ ภักตฺตมมํโต,
 เอเตน นนฺตปภาตติ อริยมคฺโค อธิ ปาณินนํติ.
 นิตฺตา ตนํทิ วิชฺฌิตตา อรติ ๑ ภักตฺตมมํโต,
 วิเวเคน นนฺตปภาตติ อริยมคฺโค วิชฺฌิตตํติ.

๑. ย. ทวิปทํ. ๒. ส. ย. พลิตฺถํโต. ๓. ย. โกมารี.

๔. อิตฺตํทํโต สิทฺธิปิตฺถเกเยว นิตฺติ. ๕. ส. สันนิจิเวสุ;
 พ. สันนิจิเวสุ. ๖. ส. ย. พ. สอนเตว; อ. ปลาเตว.

๗. ส. พริหารณณํ. ๘. ย. วิชฺฌิกา อรติ; พ. วิชฺฌิกา;
 อ. วิชฺฌิตตา.

เทวดาศูนย์ค์เต นันทนวัคโค ทุติโย

๕

ธัตถัม ทุกักรธัตถ.

ทูกักร ทุตติตักขณัง อพยัตเตน จ สามันณัง,
พหุหิ ตตถ สัมพัธา ยตถ พาโล วิสทตติ.
กตฺหิ จเรยฺย สามันณัง จิตฺติ เจ น นิวารเย,
ปเท ปเท วิสเทยฺย ลังกัปปานํ วสฺสานุโค.

กุมโมว อังคานิ สเก กปฺปาเต
สโมทหิ ภิกฺขุ มโนวตฺถเก,
อนิสฺสโต อัมมมเหจฺยาโน
ปรินิพฺพุโต นุปฺวเทยฺย กณฺจจิตฺติ.

อวัจฺจมํ ทิริสฺสุตฺต.

ทิริณีเสธอ ปุริโส โภจ โลกัสสํ วิชฺชติ,
โย นิตฺถ อัมปโปเชติ อสฺสโล ภทฺธิโร กสฺสามิวาติ.
ทิริณีเสธา ตนุยา เย จรณฺติ สทา สดา,
อณฺตํ ทุกัชฺสํ ปมฺปเปยฺย จรณฺติ วิสเม สมนฺติ.

นวมํ กุฏฺฐิกาสุตฺต.

กัจจิ เต กุฏฺฐิกา นตฺถิ กัจจิ นตฺถิ กุลาวก,
กัจจิ สันตํภา นตฺถิ กัจจิ มุคฺโตสิ พณฺณวาติ.

ตัตถ เม ภิกฺขุ นัตถิ
 ตัตถ สันตทานกา นัตถิ
 กิณฺดาหํ ภิกฺขุํ พฺรุมิ
 กิณฺเต สันตทานกํ พฺรุมิ
 มาตโร ภิกฺขุํ พฺรูลิ
 ปุตฺเต สันตทานเก พฺรูลิ
 ลาหุ เต ภิกฺขุภา นัตถิ
 ลาหุ สันตทานกา นัตถิ

ตัตถ นัตถิ กุลาวกา,
 ตัตถ มุตฺโตมฺหิ พนฺธนาติ.
 กิณฺเต พฺรุมิ กุลาวกํ,
 กิณฺดาหํ พฺรุมิ พนฺธนนฺติ.
 ภริยํ พฺรูลิ กุลาวกํ,
 ตณฺ्हี เม พฺรูลิ พนฺธนนฺติ.
 ลาหุ นัตถิ กุลาวกา,
 ลาหุ มุตฺโตลิ พนฺธนาติ.

ทลฺลํ สมิทฺธิสุตฺตํ.

เอวํ เม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริ
 ตโปทาราเม. อถ โข อายสฺมา สมิทฺธิ รัตติยา บัจฺจุส
 สมยํ บัจฺจุจฺจาย เยน ตโปทา เตนุปลงฺกมิ คัตตานิ
 ปริสฺสณฺจิตฺ; ตโปเท คัตตานิ ปริสฺสณฺจิตฺวา บัจฺจุตฺตริตฺวา เอก
 จิวโร วัฏฺฐาลิ คัตตานิ ลุกฺขาปยมาโน^๑

อถ โข อัมมวตฺรา เทวตา อภิกกฺขันตายน รัตติยา อภิก
 กนฺตวณฺณา เกวลกฺขันตี ตโปทํ โอภาเสตฺวา เยน อายสฺมา
 สมิทฺธิ เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา เวหาถฺ จิตฺวา^๒ อายสฺมนฺต
 สมิทฺธิ คายา อัมมภาลิ

๑. บัจฺจุสสมเยติปิ ปาโง.

๒. พ. ปุพฺพาปยมาโน. ๓. พ. เวหสิ จิตฺวา.

“ อภุตฺวา ภิกฺขลิ ภิกฺขุ น หิ ภุตฺวาน ภิกฺขลิ,
 ภุตฺวาน ภิกฺขุ ภิกฺขัสสฺสุ มา ตํ กาโล อุนฺจจฺจาคิ.
 กาลิ โวหํ น ชานามิ ฉนฺโน กาโล น ทิสฺสติ,
 ตัสฺมา อภุตฺวา ภิกฺขามิ มา มํ กาโล อุนฺจจฺจาคิ.”

อติ โข สว เทวตา ปจฺวิม ปติฏฺฐจิตฺวา อายัสฺมัตถิ สมิทฺธิ
 เอตทโว “ ททโร ตว ภิกฺขุ บัพฺพิชิตो สสุ กาฬิเกโส
 ภเทรณ โยพฺพนฺน สมนฺนาคโต ปจฺเมณ วยสา อนิกกัฬิตาวิ
 กาเมสุ, ภุณฺช ภิกฺขุ มานุสฺสเก กาเม มา สันติฏฺฐจิกํ หิตฺวา
 กาลิกํ อุนฺจจฺจาคิ.”

น ชฺวาทิ อวฺโส สันติฏฺฐจิกํ หิตฺวา กาลิกํ อุนฺจจฺจาคิ,
 กาลิกนฺจ ชฺวาทิ อวฺโส หิตฺวา สันติฏฺฐจิกํ อุนฺจจฺจาคิ, กาลิกา
 หิ อวฺโส กามา วุตฺตา ภควตา พหุทฺทชา พหุปายาสา
 อาทินโว เอตถ ภิกฺขโย, สันติฏฺฐจิกํ อญฺญํ อมฺโม อกาลิโก
 เอหิบัลฺลิกา โยปนียโก บัจฺจติ เวทิตัพฺโพ วิณฺญหิติ.

กถนฺจ ภิกฺขุ กาลิกา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทฺทชา
 พหุปายาสา อาทินโว เอตถ ภิกฺขโย, กถํ สันติฏฺฐจิกํ
 อญฺญํ อมฺโม อกาลิโก เอหิบัลฺลิกา โยปนียโก บัจฺจติ
 เวทิตัพฺโพ วิณฺญหิติ.

อติ โข อวฺโส นโว อจฺริบฺบัพฺพิชิตो ธนฺนาคโต อิม
 อมฺมวินยํ, น ตาหํ ลักโกมิ วิตฺถาเรณ อาจิกฺขิตุ, อญฺญ

โส ภควา อรหัง สัมมาสัมพุทธโธ ราชคเช วิหริติ ตโปทาราเม,
 ตี ภควันตัง อุปลังกมิต्ฐวา เอตมัตถัง ปุจฉ; ๑. ยถา เต
 ภควา พหุยาโรติ, ตถา นั ธาเวยฺยาลีติ.

น โข ภิกขุ สุกโร โส ภควา อัมเหติ อุปลังกมิต्ฐ
 อัมภานาหิ มहेลลัชาหิ เทวตาหิ ปวิรูโต, สเจ โข ต்வ
 ภิกขุ ตัง ภควันตัง อุปลังกมิต्ฐวา เอตมัตถัง ปุจฉเวยฺยาลิ,
 มยปิ อาคัจเฌยฺยาม ธัมมัสสวณายาติ."

เอวมาวุโลติ โข อายสฺมา สมิทฺธิ ตัลลสา เทวตาย
 ปฏิสันฺตีตฺวา ๒. เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิต्ฐวา
 ภควันตัง อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตัง นิลีติ. เอกมณฺตัง นิลินฺโน
 โข อายสฺมา สมิทฺธิ ภควันตัง เอตทโวจ "อิธาทิ ภันเต
 รัตติยา มัจจุสสมยํ มัจจุจฺจาย เยน ตโปทา เตนุปลังกมิ
 คัตตานิ ปริณิหิตุ, ตโปเท คัตตานิ ปริณิหิตฺวา
 มัจจุตฺถวิต्ฐวา เอกจีวโร อญฺฺจาลิ คัตตานิ สุกขาปยมาโน; อถ
 โข ภันเต อัมเบตฺรา เทวตา อภิกกัณฺธาย รัตติยา
 อภิกกัณฺธวณฺณา เกวลกัปปิ ตโปทํ โอภาเสตฺวา
 เยนาทิ เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิต्ฐวา เวทาสํ จิตา อิมาย
 คากาย อัมมภาสิ

"อุกฺกฺตฺวา ภิกขลิ ภิกขุ น ทิ กุตฺวาน ภิกขลิ,

๑. ลี. ปุจฉเวยฺยาลิ.

๒. ธัมมัสสวณายาติปิ ปาโจ.

๓. ม. ปฏิสันฺตีตฺวา.

ภุคฺควาน ภิกฺขุ ภิกฺขุสฺส มา ตํ กาโล อุมฺปิจฺจาคิ:

เอวํ วุตฺเต อหํ ภันเต ตํ เทวตํ คากาย อัมมภาสี:

“กาลิ वोหํ น ชานามิ สันนิทฺธิจิกิ กาโล น ทิสฺสติ,

ตัสฺมา อภุคฺควา ภิกฺขามิ มา มํ กาโล อุมฺปิจฺจาคิ:

อก โข ภันเต สทา เทวตา ปจฺวิมฺปิ ปติฏฺฐหิตฺวา มํ
เอตทโวจ “ททโร ทฺวี ภิกฺขุ นํพฺพิโค สฺส กาฬิเกโต
ภทฺธิรณ โยทฺธพนฺน สมนํนาคโต ปจฺเมณ วยสา อนิกฺกํพิตฺวา
กาเมสฺสุ ภุณฺขํ ภิกฺขุ มานุสฺสเก กาเม มา สันนิทฺธิจิกิ หิตฺวา
กาลิกิ อญฺฐาวีติ:

เอวํ วุตฺตาหํ ภันเต ตํ เทวตํ เอตทโวจ “น ชฺวาทํ
อาวุโส สันนิทฺธิจิกิ หิตฺวา กาลิกิ อญฺฐาวามิ, กาลิกณฺจ
ชฺวาทํ อาวุโส หิตฺวา สันนิทฺธิจิกิ อญฺฐาวามิ, กาลิกา
หิ อาวุโส กามา วุตฺตา ภควตา พหุทฺธชา พหุปายาสา
อาทินโว เอตล ภิกฺขุโย, สันนิทฺธิจิกิ อยํ อัมมโม อกาลิโก
เอหิบัลฺลิกิ โยปนนิโก ปจฺจัตตํ เวทิตฺัพพะ วิณฺญหิติ:

เอวํ วุตฺเต ภันเต สทา เทวตา มํ เอตทโวจ
“กถณฺจ ภิกฺขุ กาลิกา กามา วุตฺตา ภควตา พหุทฺธชา
พหุปายาสา อาทินโว เอตล ภิกฺขุโย, กถํ สันนิทฺธิจิกิ
อยํ อัมมโม อกาลิโก เอหิบัลฺลิกิ โยปนนิโก ปจฺจัตตํ

เวทิตัพโพ วิญญูหิตี:

เอวํ วุตตะทาหิ ภันเต ตํ เทวคัม เอตทโวจํ “ อหํ
โฆ อวฺโส นโว อจิรปัพพะชิตอ อคฺคฺนาคฺคโต อิมํ อัมมวินยํ,
น ตาหิ ลักโกมิ วิตถาเรน อากิณฺชิตุํ, อยํ โส ภควา
อหํ สัมมาสัมพุทฺธโธ ราชคฺเค วิหริติ ตโปทาราเม, ตํ
ภควันตํ อุปลังกมิทฺวา เอตมตฺถํ ปุจฺฉน, ยถา เต ภควา
ทียากโรติ, ตถา นํ อารยฺยาลีลิตี:

เอวํ วุตตะ ภันเต ตา เทวตา มํ เอตทโวจํ “ น
โฆ ภิกขุ ลุคฺโคโร โส ภควา อัมเหหิ อุปลังกมิทฺตุ อณฺณนาหิ
มฺเหลักขาหิ เทวตาหิ ปรีวฺโตะ, สเจ โฆ ตวํ ภิกขุ ตํ
ภควันตํ อุปลังกมิทฺวา เอตมตฺถํ ปุจฺฉนฺเยยาลิ, มยฺปิ อากฺข
ณฺเยยาม อัมมัลลวณฺณายาติ: สเจ ภันเต ตสฺสตา เทวตาย
ลิจฺฉิ วณฺณํ, อึเอว ตา เทวตา อวิทูเรติ.

เอวํ วุตตะ ตา เทวตา อายสฺสิมันตํ สมิทฺธิ เอตทโวจํ
“ ปุจฺฉน ภิกขุ ปุจฺฉน ภิกขุ ยมํ อณฺเฐยตฺตาติ. อถ โฆ
ภควา ตํ เทวคัม คากาหิ อชฺฉณภาลิตี

“ อักเขยฺยลลฺลณฺโณ ลลิตฺตา อักเขยฺยลลํ ปตฺติฏฺฐิจฺฉา,
อักเขยฺยมปริณฺณาย โยคฺคฺมาณฺณติ มจฺจุโน.
อักเขยฺยลฺลํ ปริณฺณาย อักขาตารํ น มณฺณลติ,
ตณฺณิหิ ตสฺส น โทหิตติ เยน นํ วัชฺชา (น ตสฺส อตฺถิ).

• สิทฺธิโปคฺคฺเกสุ “ น ตสฺส อตฺถิ ปาจิณฺตยํ น ทิลลิตติ.

สเจ วิชานาติ วเทหิ ยักขาคิ.

น ขว้าหิ ภันเต อิมัสส ภควตา ลักขิตเตน ภาสิตัสส วิตถาเรน
อัสสั อชานามิ, สากุ เม ภันเต ภควา ตถา ภาสตุ,
ยถาหิ อิมัสส ภควตา ลักขิตเตน ภาสิตัสส วิตถาเรน อัสสั
อชานะยัณตี.

สโม วิเสสิ อุตวา นิตินโน
โย มณัณติ โส วิวเทถ เตน,
ตัสสุ วิสาสุ อวิกัมปมาโน
สโม วิเสสิตติ น ตัสส โหติ,
สเจ วิชานาติ วเทหิ ยักขาคิ.

อิมัสสปิ ขว้าหิ ภันเต ภควตา ลักขิตเตน ภาสิตัสส วิตถาเรน
อัสสั น อชานามิ, สากุ เม ภันเต ภควา ตถา ภาสตุ,
ยถาหิ อิมัสส ภควตา ลักขิตเตน ภาสิตัสส วิตถาเรน อัสสั
อชานะยัณตี.

ปะหาสิ ลักขิ น วิมานมาคา^{*}
อัสสัเนชชี ตณ्हิ อิช นามรูป,
ตัมปิณณคณ्हัง อนินช นีราล^๑

* ย. อถ วา.

๑ ย. พ. อ. เอว; ตี. ลักขิ. ๒ ย. น วิมานะยัณตี.

ปริเยสมานา นาสณคฺคํ,
 เทวา มนุสฺสา อิทฺวา หุรฺวา
 (สัจจคฺคํ) : สัจจพนฺเวสเนสุ
 สเจ วิชานาสิ วเทหิ ยักฺขาติ.

อิมัสส ชฺวาทํ ภันเต ภควตา สัจจัตเตน ภาสิตัสส เอว
 วิตฺถาเรณ อตฺถิ อชานานิ

“ ปาปํ น กยิมา วงสา มนสา
 กาเยน วา กิณฺเญน สัจจโลกे,
 กาเม ปทาย สติมา สัมปชาโน
 ทุกฺขํ น เสเวถ อนตฺถสสฺส หิตนฺติ.

นันทนวัตฺโโค ทฺติโย.

ตตฺรทฺธานํ

นันทนา นันทิ เจว นตฺถิปุตฺตสฺสเมณ จ,
 ชตฺติโย สกมาโน จ นิตฺทาตฺตนิทฺธิ จ ทุกฺกโร,
 หิริ กุญฺญิกานวโม ทสฺสโม วุตฺโต สมิทฺธินาติ.

เทวตาสยัคเต สัตตวิวัคโค ตติโย

๑๗

สัตตวิวัคโค ตติโย.

ปรหม สัตตวิสุคต.

เอกมัตติ จิตา โข ลา เทวตา ภควโต สันติเก มิ
คาน อภาติ

“ สัตตติยา วิย โอธัญญโร
กามราคิปปหานาย ”

สัตตติยา วิย โอธัญญโร
สัททกายนวิญญูโร ปหานาย

“ ทัยฺหมาเนว ” มัตถเก,
สโต ภิกขุ ปริตฺตพเชติ.
“ ทัยฺหมาเนว ” มัตถเก,
สโต ภิกขุ ปริตฺตพเชติ.

มุขิม มุคตวิสุคต.

นา มุคฺคณฺท มุคฺคิ
ตลฺลมา มุคฺคณฺท มุคฺคิ

มุคฺคณฺทจํ คโต มุคฺค,
บิปปุญฺจปโมคฺคณฺทติ.

โย บิปปุญฺจโร นโรหิต มุคฺคติ

สุคฺคิธมฺม โปคฺคิธมฺม นโมคฺคณฺท,

คเมว พาลิ บิพฺพเจติ ปาป

สุขุโม รโห ปญฺญวาทว จิตฺตโรติ.

๑. ส. สัพพัตถ ทัยฺหมาโนวาติ ปาโร ทิสฺสติ.

๒. ส. กามราคิปปหานเนน.

“ ยันโตชญา ทนิจญา
 คํ คํ โคตม ญฺโฆมิ
 สํเล ปติจฺจาย นโร ยนฺนํโย
 อาตาปี นิปโก ภิกฺขุ
 เยสํ ราโค จ โทโส จ
 ชินาสวา อรหฺณโต
 ยัตถ นามนฺจํ รุขํ
 ปฏิมํ รุปสํญญา จ

ชญาช ชนฺนิตา ปชา,
 โก โย วิชฺชเย ชนฺนํติ.
 จิตฺตํ ปนฺนํนํ ภาวํ,
 โส โย วิชฺชเย ชนฺนํติ.
 อวิชฺชา จ วิราชิตา,
 เตสํ วิชฺชิตา ชญา.
 อสสํ อปฺปจฺจณฺติ,
 เอตฺถ สํ นิชฺชเต* ชญาติ.

จตุตฺถํ มโนนิวารณสุตฺตํ.

ยโต ยโต มโน นิวารเย
 ส สัพฺพโต มโน นิวารเย
 น สัพฺพโต มโน นิวารเย
 ยโต ยโต จ ปาปกํ

น ญฺเจวเมติ นํ ตโต ตโต,
 ส สัพฺพโต ญฺชิตา ปมฺจฺจิตฺติ.
 มโน ยตฺถตฺตมาคตา,^๑
 ตโต ตโต มโน นิวารयेติ.

ปัจจุจิม อรหฺณตฺตสุตฺตํ.

โย โหติ ภิกฺขุ อรหํ กตาวี .

* ลี. ย. เหว; พ. เอตฺถเลสา วิชฺชเย = ลี. อ. เหว; ย. พ.
 น มโน สยตฺตตฺตมาคตํ.

เทวดาสักยโต สักยวิโต สติโย

๑๐๗

ชีณาสโว อันติมเทหาวี,

อหิ วทามิตีโย โส วเทย्य

มมิ วทณัตติโย โส วเทยยาคิ.

โย โหติ ภิกขุ อรหิ กตาวี

ชีณาสโว อันติมเทหาวี,

อหิ วทามิตีโย โส วเทย्य

มมิ วทณัตติโย โส วเทยย.

โสกเก สรณัง กุสโล วิทิต्वा

โฆหารมัตถน โส โวเทยยาคิ.

โย โหติ ภิกขุ อรหิ กตาวี

ชีณาสโว อันติมเทหาวี,

มานิ นุโข โส อูปาถัมมิ ภิกขุ

อหิ วทามิตีโย โส วเทย्य

มมิ วทณัตติโย โส วเทยยาคิ.

ปเทินมวณัตถิ น สันติ คันถา

วิอุปัตา มานคณัตถัสส สัพเพ,

ส วิทิตฺโต ยมคํ สุมโธ

อหิ วทามิตีโย โส วเทย्य,

(มมิ วทณัตติโย โส วเทยย) "

โสกเก สรณัง กุสโล วิทิต्वा

• ดี. สักยวิโต อันติมเทหาวี ปาโ; ทิสลติ.

• ย. เอว; ดี. พ. มานคณัตถัส. "สิหฬิโปตฺตเกเววาย นัตติ.

สุตฺตนิบาต สุตฺตนิบาโต
โฆหารมคฺคิน โส โฆเรณียาติ.

กัณฺธิ บัชฺชโฆตา.

กติ โลกัสสมี บัชฺชโฆตา	เยติ โลโก ปภาสติ, [*]
ภควันตํ ปุญฺญมาคัมมิ	กถํ ชาเนญฺ คํ มยฺหํติ.
จัตตาโร โสเก บัชฺชโฆตา	โณมคฺคํ น วิชฺชติ,
ทิวา คปฺติ อาทิจฺโจ	วิคฺคิมาภาติ จันฺทิมา.
อนํ อคฺคิ ทิวารัตติ	คคฺคํ คคฺคํ ปภาสติ, ^๒
สम्मัพฺพุโธ คปฺตํ เสฏฺฐโง	เอวํ อภา อนุตฺตฺราติ.

สคฺคิม สรฺสุคฺคํ.

กุโธ สฺวา วิคฺคิหํติ	กคฺคํ วัณฺณํ น วิคฺคิ, [*]
กคฺคํ นามนฺจํ อนุปฺปจ	นคฺคํ อปฺปยุจฺจติ.
ยคฺคํ ชาโป จ ปจฺจ	เตโส วาโย น คาคติ,
อโธ สฺวา นิหิตฺตํติ	เอตํ วัณฺณํ น วิคฺคิ,
เอตคฺคํ นามนฺจํ อนุปฺปจ	นคฺคํ อปฺปยุจฺจติ.

อัญญมฺ ฆะลิตฺตํสุคฺคํ.

มหคฺคินา มหาลอคา วิภูจฺวณฺโทยํ ขตคยา,

• ติ. ปภาสติ. ๒ ปภาสติ. ๓ ญ. วัณฺณติ.

อัมบมัมบามลิลิฉลันติ	กาเมสุ อนลึงกาคติ,
เตสุ อุลลศุกกชาเตสุ	ภาวโธตานุสวริสุ,
โรธคณห์ ปาวาหิสุ	เก โธกสิมี อมูลลศุกกาคติ.
หิตวา อคาวี บัพพิชชา	หิตวา ปุตติ ปุสุมิ บิบบ,
หิตวา ราชคณห์ โธลคณห์	อวิรัชคณห์ วิราชิบบ,
โณนาสวา อพณโต	เก โธกสิมี อมูลลศุกกาคติ.

นาม จตุรกกัสสุตติ.

จตุรกกั นวทวาร	ปุนณิ โลเกน สยุม,
บังกชาต มหาวิ	กถิ ยาตริภา ภาวีสลิตติ.
เคตวา นัทธ ^๑ วรรคคณห์	อิฉาโลคคณห์ ปาปค,
ถมุต คณห์ อพพิชช ^๒	เอว ยาตริภา ภาวีสลิตติ.

ทลมิ เอนิซังฆสุตติ.

เขนิซังฆ กิล วิ	อปัปาทาริ อโลอุป,
สิทเวจวร นาค	กาเมสุ อนเปกชิน,
อุปลังกมิม ปุจฉาม	กถิ พุชชา ปะมุจจติติ.
บับจ กามคณา โธเก	มโนฉฐิชา ปะเวชชา,
เอตถ คณห์ วิราชิชา	เอว พุชชา ปะมุจจติติ.

สัตตวิวัคโค คติโย.

๑. ที. โกธคณห์; ย. เคธคณห์. - ๒. ที. ย. นัทธ. - อพพิชชหาติย ปาโจ.

อรรถกถา

“ สัตติยา ผลิติ เจว ชฐา มโนนิवारณา,
 อรหันเตน บัชโชโต สรา มหัทธเนน จ,
 จตุจกเณน นวมิ เณรชังเขน เตทลาคิ.

— ♦ ♦ ♦ —
 สุตตูปกาสิกาวคโค จตุตโธ.

ปรมิ สัพพิสุตติ.

เขวมิ เม สุต. เขกั สมยิ ภควา สวักคิย วิหวิติ
 เขตเวเน อนาถบัตติจกิสล อารามะ. ธอ โช สัมพัทลา สุตตูป
 ปกาสิกา เทวตาโย อภิกกัณต่าย วัตติยา อภิกกัณตวันณนา
 เกวลกัปปิ เขตวนิ โอภาเสตวิวา เยน ภควา เตนุปลังกมิตฺ,
 อุปลังกมิตฺวา ภคินันติ อภิวาเทตวิวา • เขมณันติ อวัจฺจ.

เขมณันติ จิตา โช เอกา เทวตา ภควโต สันติเก
 อิมิ คาคัง อภาสิ

“ สัพพิเรว สมาสเต สัพพิ กุพฺเพต สันถว,
 สติ สัตถัมมมณณาย เสยโย โหติ น ปาปิโยติ.

ธอ โช อปฺรา เทวตา ภควโต สันติเก อิมิ คาคัง อภาสิ

“ สัพพิเรว สมาสเต สัพพิ กุพฺเพต สันถว,

120

๑๓๓   สัทธัมมมณินาถ   โสภมัยเณ   น   โสภคิตติ.

ณาคิมส์แฉ วิโรจตติ.

ลัตตา คัจฉนัต ฤคคตินัต.

สัตว์ตา   ตัญจน์   ตัตตัตตัตต.

มมาบิ์   สุนาถ

สัพภิ กุฬฺสเฬถ สันถว,

สํคํ สัตถัมมัมมัญญา

สัพพัญญูชา ปมัจจติ.

ทูลโย มัจฉิสุต.

เอกํ สมมํ ภควา ตาตํนิยํ วิหเรติ เขตฺวเน อนารยีนํจิ
กัถํสํ อารามเ. อถ โข สัมพยุถา สุตฺตปภาณิกา เทวตาโย
อภิกกัณฺธาย วัธํติยา อภิกกัณฺธวณฺณา เถวณํปํ เขตฺวณํ
โอภาเสตฺวา เปนํ ภควา เทนุปลังกมิสฺส; อุนปลังกมิสฺสวา ภควันตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตุ อัญจตุ.

เอกมณฺตุ จิตฺวา โข เอกา เทวตา ภควโต สันติเก อิมํ
คาถํ อภาสิ

“มัจฉิรา จ ปมาทา จ เอวํ ทานํ น ทิยติ,
ปุนฺณมากังขมาเนน เทยํ โหติ วิชานตาติ.

อถ โข อปฺรา เทวตา ภควโต สันติเก อิมํ คาถาโย
อภาสิ

“ยัสสฺสเภา วิโต น ททาติ มัจฉิ
ชิพฺพชา จ ปิสาสา จ ตเทว อทฺทโต ภยํ,
ตเมว พาลํ มุสฺสติ ยัสสฺส ภายติ มัจฉิ,
ตัสสิมา วิณญฺญ มัจฉิ อัสสิมิ โดเก ปรมํทิ จ.
ปุนฺณานิ ปโรโลกัสสิมิ อัสสา ทานํ มถาลิภู,
ปติวฺจจา โทณํติ ปาณินฺติ.

เทวดาผู้ตเศ สดุดีปกาภิวงศ์โค จตุตโธ

๒๕

อด โข อปรา เทวดา ภควโต สันติเก อมา คาลาโย อภาติ

“เต มเตสุ น มียันตี อัทธานว” สทาวช,
อปัชฌิม เย ปเวจันตี เอต อัมโม สนนตโน.
อปัชฌิมเก ปเวจันตี พหุเนเก น ทิจฺจเว,
อปัชฌมา ทักขินา ทินฺนา สหัสเสน สม” มิตาติ.

อด โข อปรา เทวดา ภควโต สันติเก อมา คาลาโย
อภาติ

“ทุทฺทํ ททมานานํ ทุกฺกํ กัมม กุพฺพตํ,
อสนฺโต นานุกุพฺพนฺติ สต อัมโม ทูรฺนํวโย,
ตัสฺมา สตณฺจ อสตณฺจ นานา โหติ อิตฺตํ คติ,
อสนฺโต นิรยํ ยันตี สันโต สติคฺคปรายนาติ.

อด โข อปรา เทวดา ภควันติ เอตทโวจ “กัสฺส
นุโข ภควา สุภาสิตนฺติ. สัพฺพาลํ वो สุภาสิตํ ปรียาเยน,
อปิ จ มมายิ สุนาถ

“อัมมํ จเร โยปิ สมุณฺชก” จเร
ทาว จ ไปสํ ทท อปัชฌิมํ,
สตํ สหัสเสน สหัสสยาคินํ
กลปิ นาคยฺนํ ตถาวชิรสํ เตติ.

• อ. เหว; ลี. ย. บันถานว; พ. ปถานว. = ลี. สัมปัชฌาติ.

• พ. อ. เหว; ลี. ย. สมุจฺจนก.

อถ โข อปภา เทวตา ภควันตํ คากาย อัมมภาสิ

“เกเนส ยันโน วิบุโธ มหัตตโต

สเมน ทินันตัสส น อคัมเมติ,

กถํ สหัสส้าน สหัสสยาคินํ

กถํ นาคัมมันติ ตถาวิสัสส เตติ.

อถ โข ภควา ตํ เทวตํ คากาย อัมมภาสิ

ททนต์ิ เทเก วิสเม นิวัฏฐา

มัตถวา วิธวา อถ โสจยิตวา,

สา ทักขินา อัสสัมมุขา สทณฺหา

สเมน ทินันตัสส น อคัมเมติ,

เอวํ สหัสส้าน สหัสสยาคินํ

กถํ นาคัมมันติ ตถาวิสัสส เตติ.

ตตํยํ สาธุสุตํ.

อถ โข สัมพหุตา สตุลลปกายิกา เทวตาโย อภิกกัณฺธาย
 รัตติยา อภิกกัณฺธวณฺณา เทวถํปิยํ เขตวนํ โอภาเสตฺวา
 เยน ภควา เทนุปลังกมิตฺตุ; อุปปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมณฺตํ อัญฺจตุ.

เอกมณฺตํ จิตา โข เอกา เทวตา ภควโต สันตึเก อิมิ
 ภูตานํ ภูทาเนลล

“สาธุ โข มารีต ทาน,

มัจฉรา จ ปมาทา จ   เอว ทาน น ทียติ,
ปุปฺผมากังขมาเนน   เทยฺย โหติ วิชานตาติ.

อถ โข อปฺรา เทวตา ภควโต สันติเก อิมิ อุตฺตานิ
อฺทาเนลล

“สาธุ โข มารีต ทาน   อปฺป จ อปฺปํกัสมฺมํ สาธุ ทาน,
อปฺปํเลมฺเก ปเวจฺฉนฺติ   พทฺธเนเก น ทิจฺฉเร,
อปฺปํลมา ทักขิณา ทินฺนา   สหฺลฺลเสน สมํ มิตาติ.

อถ โข อปฺรา เทวตา ภควโต สันติเก อิมิ อุตฺตานิ
อฺทาเนลล

“สาธุ โข มารีต ทาน   อปฺปํกัสมฺมํ สาธุ ทาน,
อปฺป จ สัตถายปฺปํ สาธุ ทาน
ทานนํจ ยุตฺถนํจ สมานมาหุ,
อปฺปํปายี สันตา พทฺธเก ชินฺนํติ
อปฺปํมมฺมํ เจ สัตถทาโน ททาติ
เตเนว โส โหติ ลุขี ปวตฺถาติ.

อถ โข อปฺรา เทวตา ภควโต สันติเก อิมิ อุตฺตานิ
อฺทาเนลล

“สาธุ โข มารีต ทาน   อปฺปํกัสมฺมํ สาธุ ทาน,

สัตถายะปิ สาธุ ทานัง   อปิ จ อัมมัตถัตถัสสปี สาธุ ทานัง.
 โย อัมมัตถัตถัสส ททาติ ทานัง
 อญฺ्ञานวิริยาธิตถัสส ชันตุ,
 อติกัมม เวตรณิ ยมัสส
 ทิพพานิ จานานิ อูเปติ มัจโจติ.

อถ โข อปรมา เทวตา ภควโต สันติเก อิมิ อุตานัง อุตานะสิ
 “สาธุ โข มาริส ทานัง   อปิ ปกัสมิปี สาธุ ทานัง,
 สัตถายะปิ สาธุ ทานัง   อัมมัตถัตถัสสปี สาธุ ทานัง.
 อปิ จ วิเจยฺยทานังปิ สาธุ
 วิเจยฺยทานัง สุกตฺตัมปิปลัตถัง,
 เย ทักขิณณียา อธิ ชีวโตเก
 เขเตสุ ทินฺนานิ มหํบิณฺณานิ
 วิชานิ วุตฺตานิ ยถา สุเขตฺเตติ.

อถ โข อปรมา เทวตา ภควโต สันติเก อิมิ อุตานัง อุตานะสิ
 “สาธุ โข มาริส ทานัง   อปิ ปกัสมิปี สาธุ ทานัง,
 สัตถายะปิ สาธุ ทานัง   อัมมัตถัตถัสสปี สาธุ ทานัง,
 วิเจยฺยทานังปิ สาธุ   อปิ จ ปาณณูปิ สาธุ ลยโม.
 โย ปาณณุตานัง อเหยมิ จริ
 ปุรฺรพาทา น กโรติ ปาป,

เทวดาล้มยุตเต สตุลล์ปกายิกวักโค จตุตโ

๒๘

ภีรุ ปลัลลันติ น หิ ตตฺถ สุวั

ภยา หิ ลันโต น กโรนฺติ ปาชนฺติ.

อด โข อปรา เทวดา ภควันตํ เอตทโวจ “ กัสส นุโข ภควา
สุภาสิตันติ. สัพพาลํ वो สุภาสิตํ ปริยาเยน, อปิ จ มมาปิ สุนาถ

“ สัทธาหิ” ทานํ พหุชา ปลัลลัน

ทานา จ โข ธัมมปทวํ เสยโย,

ปุปฺพทเว หิ ปุปฺพตเรว ลันโต

นิพฺพานเมว ชณฺณคมํ สยฺยณฺณาติ.

จตุตถิ นลันตีสุตตํ.

เอกํ สมยํ ภควา ลาวตฺถิยํ วิหริติ เชตวนเณ อนาถ
ป็นฺทิกัสส อารามเ. อด โข สัมพหุลา สตุลล์ปกายิกา เทวดาโย
อภิกกัณฺธาย วตฺติยา อภิกกัณฺธวณฺณา เกวลกัณฺธิปํ เชตวนิ
โอภาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปลังกมฺมิสุ; อูปลังกมิตฺวา ภควันตํ
อภิวาเทตฺวา เอกมณฺธํ อฏฺฐังสุ. เอกมณฺธํ จิตา โข เอกา เทวดา
ภควโต ลันติเก อิมิ คาลํ อภาสิ

“ น ลันติ กมา มนุเชสุ นิจฺจา

ลันติธ กมนิยานิ เยสุ พทฺโธ”

* สัทธาหิตี วา ปาโจ. ๒. ย. พ. อ. เอรุ, ลี. ทานณฺจ.

* พ. กาเมสุ พณฺโธ.

ลุตตัตตัญญูเก สยุตตนิกาโย

เยสุ ปมัตโต* ขปนาคมนิ

อนาคันตวา ปุริโส มัจจุเรยยาติ.

ฉนัตถิ อฆิ ฉนัตถิ ทุกฺขิ,

ฉนัตถินยา อฆวินโย

อฆวินยา ทุกฺขวินโยติ.

น เต กามา ยานิ จิตฺตานิ* โลก

ลังกัปปราโค ปุริสัสส กาโม,

ติฏฺฐันติ จิตฺตานิ คเถว โลก

อเถตถ อีรา วินยันติ ฉนัตถติ.

โกธํ ขเท วิปฺปเขยฺย มานํ

สัลโลชนํ สัพพมคิกกเมยฺย,

ตํ นามรूपัสสมิลลํชฺชมานํ

อภินฺจณํ นานุปตฺตนิติ ทุกฺखा.

ปหาสิ ลังขํ น วิมานมาคา

อจฺฉเรชฺชิตํ ตณฺหิ อธิ นามรूप,

ตํ ฉินฺนคณฺธํ อนิชํ นิราลํ

ปรีเยสमानา นาสจฺฉมมุ

เทวา มนุสฺสลา อธิ วา หุรํ วา

(สัคเคสุ วา) สัพพนิเวสเนสฺสุติ.

ตณฺเฏเจหิ นาททักขิ* ตถา วิมุตตํ อจฺจายัสฺมา โมฆราชา

* ลี. เยสุ จ พัทโธ สุปมัตโต. - ลี. กามานิ จิตฺตานิ.

- พ. ตณฺเฏ นิททุกฺขิ.

เทวตาลย์ยุคเต สตุลลปกายักวักโค จตุตโธ ๕๖

เทวา มนุสสา อธิ วา หุร วา,

นรุตตมัม อัตถจรัม นรานัม

เย ตัม นมัสสันติ ปลลียา เตติ.

ปลลียา เตปิ ภวันติ ภิกขุ “ โฆฆราชาติ ภควา

เย ตัม นมัสสันติ ตถา วิมุตติ,

อัมมวายน อัมมัม วิจิจจัน ปทว

ลัณฑาคาติตา” เตปิ ภวันติ ภิกขุติ.

บัพพจัม ชุชฌมานลัณณิวิสุตติ.

เอกิ สมยัม ภควา ลาวักถิยัม วิหริติ เชตวันเน อนาถบัพพจิ
กัลล ชารามะ. อถ โข สัมพหุลา ชุชฌมานลัณณิกา เทวตาโย
อภิกกัณเฑยาย วัตติยา อภิกกัณเฑวณณิยา เกวลกัณเฑ ชะตวัน
โสภาเสตวา เยน ภควา เตนุปลังกมัสสุ; อุปลังกมิตวา เวหาลัม
อัญจุล. เวหาลัม จิตา โข เอกา เทวตา ภควโต สันติเก
อิมิ คากัณเฑภาสิ

“ อัมมวณณิยา สันตัมมัตตานัม

นิกัจจัม กิตวัสเสว

ยัมมิติ กยิรา ตัมมิติ วเท

ชกโรนัตถิ ภาตมานานัม

น ยิทัม ภาตัมมัตเตน

อัมมวณณิยา โย ปเวทเย,

ภุตติ เตยเยน ตัสส ต.

ยัม น กยิรา น ตัม วเท,

ปวิชานันติ บัพพจิตาติ.

เอกัณเฑสวเนน วา,

* ลัณฑาคาติ วา ลัณฑาคาติ วา ปาโจ. * พ. ชกโรนัตถิ ‘โสภาสมานัม.

อนุกัมมิตเว สักกา

ยาย ปฏิปทา ทฬีฬา,

ยาย อีรา ปมุจันติ

มายโน มารพนัสนา.

น เว อีรา ปกัพพันติ

วิทิตวา โลกปริยาย,

อณฺณาย นิพพุตา อีรา

ติณฺณา โลเก วิสัตฺติกันติ.

อถ โข ตา เทวตาโย ปจวียํ ปฏิวัจฺหิตฺวา ภควโต ปาเทสุ
 ลีรสา นิปตฺติวา ภควันติ เอตทโวจุ " อัจจโย โน ภันเต
 อัจจมา ยถาพาลา ยถามูฬีหา ยถาอกุลลา, ยา มยํ ภควันติ
 อปฺลาเทตฺถัพพํ อมณฺณิเมหํ, ตาสํ โน ภันเต ภควา อัจจยํ
 อัจจยโต ปฏิวึตฺตณฺหาตุ อายตํ ลัวฺวาปาทิ. อถ โข ภควา
 สิตํ ปาตฺวากาสิ.

อถ โข ตา เทวตาโย ภิกฺขโยมัตตํ ตาย" อชฺชฌายันฺติโย
 เวทาสํ อพฺภุคฺคัจฺฉุ. เอกา เทวตา ภควโต สันติเก อิมํ
 คถํ อภาสิ

“ อัจจยํ เทสยันฺตินิ

โย เจ น ปฏิวึคฺคณฺหิติ,

โกปณฺตโร โทสครุ

ส เวรํ ปฏิมุจฺจติติ.

อิจฺจโย เจ น วิชฺชเอด

โน จิธ อปฺหตํ" สียา,

เวราณิ น จ ลัมเมยฺย

เกณิธํ กุลโล สียาติ.

กัลลสัจฺจยา น วิชฺชณฺติ

กัลลํ นตฺถิ อปฺาหตํ,

โก น ลัมโมหมาปาทิ

โกธ อีโร สทา สโตติ.

• ส. ปฏิปทฬีฬา. * ภิกฺขโยมัตตํ ตายาติปิ ปาโจ.

• อ. เอว; ส. จิธอปฺคต; ย. จิธอปคต. * ส. โกณิธ.

เทวตาสบุตเต สตุลล์ปกาปิกวัดโค จตุตโถ

๓๓

ตถาคตัสส พุทธัสส	ลัฬัพภูตานุกัมมโน,
ตัสสเจยา น วิชชณัณติ	ตัสส นัตติ ปาหต,
โส น สัมโมหมาปาหิ	โสธ อีโร สทา สโตติ.
อจฺยํ เทสยณัณตี	โย เจ น ปฏิคฺคณัหติ,
โกปณัณโตโร โทสครุ	ส" เวร ปฏิมุจฺเจติ,
คํ เวร นาวินณัณทามิ	ปฏิคฺคณัณทามิ โวจฺยณัณติ.

ณัฏฺฐํ สัตถาสุตฺติ.

เอกํ สมยํ ภาวา สวักกัณฺโณ วิหริติ เขตฺวานเณ อนาถปณฺณทิกัสส
 อารามเณ. อว โข สัมพัทฺฐา สตุลล์ปกาปิกา เทวตาโย
 อภิกกณัณทาย วตฺติยา อภิณัณตวณฺณนา เกวลกัณฺโปปิ เขตฺวานเณ
 โอภาเสตฺวา เยน ภควา เตนุปลังกมิสฺสุ; อูปลังกมิตฺวา ภควันคิ
 อภิวาเทตฺวา เอกมณฺติ อญฺฺจิสฺส. เอกมณฺติ จิตฺวา โข เอกา เทวตา ภควโต
 สณฺนิติเก อิมํ คาถํ อภาสิ

“ สัตถา ทฺติยา ปุริสัสส โหติ
 โน เจ อัสสทฺธิยมาตฺถุจฺเจติ,
 ยโส จ กิตฺติ จ ตตฺถัสส โหติ”
 สคฺคณฺจ โส คณฺติ สวิโร ปหายาติ.
 โกธํ ชฺเช วิปฺปชฺเหยยฺย มานิ

• พ. เหว; ลี. ย. ย. • ย. พ. อ. เหว; ลี. ยโค ลา จ
 กิตฺติ จ ตตฺถัสส โหติตฺถิ, - วตฺ ตตฺถัสส โหติตฺถิ ปาโจ.

สุตตันตปิฎก สัมมัตตนิคาโย

สัมโณชนี สัพพะมตฺตีกกเมยฺย,

ตํ นามรूपัสสิมลัชชมานํ

ฉกฉนํ นานุปตฺตํติ สังคตํ.

ปมาทมนุยุณฺชนํติ

พาลา ทุณฺเมธโน ชนา,

อํปฺปมาทญฺจ เมธวํ

ธมฺมํ เสฏฺฐจํ วรํชติ.

มา ปมาทมนุยุณฺชนเเต

มา กามวตฺตํฉนํ,

อํปฺปมาทํโต หิ ฉายนํโต

อํปฺปํไปติ ปรมํ สุทนต์.

สํตตมํ สมยสุตฺตํ.

เอวํ เม สุตฺตํ. เกกํ สมยํ ภควา สักกเกสุ วิหริ
กบิลวตฺตํสุตฺตํ มหาเวเน มหตา ภิกขุสํเขน สักกํ อญฺญจํตํเตหิ
ภิกขุสํเตหิ สัพพะเพหเว อรหันฺเตหิ. ทสฺสี จ โลกธาสฺสํ เทวตา
เยภฺยเยเน สันนิปตฺตา โทณฺติ ภควันฺตํ ทสฺสํนาย ภิกขุสํหํ.

อด โข จตุณฺณํ สุทฺธธาวาสถายิกานํ เทวานํ เอตตํโหสิ
“อญฺ โข ภควา สักกเกสุ วิหริ กบิลวตฺตํสุตฺตํ มหาเวเน
มหตา ภิกขุสํเขน สักกํ อญฺญจํตํเตหิ ภิกขุสํเตหิ สัพพะเพหเว
อรหันฺเตหิ, ทสฺสี จ โลกธาสฺสํ เทวตา เยภฺยเยเน สันนิปตฺตา
โทณฺติ ภควันฺตํ ทสฺสํนาย ภิกขุสํหํ, ยันฺนุน มยฺยํปิ เยน
ภควา เตนฺนุปลังกเมยฺยาม; อุปปลังกมิตฺวา ภควโต สันตํเก
มัตฺตํโกลลาถา ภาเสยฺยํมาติ.

อด โข ตา เทวตา เสยฺยถาปํ นาม พลวา ปุริโส

เทวดาผู้บุตร สดุดีปกาภิวงศ์ได้ เจตต์โด

๓๕

สัณนิษิต ว่า พาห์ ปสาเรย์, ปสาเรย์ วา พาห์ สัณนิษิต;
เอวเมว สุทธานเรศ เทเวศ ธีตฺรหิตา ภควโต ฐโต
ปาศุรหิต. อถ โข ตา เทวตา ภควโต ยถาเหตฺวา เอกมัตต
อัญญิต.

เอกมัตต จิตา โข เอกา เทวตา ภควโต สันติเก ยิม
คาค อภาสิ

“มหาสมโย ปณัสสิ เทวกาเย สมาคตา,
อาคตมฺหิ อิม สัมมสมยํ ทักขิตาเยว อปราชิตสัณนิติ.

อถ โข อปรวา เทวตา ภควโต สันติเก ยิม คาค อภาสิ

“ตัตถ ภิกขโว สมาทหิตุ จิตฺตํ ตัตถโน อชฺชกมกฺสุ,
สาลิณํ เนตฺตานิ ตเหตฺวา อันทฺริยานิ วัทฺสเนติ ปณฺทิตาติ.

อถ โข อปรวา เทวตา ภควโต สันติเก ยิม คาค อภาสิ

เหตฺวา ชีลํ เหตฺวา ปัสสํ อนฺตชีลํ โยหัง - มเนชา,

เต จวณฺติ สุทฺธา วิมลา กัณฺฐาสุตา สุทฺธินฺตา สุตฺตนาคาคิ.

อถ โข อปรวา เทวตา ภควโต สันติเก ยิม คาค อภาสิ

“เย เกหิ พุทฺธิํ สรณํ คตาเส

น เต คมิสฺสสันติ อปายภูมิ,

ปฺทาเย มานุสฺส เทหิ เทวกาเย ปริปุเรสฺสสันติ.

ล. อุทฺธัง อุปฺปจฺจาติปิ เทว ปาชา, พ. อุทฺธัง.

เอวํ เม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเเท วิหริติ
มัททกฺขณินิมี นิคทาเย.

เตน โข ปน สมเยน ภควโต ปาโท * สกิลิกาย ขโต *
โหติ. ภุขํ ตุภํ ภควโต เวทนา วัณฺณนํ ตาวิริกา
ทุขํ ตีฬฺหา ขรา กญฺญา อสาคา อมณาปํ. ตา สุกํ
ภควา สโต สัมปชาโน อธิวาเสติ อวิหังณมาโน. ธอ โข
ภควา จตุคฺคณํ สํชาญฺญิ ฆันณปาเตว ทักขิเนน บัลลเสน
สีหเสยฺยํ กัปปํเปติ ปาเท * ปาโท อัจจาชาเย สโต สัมปชาโน.

ธอ โข สัตตสฺสตา ตตุตฺถปกาณิศา เทวตาโย อภิกกัณฺธาย
วตฺติยา อภิกกัณฺธวณฺณา เกวลกัปปํ มัททกฺขณินิ โธภาเสตฺวา
เยน ภควา เตนุปลังกมิตฺสุ; อุนฺถกมิตฺวา ภควนํติ อธิวาเทตฺวา
เอกมณฺธํ อัญฺจสุ. เอกมณฺธํ จิตา โข เอกา เทวตา ภควโต
สันฺติเก ธิมํ อุตฺถนํ อุตฺถาเนสิ “นาโค วต โภ สมโน
โคตโม, นาคเตา จ ปนุขัณฺณํ” ตาวิริกา เวทนา ทุขํ
ตีฬฺหา ขรา กญฺญา อสาคา อมณาปํ, สโต สัมปชาโน
อธิวาเสติ อวิหังณมาโนติ.

ธอ โข อปฺรา เทวตา ภควโต สันฺติเก ธิมํ อุตฺถนํ
อุตฺถาเนสิ “สีโห วต โภ สมโน โคตโม, ลีหวตา จ

• ย. เอว; ลี. ปาเท. * ลี. สกิลิกขโต; พ. สักขิลิกาย.

• ปาเทนาติปฺปาโย. * ย. สยุมกนิคา.

ปณฺธิยํณํ สารีริกํ เวทนา กุทฺธา ตีฬฺฟ้า ขรา กฏฺก
อสาตา อมณาปํ, สโต สัมปชาโน อธิวาเสติ อวิหังณมาโนติ.

อถ โข อปฺรา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมิ อุตฺตานํ
อุตฺทาเนติ “อาชาณํโย วต โภ สมฺโน โคตโม, อาชาณยวตา
จ ปณฺธิยํณํ สารีริกํ เวทนา กุทฺธา ตีฬฺฟ้า ขรา กฏฺก
อสาตา อมณาปํ, สโต สัมปชาโน อธิวาเสติ อวิหังณมาโนติ.

อถ โข อปฺรา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมิ อุตฺตานํ
อุตฺทาเนติ “นิสฺสโก วต โภ สมฺโน โคตโม, นิสฺสวตา จ
ปณฺธิยํณํ สารีริกํ เวทนา กุทฺธา ตีฬฺฟ้า ขรา กฏฺก
อสาตา อมณาปํ, สโต สัมปชาโน อธิวาเสติ อวิหังณมาโนติ.

อถ โข อปฺรา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมิ อุตฺตานํ
อุตฺทาเนติ “โอรฺยฺโยท วต โภ สมฺโน โคตโม, โอรฺยฺยวตา
จ ปณฺธิยํณํ สารีริกํ เวทนา กุทฺธา ตีฬฺฟ้า ขรา กฏฺก
อสาตา อมณาปํ, สโต สัมปชาโน อธิวาเสติ อวิหังณมาโนติ.

อถ โข อปฺรา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมิ อุตฺตานํ
อุตฺทาเนติ “ทณฺโฑ วต โภ สมฺโน โคตโม, ทณฺฑวตา จ
ปณฺธิยํณํ สารีริกํ เวทนา กุทฺธา ตีฬฺฟ้า ขรา กฏฺก
อสาตา อมณาปํ, สโต สัมปชาโน อธิวาเสติ อวิหังณมาโนติ.

อถ โข อปฺรา เทวตา ภควโต สันตฺติเก อิมิ อุตฺตานํ
อุตฺทาเนติ “มัลลํ สมฺมาธิ สุกาวตํ* จิตฺตณฺจ สุมุตฺตํ,

* อ. เอรุ; กัตถจิ ปณ สัททปิยตฺถเก สมฺมาธิติ ปาโจ น ทิลลติ;
พ. สุกาวโต.

น จาวิณตํ^๑ น จาปนตํ^๒ น จ สลสังขารนิสสัยํ^๓ จาวิตรํ, โย
 เขวรูปุ ปุริสณาคํ ปุริสสีหํ ปุริสอาชานียํ ปุริสนิสกํ ปุริสโธระยํ^๔
 ปุริสทนต์ํ อติกัมมิตัพพิ มัจฉณียํ กิมัจฉนตี^๕ อทิสฺสนาติ.

ปัญจ เวทสํ สมนํ ตปัสสัทธิวิธานัง,

จิตตังจ เนลํ น สัมมา วิมุตฺตํ

ทีนัตถุเป น ปารังคมา เตติ.

ตณฺเฑอธินันนา วด สีสพทฺธา

อุชํ ตปํ วตฺสสคํ จรณํตา,

จิตตังจ เนลํ น สัมมา วิมุตฺตํ

ทีนัตถุเป น ปารังคมา เตติ.

น มานการัลลํ ทโม นิธิตฺติ

น โมณมัตถิ อุลลมาหิตัลลํ,

เอโก อรัณเณ วิหรั มปมัตโต

น มัจจุเชยยัลลํ ตเรยฺย ปารณฺตี.

มานํ ปทาเย สุลลมาหิตัตโต

สุเจตโส สัพพธิ วิปฺปมัตโต,

เอโก อรัณเณ วิหรั อปฺปมัตโต

ธ มัจจุเชยยัลลํ ตเรยฺย ปารณฺตี.

นวมํ มัชฌิมนิจฺจุตฺตํ (•).

เอวํ เม สุตํ. เอกํ สมนํ ภควา เวลารณํ วิหริติ มหาวเน

• ลี. น วา ปหินตํ; ย. อ. อภินตํ. • ลี. อ. อูปณตํ.

เทวดาสยัตเต สตุลลปกาณิวกัโค จตุตโธ ๓๗

กฏาการสาละย. ธต โข โกณฑทา บัชชุนันลล อิตา อภิกกัณดาบ
รัตติยา อภิกกัณตวันณา เกวลกัปปี มหาวน โอภาเสตวา
เยน ภควา เตนุปลังกมิ, อูปปลังกมิตวา ภควันต อภิวาเทตวา
เอกมันต อัญจาสิ. เอกมันต จิตา โข โกณฑทา บัชชุนันลล
อิตา ภควโต ลันตีเก ยมา คามาโย อภาสิ

“ เวลาลินเน วิหรันต ยัคคิ ลัตถัลลล สัมพุตติ,
โกณฑทาหะลัมมิ อภินันเต โกณฑทา บัชชุนันลล อิตา.

สุตเมว ปุเร ชาติ อัมโม จักขุมตานุพุตโต,
สาทานิ ลักขิ ชานามิ มุนิโน เทสยโต สุตตัลล.
เย เกจิ อริย อัมมิ วิครหันตา จรันติ ทุมเมธา,
อูปเนตติ โรรวุ ไวร จิรวัตติ ทุกขมนุจันติ.
เย จ โข อริเย อัมโม รัตติยา อูปสเมน อูปเตตา,
ปหาย มานุส เตหิ เทวกายิ ปริปุเรลลันตติ.

ทลมิ บัชชุนันตีสุตติ (-).

เอวัม เม สุต. เอกิ สมย ภควา เวลาลิน วิหรติ
มหาวเน กฏาการสาละย. ธต โข จุลลโกณฑทา บัชชุนันลล
อิตา อภิกกัณดาบ รัตติยา อภิกกัณตวันณา เกวลกัปปี มหาวน
โอภาเสตวา เยน ภควา เตนุปลังกมิ, อูปปลังกมิตวา ภควันต

• ย. ล่า เทวดาติ ปาจรทวย บัณณายติ. - ลี. สุมเม เม ปุเร;
ย. สุตเมว เม ปุเร. - ลี. วิหรันตา.

อภิวาเทตฺวา เอกะณฺโถ อํฐฺฐาสิ. เอกะณฺโถ จิตฺตา โข จุจฺฉลโกกนทา
 มัชฺชุนฺนํสํสํ อิตฺตา ภควโต สันตํเก จิมา คาลาโย อภาสิ

“ อธาคมา วิชฺชุปภาสวณฺณา

โกกนทา มัชฺชุนฺนํสํสํ อิตฺตา,

พุทฺธํปจฺจ อํมํมจฺจ นนฺตํมมมา

คาลาวิมา อตฺตํวตฺตี” อภาสิ.

พหุณปิ โข น วิชฺชํเชยฺย

ปริยาเบน ตาติโส อํมํโม,

ลํชิตฺตํภักถํ สปิยสฺสํมามิ

บาวตา เม มนสา ปริยตฺต.

ปายํ น กยิรา วรสา มนสา

กาเขน วา กิลฺลนํ สัพฺพโตเก,

กาเม ปหาเย สติมา สัมปชาโน

ทุกฺขํ น เสเวถ อนํภักถํภักถินฺต.

สฤตฺถลปกายิกวคฺโค จตุตฺโต.

ตตฺตํทํทานํ

“สัพฺภิ มจฺจณฺนิมา สาธุ

นลฺลํอัสสํมานสํมณฺโณ

ลคฺคชา สมนโย สกํภัก

อุโก มัชฺชุนฺนํจิตฺตโรติ.

อาทิตตวัคโค ปัจจโม.

ปจฺม อาทิตตสุตฺต.

เอวํ เม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา สวาทถิยํ วิหริติ เชตวนเ
อนาถปณฺฑิตกัลล อารามเ. อถ โข อถฺมมฺตรา เทวตา อภิกกัณฺธาย
วตฺติยา อภิกกัณฺธวณฺณา เกวลกัณฺธิยํ เชตวนํ โอภาสํติวํ เยน ภควา
เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิทวํ ภควันตํ อภิวาเทตวํ เอกมณฺธํ อภูจฺจาสิ.
เอกมณฺธํ จิตา โข สว เทวตา ภควโต สันตํเก ธิมา คาลาโย อภาสิ

อาทิตตัสฺมิ อคารัสฺมิ ยํ นิหริติ ภาชนํ,
ตํ ตัสฺส โหติ อตฺถาย โน จ ยํ ตตฺถ ทัยฺหติ.

เอวมาทิตตโก โลโก* ชราย มรณเณ จ,
นิหเรถว ทาเนน ติณฺณํ โหติ สุนิพฺภตํ.

ติณฺณํ สุขผลํ โหติ นาทินฺณํ โหติ ตํ ตถา,
โจรา หรณฺติ ราชาโน อตฺถิ ทัยฺหติ นัสฺสติ.

อถ อณฺเณน ชหติ สรวี สปริจฺจทํ,

เอตตฺถณฺบาย เมธวํ ภูณฺโชน จ ทเทถ จ,

ทตฺตวํ จ" ภูตวํ จ ยถาณฺภาวํ อนินฺทิตโต สตฺตคฺคฺมุเปติ จานฺนํติ.

กุตฺติยํ กิณฺททสุตฺต.

กิตฺโต พลโต โหติ กิตฺโต โหติ วัณฺณโต,

* พ. เอว; ส. ย. เอวมาทิตฺติโต โลโก; เอวมาทิตฺตเก โลเกติยิ
ปาเรน ปณ. ภาวตฺตัพ. = ส. ย. จ กาโร นตฺติ.

กัทโท สุขโต โหติ.
 โย ๑ สัพพทโต โหติ
 อन्नโต พลโต โหติ
 ยานโต สุขโต โหติ
 โส ๑ สัพพทโต โหติ
 ยมตัญญโต ๑ โส โหติ

กัทโท โหติ จักขุโต,
 ตํ เม อักขาติ ปุจฺจติ.
 วัตถโต โหติ วัณฺณโต,
 ทิปโต โหติ จักขุโต,
 โย ททาติ อุกฺกมฺ,
 โย อมฺมมฺสาสติดิ.

สตฺยํ อन्नตฺตํ.

อन्नเมวากินนํทณฺตี
 ธตฺตํ ๑ นาม โส ยักโข
 เย นํ ทณฺตี สทฺธาย
 ตเมว อन्नํ ภทฺตี
 ตสฺมา วิเนยฺย มจฺเจว
 ปุณฺณานิ ปฺรโลภสฺมิ

อุกเย ๑ เทวามนุสา,
 ยํ อन्नํ นากินนํทณฺตี.
 วิปฺปลันเนน เจตสา,
 อลฺลํ โสเก ปรมฺมํ ๑,
 ทสฺสา ทานํ มลาภิกฺ,
 ปติฏฺฐา โหนฺติ ปาณินฺนํ.

เจตฺตํ เอกมฺลสุตฺตํ.

เอกมฺลํ ทวิธาวุจฺจํ
 สมฺมทํ ทวิธาวุจฺจํ

ติมฺลํ มัจฉปฺตํ,
 ปาตํ อตฺตํ อสฺสิตํ.

๑. โส. = พ. เอร; ลี. ย. อุกโย. = ย. ธต. โส.

ล. ทวิธาวุจฺจํ น ทวิธาวุจฺจํ น ปาโร; ย. ทวิธาวุจฺจํ.

เทวตาลย์ตเต อาทิตตวักโค บัณฺโณโม

๔๓

บัณฺโณโม อโนมียสฺสัคคํ.

อโนมนามํ นิปุณตตทสฺสํ

บัณฺโณบาทํ กามลเย อสฺสัคคํ,

คํ บัณฺณํ สัพพะวิทํ สุเมธํ

อริเย ปถे กมมานํ มहेสนํติ.

ฉฐํ อัจฉราสฺสัคคํ.

อิจฉราคนลํฉฐํ

ฉนํคํ โมหนํ นาม

อชฺชโก นาม โส มัคโค

รโธ อชฺชโน นาม

ทิวํ ตสฺส อปาลัมโพ

อัมมาหํ สารถํ พริณํ

ยสฺส เอตาทิสํ ยานํ

ส เว เอเตน ยานเนน

บิลาจคนเสวิตํ,

กถํ ยาศฺรา ภวิสสํติ.

อภยา นาม สํ ทิสํ,

อัมมจกเกทํ สยฺโต.

สคฺสํ ปวิวารณํ,

สम्मมาทิจฺจุเปเร ชวํ,

อิตถิยา ปุริสสฺส วา,

นิพพานํเสว สันนํติ.

สคฺคํ วนโรปคฺคํ.

เกสํ ทิวํ จ วัคฺคํ จ

อัมมจฺจุจํ ลิสลัมมํนํ

สทา ปุณฺณํ ปวตฺตมํ,

เก ชนํ สคฺคคามินํติ.

อารามโรปา วโนโรปา	เย ชนา เสด็จการกา,
ปบัจจ อุตปานัจจ	เย ทฬัณฺธิ อุกัสสย,
เตสํ ทิวา จ รัตโต จ	สทา ปุณฺณํ ปวัฑฒติ,
ธัมมัญจา สิลลัมภันนา	เต ชนา สัสสคามิโนติ.

อัมมรัม ชะตวันสุตต.

อิทํ ทิตฺ ชะตวัน	อิสสิสมฺนิเสวิต,
อาวุตฺถิ ธัมมราเชน	ปัตติสสฺสนนํ มม.
กัมมํ วิชชา จ ธัมโม จ	สิลลํ ชีวิตมุตฺตม,
เอเตน มัจจา สุกฺขณฺติ	น โคตฺเตน ธเนน วา,
ตลฺลมา ทิ ปันนํโต โปโส	สम्मัสสํ อตฺถมัตตโน,
โยนิโส วิจิเน ธัมม	เอวํ ตตฺถ วิสุทฺตติ.
สวรูปฺโตว ปณฺณาย	ลีเลณ อุลลเมน จ,
โยปิ ปารคโต ภิกฺขุ	เอตาว ปรมํ ลียาติ.

นวมํ มัจฉวิสุตต.

เยธ มัจฉวิโน โลเก	กทริยา ปริภาสกา,
อัสสเนสํ ททมานานํ	อัสสรายกรวา นรา,
กิตฺติโส เตสํ วิปาโก	สम्मปฺราโย จ กิตฺติโส,
ภควันติ ปุญฺญมาคัมม	ภทฺธํ ชานมุ ตํ มยฺยํติ.

เยธ มัจฉริโน โลเก
 อธิเบสํ ททมานานํ
 นิรยํ ตีรจฺฉานโยนี
 สเจ เอนฺติ มนุสฺสํ
 โจฬิ ปิณฺโฑ รติ ชีทฺธา
 ปฺรโต อาสึสฺสเร พาลา
 ทิฏฺฐเจ อัมมํ ส วิปาโก
 อิติ เหตุ วิชานาม
 เยธ ลักฺขณา มนุสฺสํ
 พุทฺธเอ ปสฺสณํ อัมมํ จ
 กิทธิโส เตสํ วิปาโก
 ภควันตํ ปุณฺณจฺมาคัมม
 เยธ ลักฺขณา มนุสฺสํ
 พุทฺธเอ ปสฺสณํ อัมมํ จ
 เอเต สักเค ปกาเสณฺติ
 สเจ เอนฺติ มนุสฺสํ
 โจฬิ ปิณฺโฑ รติ ชีทฺธา
 ปฺรตัมภเตสุ โภเคสุ
 ทิฏฺฐเจ อัมมํ ส วิปาโก

กทเวยา ปรีภาสกา,
 อนฺตรายกรรา นรรา,
 ยมโลกมุปฺปชฺชเร,
 ทฬิฑฺฑเต ชายเว กุเล.
 ยตฺถ กิจฺเจเน ลัพภติ,
 ตํปิ เตสํ น ลัพภติ,
 สัมปฺราโย จ ทุคฺคตฺติ.
 ฉณฺณํ ปุณฺณม โคคัม,
 วทณฺณํ วิคฺมจฺฉนรา,
 สัมเม จ ติพฺพการวรา.
 สัมปฺราโย จ กิทธิโส,
 กถํ ชาเนมฺปิ ตํ มยฺนํติ.
 วทณฺณํ วิคฺมจฺฉนรา,
 สัมเม จ ติพฺพการวรา,
 ยตฺถ เต อุปฺปชฺชเร.
 อชฺชเม อาชายเว กุเล,
 ยตฺถากิจฺเจเน ลัพภติ.
 วสวัตฺถิว โมทเร,
 สัมปฺราโย จ สุกฺคตฺติ.

ทสฺมิ ฆฎฺฐิกรสุตฺตํ.

อวิหํ อุပ္ปันนํเส

วิมุตฺตา สัตฺตํ ภิกฺขโว,

ราจโทสปริภีชีนา

เป ๑ เต ๑ อตรุ ๑ ลังค ๑

เต หิตฺวา มานุสฺส เทหิ

อุปโก ผลคฺคณฺโฑ ๑

ภทฺทโย ชนฺตเทโว ๑

เต หิตฺวา มานุสฺส เทหิ

กุสลี ๑ ภาสลฺล เตล

กัลล เต ธมฺมมณฺเฑน

น ธนฺตปฺปตฺร ภควตา

ยัลล เต ธมฺมมณฺเฑน

ยัคค นามณฺเฑ รุณฺณ

คํ เต ธมฺมมณฺเฑน

คัมภีร ภาสลฺล วา

กัลล คัมภีร ธมฺมมณฺเฑน

กุมภกาโร ปุเร ชาล

มาตาเปตฺติโกโร ชาล

วิโรโต เมธุนา ธมฺมา

อหฺวา เต สคาเมยโย

โสหเมเต ปชานามิ

คินฺนา โลเก วิสํตฺติกนฺติ.

มัจจุเฮยฺยิ สุตฺตคฺค,

ทิตฺตโยคํ อุมฺมัจจุคฺค.

ปุกฺกสาติ ๑ เต ตโย,

พหุทฺตนิ ๑ ลิงคโย,

ทิตฺตโยคํ อุมฺมัจจุคฺค.

มารปาลํ ปชานามิ,

อจฺฉิพุ ภาวณฺณนฺติ.

นารณฺตฺร ตว ลาสนา,

อจฺฉิพุ ภาวณฺณนฺติ.

อเลลล อปฺปชฺฌค,

อจฺฉิพุ ภาวณฺณนฺติ.

ทุพฺพิชานํ สุตฺตพฺพุ,

วาจ ภาสลฺล อิทฺตนิ.

เวกพิงเค ๑ ขฏฺฐิกโร,

กัลลยัลล อุปาสโก,

พริทฺมจารี นิรามิส,

อหฺวา เต ปุเร สขา.

วิมุตฺเต ตตฺถ ภิกฺขโว,

๑. ย. เก ๑ เต. ๒. ลี. เอว; ย. บังก. ๓. พ. ปลคฺคณฺโฑ.

๔. ลี. ภทฺทโกภทฺตเทโว. ๕. ย. พาทุรคฺค. ๖. ลี. ย. บังคโย.

๗. กุสลนฺติปิ ปาโฐ. ๘. เวกพิงเคติวา ปาโฐ; พ. เวกพิงเค.

ราคโทสปรีกชีเน	จินเน โลเก วิสัจจินฺติ.
เอวเมตํ ตทา อาสิ	ยดา ภาสสิ ภคฺคว ,
กุมภกาโร ปุเร อาสิ	เวกพิงเค ขฎฺฐิโกโร,
มาตาเปตฺติโกโร อาสิ	กัสสํยัสส อุปาสโก,
วิโรโต เมธุนา ธมฺมา	พริทฺมจาวี นิรามิสฺโส,
อหฺวา เม สคฺคาเมยฺโย	อหฺวา เม ปุเร สขาคิ.
เอวเมตํ ปุราณานิ	สหายานมฺหุ สํคโม,
อุภินันฺนํ ภาวิตฺตํคานํ	สวรินฺนํคิมธารินฺนํคิ.

อาทิตยวัคโค บัณฺจโม.

ตตฺตฺวิทฺธานํ

“อาทิตฺตํ กิณฺททํ อันนํ	เอกมฺมํ อโนมียํ,
อจฺฉรภา วณโรปเชตฺติ	มจฺฉเนเรน ขฎฺฐิโกโรคิ.

ชราวัคโค นฏฺฐิโจ.

ปจฺมํ ชราสุตฺตํ.

กิสฺสุ ยาว ชรา สาธุ	กิสฺสุ สาธุ ปติภฺจิจิตํ,
กิสฺสุ นรานิ รตนํ	กิสฺสุ ใจเรหิ ทุหรนฺนํคิ.
ลิสฺสํ ยาว ชรา สาธุ	ลทฺธํสา สาธุ ปติภฺจิจิตา,
บัณฺณํ นรานิ รตนํ	ปฺลฺลํ ใจเรหิ ทุหรนฺนํคิ.

ทุกขิยํ อชรสาสุคฺคํ.

กัณฺฐํ อชรสา สาสุ

กัณฺฐํ นรานิ รตนํ

ลิลํ อชรสา สาสุ

ปฺปณฺณา นรานิ รตนํ

กัณฺฐํ สาสุ อธิภฺยจิตํ,

กัณฺฐํ โจเรหิ ทาเวยฺยํ.

ลิลํ สาสุ อธิภฺยจิตา,

ปฺปณฺณํ โจเรหิ ทาเวยฺยํ.

คตฺติยํ มิตฺตํสุคฺคํ.

กัณฺฐํ ปสวโต * มิตฺตํ

กัณฺฐํ มิตฺตํ อตฺถชาตลล

ลลโต ปสวโต * มิตฺตํ

สทาโย อตฺถชาตลล

สยํ กตานิ ปฺปณฺณานิ

กัณฺฐํ มิตฺตํ สเก ชเว,

กัณฺฐํ มิตฺตํ สยํปฺปายิกนฺติ.

มาตา มิตฺตํ สเก ชเว,

โหติ มิตฺตํ ปุณฺณํ,

คํ มิตฺตํ สยํปฺปายิกนฺติ.

จตุตฺตํ วัตฺถุสุคฺคํ.

กัณฺฐํ วัตฺถุ มนุสฺสํ

กัณฺฐํ ภูตา อปฺปชฺว์นฺติ

ปุตฺตา วัตฺถุ มนุสฺสํ

วัจฺจํ ภูตา อปฺปชฺว์นฺติ

กัณฺฐํ ปรมา สขา,

เย ปาณา ปจฺวี ลิตาติ.

ภเวีย ปรมา สขา,

เย ปาณา ปจฺวี ลิตาติ.

* ลี. ปสวโต; ย. ปสวโต. * ย. เอว; ลี. ปณฺจสโต.

แถวตาส์ยุคโต ชรวาต์โค นัญโจ

๔๖๘

บัณฺจมิ ชนตุตฺตํ(๑).

กิดฺ ชเนติ ปุริสํ

กิดฺ ตัลลสํ วิธาวติ,

กิดฺ ลัถารมาปาติ

กิดฺ ตัลลสํ มหัพฺภยัณฺตี.

คณฺหา ชเนติ ปุริสํ

จิตฺตมัลลสํ วิธาวติ,

ลัตโต ลัถารมาปาติ

ทุกฺขมัลลสํ มหัพฺภยัณฺตี.

นัญจํ ชนตุตฺตํ(๒).

กิดฺ ชเนติ ปุริสํ

กิดฺ ตัลลสํ วิธาวติ,

กิดฺ ลัถารมาปาติ

กิดฺมา น ปริมุจฺจิตฺติ.

คณฺหา ชเนติ ปุริสํ

จิตฺตมัลลสํ วิธาวติ,

ลัตโต ลัถารมาปาติ

ทุกฺขา น ปริมุจฺจิตฺติ.

ลัตตมิ ชนตุตฺตํ(๓).

กิดฺ ชเนติ ปุริสํ

กิดฺ ตัลลสํ วิธาวติ,

กิดฺ ลัถารมาปาติ

กิดฺ ตัลลสํ ปรายนฺตี.

คณฺหา ชเนติ ปุริสํ

จิตฺตมัลลสํ วิธาวติ,

ลัตโต ลัถารมาปาติ

กิดฺ ตัลลสํ ปรายนฺตี.

นัญจมิ อุนฺนิปตฺตํ.

• กิดฺ อุนฺนิปโต อักขาติ

กิดฺ รัตติณํทวิภังโก,

• บ. เหว; ล. อักขาโต.

ก็ มลั พรหมจริยัลล

ราโค อุปัโด ชักขาติ

ชิตถิ มลั พรหมจริยัลล

ตโป ๑ พรหมจริยัลล

ก็ สีนานมโนทกัณตี.

วโย รัตติณทิวักขโย,

เขตถายั ดัรยเต ปะว,

ติ สีนานมโนทกัณตี.

นวมุ ทุติยสุตต.

ก็สุ ทุติยั ปุริสัลล ไหติ

ก็ลล จาณโรโต มัจโจ

ลัทธธา ทุติยา ปุริสัลล ไหติ

นิพพานาณโรโต มัจโจ

ก็สุ เจณ ปสาสติ,

ลัพพทักขา ปะรุจัตติ.

บัณเภา เจณ ปสาสติ,

ลัพพทักขา ปะรุจัตติ.

ทลมิ กวิสสุต.

ก็สุ นิทานิ คาคานิ

ก็สุ สันนิธัลลิตา คาคา

ณัโธ นิทานิ คาคานิ

นามสันนิธัลลิตา คาคา

ก็สุ คาลั วิยัลลชน,

ก็สุ คาคานมาตโยติ.

ชัชชวา คาลั วิยัลลชน,

กวิ คาคานมาตโยติ.

ชราวัคโค ฉัญโจ.

ตลลิตาน

“ ชรา อชรา มิตติ

อุปัโด ๑ อุปัโย ๑

วัตถุ ตินิ ชนานิ ๑,

กวิมา ปุริโต วัคโคติ.

อันธวัคโค สัตตโม.

ปรมา นามสุตต.

กัศุ ลัพพี อันธวั
กัศลัลล เอกธัมมัลล
นาม ลัพพี อันธวั
นามัลล เอกธัมมัลล

กัศมา กัปปโย น วิชชติ,
ลัพพะว วลมนันนาคติ.
นามา กัปปโย น วิชชติ,
ลัพพะว วลมนันนาคติ.

ทุติย จิตตสุตต.

เกณัลล นียติ โลโก
กัศลัลล เอกธัมมัลล
จิตเตน นียติ โลโก
จิตตัสส เอกธัมมัลล

เกณัลล ปวิกัศลติ,
ลัพพะว วลมนันนาคติ.
จิตเตน ปวิกัศลติ,
ลัพพะว วลมนันนาคติ.

ตติย ตณฺหาสุตต.

เกณัลล นียติ โลโก
กัศลัลล เอกธัมมัลล
ตณฺหา นียติ โลโก
ตณฺหา เอกธัมมัลล

เกณัลล ปวิกัศลติ,
ลัพพะว วลมนันนาคติ.
ตณฺหา ปวิกัศลติ,
ลัพพะว วลมนันนาคติ.

๑. ตี. อัญญวั, ย. ชัทธวั, อ. อันธวัติปิ อโธวัติปิ ปาโจ.
๒. กิโยติปิ ปาโจ.

จตุตถ สัมภเวสนสูตร.

กัณฺฐ สัมภเวสนโน โลโก	กัณฺฐ ตัลลส วิจารณ,
กัณฺฐสัลลส วิปฺปทาเนน	นิพฺพานํ อิติ วุจฺจตีติ.
นันทิสัมภเวสนโน โลโก	วิตักกัลลส วิจารณ,
ตณฺหาเย วิปฺปทาเนน	นิพฺพานํ อิติ วุจฺจตีติ.

ปณฺจมี พฺนัสนสูตร.

กัณฺฐ สัมพฺนัสนโน โลโก	กัณฺฐ ตัลลส วิจารณ,
กัณฺฐสัลลส วิปฺปทาเนน	ลัพฺพ นิมนฺตติ พฺนัสนนํติ.
นันทิสัมพฺนัสนโน โลโก	วิตักกัลลส วิจารณ,
ตณฺหาเย วิปฺปทาเนน	ลัพฺพ นิมนฺตติ พฺนัสนนํติ.

ฉฎฺฐี อภิปภาตสูตร.

เกณฺฐลลสฺสพฺภาตโต โลโก	เกณฺฐลลสฺส ปรีวาริโต,
เกณฺฐ ลลสฺสเลน โอตินฺโน	กัณฺฐสฺส ธูปาเยโต สทาติ.
มัจฺจุนาพฺภาตโต โลโก	ชราเย ปรีวาริโต,
ตณฺหาลลสฺสเลน โอตินฺโน	อิฉฺชาธูปาเยโต สทาติ.

สทฺตมํ อุกฺกตสูตร.

เกณฺฐลลสฺส อุกฺกตโต โลโก	เกณฺฐลลสฺส ปรีวาริโต.
--------------------------	-----------------------

• สี. เหว; ย. เกณฺฐลลสฺสพฺภาตโต. • สี. กัณฺฐา ธูปาเยโต.

เกณัสส ปิหิโต โลโก	กิลมึ โลโก ปติญฺจิโตติ.
คณฺหําย อุกทฺธิโต โลโก	ชราย ปริวาริโต,
มัจจุณา ปิหิโต โลโก	ทุกฺโข โลโก ปติญฺจิโตติ.

อัญจนํ ปิหิตสุตฺตํ.

เกณัสสํ ปิหิโต โลโก	กิลมึ โลโก ปติญฺจิโต,
เกณัสสํ อุกทฺธิโต โลโก	เกณัสสํ ปริวาริโตติ.
มัจจุณา ปิหิโต โลโก	ทุกฺโข โลโก ปติญฺจิโต,
คณฺหําย อุกทฺธิโต โลโก	ชราย ปริวาริโตติ.

นวมํ อิจฺฉาสุตฺตํ.

เกณัสสํ พชฺชมติ โลโก	กิลล วนายา มุจฺจติ,
กิลลัสสํ วิปปหาเนน	ลพฺพ นิพฺพติ พณฺณนํติ.
อิจฺฉาย พชฺชมติ โลโก	อิจฺฉาวนายา มุจฺจติ,
อิจฺฉาย วิปปหาเนน	ลพฺพ นิพฺพติ พณฺณนํติ.

ทลมํ โลกสุตฺตํ.

กิลมึ โลโก สมุขฺขันโน	กิลมึ กุพฺพติ สันถวํ,
กิลล โลโก อุกาทาย	กิลมึ โลโก วิทลฺลณตฺติ.
นลฺโล โลโก สมุขฺขันโน	นลฺโล กุพฺพติ สันถวํ,
นลฺลนเมว อุกาทาย	นลฺโล โลโก วิทลฺลณตฺติ.

คัลลิตกาน

“ นาม จิตตังจ ตันหา จ   สันโณชนันจ ทัณนา,
 ษัฎฐาทุฑฑโต ษัฑโต   อัจฉา โลเกน เต ทลาคี.

ษัฎฐาวักโค อัญจโม.

ปรม ษัฎฐาสุตต.

เอกมัตตัง จิตา โข ลา เทวตา   ภควันตัง คาทาย อัสสนภาสิ
 “ กัสสุ ษัฎฐา สุขัง เสติ   กัสสุ ษัฎฐา น โสจติ,
 กัสสัสส เอกมัตตัสส   วธัง โรเจสิ โคตมาติ.
 โกธัง ษัฎฐา สุขัง เสติ   โกธัง ษัฎฐา น โสจติ,
 โกธัสส วิสสุตัสส   มนุสสัสส เทวเต,
 วธัง อธิยา ปลลันตี   ตณ्हี ษัฎฐา น โสจติ.

พุทฺธิย รตฺตสุตต.

กัสสุ รตัสส ษัณฺณานัง   กัสสุ ษัณฺณานมัตตคิโน,
 กัสสุ วัฏฺฐัสส ษัณฺณานัง   กัสสุ ษัณฺณานมัตตคิยาติ.
 อโฆ รตัสส ษัณฺณานัง   อโฆ ษัณฺณานมัตตคิโน,
 ราชา วัฏฺฐัสส ษัณฺณานัง   ราชาคา ษัณฺณานมัตตคิยาติ.

- ลี. ฌัตถา; ย. ฌัตถา; อ. ษัฎฐา.

ตติยัม วิตถุสสุตัม.

กัณฺโถ วิตถิ ปุริสัสส เสฏฺฐิ
กัณฺโถ สจฺจนโน* สุขมาหาติ,
กัณฺโถ ทเว สากุตรํ รณานิ
กณฺ-ชีวํ ชีวิตมาหุ เสฏฺฐินฺติ.
สัทธิ วิตถิ ปุริสัสส เสฏฺฐิ
อัมมโม สจฺจนโน สุขมาหาติ,
สจฺจํ ทเว สากุตรํ รณานิ
บณฺเณชีวํ ชีวิตมาหุ เสฏฺฐินฺติ.

จตุตถัม วุฏฺฐิจตุตถัม.

กัณฺโถ อธิปตํ เสฏฺฐิ	กัณฺโถ นิปตํ วร,
กัณฺโถ ปวชมานานิ	กัณฺโถ ปวทํ วรณฺติ.
ทิวํ อธิปตํ เสฏฺฐิ	วุฏฺฐิ นิปตํ วรา,
คาโว ปวชมานานิ	ปุตฺโต ปวทํ วโรติ.
วิชฺชา อธิปตํ เสฏฺฐิ	อวิชฺชา นิปตํ วรา,
สโฆ ปวชมานานิ	พฺพโต ปวทํ วโรติ.

บณฺจรัม วิตถุสสุตัม.

กัณฺโถ ภิกฺขา ชนตา อเนกา

สูตรต้นตัญญูเก สัมมุตตนิกาโย

มัคค์โควเนกายนันนึปวตฺโต,

ปุจฺฉามิ ตํ โคทมฺ ภูริขฺณเณ

กิลฺลิมิ จิโต ปฺรโลกํ น ภายเต.

วาทํ มนฺธจํ ปณิธาย สัมมา

กาเยน ปาปานิ อกุกฺกมาโน,

พหุณฺณปานิ พรมมาลฺลนฺโต

ลิตฺโต ะทุ ลวิภาคิ วทฺธฺเน,

เอเตสุ อัมเมสุ จิโต จตุสุ

อัมเม จิโต ปฺรโลกํ น ภายเต.

นัจฺจุ จิ นชีรติสุตฺตํ.

กิตฺติ ชีรติ กิ น ชีรติ.

กิตฺติ อัมมานํ ปรีขณฺโณ

กิ มลํ พริทฺทมฺจิริยลลิต

กตฺติ โลกิลฺลิมิ นิทฺธานิ

ภควันตํ ปุจฺจุยฺยาคัมม

รูปุ ชีรติ มัจฺจํ

วาโค อุกฺกปฺปโณติ วุจฺจติ

วโย รัตติณทิวักขโย

กิตฺติ อุกฺกปฺปโณติ วุจฺจติ,

กิตฺติ รัตติณทิวักขโย,

กิ ลินนามมโนทกํ.

ยตฺถ จิตฺตํ น ติญฺนิจฺติ,

กถิ ชาเนมุ ตํ มยฺนติ.

นามโคตฺตํ น ชีรติ,

โลโก อัมมานํ ปรีขณฺโณ,

อิตฺถิ มลํ พริทฺทมฺจิริยลลิต

เอตฺถายํ อัสสํเต ปชา,

ตโป จ พริทฺทมฺจิริยลลิจ

นโลกิลฺลิมิ นิทฺธานิ

ตํ ลินนามมโนทกํ.

ยตฺถ จิตฺตํ น ติญฺนิจฺติ,

อาลลยัญ ปมาโท จ
นิททา ตันที จ เต นิทเท

อญฺฐานมลโย,
ลัพฺพโส ตํ วิวชฺชयेติ.

ลัตถมํ อัสสรวุตฺตํ.

กัถุ อัสสวียํ โลกเก
กัถุ ลัตถมลํ โลกเก
กัถุ ทรณฺตํ วาเรณฺติ
กัถุ ปุณฺนีปฺปนาณฺตํ
วโส อัสสวียํ โลกเก
โกโธ ลัตถมลํ โลกเก
โจโร ทรณฺตํ วาเรณฺติ
สมณํ ปุณฺนีปฺปนาณฺตํ

กัถุ ภาณฺทานมุตฺตมํ,
กัถุ โลกลมฺมิพฺพุทฺ.
ทรณฺโต ปน โก ปโย,
อภินันฺตณฺติ ปณฺทิตาติ.
อิตฺถิ ภาณฺทานมุตฺตมํ,
โจรา โลกลมฺมิพฺพุทา.
ทรณฺโต สมฺโม นโย,
อภินันฺตณฺติ ปณฺทิตาติ.

อัญจมํ กามลุตฺตํ.

กิมคฺคิกาโม น ทเท
กัถุ มุจฺเจยฺย กัลลยาณํ
อิตฺตานํ น ทเท ไปโส
วาจํ มุจฺเจยฺย กัลลยาณํ

กิมจฺโจ น ปริจฺจเซ,
ปาปิกณฺจ น โมเจยฺติ.
อิตฺตานํ น ปริจฺจเซ,
ปาปิกณฺจ น โมเจยฺติ.

นวมํ ปาเถยฺยลุตฺตํ.

กัถุ พณฺธิ ปาเถยฺย

กัถุ โภคานมาลโย,

๑. ลี. ลัตถมณฺตณฺติปี ลัตถามณฺตณฺติปี ปาโส, พ. ลัตถมณฺ.

๒. ลี. ทเรณฺตํ ... ทเรณฺโต. ๓. ย. พ. อ. เหว; ลี. วโย,

กัฏฺฐ นรํ ปริกัฏฺฐติ
 กัฏฺฐํ พัทธํ ปุณฺณํ สัตถํ
 กัฏฺฐํ พณฺณํ ปาณณํ
 อัจฉา นรํ ปริกัฏฺฐติ
 อัจฉาพัทธํ ปุณฺณํ สัตถํ

กัฏฺฐ โลกัฏฺฐํ ทุชฺชทํ,
 ปาณณํ สกฺกนํ ยถาติ.
 สิริ โภคานมาสโย,
 อัจฉา โลกัฏฺฐํ ทุชฺชหา,
 ปาณณํ สกฺกนํ ยถาติ.

ทลมิ บัชฺชโชตสุตฺตํ.

กัฏฺฐ โลกัฏฺฐํ บัชฺชโชโต
 กัฏฺฐํ กัมมํ สชีวานํ
 กัฏฺฐํ อลลํ อนลลํจ
 กัฏฺฐํ ภูตา อปชีวันติ
 บัณฺณา โลกัฏฺฐํ บัชฺชโชโต
 คาโว กัมมํ สชีวานํ
 วุฏฺฐิ อลลํ อนลลํจ
 วุฏฺฐิ ภูตา อปชีวันติ

กัฏฺฐ โลกัฏฺฐํ ชาคโร,
 กัฏฺฐํ จัสส อิริยาปโก.
 มาตา ปุตฺตํว โปสฺสติ,
 เย ปาณา ปจฺวี สิตาติ.
 สติ โลกัฏฺฐํ ชาคโร,
 สิตัสส อิริยาปโก.
 มาตา ปุตฺตํว โปสฺสติ,
 เย ปาณา ปจฺวี สิตาติ.

เอกาทลมิ อรณฺณสุตฺตํ.

เกตุ อรณฺณํ โลเก
 เกธ อัจฉํ ปริชานนํติ
 กัฏฺฐ มาตา ปิตา ภاتا
 กัฏฺฐ อธิ ชาตินํ

เกลฺลํ วุสฺสิตํ น นัสสติ,
 เกลฺลํ โภชิสฺสํ สทา.
 วันทนํติ นํ ปติฏฺฐิจิตํ,
 อภิวาเทนํติ ชตฺติยาติ.

• ลี. วิจฺจมาถึยฺยานาถึลลํ. = อัจฉาติ วา ปาโร.

สมณีน อรณา โลก

สมณานัน วุสิต น นัลลิต,

สมณา อัจฉ ปริชานันติ

สมณานัน โภชิลิย์ สทา.

สมณ มาตา ปิตา ภาตา

วันทันติ น ปติฏิจิต,

สมณีน ชาตินัน

อภิวาเทณติ ชัตติยาติ.

ชั้ววาว์โค อัจจุโม.

ตัสลุตทานัน

“ ชั้ววา วถันจ วิตัตถันจ

วุจิจิ ภิตา นชีรติ,

อิสลว กามปาถะยัย

บัสโซโต อวณน จาติ.

เทวतालย์ยุคเต๋ สมัตต.

๒.-เทวปุตตลัญญัติ.

ปจโม วัคโค.

ปจโม กัลลปสูตร(๑).

เอวัม เม สุต. เอกัง สมณิ ภควา สาวิทัตติยัม วิหริติ เชตวันเน
อนาถบิณฑิกกัลลส อารามเ. อถ โข กัลลสไป เทวปุตโต อภิกกัณฺเฑน
รัตติยา อภิกกัณฺเฑวันโน เภวลกัณฺเฑน เชตวันนิ โอภาเสตฺวา
เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา
เอภันตํ อภฺฐิจาลิ. เอภันตํ จิโต โข กัลลสไป เทวปุตโต
ภควันตํ เอตทโวจ “ ภิกขุ ภควา ปกาเสสิ โน จ ภิกขุโน
อนุสาธเนติ.” เตน हि กัลลสไป ตณฺเฑเวตฺถ ปฏฺฐิภาตฺตุ.

สุภาสิตลล ลิกฺখেถ สมณฺเฑปาสนลล จ,
เอภาสนลล จ รโห จิตฺตฺวปฺสนลล จาคิ.

อิทมโวจ กัลลสไป เทวปุตโต, สมณฺเฑน สัตถา อโหสิ.
อถ โข กัลลสไป เทวปุตโต “ สมณฺเฑน เม สัตถาจิ
ภควันตํ อภิวาเทตฺวา ปทักฺขิณํ กิตฺวา ตตฺถเอวันฺตรธายิติ.

* ย. พ. อ. เอว; ล. อนุสาธเนนติปิ อนุสาธินนติปิ ปาโร.

หุติยํ กัสสปสุตฺตํ(๒).

สวาวัตถิยํ อารามะ. เอกะมันฺติ จิโต โข กัสสป เทวปุตฺโต ภควโต
สันฺติเก อิมํ คามํ อภาสิ

“ ภิกฺขุ สียา นามิ วิมุตฺตจิตฺโต
อาภังเข เว* ทนฺยัสสํนุญฺตํ,
โธกัสส นัตถิมา อุตฺตมํพฺพณํ
สุเจตโส อนิสฺสโร” ตถา นิสฺสโรติ.

ตติยํ มามฺหสุตฺตํ.

สวาวัตถิยํ อารามะ. อถ โข มาโม เทวปุตฺโต อภิกกัณฺธาย
วตฺติยา อภิกกัณฺธวโร โน เกวลกัณฺธิเป เชตวนํ โสภาเสตฺวา
เยน ภควา เตนฺอุปฺลังกมิ, อุปฺลังกมิตฺวา ภควันฺติ อภิวาเทตฺวา
เอกะมันฺติ อมฺฐิชาลี. เอกะมันฺติ จิโต โข มาโม เทวปุตฺโต ภควันฺติ
คานาย อชฺฌณภาสิ

“ กัสฺสป นัตถิมา สุขํ เสติ	กัสฺสป นัตถิมา น โสจติ,
กัสสป นัตถิมา เอกะมันฺติ	วธํ โรเจสิ โคตมาติ.
โกธํ นัตถิมา สุขํ เสติ	โกธํ นัตถิมา น โสจติ,
โกธํ นัตถิมา วิสฺสมุทฺติ	มมฺฐิชาลี วตฺติยา,
วธํ อภิวา ปจฺจิมํ	ตณฺเฑน นัตถิมา น โสจติ.

* ส. ย. จ. พ. เจ. = พ. อ. เขว; ส. ย. อสิโต.

จตุตถ มาครสุต.

เอกมนต์ จิต โข มาคร^๑ เทวปุตโต ภควันโต คาวาย อัมมภาติ
 “ กติ โลกัสสึ มัชโชตา เยหิ โลโก ปกาณติ,
 ภควันโต ปุญฺญมาศัมม กณฺ ฆาเนมุ ตมฺ มยฺหานฺติ.
 จัตตาโร โลเก มัชโชตา มยฺหเมตถ น วิชฺชติ,
 ทิवा ตปติ อาทิจฺโจ รัตติมาภาติ จันติมา,
 อถ อคฺคิ ทิวารัตติ ตตถ ตตถ ปกาณติ,
 สัมพุทฺโธ ตปติ เสฏฺโฐ เอลา อาภา อนุตฺตรภาติ.

มยฺหํ ทามลิสฺสุต.

สวาวตฺถิยา อารามะ. อถ โข ทามลิสฺส^๒ เทวปุตโต
 อภิกกัณฺธาย วัตติยา อภิกกัณฺธวณฺ โน เกวลกัณฺธิยํ เขตวนํ
 โอภาเลตฺวา เยน ภควา เตนุปลังกมิ, อุลลङ्กมิตฺวา ภควันโต
 อภิเวเตตฺวา เอกมนฺตํ อญฺฺจาสิ. เอกมนฺตํ จิต โข ทามลิสฺส
 เทวปุตโต ภควโต สันติเก อิมํ คามํ อภาติ

“ กรณียเมตถ ” พฺรหฺมณเณ ปธานมกิลาสฺนา,
 กามานํ วินิปฺพานเณ น เตนวสฺสเท ภวณฺติ.
 นตฺถิ กิจจํ พฺรหฺมณฺสสฺส^๓ (ทามลิตฺติ ภควา) กตทิจฺโจ หิ^๔ พฺรหฺมณเณ,
 ยาว น คารํ ลภติ นทิสฺสุ อายูหิติ สัพพคฺคเตภิ ชันตุ,

๑. ส. มาโฆ. ๒. ส. ทามโล. ๓. ส. เอว, ย, กรณียเมตถ.

๔. ส. พฺรหฺมณฺสสฺส นตฺถิ กิจจัสสาคิยํ ปาโง. ๕. พ. ต.

คารณํ จ ตถํชาน นเถ จิตฺโต

นายฺหติ ปารคโต ทิ โหติ.

เอตฺตฺวา ทามลํ พฺรหฺมณํสํ

จิณฺณวสํสํ นิปกํสํ ฉายาโม,

นํปํญฺญํ ชาตมรณํสํ ชนํ

นายฺหติ ปารคโต ทิ โหติ.

อญฺจํ กามทสฺสํ.

เอกมํนํ จิตฺโต โข กามโท เทวปุตฺโต ภควํนํ เอตทโวจ

“ ทุฏฺกํ ภควา สุตฺตุฏฺกํ ภควาติ.

ตุฏฺกํ วาปี กโรนํติ (กามทาติ ภควา) เตกขลิลลสมาหิตา จิตฺตํ,

อนคาริยุเปตฺตํ

อญฺจํ โหติ สฺชาวทาติ.

ทสฺสํภา ภควา ยทิตํ อญฺจํ.

ทสฺสํ วาปี ลภนํติ (กามทาติ ภควา) จิตฺตวุปฺสเม รตา,

เยสํ ทิวา จ วตฺโต จ

ภาวนา ย วโต มโนติ.

ทสฺสํมาทํ ภควา ยทิตํ จิตฺตํนํติ.

ทสฺสํมาทํ วาปี สมาทนํติ (กามทาติ ภควา) อนิทฺธิวุปฺสเม รตา,

เต เนตฺวา มจฺจุโน ชาลํ

อริยา คจฺฉนํติ กามทาติ.

ทสฺสํโม ภควา วิสโม มคฺโคติ.

ทสฺสํโม วิสโม วาปี

อริยา คจฺฉนํติ กามท,

อนริยา วิสโม มคฺโค

ปฺปตฺตํติ อวิรา,

อริยานํ สโม วคฺโค

อริยา ทิ วิสโม สมาติ.

สัจจํ บัณฺฑาณํ จิตฺตํ.

เอกมฺหานฺตํ จิตฺโต โข บัณฺฑาณํ จิตฺตํ เทวปุตฺโต ภควโต
สัจฺจํ อิมํ คาคํ อภาสิ

“ สัมพทาธะ วต โอภาสํ อวินฺติ ภูริเมธโส,
โย ฉานนํ พุทฺธํ พุทฺธํ” ปุณฺณินฺนํ โภ มุนีติ.
สัมพทาธะ จิตฺตํ” (บัณฺฑาณํ จิตฺตํ) ภควา) อิมํ นิพฺพานํ ปัตติยา,
เย สจฺจํ บัณฺฑาณํ จิตฺตํ สัมมา เต สุตมาหิตาติ.

อจฺจํ ตายนํ จิตฺตํ.

อถ โข ตายโน เทวปุตฺโต ปุราณํ จิตฺตํ อภิกกัณฺธาย
วตติยา อภิกกัณฺธวณฺโณ เภวณํ ปิ เชตวนํ โอภาเสตฺวา
เยน ภควา เทนุปลงฺกมิ, อุตฺตงฺกมิตฺวา ภควันฺตํ อภิเวตฺวา
เอกมฺหานฺตํ อจฺจํ จิตฺตํ เอกมฺหานฺตํ จิตฺโต โข ตายโน เทวปุตฺโต
ภควโต สัจฺจํ อิมํ คาคาโย อภาสิ

“ ฉินฺทํ สโต ปรัทกฺกมํ กามะ ปนฺนํ พริทกฺกมํ,
นํ ปิ หาย ฆนํ กามะ เนกตฺตมํ ปิ ฆนํ จิตฺติ.
กยิรา เจ กยิรา เณน ทฬิตฺตํ ปรัทกฺกมํ,
ลิตฺติโล หิ ปริทกฺกมํ ฆนํ ฆนํ ปิ ฆนํ,
อกตํ ทุกฺกํ สยโย ฆนํ ปิ ฆนํ, ทุกฺกํ,
กตฺตํ จิตฺตํ สยโย ฆนํ ปิ ฆนํ, ฆนํ ปิ ฆนํ.

“ ลี. ฉานนํ พุทฺธํ พุทฺธํ” ลี. ย. วาปี วินนํ จิตฺติ.

กุโล ยถา พุคฺคหิโต

หัตถเมวานุกนฺตติ,

สามันณํ ทูปํปรามัญฺจํ

นิรยาယูปกัซฺมติ.

ยํ กิลฺมจิ สิลฺลิตํ กัมมํ

สังกิลิฏฺฐจันจํ ยํ วต,

ลํกัถฺสวํ พหุหิมจฺวิยํ

น ตํ โหติ มหฺบับฺผลันติ.

อิทมวโจ ตายโน เทวปุตฺโต, อิทํ วตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา
ปทกฺขิณํ กตฺวา ตตฺถเววันตรธายิตี.

อถ โข ภควา ตลฺลสา วัตฺติยา อจฺจเยน ภิกฺขุ ชามนฺเตติ
“ อิมํ ภิกฺขเว วัตฺติ ตายโน นาม เทวปุตฺโต ปุราณตตฺถกโร
อภิกกฺขนฺตาย วัตฺติยา อภิกกฺขนฺตวณฺโณ เกวลกฺขิเป เชตวนํ
โธภาเสตฺวา เยนาหํ เทนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา มํ อภิวาเทตฺวา
เอกมนฺตํ อฏฺฐราสี; เอกมนฺตํ จิตฺโต โข ตายโน เทวปุตฺโต
มม สันนติเก อิมา คาคาโย อภาสิ

“ นิณฺท โสคํ ปรักกมฺม

กาเม ปญฺหํ พหุหิมณ,

นึบฺบํปทาย มุนิ กาเม

โนกตฺตปะบฺบิซฺซติ:

กยิรา เจ กยิราเดณํ

ทฬฺหิเมณํ ปรักกเม,

ลิลฺลิตํ หิ ปรีพฺพาโช

ภิชฺชโย อากิเรเต รช:

อกคํ ทุกกญฺ สยโย

บัจฺจนา คปติ ทุกกญฺ,

กตฺถนฺจํ สุกคํ สยโย

ยํ กตฺวา นานุตฺตบฺบิ:

กุโล ยถา พุคฺคหิโต

หัตถเมวานุกนฺตติ,

สามันณํ ทูปํปรามัญฺจํ

นิรยาယูปกัซฺมติ:

ยํ กิลฺมจิ สิลฺลิตํ กัมมํ

สังกิลิฏฺฐจันจํ ยํ วต,

ลํกัถฺสวํ พหุหิมจฺวิยํ

น ตํ โหติ มหฺบับฺผลันติ:

สัจจธา เม เมเล มุทฺธา ชีวันโต น สุขํ เส,
 พุทฺธธาวาวิคฺคิตมฺหิ โน เจ มุณเฑณํ ธีรจิมฺหิตํ.

ทลมิ สุริยสุตฺตํ.

เตน โข ปน สมเยน สุริโย เทวปุตฺโต ราหุณา อสุรินฺแทน
 คหิตो โหติ. อถ โข สุริโย เทวปุตฺโต ภควินฺตํ ยนฺตัสสมานาโน
 ตายํ เวลายํ อิมํ คามํ อภาสิ

“ นโม เต พุทฺธวีรคฺคํ วิมฺบปุตฺโตสิ สัพฺเพ,
 สัมพาทปฏิปันฺโนสฺสํ คตฺถ เม สรณํ ภาวติ.

อถ โข ภควา สุริยํ เทวปุตฺตํ อารพฺภ ราชํ, ขสุรินฺทํ
 คากาย อชฺชณภาสิ

“ ตถาคตํ อรหันตํ สุริโย สรณํ คโต,
 ราชํ สุริยํ ปมุณฺจสิคฺคํ พุทฺธา โลกานุกัมปโกภาติ.

โย อชฺชณกาเร ตมสิ ปักกโร

เวโรจโน มินฺทลลิตุ อคฺคเตโช,

มา ราชํ คิลิ จรมนฺตลลิตฺเต

ปชฺชํ มม ราชํ ปมุณฺจํ สุริยนิคฺคํ.

อถ โข ราชํ อสุรินฺโต สุริยํ เทวปุตฺตํ มุณเฑณํ
 ตรมานูโป येन เวเปจิตฺติ อสุรินฺโต เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา
 สวิคฺโค โลมหฺมฺยฺชาโต เอกมณฺตํ อภฺยจาสิ. เอกมณฺตํ จิตํ โข
 ราชํ, อสุรินฺทํ เวเปจิตฺติ อสุรินฺโต คากาย อชฺชณภาสิ

“ กิณฺนุ สันตรมาโน ราชํ สุริยํ ปมุณฺจสิ,
 สวิคฺครูปํ อาคัมมํ กิณฺนุ ภิตฺวา คิณฺนุสิคฺคํ.

ลัตตธธา เม ฌเล มุทฺธธา ชีวันโต น ลุขํ ลเภ.
 พุทฺธธาดากิสิโตมฺหิ โน เจ มุณเฑยฺย ลุณฺณํติ.

ปจโม วักโค.

ตลลุตฺถํ

“เทว กัลลปา จ มาโข จ มาคโธ ทามลิกามโต,
 บัณฺฑาลจันโท จ ตายโน จันทิมลฺลเยน เต ทลลติ.

อนากป็นฺทิกวักโค พุติโย.

ปจโม จันทิมลลุตฺตํ.

ลวตฺถิณํ ชารามะ อถ โข จันทิมลฺล เทวปุตฺโต อภิกกัณฺธาย
 รัตติยา อภิกกัณฺธวันโน เภวลกัปปํ เชตวนํ โอภาเสตฺวา
 เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิเวทตฺวา
 เอกมนฺตํ อัญฺจาสิ. เอกมนฺตํ ธิโต โข จันทิมลฺล เทวปุตฺโต
 ภควโต ลันฺธิเก อิมํ คาคํ อภาสิ

“เต ธิ โลตฺถิณํ คมิลลันฺติ กัจเฆ วามกเล มคฺคา,
 ฉานานิ อุปลัมบิยฺยํ เอยฺยโกทินิปกา สตลลติ.
 เต ธิ ปารํ คมิลลันฺติ เณตฺวา ชาลลนํ อัมมํพุชฺช,
 ฉานานิ อุปลัมบิยฺยํ อัมมํพุชฺช รณนํชหาติ.

ทุติย เวณฺหสุตฺตํ.

เอกมนฺติ จโต โข เวณฺหุ เทวบุตรโต ภควโต สันติเก อิมํ
คาถํ อภาสิ

“ สุขิตา วต เต มนุชา สุขคํ ปยิริยาสิย,
ยุณฺชํ โคตมสาลเน อธิปมิตฺตานุสสิขเรติ.

เย เม วุตฺเต สัตถิปเท (เวณฺหุติ ภควา) อนุสสิขนนฺติ ฌายิโน,
กาเล เต อธิปมิตฺตชฺชินฺดา น มัจจุรสคา สियุนฺติ.

ตติย ทิฆลฐฺวิจฺจุตฺตํ.

เอวํ เม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริ
เวฬุวนे กลันตกนิวาเป. อถ โข ทิฆลฐฺวิจิ เทวบุตรโต
อภิกกัณฺธาย วัตติยา อภิกกัณฺธาวณฺโณ เกวลกัณฺธิ เวฬุวนํ
โอภาเสตฺวา येन ภควา เตนุปลัภมิ; อุปลัภกมิตฺวา ภควันตํ
อภาเวตฺวา เอกมนฺติ อฐฺวิจาสิ. เอกมนฺติ จโต โข ทิฆลฐฺวิ
เทวบุตรโต ภควโต สันติเก อิมํ คาถํ อภาสิ

“ ภิกขุ สียา ฌายิ วิมุตตจิตฺโต

อากังเข เว ททยัสสํสาณุตฺตํ,

โลกัสสํ นัตถา อุตฺตยัพพณฺนํ

สุเจตโส อนิสฺสโต ตทานิโสโสติ.

• ส. ยชช. = ส. ภควันตํ คาทาย อชฺฌณภาสิ.

จตุตถิ นันทนสุตฺต.

เอกะนันทิ จิโต โข นันทโน เทวปุตฺโต ภควันตํ อายาเย อัสสภานิ

“ ปุณฺณามิ ตํ โคตม ภูริยฺสส

อนาวญํ ภควโต ฌานทสฺสณํ,

กถาวิธํ สิลวันตํ วทณฺติ

กถาวิธํ ฌานวันตํ วทณฺติ,

กถาวิธํ ทุกฺขมตฺตัง อวิยติ

กถาวิธํ เทวตา ปุชยณฺติติ.

โย สิลวา ฌานววา ภาวิตฺตํโต

สมาทิตฺโต ฌานวโต สติมา,

สัพพสฺส สโกทา วิคคา ปทีนา

ชีณาสวอ อณฺติมเททฺธาวี,

ตถาวิธํ สิลวันตํ วทณฺติ

ตถาวิธํ ฌานวันตํ วทณฺติ,

ตถาวิธํ ทุกฺขมตฺตัง อวิยติ

ตถาวิธํ เทวตา ปุชยณฺติติ.

นันทมํ จันทนสุตฺต.

เอกะนันทิ จิโต โข จันทนโน เทวปุตฺโต ภควันตํ อายาเย อัสสภานิ

“ กถํสุ” ตรติ โขวํ วัตติณํทวมตฺตณฺติโต,

อัสสภานิเพ อนาลัมเพ โก คมฺภีโร น สิทฺติติ.

สัพพทา สัลลัมภันโน
อารทํวิวิโย ปทิตฺตโต
วิโร ภาณสัลลัมภาย
นันทํภาวนปริกขิโน

มอญฺเฒา อุตฺตมาทิตฺ,
โอมํ ตรติ ทุตฺตว,
รูปสัลลัมภเชนาคิตฺ,
โต คัมภีเร น สทิตฺติ.

ณัฐจํ วาสุทตฺตํ.

เอกมนฺตํ จิตฺโต โข วาสุทตฺตโต เทวปุตฺตโต ภควโต สันตฺติเก
อิมํ คาถํ อภาสิ

“ สัตตํติยา วีย โอมัญฺจโ
กามราตํปฺปหานาย
สัตตํติยา วีย โอมัญฺจโ
สํกัถายทญฺญจิปฺปหานาย

ทญฺญิมาเนว มัตตเก,
สโต ภิกขุ ปรีพฺพเชติ.
ทญฺญิมาเนว มัตตเก,
สโต ภิกขุ ปรีพฺพเชติ.

สัจจํ สุปฺปทํ.

เอกมนฺตํ จิตฺโต โข สุปฺปทํมา เทวปุตฺตโต ภควันตํ คายา อัจฉณภาสิ
“ นิจฺจมุทฺตํสัจจํ จิตฺตํ นิจฺจมุทฺตํสัจจํ มโน,
อนุญฺเฒันเนสุ ภิกฺขเวสุ
สเจ อตฺถิ อนุตฺตรสัจจํ
นาณณตฺตํ โพชฺชนํคตฺตํ
นาณณตฺตํ สัพพณฺณสัจจํ

นิจฺจมุทฺตํสัจจํ มโน,
อโธ อญฺเฒันเนสุ จ,
ตํ เม อภิกขาสิ ปุญฺญิตฺติ.
นาณณตฺตํ อมิตฺตํวิยสํวรา,
โสตฺถิ ปัสสํมิ ปาณินฺนํ.

ฯ เป ฯ ตตฺตํภาวนตฺตํ.

• รูปสัลลัมภเชนาคิตฺโต วา ปาโช. • ส. ย. อ. เหว; พ.
นันทํภาวนปริกขิโน.

อัญจมนิ กกุชชุตตัม.

เอวัม เม สุต. เอก สมน ภควา สากเต วิหริ
 ชนฺชเนวเน มิคทาเย. ธง โข กกุโ เทวปุตโต อภิกกัณฺธว
 รัตติยา อภิกกัณฺธวโน เทวณํ ปิ ชนฺชเนวเน โสภาเสตฺวา
 โยน ภควา เทนุปลกฺกมิ, อุปสจฺจนิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา
 เอกมฺนัต อัญจาสิ. เอกมฺนัต จิตฺโต โข กกุโ เทวปุตโต
 ภควันตํ เอตทโจ “ นนฺทลล สมนนติ. ก็ ลลฺลภา อวฺโสติ.
 เตน หิ สมน โสจลลิต. ก็ สยิตถ อวฺโสติ. เตน หิ สมน
 เนว นนฺทลล เนว โสจลลิต. เอวมาวฺโสติ.

กัจจิ ตวฺ อนิโฆ ภิกขุ

กัจจิ นนฺทลล น วิชชติ,

กัจจิ ตเมกมาลีนํ

อวติ นนฺทลลิตติ.

อนิโฆ เว อหํ ยักข

อโธ นนฺทลล น วิชชติ,

อโธ มเมกมาลีนํ

อวติ นนฺทลลิตติ.

กถํ ตวฺ อนิโฆ ภิกขุ

กถํ นนฺทลล น วิชชติ,

กถํ ตเมกมาลีนํ

อวติ นนฺทลลิตติ.

อมชาตลล เว นนฺทลล

นนฺทลลชาตลล เว อหํ,

อนนฺทลล อนิโฆ ภิกขุ

เอวฺ ชานาหิ อวฺโสติ.

จิรลลํ วต ยลลลลมิ

พริทฺทมณํ ปวินิพฺพุต,

อนนฺทลล อนิโฆ ภิกขุ

ติณณํ โสเก วิสตัดกัณฺธิ.

นวมํ อุตตรุตตัม.

ราชคชนิกานํ. เอกมฺนัต จิตฺโต โข อุตตรโ เทวปุตโต
 ภควโต สันติเก อิมํ คากํ อภาสิ

三

ทศมฺ ฌพาดบิณทิกสุตฺตํ.

“อิทั หิตฺ เตจฺฉนํ”

อธิสัสมนเณวต,

ข้าวกัด ธิมมราเชน

๒๖๖
 ๒๖๖

กัมม วิชชา ๑ ธัมมโม ๑

ช.ล. ชวตมุตตม,

เอเตน มัจจา สิชฌนัตติ

น โคตเตน ธเนน ว่า.

๖๕ ตัดมา ให้ บัณฑิตไปโต ไปโต

ส้ม บลล์   ขัณฑ์คัตโน,

โยนิโส วิจเณ ธรรม

เฮว่ ตักถัก วิสุทธิมค.

สาริปุต์ โทว บัณฑิต

ส.เลณ อุปสเมน จ,

โดยปี ปารคโต ภิรักษ์

เอทวปรโม ลียาติ.

อิทมโวจ อนาคตบัณฑิตโก เทวปุตฺโต, อิทํ วัฑ्ฒา ภควันตํ
อภิวาเทตฺวา ปตักฺขิณํ กิตฺวา กตฺถเดวันตรธำปติ.

• อัดตมัตตโนติบี ปาโจ.

ชด โข ภควา คัสสา รัตติยา อัจเจน ภิกขุ อามันเตสิ
 “อิท ภิกขเว รัตติ ชัมมตโร เทวปุตโต อภิกกัณฺธาย รัตติยา
 อภิกกัณฺธวโร โน เกลสกัปปิยํ เชตวนํ โอภาเสตฺวา เยนาคํ เทนุปลงฺกมิ;
 อุลลสงฺกมิตฺวา มํ ภเวทาเทตฺวา เอกมณฺธํ อฏฺฐจาสิ: เอกมณฺธํ จิโต โข
 โส เทวปุตโต มม สันติเก อมา คาทาโย อภาสิ

“อิทํ ทิตํ เชตวนํ	อิสฺสํชนิเสวิตํ,
อาวุตฺตํ อมฺมวาชเน	ปีติสฺสํชนนํ มม.
กัมมํ วิชชา ๑ อมฺโม ๑	สีลํ ชีวตมฺภตฺตมํ,
เอเตน มัจจา สุขณฺณติ	น โคตฺเตน ธเนน วา.
คัสฺสมา ทิ ปณฺฑิตโต โปโส	สํบัสฺสํ อคฺคตมคฺคตโน,
โยนิโส วิจิเน อมฺมํ	เชว คคฺคต วิสุขณฺติ.
สวปุตฺโตว ปณฺณาย	สีเลน อุลลเมเน ๑,
โยนิ ปารสโต ภิกขุ	เตวาวปรโม อียาติ.

อิทมวโจ ภิกขเว โส เทวปุตโต; อิทํ วัตฺวา มํ ภเวทาเทตฺวา
 ปทักฺขิณํ กตฺวา ตตฺถเววันฺตรชายิติ.

เชว จุตฺเต อายัสฺสมา อามันโต ภควันตํ เตทวโจ “โส ทิ
 เน ภันเต ฌนาตปณฺฑิตโก เทวปุตโต ภวิสฺสติ, ฌนาตปณฺฑิตโก
 คณปติ อายัสฺสมันเต สวปุตฺเต อภิปฺปตฺตโน อโหสิติ, สวสุ

เทวปุตฺตลยฺสฺส เต นานาจิตฺตียวคฺโค จตฺติโย.

๗๕

ธาคฺค อานนฺตํ, ยาวตํ โข อานนํ ตักฺกาย บัดฺตัพพํ อนนฺตํ
ตยา; อนาถบิณฺฑโก ทิ โส อานนํ เทวปุตฺตลยฺสฺส.

อนาถบิณฺฑโกวคฺโค จตฺติโย.

ตลฺลสฺสทธานํ

“จันํ ทิมโส จ เวณฺณํ จ

ทิมลฺลํ จ จันตฺตโน,

จันตฺตโน จ สุตฺตํ โท จ

สฺสทฺทมา กกุณฺณ จ,

อฺตุตฺตโร นวโม วุตฺโต

ทลฺลโม อนาถบิณฺฑโก.

นानาจิตฺตียวคฺโค จตฺติโย.

ปจฺมํ สิวสฺสคฺคํ.

เอวํเม สฺสคฺ. เขกํ สมยํ ภควา สวตฺตียํ วิหริติ เชตวนน
อนาถบิณฺฑโกวคฺโค อารามํ. อถ โข สิวํ เทวปุตฺตลยฺสฺส อภิกกณฺณตยา
วตฺตียา อภิกกณฺณตฺตโน เทวลกขณํ เชตวนํ โภจนาเสตฺวา เยน
ภควา เทนุปลงฺกมิ; อฺปฺปลงฺกมิตฺวา ภควนฺตํ อภิวาเทตฺวา เอวมนฺตํ
อภฺยจาสิ. เอวมนฺตํ จิตฺโต โข สิวํ เทวปุตฺตลยฺสฺส ภควโต สันตฺติเก
อิมํ อานาโย อภาสิ

“สัพฺปิ เว สมาเสถ

สัพฺปิ กุพฺเพว สันถว,

สคฺ สทฺธมฺมมณฺเฑ

เสยฺโย โหติ น ปาปํ โย.

สัพฺปิ เว สมาเสถ

สัพฺปิ กุพฺเพว สันถว,

สคฺ สัตถัมมัมมณฺเวย

สัพฺปิ เว สฺมาเสถ

สคฺ สัตถัมมัมมณฺเวย

สัพฺปิ เว สฺมาเสถ

สคฺ สัตถัมมัมมณฺเวย

สัพฺปิ เว สฺมาเสถ

สคฺ สัตถัมมัมมณฺเวย

สัพฺปิ เว สฺมาเสถ

สคฺ สัตถัมมัมมณฺเวย

บณฺเณ สกฺกิ นานณฺโตะ.

สัพฺปิ กุพฺเพถ สันถว,

โสภมฺชเณ น โสจฺติ.

สัพฺปิ กุพฺเพถ สันถว,

ณาคิมฺชเณ วิโรจฺติ.

สัพฺปิ กุพฺเพถ สันถว,

สคฺคิ คัจฉนฺติ สุคฺคิ.

สัพฺปิ กุพฺเพถ สันถว,

สคฺคิ จิณฺเฐนฺติ สาคคฺคิ.

๕๐ โข ภควา สิวํ เทวปุตฺตํ สาธาย อัสสณฺณาสิ

“สัพฺปิ เว สฺมาเสถ

สคฺ สัตถัมมัมมณฺเวย

สัพฺปิ กุพฺเพถ สันถว,

สคฺคิ กุพฺเพถ ปมฺจจฺจติ.

ทุกฺขํ เขมสุคฺคิ.

เอภนฺนํคํ จิโต โข เขโม เทวปุตฺโต ภควโต สันนิชฺเณ
ขมา สาธาย อภาสิ

เรณฺติ พาลา พุณฺณเมธา

กโรณฺติ ปาปกํ กัมมํ

น ทํ กัมมํ กตํ สาธุ

นัสส นัสสุมฺปิ โว

อนิเตเนว อคฺคณา,

ยํ โหติ กญฺจํบิณฺณ,

ยํ กคฺควา อนุตฺตํปติ,

วิปากํ ปฏฺฐิเสวติ.

ตัมปิ กัมมํ กตํ สาธุ

ยํ กัตถวา นานตัมปิเปติ,

ยัสส ปตฺติโค สุมโน

วิปากํ ปฏฺฐิเสวติ.

ปฏฺฐิกัจเฆว* ตํ กิเณ

ยํ ชลฺลเณนา หิตมัตถโน,

นํ สาธุกฺกจินฺตาย

มณฺเฑธาโร ปรักโกโม.

ยถา สาธุกฺโก ปตฺตํ

สมํ หิตฺวา มหาปถํ,

วิสมํ มคฺคตมารุยฺหิ

อภักขจฺฉินฺโนว ฌายติ,

เอวํ อัมมํ ขนฺนํ กัมมํ

อธัมมมณฺเฑตฺติ,

มณฺเฑโท มจฺจุมุขํ ปตฺติโค

อภักขจฺฉินฺโนว ฌายติ.

ตติโย เสวีสุตฺตํ.

เอวมนฺตํ จิโต โข เสว เทวปฤตฺโต ภควันตํ คาลาย อัสสมภาสิ

“อณฺณเมวาภินันฺทณฺติ

อุอุโย เทวมานุสา,

ชฺด โข นาม โส ยถา โข

ยํ อณฺณํ นานนฺทณฺตติ.

เย นํ ทณฺทณฺติ สทฺธาย

วิปฺปลันเณน เทสสา,

ตเมว อณฺณํ ภาชติ

อัสสมํ โลเก ปรมฺมิหิ จ,

ตัสฺมา วิเนยฺย มจฺจุเร

หัชชา ทานํ มลลภาณู,

ปญฺญานานิ ปโรโลกัสสํ

ปติฏฺฐา โทณฺติ ปาณินฺตติ.

อจฺฉริยํ ภันเต, ยถากุตํ ภันเต, ยาว สุกาสิตตัมปิ จิโต ภันเต ภควตา

* ม. พ. เอว; ส. ปฏฺฐิกัจเฆว.

“เย นั ทณฺฑิ ตัถฺถาย วิยปัสสเนน เจตสา,
 ตเมว อณฺเณ ภาตติ ชัสสึ โลกเ ปรมิหิ จ,
 ตัสมา วิเนยฺย มัจฺเฌว คัชชา ทานํ มลาภิกฺขุ,
 ปุณฺณานิ ปะโรคัสสึ ปติจฺจจา โหณฺติ ปาณินฺนํติ.

ภูกุปฺพทาทำ ภัณฺเต เเลว นาม ราชา อโหสิ ทายโก ทานปติ
 ทานัสสั วณฺณวาที, ตัสสั มัยฺหิ ภัณฺเต จตุสฺส ทวารสฺส ทาน
 ทิยตฺถ สมนทวารัมมอกปณฺทํ อิกวนิพฺพทวารกณฺ. อถ โข ม
 ภัณฺเต อิตฺถาคารํ อุลลङ्กมิทฺวา เขตฺตโวจ “เทวัสส โข ทาน
 ทิยติ, อัมมิกา ทานํ น ทิยติ, สาทุ มยฺมปิ เทวํ นิสฺสาช
 ทานานิ ททณฺยาม, ปุณฺณานิ กเรยฺยามาติ: ตัสสั มัยฺหิ
 ภัณฺเต เขตฺตโหสิ “อหํ โขสฺมิ ทายโก ทานปติ ทานัสสั
 วณฺณวาที, ทานํ ทัสสามาติ วทณฺเต. กิณฺติ วทณฺยณฺติ:
 โส ชีวาหํ ภัณฺเต ปจฺมทวารํ อิตฺถาคารัสสั อทาสึ, ตตฺถ
 อิตฺถาคารัสสั ทานํ ทิยตฺถ, มม ทานํ ปฏิกกมิ, อถ โข
 ม ภัณฺเต ชตฺติยา อณฺยุตฺทา อุลลङ्กมิทฺวา มํ เขตฺตโวจ
 “เทวัสส โข ทานํ ทิยติ, อิตฺถาคารัสสั ทานํ ทิยติ, อัมมิกา
 ทานํ น ทิยติ, สาทุ มยฺมปิ เทวํ นิสฺสาช ทานานิ ททณฺยาม,
 ปุณฺณานิ กเรยฺยามาติ: ตัสสั มัยฺหิ ภัณฺเต เขตฺตโหสิ “อหํ

เทวปุตตลัษยเต นานาคัตติยวักโค ตติโย.

๓๖๒

โชนัม ทายโก ทานปติ ทานัสส วัณณวาที, ทาน ทัสสามาติ
วทันเต กินติ วเทยยันติ: โส ชีวาทิ กันเต ทคิต์วาร
ชัตติยานิ อญุตฺตานิ อทาสี, ตัตถ ชัตติยานิ อญุตฺตานิ ทาน
ทียัตถ, มม ทาน ปฏิกกมฺ; อถ โข มํ กันเต พลกาโย
อุปสงฺกมิตฺวา เอตทโว “เทวัสส โข ทาน ทียติ, อิตฺถาคารัสส
ทาน ทียติ, ชัตติยานิ อญุตฺตานิ ทาน ทียติ, อัมหากํ ทาน
น ทียติ, สาธุ มยฺมํ ปิ เทว นิสฺสาय ทานานิ ทเทยฺยาม,
ปฺญฺณานิ กเวยฺยามาติ: ตัสส มยฺมํ กันเต เอตทโหล “อหิ
โชนัม ทายโก ทานปติ ทานัสส วัณณวาที, ทาน ทัสสามาติ
วทันเต กินติ วเทยยันติ: โส ชีวาทิ กันเต ทคิต์วาร
พลกายัสส อทาสี, ตัตถ พลกายัสส ทาน ทียัตถ, มม ทาน
ปฏิกกมฺ; อถ โข มํ กันเต พหิหํมณฺคหปติกา อุปสงฺกมิตฺวา
เอตทโว “เทวัสส โข ทาน ทียติ, อิตฺถาคารัสส ทาน
ทียติ, ชัตติยานิ อญุตฺตานิ ทาน ทียติ, พลกายัสส ทาน
ทียติ, อัมหากํ ทาน น ทียติ; สาธุ มยฺมํ ปิ เทว นิสฺสาय
ทานานิ ทเทยฺยาม, ปฺญฺณานิ กเวยฺยามาติ: ตัสส มยฺมํ
กันเต เอตทโหล “อหิ โชนัม ทายโก ทานปติ ทานัสส
วัณณวาที, ทาน ทัสสามาติ วทันเต กินติ วเทยยันติ:
โส ชีวาทิ กันเต จตุตฺตทวาร พหิหํมณฺคหปติกา

ขทาสี, ตั้ดถ พริหัมณคหปติกานํ ทานํ ทียัตถ, มม ทานํ
 ปฏิภัมมิ; ขณ โข มํ ภันเต ปุริสา อุตฺตงฺกมิตฺวา เขตฺตโวจํ
 “น โขทานิ เทวสฺส โข โกจิ ทานํ ทียตฺติ: เอวํ วุตฺตทาหํ ภันเต
 เต ปุริเส เขตฺตโวจํ “เตนहि ภณเ โย พาทิเรสุ ชนปฺเทสุ
 ธาโย สลฺยชายติ, ตโต อุตฺตมํ อันทฺตปฺรํ ปเวเสถ อุตฺตมํ
 ตตฺถเภา ทานํ เทถ สมนพริหัมณกปณฺท์ อิกวนิพฺพกยาจกานนฺติ:
 โส ชฺวาทํ ภันเต เอวํ ทิฆรตฺถํ กทานํ ปุณฺณวนํ
 เอวํ ทิฆรตฺถํ กทานํ กุสลานํ ปริยัตถํ นาธิตฺตํ
 “เอตฺตํ ปุณฺณนฺติ วา “เอตฺตโก ปุณฺณวิปาโกติ วา
 “เอตฺตํ สมตฺเต จาคัพฺพตฺติ วาติ: อจฺฉริยํ ภันเต อพฺภุตํ
 ภันเต ยาว สุกาสิตตฺตํ จิหํ ภันเต ภควตา

“เย นํ ททนต์ติ สทฺธาย
 ตเมว อันทํ ภชติ
 ตสฺมา วิเนยฺย มจฺฉเร
 ปุณฺณานิ ปฺรโลเกสฺมิ

วิชัยันเนน เจตสา,
 อสฺมิ โลเก ปรมฺหิ จ,
 ทสฺสา ทานํ มลาภิกฺข,
 ปตฺติจฺจา โหนฺติ ปาณินฺนํติ.

จตุตถํ มหฺวิการสุตฺตํ.

เขมมฺนํติ จิโต โข มหฺวิกาโร เทวปฺตโต ภควโต
 สันติเก อิมํ คาคํ อภาสิ

“อวิหํ อุตฺตมฺนาเส

วิมุตฺตา สัตฺต ภิกฺขโว,

ภาตโธสปรักขีณา
 เป จ เต อตฺรํ สํคํ
 เต หิตฺวา มานุสฺสํ เทหํ
 อปโก มถคณฺโฑ จ
 ภักฺติโย ชนฺตเทโว จ
 เต หิตฺวา มานุสฺสํ เทหํ
 กุสลํ ภาสสิ เตสํ
 กัสฺส เต ธมฺมมณฺเฑนาย
 น ธนฺนํ ธีรํ ภควตา
 ยัสฺส เต ธมฺมมณฺเฑนาย
 ยตฺถ นามณฺจํ รูปณฺจํ
 ตํ เต ธมฺมมณฺเฑนาย
 คมฺภีรํ ภาสสิ วาจํ
 กัสฺส ตํว ธมฺมมณฺเฑนาย
 กุมฺภกาโร ปุเร ชาลํ
 มาตาเปตฺติกโร ชาลํ
 วิโรโต เมธุนา ธมฺมา
 อหฺวา เต สคฺคาเยโย
 โสทเมเต ปชานามิ

ตินฺนา โสเก วิสฺตติกณฺติ.
 มัจจุเรยฺยํ สุตฺตํ,
 ทิพฺพโยคมฺบัจฺจคฺคณฺติ.
 ปุทฺกฺสาติ จ เต ตโย,
 พาหุทักขิ จ สิงฺคโย,
 ทิพฺพโยคมฺบัจฺจคฺคณฺติ.
 มारปาสํ ปทฺทายินํ,
 อัจฉิทํ ภวณฺณนฺติ.
 นานนฺตํ ทว สาสนา,
 อัจฉิทํ ภวณฺณนฺติ.
 อสฺสํ อปฺรุชฺฌติ,
 อัจฉิทํ ภวณฺณนฺติ.
 ทุพฺพิชานํ สุตฺตํ,
 วาจํ ภาสสิ อิตฺถนฺติ.
 เวกพิงฺเก ชฎิกโร,
 กัสฺสยัสฺส อปาสโก,
 พฺรหฺมจารี นิรามิสฺ,
 อหฺวา เต ปุเร สขา.
 วิมุตฺโต สตฺตํ วิกฺขโว,

ราคโทสปรักชีเน

เอวเมตํ ตทา ชาลี

กมุฏกาโร ปุเร ชาลี

มาตาเปตฺติกาโร ชาลี

วิโรโต เมธุนา ธัมมา

อหฺวา เม สคาเมยฺโย

เอวเมตํ ปุราณํ

อุภินฺนํ ภาวตฺตํ

ติณฺเณ โลเก วิสตฺติกนฺติ.

ยถา ภาสฺสึ ภคฺคฺวา,

เวภพิงเค ฃฏฺกโร,

กัลลบัลลํ อุปาสโก.

พฺรหฺมจารี นิรามิสฺ,

อหฺวา เม ปุเร สขาติ.

สหายานมฺหุ สํคโม,

สรีรํติมธารินฺติ.

ปัจจิมํ ชนฺตฺสุตฺตํ.

เอวํเม สุตฺ. เอกํ สมํภํ สัมพุทฺธา ภิกฺขุ โกสเลสุ วิหรนฺติ
 ทิมนันตบัลลํ อรฺยบดินฺตญฺญายํ อุตฺธตา อุณฺณฬา จปฺลา มุขรา วิกิณฺณวาจา
 มุฏฺฐจัลลติโน อลัมปชานา อลฺลมาหิตา วิพฺภันตจิตฺตา* ปากคินฺทริยา.
 ธตฺ โข ชนฺตฺ เทวปุตฺโต ตทหุโปสเถ ปันณเรเส* เยเน เต
 ภิกฺขุ เทนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา เต ภิกฺขุ คาถาหิ อชฺฌณภาสิญฺ

“ สุขชีวิโน ปุเร ชาลี

อนิจฺฉา ปิณฺทเมสนา

โตเก อนิจฺจํ ฃตฺตฺวา

ทูปฺโปลํ ภคฺคฺวา อตฺตํ

ภิกฺขุ โคตมสวภา,

อนิจฺฉา สยนาสนํ,

ทุกฺขัลลันตมกํสุ เต.

คาเม คามณิกํ วิย,

• “ วิพภตฺตจิตฺตาติปปิ ปาโจ.

• “ ปันณเรเสติ วา ปาโจ.

ภุตฺวา ภุตฺวา นิปฺปชฺชวติ	ปราคาเรสุ มุจฺฉิตา,
ถัมมัสส อัมมัสส กตฺวา	อิเธกัจเญ วทามหิ.
อปวิภฺวจา- อนาถา เต	ยถา เปตา ตเถว เต,"
เย โข ปมัตฺตา วิหรณฺติ	เต เม สันนํยา ภาสิตํ,
เย อัมมปมัตฺตา วิหรณฺติ	นโม เตสํ กโรมหนฺติ.

ฉฐฺหิ โรหิตสฺสสุคฺคํ.

ถาวรตฺถิยํ วิหริ. เอกมฺหนฺตํ จโต โข โรหิตสฺสโส เทวปุตฺโต
 ภควนฺตํ เอตทโวจ "ยถฺถ นุ โข ภันเต น ชายติ น ชียยติ
 น มียยติ น จวติ น อูปบฺชชติ; ลักกํ นุ โข โส ภันเต
 คมเนน โลกัสส อนฺโต ณาตุํ วา ทฺวํ จ วา ปาปุณฺติ วาติ.
 ยถฺถ โข อารุโส น ชายติ น ชียยติ น มียยติ น จวติ น
 อูปบฺชชติ; นาทนฺตํ คมเนน โลกัสส อนฺตํ " ภาเตยฺยํ ทฺวํ เจยฺยํ
 บัดเตยฺยณฺติ วทามิติ. อัจฉริยํ ภันเต อัมมกฺตํ ภันเต, ยาว
 สุกฺกาสิตตฺวํ จิหํ ภันเต ภควตา "ยถฺถ โข อารุโส น ชายติ น
 ชียยติ น มียยติ น จวติ น อูปบฺชชติ; นาทนฺตํ คมเนน โลกัสส
 อนฺตํ " ภาเตยฺยํ ทฺวํ เจยฺยํ บัดเตยฺยณฺติ วทามิติ.

ภุตฺตปฺพพาหิ ภันเต โรหิตสฺสโส นาม อิลิ อโหสิ โภชปุตฺโต
 อิตฺธิมา เวทาสจฺจโม; ตสฺส นียฺหิ ภันเต เหวรุโป ชโว อโหสิ,

เสยฺยถาปํ นาม ทฬัฏฐัมโม ธะคุคฺคโห ลิกฺขิตโห กตฺถัตโธ
 กตโยคฺโค กตฺปาสาโน ลหุเกณ อลฺลเนน อํปฺปํกลิเรเนว ติริยํ
 ทาลจฺฉายํ อธิปาเตยฺย, ตัสฺส มัยฺหิ ภาณฺเต เชาวฺรูปํ ปทวิตฺทาโร
 อโหสิ, เสยฺยถาปํ ปุริตฺตํมา สมุทฺททา บัจฺฉโม สมุทฺทโท;
 ตัสฺส มัยฺหิ ภาณฺเต เชาวฺรูปํ อิจฺฉาคคํ อุมฺบัสฺสชฺช “อหํ
 คมเนน โลกัสฺส อณฺตํ ปาปุณฺณิสฺสวามีติ โส ชีวาทํ ภาณฺเต
 เชาวฺรูปเณ ชเวณ สมณฺณาคโธ เชาวฺรูปเณ จ ปทวิตฺทาเรณ อณฺณิเตว
 อลิตฺตชายิตฺตสายิตฺตา อณฺณิเตว อุจฺจวาลสฺสวากมฺมา อณฺณิเตว นิทฺทา-
 กิลมณฺณวิโนทนา วสฺสสฺสตาโยโก วสฺสสฺสชฺชวี วสฺสสฺสคํ คณฺถีวา
 อํบฺบัตฺตวา. โลกัสฺส อณฺตํ อณฺธิวรา กาลกโธ; อจฺฉริยํ ภาณฺเต
 อพัฏฺฐํ ภาณฺเต, ยาว ลุภาลิตฺตญฺจิทํ ภาณฺเต ภควตา “ยัตถ โข
 อาวุโส น ชายติ น ชียยติ น มียยติ น จวติ น อุมฺบัสฺสชฺชติ;
 นาหฺนํติ คมเนน โลกัสฺส อณฺตํ “ฉาเตยฺยํ ทฏฺฐเจยฺยํ บัตฺเตยฺยณฺตี
 วทามีติ: ยัตถ โข อาวุโส น ชายติ น ชียยติ น มียยติ น จวติ น
 อุมฺบัสฺสชฺชติ, นาหฺนํติ คมเนน โลกัสฺส อณฺตํ “ฉาเตยฺยํ ทฏฺฐเจยฺยํ
 บัตฺเตยฺยณฺตี วทามิ, น จ ปนาหํ” อาวุโส อํบฺบัตฺตวา โลกัสฺส อณฺตํ
 ทุกฺขัสฺส อณฺตรกิริยํ วทามิ, อปฺปิ จาทํ” อาวุโส อิมสฺมิเมว
 พฺยยามมัตเต กเพวเร สลฺลณฺณมฺหิ สมณเก โลกณฺจ มลฺลณฺณเปมิ”

• ย. จ. = ย. น โข ปนาหํ. • ย. อปฺปิ ชีวาทํ.

• “อณฺณฉาเปมิตี วา ปาโร.

โลกสมุทฺทยํ โฉ นิโรธํ โลกนิโรธามินิยํ ปฏิปตฺตํ.

“ คมเนน น บัตตัพพะ โลกัสสํ โท กุทางนํ,
น จ อปฺปตฺวา โลกนํ ตุกฺขา อตฺถิ ปโมจนํ,
ตัสมา ทเว โลกวิทู สุมะโ โลกนํคฺค วุสิตพฺรหฺมจฺริโย,
โลกัสสํ อนํตํ สมิทาวิ ฌตฺวา นาสสฺสติ โลกมิมํ ปรรณํจาทิ.

สํตมํ นนฺตํสุตฺตํ.

เอกมํตํ จิโต โข นนฺโต เทวปุตฺโต ภควโต สันตํเก
อิมํ คาคํ อภาสิ

“ อจฺเจนํติ กาลา ตรยํติ รัตติโย วโยคฺคณา อณุปฺพํ ชนํติ,
เอตํ ภยํ มรณํ เปกฺขมาโน ปุณฺณานิ กยิราด สฺชาวหานํติ.
อจฺเจนํติ กาลา ตรยํติ รัตติโย วโยคฺคณา อณุปฺพํ ชนํติ,
เอตํ ภยํ มรณํ เปกฺขมาโน โลกามิสํ ปชเท สันตํเปกฺโขติ.

อจฺจํ นนฺตํวิสาสสุตฺตํ.

เอกมํตํ จิโต โข นนฺตํวิสาโส เทวปุตฺโต ภควนํตํ
คาคาย อชฺฌมภาสิ.

“ จตุจกฺกํ นวทวารํ ปุณฺณํ โลเภน สยฺสํ,
ปังกชาตํ มหาวีรํ กถํ ยาทฺรา ภวิสสํตติ.
เชตฺวา นทํธี วรตตํยํ อจฺฉาโลภนํ ปาปกํ,
สํมุลํ ตณฺหํ อตัพฺพญฺหํ เอว ยาทฺรา ภวิสสํตติ.

นวมํ สุลิมสุตฺตํ.

สาวตฺถินิทานํ. อถ โข อายัสฺมา อานนฺโท เยน ภควา
 เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เขมณฺตํ นิสิตฺติ.
 เขมณฺตํ นิสินฺนํ โข อายัสฺมณฺตํ อานนฺทํ ภควา เขตฺตวโจ
 “ตฺถุหิ ปิ โน อานนฺทํ สาริปฺตํโต วุจฺจตีติ. กัสฺส หิ นาม ภันเต
 อพาลลฺลํ อทฺฐจฺจลฺลํ อมฺพุฬฺหลฺลํ อวิปลลฺลํจจิตฺตลฺลํ อายัสฺมา
 สาริปฺตํโต น วุจฺเจยฺย; ปจฺจตฺติโต ภันเต อายัสฺมา สาริปฺตํโต,
 มหาบญฺโโล ภันเต อายัสฺมา สาริปฺตํโต, ปุณฺณบญฺโโล ภันเต
 อายัสฺมา สาริปฺตํโต, หาสบญฺโโล ภันเต อายัสฺมา สาริปฺตํโต,
 ชวนบญฺโโล ภันเต อายัสฺมา สาริปฺตํโต, ติกฺขบญฺโโล ภันเต
 อายัสฺมา สาริปฺตํโต, นิพฺเพกฺกบญฺโโล ภันเต อายัสฺมา สาริปฺตํโต;
 อปฺปํบิจฺโจ ภันเต อายัสฺมา สาริปฺตํโต, สันตฺตฺวโจ ภันเต อายัสฺมา
 สาริปฺตํโต, ปวฺวิตฺโต ภันเต อายัสฺมา สาริปฺตํโต, อลลฺลวฺวโจ
 ภันเต อายัสฺมา สาริปฺตํโต, อารทฺธววิโย ภันเต อายัสฺมา
 สาริปฺตํโต; วัตฺตา ภันเต อายัสฺมา สาริปฺตํโต, วรณกัฆโม ภันเต
 อายัสฺมา สาริปฺตํโต, โจทโก ภันเต อายัสฺมา สาริปฺตํโต,
 ปาปครหิ ภันเต อายัสฺมา สาริปฺตํโต; กัสฺส หิ นาม ภันเต
 อพาลลฺลํ อทฺฐจฺจลฺลํ อมฺพุฬฺหลฺลํ อวิปลลฺลํจจิตฺตลฺลํ อายัสฺมา
 สาริปฺตํโต น วุจฺเจยฺยตฺติ. เหวเมตํ อานนฺทํ เหวเมตํ อานนฺทํ, กัสฺส
 หิ นาม อานนฺทํ อพาลลฺลํ อทฺฐจฺจลฺลํ อมฺพุฬฺหลฺลํ อวิปลลฺลํจจิตฺตลฺลํ

สาริปุตฺโต น รุจฺเจยฺย; บัณฺฑิตโต อานนฺท สาริปุตฺโต, มหาบัณฺโณ
 อานนฺท สาริปุตฺโต, ปุณฺณบัณฺโณ อานนฺท สาริปุตฺโต, ทาสบัณฺโณ
 อานนฺท สาริปุตฺโต, ชวนบัณฺโณ อานนฺท สาริปุตฺโต, คิณฺฑบัณฺโณ
 อานนฺท สาริปุตฺโต, นิพฺเพชิตบัณฺโณ อานนฺท สาริปุตฺโต; อปัจฺจโ
 อานนฺท สาริปุตฺโต, สันตฺกฺโข อานนฺท สาริปุตฺโต, ปววิตฺโต
 อานนฺท สาริปุตฺโต, อสฺสัณฺโณ อานนฺท สาริปุตฺโต อารทฺธวิโย
 อานนฺท สาริปุตฺโต; วัตตา อานนฺท สาริปุตฺโต, วณฺณกัสมิ อานนฺท
 สาริปุตฺโต, โฆโก อานนฺท สาริปุตฺโต, ปาปครหิ อานนฺท
 สาริปุตฺโต; กัสสํ หิ นาม อานนฺท อพาลัสฺส อทฺฐจัสฺส อมุพฺพิทฺส
 อวิปลัสฺสจิตฺตัสฺส สาริปุตฺโต น รุจฺเจยฺยาคิ.

อถ โข สลฺลิมิ เทวปุตฺโต อายัสฺมา สาริปุตฺตัสฺส วัณฺณ
 ภาณฺณมาเน มหติยา เทวปุตฺตปริสํสา ปวิรูโต เยน ภควา เตนุปลํกมิ;
 อุลลํกมิทฺวา ภควันตํ อภิราเททฺวา เอกมฺนํตํ อฏฺฐจาติ. เอกมฺนํตํ
 จิตฺโต โข สลฺลิมิ เทวปุตฺโต ภควันตํ เอตทโวจ “เอวเมตํ ภควา
 เอวเมตํ สุตฺต, กัสสํ หิ นาม ภันเต อพาลัสฺส อทฺฐจัสฺส
 อมุพฺพิทฺส อวิปลัสฺสจิตฺตัสฺส อายัสฺมา สาริปุตฺโต น รุจฺเจยฺย;
 บัณฺฑิตโต ภันเต อายัสฺมา สาริปุตฺโต, ๆเป ๆ ปาปครหิ ภันเต
 อายัสฺมา สาริปุตฺโต; กัสสํ หิ นาม ภันเต อพาลัสฺส อทฺฐจัสฺส
 อมุพฺพิทฺส อวิปลัสฺสจิตฺตัสฺส อายัสฺมา สาริปุตฺโต น รุจฺเจยฺย; อหํปิ
 หิ ภันเต ยณฺจ. เทวปุตฺตปริสํ อุลลํกมิ

เอตเทว พหุล สัททํ สุนามิ “บั้นฑิโต อายัสมา สาริปุตฺโต,
 มหาบญฺโlob อายัสมา, ปุณฺณบญฺโlob อายัสมา, หาสบญฺโlob อายัสมา,
 ชวนบญฺโlob อายัสมา, ติกขบญฺโlob อายัสมา, นิพฺเพธิกบญฺโlob
 อายัสมา; อปัปฺปจฺโlob อายัสมา, สันตฺตฺวโจ อายัสมา, ปววิตฺโต
 อายัสมา, อสสันฺตฺวโจ อายัสมา, ชารทฺธวโร อายัสมา; วัตตะ
 อายัสมา, วณฺณกชโม อายัสมา, โทโก อายัสมา, ปาปครหิ อายัสมา,
 สาริปุตฺโต; กัสสํ หิ นาม ภันเต อพาลัสสํ อทฺตฺวจฺจัสสํ อมฺพหิสฺสํ
 อวิบลลตฺตจิตฺตัสสํ อายัสมา สาริปุตฺโต น รุจฺเจยฺยาคิ.

อถ โข สุลิมัสสํ เทวปุตฺตัสสํ เทวปุตฺตปริสา อายัสมโต
 สาริปุตฺตัสสํ วัณฺเณ ภันณฺมาเน อตฺตมฺนา ปมุทิตา บิติโสมนัสสํชาตา
 อจฺจาวจา วัณฺณนิภา อุตฺทเสติ.

เสยฺยถาปิ นาม มณิเวฬุโร โสโก ชาติมา อัญฺจิงฺโlob สุปรักกมฺกโต
 บั้นฑุกมฺพเต นิภิชิตฺโต ภาสเต จ ตปเต จ วิโรจติ จ, เอวเมว
 สุลิมัสสํ เทวปุตฺตัสสํ เทวปุตฺตปริสา อายัสมโต สาริปุตฺตัสสํ วัณฺเณ
 ภันณฺมาเน อตฺตมฺนา ปมุทิตา บิติโสมนัสสํชาตา อจฺจาวจา
 วัณฺณนิภา อุตฺทเสติ.

เสยฺยถาปิ นาม เนกขิ ชัมโพทนํ ทักขิน กัมมารปุตฺตํ
 อุกกามุเขสุ กุสลํ สัมปหฺนฺวจฺจํ บั้นฑุกมฺพเต นิภิชิตฺตํ ภาสเต จ

• อ. เหว; ลี. ย. ทักขกัมมารปุตฺเตน สุกุสลสัมปหฺนฺวจฺจํ;

พ. ทักขกัมมารปุตฺตอุกกามุเขสุ กุสลสัมปหฺนฺวจฺจํ.

เทวปุตฺตสยฺกเต นามาคิตฺตยวักโค ตติโย.

๘๘

ตปเต จ วิโรจติ จ, เอวเมวํ สุลิมํสํสํ เทวปุตฺตํสํสํ เทวปุตฺตปริสา
ฯ เปฯ อุปทํเสติ.

เสยฺยถาปํ นาม สรทสมเย วิทฺธเ วิคควลาหเก เทเว

โอบิธการกา ภาสเก จ ตปเต จ วิโรจติ จ, เอวเมวํ สุลิมํสํสํ เทวปุตฺตํสํสํ
เทวปุตฺตปริสา ขายํสํสํโต สาริปุตฺตํสํสํ วัณฺณเณ ภาณฺณมานเณ อตฺตมนา
ปมฺพิตา ปิตฺติโสมนํสํสํสาตา อจฺจาวา วัณฺณนิภา อุปทํเสติ.

เสยฺยถาปํ นาม สรทสมเย วิทฺธเ วิคควลาหเก เทเว ขาทิจฺโจ
นภํ อํพํภุสํสํกมาโน สัพพะ อากาสคตํ ตมคตํ* อภิวิหิจฺจ ภาสเก
จ ตปเต จ จ วิโรจติ จ, เอวเมวํ สุลิมํสํสํ เทวปุตฺตํสํสํ เทวปุตฺตปริสา
ขายํสํสํโต สาริปุตฺตํสํสํ วัณฺณเณ ภาณฺณมานเณ อตฺตมนา ปมฺพิตา
ปิตฺติโสมนํสํสํสาตา อจฺจาวา วัณฺณนิภา อุปทํเสติ.

อด โข สุลิมํ เทวปุตฺโต ขายํสํสํนํตํ สาริปุตฺตํ ขารพฺภ ภาควโต
สํนํติเก อิมํ คากํ อภาสิ

“ ปณฺทิตฺติ สมนฺณวาโต

สาริปุตฺโต อโอรโน,

อํบํบํจฺโธ โสโรโต ทนฺโต

สํตฺตวณฺณนาโต อิลิตฺติ.

อด โข ภาวา ขายํสํสํนํตํ สาริปุตฺตํ ขารพฺภ สุลิมํ เทวปุตฺตํ
คากาย อํชณฺณภาสิ

• พ. เหว; ลี. เสยฺยถาปํ รัตติยา บัจฺจุสสํมยํ; ย. เสยฺยถาปํ
นาม รัตติยา บัจฺจุสสํมย. - ลี. ย. ทม.

“ บัณฺฑิตฺโต ตํ สมฺมปฺปมาโต สารีปุตฺโต อโกธโน.

อปัปฺปจฺโจ โสโรโต ทัณฺโธ กาลํ กังขติ ภาวิตฺโ สุตฺตํ ตฺตติ.

ทสฺมึ นานาติตฺตนิยสุตฺตํ.

เอวํเม สุกฺโก. เอกํ สมฺมปฺปมาโต ภาควา ราชคฺเช วิหริติ เวฬุเน กลฺลนํทกฺกนิวาเป
 อถ โข สัมมปฺพหุลา นานาติตฺตนิยสวากา เทวปุตฺตา อสโม ๑ รหฺลิ ๑
 นิโก ๑ ชาโคฏฺโฏโก ๑ เวฐมฺปิรี ๑ มาณวคฺคานิโย ๑ อภิกกัณฺธาย
 รัตติยา อภิกกัณฺธวณฺณนา เกวลกัปปิ เวฬุเน โอบาเสตฺวา येเน
 ภาควา เทนุปลังกมฺปิสุ; อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนันตํ อวัจฺจุ.
 เอกมฺนันตํ จิตฺโต โข อสโม เทวปุตฺโต ปุณฺณํ กัสฺสโป อารพฺภ
 ภาควาโต สันตฺติเก อิมํ คาคํ อภาสิ

“ อิมํ นิมนฺติตมาโรเต หตฺตานิสุ กัสฺสโป,
 น ปาปํ สมฺมปฺปัสสติ ปุณฺณํ वा ปน อตฺตโน,
 ส เว วิสฺสาลมาจิกฺขิ กัตถา อรหฺติ มานนฺนํติ.”

อถ โข สหฺลิ เทวปุตฺโต มกฺกขลํ โคธาลํ อารพฺภ ภาควาโต
 สันตฺติเก อิมํ คาคํ อภาสิ

“ ตโปชิตฺตจฺฉาย สุตฺตํคตฺตโต วาจํ ปทาเย กลฺลํ ชเนน,
 สโม สวชฺชา วิโรโต สัจฺจวาที นหฺ นุน คาทิ ปกโรติ ปาปนํติ.

• ลี. เอว; ย. มติโก; อ. ภักติโก. = พ. เอว; ลี. ย. นิโก.

• พ. เวตฺถปฺภริ. = พ. “สเจตฺถิ ปาโร. • ลี. อรชาติ มานนํนํติ.

• ลี. เอว; ย. นหฺ นุน คาทิ ปกโรติ.

เทวปุตฺตํสํยุตฺเต นานาคิตฺตียวคฺโค ตติโย.

๘๑

อถ โข นิโก เทวปุตฺโต นิคคฺฉจฺ นาวุปุตฺตํ อารพฺภ ภาวโต
สันตฺติเก อิมํ คามํ อภาสิ

“เชคฺคจฺฉิ นิโปโก ภิกฺขุ

จาทูยามสฺสํวโต,

ทิกฺขจฺ สุตฺตํจ อากิณฺ

นท นฺน กิพฺพิสฺสํ สียาติ.

อถ โข อาโกฏโก เทวปุตฺโต นานาคิตฺตียเ อารพฺภ ภาวโต
สันตฺติเก อิมํ คามํ อภาสิ

“ปุกฺคโก กาคิยาโน นิคคฺฉจฺ

เย จาบีเม มกฺกขลุปฺปนาเส,

คณฺถสฺส สัตถาโร สมณฺณนยตฺตา

นท นฺน เต สัมปฺปรีเสหิ ทูเรติ.

อถ โข เวฐัมมฺพรี เทวปุตฺโต อาโกฏกํ เทวปุตฺตํ คายา อชฺฉณภาสิ

“สท รจฺเจเทนํ นวอ- สิดาโด

น โกฏฺฐจฺโก” สีสฺสโม กทาจิ,

มคฺคโค มุสฺสาวาที รณฺถสฺส สัตถา

ตังกตฺสสฺสวาโร น สตํ สิริกฺโขติ.

อถ โข มาโร ปาบีมา เวฐัมมฺพรี เทวปุตฺตํ อณฺเวยวีสิตฺวา
ภาวโต สันตฺติเก อิมํ คามํ อภาสิ

“กโปชิตฺตจฺฉาย อายุตฺตา

ปาสณํ ปวีเวกียํ,

รุเป จ เย นิวัฏฺฐจาเส

เทวโลกาภินันฺนํทิโน,

เต เจ สัมมานุสาสนันฺติ

ปรโลกาย มาตียาติ.

• อ. เหว; ส. ย. สคารเวณาย; พ. สิทาจริเตน. • ส. ชว.

• ส. โกตฺถโก; ย. กุตฺถโก; พ. โกตฺถโก; อ. กุฏฺฐจฺโก.

อถ โข ภควา “มาโร ชย ปาปมา-อติ วิหิตวา มารุ ปาปมัตตํ
 ศาถาย ปัจจภาสิ

“เย เกจิ รุปา อธิ วา หุวั วา เย จันตลิกขัสสิมิ ปภาสวณฺณา,
 สัพเพ วเตเต นมฺจิปฺปัสสัถา ชามิสว มัจฉานํ วธาย ชิตฺตาคิ.

อถ โข มาณวคามิโย เทวปุตฺโต ภควันตํ ชารพฺภ ภควโต
 สันตึเก อมา ศาถาโย ภาสิ

“วิปฺโล ราชคหียานํ คิริเสนฺหวโจ ปวฺจจติ,
 เสโต ทิมวตํ เสนฺหวโจ อาทิจฺโจ ชยคามินํ,
 สมุทฺทโททณินํ เสนฺหวโจ นักฺขัตตานุญฺจ จันตีมา,
 สเทวักสสํ โถกสสํ พุทฺโธ อคฺโค ปวฺจจตฺติ.

นानาคิตฺถิยวคฺโค ตติโย.

ตัสสสุทฺธานํ

“สิโว เขโม จ เสวี จ ชฺหวี ชันตุ จ โรหิตो,
 มุณฺโห มุณฺหิวิสาโห จ สุลลิม นานาคิตฺถิเยน เต ภาสิ.

เทวปุตฺตสยัคคิ นิฏฺฐจติ.

๓.—โกศลลัษฏี

ปรมวักโค ปจโม.

ปรม ททรรลัษฏี.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา สวาวสวณํ วิหติ เตชวช
 ขนาดปณฺธิกัถสฺส ขาวาเม. อถ โข ราชา ปเสนทิโกสลโล เชน
 ภควา เทนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ภาวทา สัสฺส สัมโมทิ;
 สัมโมทณฺยํ กถํ สวาวสวณํ วิทิสวาทํ. เอวํนํ นิสิตฺ. เอกมณฺตํ
 นิสินฺโน โข ราชา ปเสนทิโกสลโล ภควันํกํ เอตทโวจ “ภวํ
 โน โคตโม “อนุตฺตรํ สัมมาสัมโพธิ อภิสัมพุทฺโธติ ปฏิจานาตฺติ.”
 ยํ ทิ ทํ มหาราช สัมมา วทมาโน วเทยฺย “อนุตฺตรํ
 สัมมาสัมโพธิ อภิสัมพุทฺโธติ, มณฺตํ สัมมา วทมาโน วเทยฺย; อถ
 ทิ มหาราช อนุตฺตรํ สัมมาสัมโพธิ อภิสัมพุทฺโธติ. เยปิ เต โก
 โคตม สมณพฺรหฺมณา สมนฺโน คนฺโน คณารยา ณาตา ยสฺสสฺสโน
 ติตฺติกาสา สาธุสम्मิตา พหุชนสฺส: เสยฺยถิทํ? ปุโรโณ กัสฺสโป
 มกฺกชฺชโล โคสาลโณ นิคคํมฺโง นาวฺวปฺพุทฺโธ สวณฺชโย เวลฺลภฺวปฺพุทฺโธ ปกุโธ”
 กจฺจายโน อชฺชิตอ เกสกัมพลโ;” เถปิ มยา “อนุตฺตรํ สัมมาสัมโพธิ
 อภิสัมพุทฺโธติ ปตฺติชานาตฺติ ปฏฺฐจา สมานา น “อนุตฺตรํ
 สัมมาสัมโพธิ อภิสัมพุทฺโธติ ปฏฺฐชานนฺตํ: กิํ ปน ภวํ โคตโม

• ลี. “อติ ปฏิจานาตติ ปาจทวํ น บัณฺณายติ.

• ลี. พุ. กกุโธ - ลี. เกสกัมพลี.

ททโร เจว ชาตียา นโว จ บัพพัชชชายาติ.

จัตตาโร โขเม มหาราช “ททราติ น อุณฺณวาทัพพา “ททราติ
 น ปริโกตัพพา. กตเม จัตตาโร? ชัตติโย โข มหาราช “ททโรติ
 น อุณฺณวาทัพโพ, “ททโรติ น ปริโกตัพโพ อรุโค โข มหาราช
 “ททโรติ น อุณฺณวาทัพโพ “ททโรติ น ปริโกตัพโพ. ชัตติ โข
 มหาราช “ททโรติ น อุณฺณวาทัพโพ, “ททโรติ น ปริโกตัพโพ.
 วิกข โข มหาราช “ททโรติ น อุณฺณวาทัพโพ, “ททโรติ น
 ปริโกตัพโพ. อิม โข มหาราช จัตตาโร “ททราติ น อุณฺณวาทัพพา,
 “ททราติ น ปริโกตัพพาติ.

อิตมโวจ ภควา, อิทํ วิทฺวาน ลุคโค, อวโธ เอวโวจ จัตตา

“ชัตติโย ชาตีสัมภินัน

อภิชาติ ยลลลลัน,

“ททโรติ นาวชาเนยฺย

น นํ ปริภเว นโร.

จันมฺหิ โส มนุสฺสสินฺโท

รัชชํ ลัทธาน ชัตติโย,

โส กุทฺโธ วาซถณฺเฑน

ตลฺลํ มี ปักกมเต ภุส,

ตลฺลมา ตํ ปริวัชเชยฺย

รักขํ ชีวิตมตฺตโน.

คาเม วา ยถิ วา วัณฺเณ

ยตฺถ บัลลเธ ภุชังคม,

“ททโรติ นาวชาเนยฺย

น นํ ปริภเว นโร.

อุจฺจาวเจหิ วัณฺเณหิ

อรุโค จรติ เทชล,

โส อาสัชชํ ทลเธ พาล

นรํ นาริณฺจ เอกทา,

ตลฺลมา ตํ ปริวัชเชยฺย

รักขํ ชีวิตมตฺตโน.

ปทุตถักขิ ชาลินี
 “ผลโรติ นาวชานะยิ
 ตถา ทิ โส อูปาทาน
 โส อาลัชช ทเท พาล
 ตัสมา ตํ ปวิรัชเชย
 วณํ ยถัคคิ ททติ
 ชลันตี ตตถ ปโรทา
 ยนัง โส ลิตถมณินโน
 น ตลล ปุตฺตา ปสโว
 ยนยจฺจา อทาทา
 ตัสมา ทิ มณฺฑิตโต โปโส
 กุชฺฌคมํ ปาวกณฺจ
 ภิกฺขณฺจ ลิตถมณิน

ปาวกํ กณฺหวคฺคินิ,
 น นํ ปริกเว นโร.
 มหา หุคฺวาน ปาวโก,
 นริ นารินฺจ เอกทา,
 วักขิ ชีวิตมคฺคโน.
 ปาวโก กณฺหวคฺคินิ,
 อโหริคฺคานมจฺเจ.
 ภิกฺขุ ททติ เตชสา,
 ทายาทา วินทเร ธนํ,
 คาลวตฺถุ ภวนฺติ เต.
 ตมฺปิเลสิ ภณมคฺคโน,
 ชตฺติยณฺจ ยสฺสสันนิ,
 ตมฺปิ เทว สมารเท.

เอวํ วุตฺเต ราชา ปเสนทิโกสโธ ภควันติ เลตทโวจ “อภิกกณฺตี
 กณฺเต อภิกกณฺตี กณฺเต, เสยฺยลาปิ กณฺเต นิถุชฺชิตํ วา อุกุชฺชเชยฺย,
 ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย, มุฬฺหัลลํ วา มคฺคํ อจกฺกเชยฺย, อันธกาเร วา
 เทลปชฺชโชตํ อารยฺย “จกฺกขมนฺโต รูปานิ ทกฺกขณฺตีติ: เอวเมว
 ภควตา อเนกปริยาเยน ธมฺโม ปกาสิตอ, เสดาหํ กณฺเต ภควันติ
 สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมณฺจ ภิกฺขุสํฆณฺจ, อูปาสกํ มํ ภควา ชาเรตุ
 อชฺชตคฺเค ปาณูปเต สรณังคณฺตี.

ทฺธิยํ ปุริสสุตฺต.

“อิตถมคฺคโนคิปี ปาเรณ ภวิตัพพ.

สาวัตถิโย อารามะ. อถ โข ราชชา ปเสนทิโกสลโล เยเน ภควา
 เทนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิราเทคฺวา เอกมฺนัตติ นิสิตฺติ.
 เอกมฺนัตติ นิสินฺโน โข ราชชา ปเสนทิโกสลโล ภควันตํ เขตทวโร
 “กคิ นุโข ภันเต ปุริสัสส ธมฺมา อชฺฉัตตํ อุပ္ปชฺชมานา
 อุပ္ปชฺชชฺนติ อหิตาย ทุกฺขาย อฆาตุวิหารายาติ. ตโย โข มหาราช
 ปุริสัสส ธมฺมา อชฺฉัตตํ อุပ္ปชฺชมานา อุပ္ปชฺชชฺนติ อหิตาย
 ทุกฺขาย อฆาตุวิหารายะ กตเม ตโย? โลโก โข มหาราช ปุริสัสส
 ธมฺโม อชฺฉัตตํ อุပ္ปชฺชมานโน อุပ္ปชฺชติ อหิตาย ทุกฺขาย
 อฆาตุวิหาราย, ไปโส โข มหาราช ปุริสัสส ธมฺโม อชฺฉัตตํ
 อุပ္ปชฺชมานโน อุပ္ปชฺชติ อหิตาย ทุกฺขาย อฆาตุวิหาราย. โมโห
 โข มหาราช ปุริสัสส ธมฺโม อชฺฉัตตํ อุပ္ปชฺชมานโน อุပ္ปชฺชติ
 อหิตาย ทุกฺขาย อฆาตุวิหาราย, อิมะ โข มหาราช ตโย ปุริสัสส
 ธมฺมา อชฺฉัตตํ อุပ္ปชฺชมานา อุပ္ปชฺชชฺนติ อหิตาย ทุกฺขาย
 อฆาตุวิหารายาติ. ๗ เปฯ

“โลโก โตโส จ โมโห จ

ปุริส ปาเปจกส,

หิตันติ อตฺตลัมภุตา

ตถสวโร สัมปลันนติ.

ตติโย ราชสุตฺตํ.

สาวัตถิโย. เอกมฺนัตติ นิสินฺโน โข ราชชา ปเสนทิโกสลโล
 ภควันตํ เขตทวโร “อตฺถิ นุโข ภันเต ชาตัสส อณฺณตฺร

ชรามรณาติ. นัตถิ โข มหาราช ชาตัสส อัมมัตถิ ชรามรณา,
 เยปิ เต มหาราช ชัตติยมหาสาธา อัมมัตถิ มหัตถิมา มหาโกคา
 ปหุตชาตฺรปรชตา ปหุตวิคฺขุปกรณา ปหุตธนธัมมมา, เทสํมีปิ ชาตานิ
 นัตถิ อัมมัตถิ ชรามรณา, เยปิ เต มหาราช พหิรหิมณมหาสาธา
 ฐาเปฯ สหปติมมหาสาธา อัมมัตถิ มหัตถิมา มหาโกคา ปหุตชาตฺรปรชตา
 ปหุตวิคฺขุปกรณา ปหุตธนธัมมมา, เทสํมีปิ ชาตานิ นัตถิ อัมมัตถิ
 ชรามรณา, เยปิ เต มหาราช ภิกขุ อรหันโต ชินาสวา วุสิตวันโต
 กตกรณียา โอหิตภารา อณุปัตตัสสทตฺตา ปริกขินภวสฺสโณชณา
 สัมมัตถิภาวามุคฺตา, เทสํมีปายิ กาโย เกพนธัมโม
 นิเกเชปนธัมโมติ. ฐาเปฯ

ชีรณฺติ เว วาชรณา สุกฺกิตฺตา อโธ สรีรมํมี ชรี อูเปติ,
 สัตถํจ ธัมโม น ชรี อูเปติ สันโต ทเว สัพฺปิ ปเวทยนฺตติ,

จตุคฺคํ มียสฺสคฺคํ.

ถาวรณฺติ. เขมณฺฑํ นิสินฺโน โข ราชา ปเสนทิโกสโล
 ภควันติ เอตทโวจ “อัสสิ มัยฺหิ ภันเต วโหคคัสส
 ปฏิสลฺลสินฺสสฺส เขว เจตโส ปรีวตักโก อุตปาติ “เกสฺส นุ โข
 มัยโย อตฺตา, เกสฺส อัมมัยโย อตฺตาติ: ตัสส มัยฺหิ ภันเต เอตทโหสิ
 “เย จ โข เกจิ กาเยน ทฺวจจิริตฺ จรณฺติ วาจาเย ทฺวจจิริตฺ จรณฺติ
 มนสา ทฺวจจิริตฺ จรณฺติ เกสฺส อัมมัยโย อตฺตา, กิลฺยาเย เต เขว

วเทยฺย “บิโย โน อตฺตาคิ: อถ โข เตสํ อปฺปบิโย อตฺตาคิ,
 คํ กิสฺส เหตุ? ยํ हि อปฺปบิโย อปฺปิยสฺส กรเญยํ ตํ เต อตฺตคณาว
 อตฺตโน กโรนฺติ, ตสฺมา เตสํ อปฺปบิโย อตฺตาคิ, เย จ โข เกจิ
 กาเยน สุจฺจิตํ จรฺณํติ วาจาเย สุจฺจิตํ จรฺณํติ มนฺสา สุจฺจิตํ จรฺณํติ
 เตสํ บิโย อตฺตาคิ, กิณฺจํปิ เต เอว วเทยฺย “อปฺปบิโย โน
 อตฺตาคิ: อถ โข เตสํ บิโย อตฺตาคิ, คํ กิสฺส เหตุ? ยํ हि บิโย
 ปิยสฺส กรเญยํ ตํ เต อตฺตคณาว อตฺตโน กโรนฺติ, ตสฺมา เตสํ
 บิโย อตฺตาคิ. เอวเมตํ มหาราช เอวเมตํ มหาราช, เย हि เกจิ
 มหาราช กาเยน สุจฺจิตํ จรฺณํติ วาจาเย สุจฺจิตํ จรฺณํติ มนฺสา
 สุจฺจิตํ จรฺณํติ เตสํ อปฺปบิโย อตฺตาคิ, กิณฺจํปิ เต เอว วเทยฺย
 “บิโย โน อตฺตาคิ: อถ โข เตสํ อปฺปบิโย อตฺตาคิ, คํ กิสฺส เหตุ?
 ยํ हि มหาราช อปฺปบิโย อปฺปิยสฺส กรเญยํ ตํ เต อตฺตคณาว
 อตฺตโน กโรนฺติ, ตสฺมา เตสํ อปฺปบิโย อตฺตาคิ, เย จ โข
 เกจิ มหาราช กาเยน สุจฺจิตํ จรฺณํติ วาจาเย สุจฺจิตํ จรฺณํติ มนฺสา
 สุจฺจิตํ จรฺณํติ เตสํ บิโย อตฺตาคิ, กิณฺจํปิ เต เอว วเทยฺย
 “อปฺปบิโย โน อตฺตาคิ: อถ โข เตสํ บิโย อตฺตาคิ, คํ กิสฺส เหตุ?
 ยํ हि มหาราช บิโย ปิยสฺส กรเญยํ ตํ เต อตฺตคณาว อตฺตโน
 กโรนฺติ, ตสฺมา เตสํ บิโย อตฺตาคิ. ฯ เปฯ

อตฺตคณานิ เจ บิยํ ชลฺลนา

น นํ ปาเปเน สยฺเช,

น हि คํ สุลภํ โหติ

สุขํ ทุกฺกฏการินา.

อันตเคนอนันต์ลัส

กั หิ ตัสส สกั โหติ

กัณจัสส อนนุค โหติ

อุโก ปุณณันจ ปาณันจ

กั หิ ตัสส สกั โหติ

กัณจัสส อนนุค โหติ

กัณมา กเรยย กัลลยาน

ปุณณานิ ปโรโลกัสมี

ชหโต มานุสส ภว,

กัณจ อาทาย คัจฉติ,

ฉายาว อนุปายิน.

ย มัจโจ กุรุเต อิช,

กัณจ อาทาย คัจฉติ,

ฉายาว อนุปายิน.

นิจย สัมปรายิก,

ปติฏฐา โหนติ ปาณินันติ.

ปณณิม อตฺตวิภักตสุตฺต.

เอกมัตติ นิลินโน โข ราชา ปเสนทิโกสลโล ภควันติ เขตทโว
 “อิธ มัยหิ ภันเต รโหคตัสส ปฏิสลลีนัสส เขว เจตโส
 ปรีวตฺถโก อุตปาติ “เกส นุ โข รักขิตอ อตฺตา, เกส นุ โข
 อรักขิตอ อตฺตาติ: ตัสส มัยหิ ภันเต เขตทโหสิ “เย จ โข
 เกจิ กาเยน ทุจฺจริต จรณติ วาจาย ทุจฺจริต จรณติ มนสา
 ทุจฺจริต จรณติ เกส อรักขิตอ อตฺตา, กัณจาปี เต หตฺถิกาโย
 วา รักเขยย อสฺสกาโย วา รักเขยย รกกาโย วา รักเขยย
 บตฺติกาโย วา รักเขยย, อถ โข เกส อรักขิตอ อตฺตา, ต กิถส
 เหตุ? ทาหิรา เหลสา รักขา เหลสา รักขา อสฺมคตฺติกา, กัสมา เกส
 อรักขิตอ อตฺตาติ; เย จ โข เกจิ กาเยน ทุจฺจริต จรณติ วาจาย

• ลี. ชหโต. • ลี. กัณจ. • ลี. ย. อิห น ทิสฺสติ.

สุกุมาริ จรณิ ตี มนสา สุกุมาริ จรณิ เตสํ รักษิตอ อตฺตา,
 กิณจาบี เต เนว หัตถิกาโย รักเขยฺย น อัสสกาโย รักเขยฺย
 น รกกาโย รักเขยฺย น บัตติกาโย รักเขยฺย, อถ โข เตสํ
 รักษิตอ อตฺตา; ตํ กิณฺสํ เหตุ? อัสสมัตติกา เหลสา รักษา เนสา
 รักษา พาหิรา, ตัสมา เตสํ รักษิตอ อตฺตาติ. เอวเมตํ มหาราช
 เอวเมตํ มหาราช, เย हि เกจิ มหาราช กาเยน สุกุมาริ จรณิ
 ๆ เปฯ เตสํ อรักษิตอ อตฺตาติ: ตํ กิณฺสํ เหตุ? พาหิรา เหลสา
 มหาราช รักษา เนสา รักษา อัสสมัตติกา, ตัสมา เตสํ อรักษิตอ
 อตฺตาติ. เย हि เกจิ มหาราช กาเยน สุกุมาริ จรณิ วาจาเย
 สุกุมาริ จรณิ มนสา สุกุมาริ จรณิ เตสํ รักษิตอ อตฺตา,
 กิณจาบี เต เนว หัตถิกาโย รักเขยฺย น อัสสกาโย รักเขยฺย น
 รกกาโย รักเขยฺย น บัตติกาโย รักเขยฺย, อถ โข เตสํ
 รักษิตอ อตฺตา; ตํ กิณฺสํ เหตุ? อัสสมัตติกา เหลสา มหาราช รักษา
 เนสา รักษา พาหิรา, ตัสมา เตสํ รักษิตอ อตฺตาติ. ๆ เปฯ

“กาเยน ลวโร สาธุ สาธุ วาจาเย ลวโร,

มนสา ลวโร สาธุ สาธุ สัพพัตถิ ลวโร,

สัพพัตถิ ลวโร ลวโร “รักษิตอ ปวฺจจตีติ.

สัจจัม อัจฉกรณสัจจัม.

เอกมัตถิ นิสินโน โข ราชา ปเสนทิโกศลโ จ ภควันตัม เอวทโว
 “อิธาคัม ภันเต อัจฉกรณเณ นิสินโน โข มัลลิกามิ ชัตติยมหาลาเลปิ
 พราหฺมณมมหลาลาเลปิ คหปติมหลาลาเลปิ อัจฉเณ มหัทธเน มหาโกเค
 ปหุตชาตฺรปรชเต ปหุตวิตฺตูปกรณเณ ปหุตธนธฺมฺเณ กามเหตุ กามนิทาน
 กามาธิกรณํ สัมปชานมุสา ภาสันตเ; ตัสส มยฺหิ ภันเต เอตทโหล
 “อถ ทานิ เม อัจฉกรณเณ, ภทฺรุมุโข ทานิ อัจฉกรณเณ
 บัญญาสิสัจจํ. เอวเมตํ มหาราช เอวเมตํ มหาราช,“ เยปิ เต
 มหาราช ชัตติยมหลาลา พราหฺมณมมหลาลา คหปติมหลาลา
 อัจฉมา มหัทธนา มหาโกเค ปหุตชาตฺรปรชตา ปหุตวิตฺตูปกรณา
 ปหุตธนธฺมฺเณ กามเหตุ กามนิทาน กามาธิกรณํ สัมปชานมุสา
 ภาสันตเ; เตสํ ทํ ภวิสสตี ที่ขรตฺตํ อหิตาย ทุกฺขายาติ. ๗เปฯ

“สารตฺตา กามโกเคสุ	คิธธา กามะสุ มุจฺฉิตา,
อติสารํ น พุชฺฌันตํ	มัจฉา ขมฺปิเปว โอสทฺติ,
บัจฉาสํ กญฺจํ โหติ	วิปาโก หิสฺส ปาปโกติ.

อญฺจัม มัลลิกาสุตฺตัม.

สารตฺติยํ. เตน โข ปณ สมนเณ ราชา ปเสนทิโกศลโ
 มัลลิกาย เทวียา สัจจํ อปฺริปาสาทวคโค โหติ. อถ โข ราชา
 ปเสนทิโกศลโ มัลลิกํ เทวํ เอวทโว “อัจฉิ นุโข เต มัลลิก
 • ลี. ย. อ. เอว; พ. อญฺจกรณเณ. = ลี. ย. อิม น หิสฺสัจจํ.

โกจันโณ อัจฉนา บียตโรติ. นัตถิ โข เม มหาราช โกจันโณ
อัจฉนา บียตโร, ตุຍ්ဟံ ปน มหาราช อัจฉณโณ โกจิ อัจฉนา
บียตโรติ. มัยห์หมัပ္ปิ โข มัลลิกา นัตถณโณ โกจิ อัจฉนา บียตโรติ.

อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโล ปาสาทา โอโรหิตวา
เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิต्वा ภควันตํ อภิวาเทต્วา
เขมณันตํ นิสิติ. เขมณันตํ นิสินโน โข ราชา ปเสนทิโกสโล
ภควันตํ เขตทโว “อิธามิ ภันเต มัลลิกาย เทวียา สัตถิ
อุปริปาสาทวารโคโต มัลลิกํ เทวี เขตทโว” “อัจฉิ นุ โข มัลลิกา
โกจันโณ อัจฉนา บียตโรติ: เอว วุตตะ ภันเต มัลลิกา เทวี
มํ เขตทโว “นัตถิ โข เม มหาราช โกจันโณ อัจฉนา
- บียตโรติ: ตุຍ්ဟံ ปน มหาราช อัจฉณโณ โกจิ อัจฉนา บียตโรติ:
เอว วุตตะมิ ภันเต มัลลิกํ เทวี เขตทโว” “มัยห์หมัပ္ปิ โข
มัลลิกา นัตถณโณ โกจิ อัจฉนา บียตโรติ. อถ โข ภควา
เขตมัตถิ วิหิตวา ตาย เวลายิ อิมิ คาลิ อภาสิ

สัพพา ทิสสา อนุปริคัมม เจตสา เนวชฌนคา บียตรมัตตนา กัจจิ
เอว ปิโย ปตุ อัจฉา ปเรส ตัสมา น ทิสเส ปริ อัจฉกาโมติ.

นวมิ ยัลลิสุตติ.

สาวัตถิย. เตน โข ปน สมเยน รัณโณ ปเสนทิโกสลลัส
มหายัลโณ บัจจุบัฏจิติ โหติ. บัจจ จ อุตถสทานิ บัจจ จ

• ลี. โอโรหิตวา.

วจิตรสถาน บัณจ ๑ วจิตรสถาน บัณจ ๑ อชสถาน บัณจ
 ๑ อรุณสถาน ฤๅณุปนิทาน ไทน์ติ ยัณณัตถาย. เยบัสส เต
 ไทน์ติ “ทาสาติ วา” “เปสสาติ วา” “กัมมกฺราติ วา, เตปิ
 ทณฺฑิตตชฺชิตา ภยตชฺชิตา อสสฺมุขา ฐาเนนา ปริกมฺมานิ กโรนฺติ.

อด โข สัมพัทธา ภิกขุ ปุพฺพัตถสมมํ ปิเวเสตฺวา นัตถจิวรมาทาย
 สวักกํ มินฺทาย ปวิสฺสุ; สวักกํ มินฺทาย จริตฺวา บัณฑิตํ
 มินฺทปาทปฏิกกนฺตํ เยน ภควา เตนุปลิงกมิตฺตุ; ออุปฺลังกมิตฺวา
 ภควันตํ อภิเวเตตฺวา เขมณฺตํ นิสิตฺตุ. เขมณฺตํ นิสินฺนา โข เต
 ภิกขุ ภควันตํ เขตทวโจ “อิธ ภันเต วัณฺโณ ปเสนทิโกสลลฺล
 มหายณฺโณ บัจฺจุบัฏฺฐจฺโตะ โหติ,” บัณฺจ จ อุตฺถสตานิ บัณฺจ จ
 วัจฺจตฺรสตานิ บัณฺจ จ วัจฺจตฺรสตานิ บัณฺจ จ อชฺชสตานิ บัณฺจ จ
 อูรฺพสตานิ อุนฺนุปนิตานิ โหนฺติ ยณฺโณตฺตําย, เขยฺยสฺส เต โหนฺติ”
 “ทาสาติ วา “เปสฺสสาติ วา “กัมมกฺราติ วา, เทวํ ทณฺฑิตฺตํชฺชิตา
 ภยตฺตํชฺชิตา อัสสุมฺหา รุทฺธานา ปริกมฺมานิ กโรนฺตฺติ. อด โข
 ภควา เขตมตฺตํ วิทิตฺวา ตาย เวลายํ อิมํ คาคาโย อภาส

• มัรยัมไปดัดเก เบว “ทาสีติ วาติ อิติโส ปาโจ ทิลัสติ. - ลี. ขย
ณ ทิลัสติ. ” ลี. โหนตัสติ ปาโจ วักขิตโต.

“อัสสเมธ* นุริสเมธ	สัมมาปาส วาชเปยฺย,”
นิรัลลพํ มหายัญญา” มทวรมักา	น เต โทณฺติ มหํมฺลดา.
อเชฬิกา ๑ คาโว ๑	วิวิธา ยัตถ ทัณฺณเว,
น คี สัมมัลลคฺคา ยัญญ	อุปยฺนติ มहेสิโน.
เย ๑ ยัญญา นิวารมฺภา	ยชฺชนํทานุถลํ สทา,
อเชฬิกา ๑ คาโว ๑	วิวิธา เนตถ ทัณฺณเว.
เขตํ สัมมัลลคฺคา ยัญญ	อุปยฺนติ มहेสิโน,
เขตํ ยเชถ เมธาวิ	เฮโส ยญฺโlob มหํมฺลโด.
เขตญฺหิ ยชฺฌานํสํล	เสยฺโย โหติ น ปาปฺโย,
ยญฺโlob ๑ วิปฺโล โหติ	ปลีทณฺติ ๑ เทวตาคิ.

ทลมิ พณฺณลุตฺตํ.

เตน โข ปณฺ สมฺเยน วัณฺณา ปเสนติโกสเลน มหาชนกาโย
 พณฺธายโต โหติ, อปฺเปกฺกเจ รัชฺชหิ อปฺเปกฺกเจ อทฺทหิ*
 อปฺเปกฺกเจ สํชลิกาหิ. อถ โข สัมพพฺพสา ภิกฺขุ ปุพฺพพณฺโหลสมยํ
 นิวาเสตฺวา ยัตถจิวรรมาทาย สาวักฺถิ ปิณฺทาย ปวิสฺส,* สาวักฺถิยํ
 ยินฺทาย จริตฺวา มัจฌากคฺคํ ปิณฺทปาทปฏิกกณฺตา เยน ภควา

* ลี. ย. อ. เขวฺ; พ. ลัสสเมธ. ๒ ย. เขวฺ; พ. วาชาเปยฺย; อ. ราชเปยฺย.

* ลี. เขวฺ; ย. พ. อยํ น ทิสฺสติ. * พ. เขวฺ; ลี. ย. อณฺฑหิ.

* พ. จริตฺ. ๑ ลี. ปวิสฺสวา.

เตนปัสกังมิธุ; อูปัสกังมิธุวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เขมณฺโณ นิสิตฺตุ.
 เขมณฺโณ นิสินฺนา โข เต ภิกฺขุ ภควันตํ เอตทโวจํ “อิธ ภันเต
 รัณฺวา ปเสนทิโกสฺสเณ มหาชนกาโย พนฺธาบิโต โหติ.” อปัเปกฺจเจ
 รัชฺชหิ อปัเปกฺจเจ อตฺถุหิ อปัเปกฺจเจ สิชฺชิกาหิติ. ขล โข ภควา
 เขมณฺโณ วิทิตฺวา ทายํ เวลายํ อมา คาถาโย อภาสิ

“น ตํ ทฬิทฺถํ พนฺธอนฺมาหุ อีรา ยทายสํ ทารุชํ ปัพพะชฌนํ,^๑
 สารัตถวรัตฺตา มณิกุณฺฑลเสตุ ปุตฺเตสฺสุ ทาเรสฺสุ จ ยา อเปกฺกชา,
 เอตํ ทฬิทฺถํ พนฺธอนฺมาหุ อีรา โอหารินํ ลินฺธิลํ ทูบํปมฺมุจํ,
 เขตมฺปิ เจตฺวาน ปรีพฺพชฌนํ อนเปกฺกชินฺนํ กามสฺสํ ปทาयाติ.

ปจโม วคฺโค.

ตลฺลสฺสทํ

“รหโต ปุริโส ราชา บิย อตฺตานํ = รักฺขิตา,
 อปัปกา อตฺถกฺรณา มลฺลิกา ยลฺลณฺพนฺธอนฺนํติ.

ทุตฺติยวคฺโค ทุตฺติโย.

ปจมํ ชฎิลสุตฺตํ.

เอกํ สมฺมยํ ภควา สิวตฺตํ อภิ วิหริติ ปุพฺพพราเม นิคารมาตฺตปาสาเท.
 เตเน โข ปณฺณํ สมนฺเนน ภควา สยณฺโณสฺสมยํ ปฏฺฐิสฺสํสาณนา วุฏฺฐิจิโต

• ลี. บ. อย รัชฺชโค. = พัพพะชฌนํจาติ วา ปาโจ. • ลี. อตฺเตเน.

พหิรฺวารโกญฺจเก นิสินฺโน โหติ. อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโล
เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ; อุลลสงฺกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา
เอกมณฺธํ นิสิตฺติ.

เตน โข ปน สมเยน สัตฺต ๑* ชฎิลลา สัตฺต ๑ นิคฺคณฺจา
สํตฺต ๑ อเจลา สัตฺต ๑ เอกสาฎฺฐา สัตฺต ๑ ปรีพฺพาชกา
ปรุพฺพิทกัจฉนฺชโลมา ชาริววิธ ๒ มาทาย ภควโต อวิทูเร อติกกมณฺติ.
อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโล อญฺญาสาสนา เอกํสํ อุตฺตวาลงฺค
กิริตฺวา ทักขินชานมณฺฑลํ ปจฺวยํ นินฺทิตฺวา ๒ เยน เต สัตฺต
๑ ชฎิลลา สัตฺต ๑ นิคฺคณฺจา สัตฺต ๑ อเจลา สัตฺต ๑ เอกสาฎฺฐา
สํตฺต ๑ ปรีพฺพาชกา, เตนาณฺชลิ ปณามेतฺวา ดิถฺตํ ตํ นามํ ตาเวสิ
“ราชาหิ ภันเต ปเสนทิโกสโล, ราชาหิ ภันเต ปเสนทิโกสโลติ.
อถ โข ราชา ปเสนทิโกสโล อจิรํ ภิกฺขเว เตสุ เตสุ สัตฺตํ ๑*
ชฎิลํ สัตฺตํ ๑ นิคฺคณฺเจสุ สัตฺตํ ๑ อเจเลสุ สัตฺตํ ๑
เอกสาฎฺฐเณสุ สัตฺตํ ๑ ปรีพฺพาชเณสุ เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ;
อุลลสงฺกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺธํ นิสิตฺติ. เอกมณฺธํ
นิสินฺโน โข ราชา ปเสนทิโกสโล ภควันตํ เอตทโว “เย เต”
ภันเต โลเก อรหันฺโต वा อรหํคณฺมสฺสํ वा สมาปฺนินฺนา, เอเต เตสุ

- ลี. จกาโร วัชชีโต. = อ. เขว; ลี. วิวิธ. ย. ชาริววิธ; พ. ทาริววิธ.
• ลี. ย. นินฺทิตฺวา. = ลี. “เตสุติ ปาโจ นตฺติ.
• ลี. จกาโร วัชชีโต. = ย. เขว; ลี. เยน เต.

อัมมตวาทิ. ทุชฺชานํ โข เอตํ มหาราช ตया คิหิมา กามโกคินา
 ปุตฺตสัสมิพาธสยนํ อัสสวสันเตน กาลิกจันเณํ ปัจจโกณเณน มาตา-
 ตันนวิเลปนํ อารยันเตน ชาตรุปรชตํ สาทิยันเตน “อิม วา อรหัง โค
 อิม วา อรหัง ตมคํ สมาปັນนาคิ: สวาเสณ โข มหาราช สິง
 เวทิตัพพะ, ตังจ โข ทีเขน อัสสุนา น อิตฺตํ, มนสิโกโรคา โน
 อมนสิการา, บัณฺณวตา โน ทุပ္ปัลลเณน, สวาเสณ โข มหาราช
 สโตเจยยิ เวทิตัพพะ, ตังจ โข ทีเขน อัสสุนา น อิตฺตํ,
 มนสิโกโรคา โน อมนสิการา, บัณฺณวตา โน ทุပ္ปัลลเณน, อาปทาตุ
 โข มหาราช กาโม เวทิตัพพะ, สโต จ โข ทีเขน อัสสุนา
 น อิตฺตํ, มนสิโกโรคา โน อมนสิการา, บัณฺณวตา โน ทุပ္ปัลลเณน,
 สากัจฉาย โข มหาราช บัณฺณา เวทิตัพพา, สโต จ โข ทีเขน
 อัสสุนา น อิตฺตํ, มนสิโกโรคา โน อมนสิการา, บัณฺณวตา โน
 ทุပ္ปัลลเณนาติ. อัจฉริยํ ภาณเต อพฺภุตํ ภาณเต, ยาว สุกาสิตถัปปิ
 ภาณเต ภควตา “ทุชฺชานํ โข เอตํ มหาราช ตया คิหิมา
 กามโกคินา ฯ เปฯ บัณฺณวตา โน ทุပ္ปัลลเณนาติ: เอเต ภาณเต
 มม ปุริสา จามา” โอรกา” ชนปถ โอรทฺธา อาตฺตัจฉนฺติ, เตหิ
 ปจฺมํ โอจฺฉนฺติ จหิ บัจฉา โอหยิสฺสามิ,” อิทานิ เต ภาณเต ตํ

• พ. เหว; ส. ย. อมนสิโกโรโค. • ส. โจรา.

• ย. พ. เหว; ส. “โอรกาทิ วา “โอรกาทิ วา ปาโฆ.

• ส. “โอหายิสฺสามิติปี “โอหายิสฺสามิติปี ปาโฆ; ย. โอสาปยิสฺสามิ.

วชิระวัลย์ ปวงเพ็ญมา : ให้นิพนธ์ วิไลจิตตา กับ บัณฑิตเกษมสันต์ โอภาวัก-
 ภาวนา บัณฑิต ความสุขเกษมสันต์ บัณฑิต สมังคจิตตา มั ปริญญาบัณฑิต
 ๑๑. โข ภควา เวทมนต์วิจิตรมา ความหมาย อิมก ลาภาโย อภาสิ

“น วักณฺรฺนุเปณ นโร สุชาโค
 สุตฺตํณฺชานํหิ วยญฺชเนน
 ปฏฺฐูปโก มตฺตํคกฺกณฺชาโค ฯ
 จรฺนํติ โลกํ ปรีวารณํนํชา
 น วิสฺสเส อิตฺตํทสฺสเนน,
 ชลฺลํบชา โลกมมํ จรฺนํติ,
 โสททํมาโส จํ สฺวณฺณณํโน,
 อนํโต ขลฺลํชา พหิ โสภมํนาทิ.

เหตุนี้ บบจราชสัทต์.

ศาว์ภักดิ์ ยี่ วิหริติ. เตน ไช ปณ สมเขน บัณญ์ณิ วาสุณิ
 ปเสนทิปัญชานัน บัณญ์ทิ กามลฺลเณหิ สมัยปัชานัน สมังคิภูตานิ
 ปริวารมณานัน อยมนันตฺรภกตฺ อุตฺปาทิ “ กิ นุ ไช กามานัน อัจฉันตฺติ.
 ตฺตเธวักจเ เจวมาหฺตฺ “ รุปา กามานัน อัจฉันตฺติ. เขกัจเ เจวมาหฺตฺ
 “ สัตถา กามานัน อัจฉันตฺติ. เขกัจเ เจวมาหฺตฺ “ ตันธา กามานัน
 อัจฉันตฺติ. เขกัจเ เจวมาหฺตฺ “ วสา กามานัน อัจฉันตฺติ. เขกัจเ
 เจวมาหฺตฺ “ โยญฺจัพพา กามานัน อัจฉันตฺติ. ยโต ไช เต วาชาโน
 นาสักขีตฺ อัจฉณมัจฉนํ สัจฉณาเปตฺ, ยถ ไช วาชา ปเสนทิโกลโล
 เต วาชาโน เขตตโวจ “ อายาม มารีสา, เยน ภควา เตนุปลังกมิสฺสาลม;
 อุปปลังกมิสฺสวา ภวณันนํ เขมมฺหิณํ ปฏฺฐิปุจฺฉิสีสาลม; ยถา โน ภควา
 จ. ลี. ย. ว. = ลี. ย. ว. = พ. เขว; ลี. ย. เข.ก.

พฺยากโรสฺสติ จถา นึ อารยยามาติ.* “เอวฺ มาโรสาติ โข เต
ราชาโน รณํ โน ปเสนทิโกสลลลสฺส บัจจิสฺส โลสฺส.

อถ โข เต บัจจ ราชาโน ปเสนทิปมาชา เชน
ภควา เตนุปลังกมิตฺตํ; อุนปลังกมิตฺตวา ภควันํทํ อภิวาเทตฺตวา
เชกมณฺฑํ นิสฺสํทิสฺส. เขมณฺฑํ นิสฺสํ โน โข ราชา ป.เสนทิโกสลโล
ภควันํทํ เขตตวโจ “อิธ ภันเต อัมหากํ บัณฺฑจันนํ
ราชุนํ บัณฺฑํหิ กามคฺคเนหิ สมํบิธานํ สมํจิตฺตาทนํ
ปริจารยमानานํ ขยมนฺตํรากถา อุตฺปาติ “กึ นุ โข กามานํ
อิตฺตคฺคณฺติ: เขกัจเจ เอวมาหํสฺส “รูปา กามานํ อิตฺตคฺคณฺติ: เขกัจเจ
เอวมาหํสฺส “ลิตฺถา กามานํ อิตฺตคฺคณฺติ: เขกัจเจ เอวมาหํสฺส “คณฺธา
กามานํ อิตฺตคฺคณฺติ: เขกัจเจ เอวมาหํสฺส “รสสา กามานํ อิตฺตคฺคณฺติ:
เขกัจเจ เอวมาหํสฺส “โฆฏฺฐจฺทัพฺพา กามานํ อิตฺตคฺคณฺติ: กึ นุ โข ภันเต
กามานํ อิตฺตคฺคณฺติ. มนฺาปปริยณฺตํ ชีวาทํ มหาราช “บัณฺฑจิสฺส กามคฺคเนสฺส
อิตฺตคฺคณฺติ วทามิ, เย จ* มหาราช รูปา เขกัจจิสฺส มนฺาปา โทณฺติ,
เต จ* รูปา เขกัจจิสฺส มนฺาปา โทณฺติ, เยหิ จ โส* รูปเปหิ
อิตฺตคฺคณฺโต โหติ ปริปุณฺณลลํกํปํสํไป, โส เตหิ รูปเปหิ อิตฺตคฺคณฺโต
อิตฺตคฺคณฺโต วา ปณฺีตคฺคณฺโต วา น ปิตฺตคฺคณฺโต, เต ตลลํ รูปา ปรมมา

* พ. อารยณฺณคฺคณฺติ. * ลี. ตณฺเฑ, บ. เต จ.

* ลี. ว. * บ. โย.

โหนดิ, เต ตัสส รุปา อนุตฺตมา โหนดิ. เย จ महाराज सत्ता.
 ये ज महाराज क्षीणा. ये ज महाराज रसा. ये ज महाराज
 षष्ठ्या एव ज जस्य मनाप्ता โหนดि, ते ज षष्ठ्या एव ज जस्य
 मनाप्ता โหนดि. येति ज सो षष्ठ्या एव ज जस्य
 प्रपञ्चमसङ्गं यो, सो तेति षष्ठ्या एव ज जस्य
 उत्तरवर्ति वा पश्चिमवर्ति वा न भवेति, ते तस्य षष्ठ्या
 प्रमा โหนดि, ते तस्य षष्ठ्या अनุตฺตमा โหนดि.

तेन च पन समयेन ज्ञानं न कलिโก उपาสโก तस्य प्रसाय
 निमित्तो होति. ओ च ज्ञानं न कलिโก उपาสโก अज्ञायाना
 ओक्तं उत्तरवर्ति कति वा येन गत्वा देवालयं पनामेत्वा
 गत्वा न होति. “प्रज्ञाति मं गत्वा, प्रज्ञाति मं सुकृताति.
 “प्रज्ञातु तं ज्ञानं न कलिगति गत्वा च हो. ओ च ज्ञानं न कलिโก
 उपาสโก गत्वा न हो” सम्मन्त्रा दत्तनुप्राय दत्ताय वरिष्ठ

“पुत्रं यदा गोपनीयं सुखं पातो लया मुल्लवित्कर्त्तु,
 अङ्गिरसं ब्रह्म विरोमानं तस्मिन्मात्रे ज्ञानं न कलिगति.

ओ च ते ब्रह्म राजानो ज्ञानं न कलिगति उपาสको ब्रह्म

• य. ओ. ल. “ज्ञानं न कलिगति वा “ज्ञानं न कलिगति वा
 पातो, ओ. ज्ञानं न कलिगति. “गत्वा होति पातो.

อหังการังเหติ อังณาเทสุ. อถ โข จันตังคสิโก อูปาสโก เตหิ
 บัณฺฑิ อหังการังเหติ ภคเนติ อังณาเทสิติ.

ตติย โทณปากสุตฺต.

สวตฺตติย จิหริ. เตน โข ปน สมเยน ราชา ปเสนทิโกสลโล
 โทณปากสุตฺ. ภุณฺขติ. อถ โข ราชา ปเสนทิโกสลโล ภุทฺตาวิ
 มหฺลิสาสี เยน ภควา เตนุปลังกมิ, อูปปลังกมิทฺวา ภควันตํ
 อภิวาเททฺวา เอกมฺเนติ นิสีติ. อถ โข ภควา ตํ ราชานํ
 ปเสนทิโกสลํ ภุทฺตาวิ มหฺลิสาสี วิทิตฺวา ตายํ เวลายํ อิมํ คาคํ อภาสิ

“มฺนุชฺชัสส สทา สติมโต มตฺตํ ชานโต ลักฺขโกชเน,
 ตณฺหัสส” ภวณฺตี เวทนา สณฺนิกํ ชีเวติ อายํ ปาลยณฺตี.

เตน โข ปน สมเยน สุทฺธัสสโน มานโว วัณฺโณ ปเสนทิโกสลลัสส
 ปิฎฺฐิจิโต จิโต โหติ. อถ โข ราชา ปเสนทิโกสลโล สุทฺธัสสนํ มานวํ
 ชามันเตสิ “เอหิ ตวํ ตาภ สุทฺธัสสน, ภควโต สันตฺติเก อิมํ คาคํ
 ปริยาปุณฺตีว มม ภทฺตาภิหาร ภาส, อหฺลนฺจ เต เทวสิกํ
 กทาปนสฺสํ นิจฺจภทฺตํ” ปวตฺตยลฺลํสาเมติ. “ปรมํ โภทิ” โข สุทฺธัสสนो
 มานโว วัณฺโณ ปเสนทิโกสลลัสส ปุณฺณิสฺสณฺตีว ภควโต สันตฺติเก

• พ. โทณปากกั. • พ. เอร; ย. ตณฺหํ ลัสส.

• นิจฺจภิกขณฺตีปิ ปาโจ. • ลี. เอร; ย. “เอวํ เทวาคิ.

อิมิ คาคัง ปรียาปุนิศาว่า รันโน ปเสนทิโกสธลัญจโก ภัตตัมภิตาเร ภาสัง

“มณูชัลล สทา สติมโต มัจฉิ ชานโต ลัทธโกชาน,
ทณุกัลล ภวันติ เวทนา สณิกิ ชีวติ อายุ ปาณันติ.

อถ โข ราชา ปเสนทิโกสธโล ออนุพุทโธ นาทิโกทนปรมตยา
สันนิจาสิ. อถ โข ราชา ปเสนทิโกสธโล อปรเน สมเยน สุลลลิจิภคคโต
ปาณินา คัตถานิ อณุมัจฉันโต ตาย เวตยา อิมิ อุตทานิ อุตทาเนสิ
“อุกเยน วต มํ โส ภควา อัตถเนน อณุกัมปิ ทิฏฐิมมิเกน
เจว อัตถเนน สัมปปรายเกน ชาติ.

จตุตถัง สังคามวาทตุสัคคิ (-).

สวาทถิโย วิหริติ. อถ โข ราชา มาคโธ อชาตลคคิ
เวเทหิพุตโต จตุรังคินี เสนิ สันนียิหิตวา ราชานํ ปเสนทิโกสธ
อพัญญาสิ, เยเน กาสี อัสโสสิ โข ราชา ปเสนทิโกสธโล “ราชา
กิริ มาคโธ อชาตลคคิ เวเทหิพุตโต จตุรังคินี เสนิ สันนียิหิตวา
มมํ อพัญญาสิ, เยเน กาสิติ. อถ โข ราชา ปเสนทิโกสธโล
จตุรังคินี เสนิ สันนียิหิตวา ราชานํ มาคธํ อชาตลคคิ เวเทหิพุตติ
ยิจญญาสิ, เยเน กาสี. อถ โข ราชา จ มาคโธ อชาตลคคิ
เวเทหิพุตโต ราชานํ ปเสนทิโกสธโล สังคามะส. ตัสสิ มํ โข ปน
สังคามะ ราชานํ มาคโธ อชาตลคคิ เวเทหิพุตโต ราชานํ ปเสนทิโกสธ

“ ส. สันนียิหิตวา, สันนียิหิตวา, สันนียิหิตวา.

ปราชสิ. ปราชิต ๑ ราชชา ปเสนทิโกศลโส สกเมว. ราชธานี
 สวรรค์ดี บัจริยยาสิ.

อด ข ๒ สัมพัทลา ภิกขุ ปุพฺพณฺโณสมณํ นิวาเสตฺวา บัดดีจิว-
 มาทาย สวรรค์ดี บัณฺฑาทาย ปวิสฺสุ; สวรรค์ดี บัณฺฑาทาย จริตฺวา
 บัจริยถิตฺติ บัณฺฑาทายปฏิกถันตฺตา เยน ภควา เตนุปลังกมฺมิสุ; อุปลังกมฺมิว
 ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนํตํ นิสิตฺติสุ. เอกมฺนํตํ นิสินฺนา ข
 เท ภิกขุ ภควันตํ เขตทวโจ “อิธ ภันเต ราชชา มาคโธ อชาตสัคค
 เวเทหิปุตฺโต จตุรฺงคินี เสนํ สันนํยํหิตฺวา ราชานํ ปเสนทิโกศล
 อพัญฺญยาสิ, เยน กาสี; อัสสโสสิ ข ๒ ภันเต ราชชา ปเสนทิโกศล
 “ราชชา กิร มาคโธ อชาตสัคค เวเทหิปุตฺโต จตุรฺงคินี เสน
 สันนํยํหิตฺวา มม อพัญฺญยาโต, เยน กาสิติ; อด ข ๒ ภันเต ราชชา
 ปเสนทิโกศล จตุรฺงคินี เสนํ สันนํยํหิตฺวา ราชานํ มาคธํ อชาตสัคค
 เวเทหิปุตฺตํ บัจริยยาสิ, เยน กาสี; อด ข ๒ ภันเต ราชชา ๑
 มาคโธ อชาตสัคค เวเทหิปุตฺโต ราชชา ๑ ปเสนทิโกศล สักคามะ;
 คัสสิมี ข ๒ ปน ภันเต สักคาเม อชาตสัคค เวเทหิปุตฺโต ราชานํ
 ปเสนทิโกศล ปราชสิ; ปราชิต ๑ ภันเต ราชชา ปเสนทิโกศล
 สกเมว ราชธานี สวรรค์ดี บัจริยยาสิ. ราชชา ภิกขเว มาคโธ
 อชาตสัคค เวเทหิปุตฺโต ปาปมิตฺโต ปาปสทาโย ปาปสัมปจิงโก,

ราชา จ โข ภิภังเว ปเสนทิโกศลโต กัลลียานมัตโต กัลลียานสหาโย
กัลลียานลัมปวังโก, อัสสเว ภิภังเว ราชา ปเสนทิโกศลโต อัม
วักคิ ทุกขิ เตสสติ ปราชิตติ ฯ เปฯ

“ขย เว ปสวติ   ทุกขิ เตติ ปราชิตโต,
อุปลันโต สุขิ เตติ   หิตวา ขยปราชยันติ.

บัจจัม สัจจามวัคคัสสัคคิ(๑).

อด โข ราชา มาคโธ อชาตลัคคิ เวเทหิปุตโต จตุรังคินี เสน
สันนัยิหิตวา ราชานํ ปเสนทิโกศลโต อพัญญาสิ, เยน กาสี. อัถโถสิ
โข ราชา ปเสนทิโกศลโต “ราชา กิร มาคโธ อชาตลัคคิ เวเทหิปุตโต
จตุรังคินี เสน สันนัยิหิตวา มม อพัญญาสโต, เยน กาสีติ. อด โข
ราชา ปเสนทิโกศลโต จตุรังคินี เสน สันนัยิหิตวา ราชานํ มาคช
อชาตลัคคิ เวเทหิปุตตํ มัจจุญญาสิ, เยน กาสี. อด โข ราชา จ มาคโธ
อชาตลัคคิ เวเทหิปุตโต ราชา จ ปเสนทิโกศลโต สัจจามะตุ. คัสสิมิ
โข ปน สัจจามะ ราชา ปเสนทิโกศลโต ราชานํ มาคช อชาตลัคคิ
เวเทหิปุตตํ ปราชสิ, ชิวักคิหัจจ น อคคิเทสิ. อด โข วัณโณ
ปเสนทิโกศลลลิต อคคิเทสิ “กิญจาปิ โข มียายิ ราชา มาคโธ
อชาตลัคคิ เวเทหิปุตโต อตุพฺพนันคัสส ทุพฺภติ, อด จ ปน เม

• ลี. ย. โขกาโร น ทิสฺสติ; มัมมิมโปคฺคเก ปน จิสฺส.

• พ. เหว; ลี. ย. อัสสชคฺคิจ.

ภาคินัย โหติ, ยันนุนาห์ รัมโณ มาคธัสส อชาตสัคคุโน
 เวเทหิปุตฺตัสส สัพพ หัตถิกาย ปริยาหิยิตฺวา สัพพ อัสสกาย
 ปริยาหิยิตฺวา สัพพ รกกาย ปริยาหิยิตฺวา สัพพ บัตติกาย
 ปริยาหิยิตฺวา ชีวันตเมว น โสสัสสชเยยฺยนิติ. อถ โข ราช
 ปเสนทิโกสโล รัมโณ มาคธัสส อชาตสัคคุโน เวเทหิปุตฺตัสส
 สัพพ หัตถิกาย ปริยาหิยิตฺวา สัพพ อัสสกาย ปริยาหิยิตฺวา
 สัพพ รกกาย ปริยาหิยิตฺวา สัพพ บัตติกาย ปริยาหิยิตฺวา
 ชีวันตเมว น โสสัสสช.

อถ โข สัมพยุสา ภิกขุ ปุพฺพสันฺทสมยํ นิวาเสตฺวา ปัตตจิวรมาทาย
 ทาวตฺถิ ปินฺทาย ปวีสฺสุ; ทาวตฺถิยํ ปินฺทาย จริตฺวา ปัจฉาภิตฺติ
 ปินฺทปาทปฏิกกันฺตา เยน ภควา เทนุปลงฺกมิตฺสุ; อปฺปลงฺกมิตฺวา ภควนํ
 อภิราเทตฺวา เอกมณฺติ นิสิตฺตุ; เอกมณฺติ นิสินฺนา โข เต ภิกขุ ภควนํ
 เขตทโวจุ “อถ ภันเต ราช มาคธอ อชาตสัคคุ เวเทหิปุตฺโต จตุรงฺคินิ
 เสนํ สันนํยํหิตฺวา ราชานํ ปเสนทิโกสลํ อหฺมฺภุยกฺยาสิ, เยน กาสี, อัสสโส
 โข ภันเต ราช ปเสนทิโกสโล “ราช กิร มาคธอ อชาตสัคคุ เวเทหิ-
 ปุตฺโต จตุรงฺคินิ เสนํ สันนํยํหิตฺวา มม อหฺมฺภุยกฺยาโต, เยน กาสี: อถ
 โข ภันเต ราช ปเสนทิโกสโล จตุรงฺคินิ เสนํ สันนํยํหิตฺวา
 ราชานํ มาคธอ อชาตสัคคุ เวเทหิปุตฺติ ปัจจุยกฺยาสิ, เยน กาสี: อถ
 โข ภันเต ราช จ มาคธอ อชาตสัคคุ เวเทหิปุตฺโต ราช จ
 ปเสนทิโกสโล สังคามะสุ; ตัสสมี โข ปน ภันเต สังคามะ ราช

ปเสนทิโกสโล ราชานํ มาคธํ อชาตสัคคํ เวเทหิปุคฺคํ ปราเชสิ,
 ชีวคฺคาหณํ นํ ชัคคฺเหลสิ, อถ โข ภันฺเต วัณฺโณ ปเสนทิโกสธลฺลส
 เขตฺตโหลสิ “กิลฺยาณํ โข มํยาณํ ราชานํ มาคธอ อชาตสัคคํ
 เวเทหิปุคฺคโค อหุพฺพันฺตลฺลส ทุพฺภิก, อถ จ ปน เม ภาคินฺเยโย
 โหติ, ยันฺนุนาหํ วัณฺโณ มาคธลฺลส อชาตสัคคฺโค เวเทหิปุคฺคลฺลส
 ลัพพํ, หัตถิกายํ ปริยาทียิตฺวา ลัพพํ ชลฺลสกายํ. ลัพพํ รตฺถายํ.
 ลัพพํ บัตถิกายํ ปริยาทียิตฺวา ชีวันฺตเมว นํ โสลลฺลชฺเชยฺยณฺติ: อถ
 โข ภันฺเต ราชานํ ปเสนทิโกสโล วัณฺโณ มาคธลฺลส อชาตสัคคฺโค
 เวเทหิปุคฺคลฺลส ลัพพํ หัตถิกายํ ปริยาทียิตฺวา ลัพพํ ชลฺลสกายํ.
 ลัพพํ รตฺถายํ. ลัพพํ บัตถิกายํ ปริยาทียิตฺวา ชีวันฺตเมว นํ
 โสลลฺลชฺชิตํ. อถ โข ภควา เขตฺมตฺถิ วิทิตฺวา ตายํ เวถายํ
 อิมานํ คาสฺสโย อภาสิ.

‘วิลุมฺปะเตว ปุริโส

ยทา จณฺเณ วิลุมฺบ์ณฺติ

จณฺณํหิ มํบฺณตฺติ พาลโ

ยทา จ บัจจติ ปาปํ

ตถปิ หันตํ หันตารํ

อํกํโกสโก จ อํกํโกส

อถ กัมมวิวัฏฺฏเณ

ยาวลฺลส อูปกัณฺธิปติ,

โส วิลุคฺโคโต วิลุมฺปะติ.

ยาว ปาปํ น บัจจติ,

อถ (พาสฺ) ทุกฺขํ นิคจฺจณฺติ-

เซตารํ ตถเต ชบฺ,

โรเสตารวณฺจ โรสโก.

โส วิลุคฺโคโต วิลุมฺปะติ.

ล. “ โรสโค ปญฺโรสโกติยํ “โรสโค ปาโรสโกติยํ ปาโร.

ทิจฺฐจธัมมิกถวเณ อตฺถิ สัมปราชิกถวเณ. อปัปฺมาโท โช มหาราช
 เอโก ธัมโม, โย อุกุ อตฺถเณ สมธัคคัณฺโฑ ทิจฺฐจติ ทิจฺฐจธัมมิกถวเณ
 อตฺถิ สัมปราชิกถวเณ. เสยฺยธมฺม มหาราช ยานิ กานิ จิ ชังคณานํ.
 ปาณานํ ปทษาทานิ, สัพฺพทานิ ทานิ หคฺคิปปเท สโมชานํ คัจฉนฺติ,
 หคฺคิปปทํ เทสํ อคฺคัมภักขายติ ยติทํ มหฺนัตตฺเตน,* เหวเมว โช
 มหาราช อปัปฺมาโท เอโก ธัมโม, โย อุกุ อตฺถเณ สมธัคคัณฺโฑ
 ทิจฺฐจติ ทิจฺฐจธัมมิกถวเณ อตฺถิ สัมปราชิกถวเณ. ๆเปฯ

“อายุํ อาโรคิยํ วัณณํ สคฺคํ อจฺจจากุลินทํ,
 วติโย บคฺคัลยณฺเณ” อุกุฬารอ ปราชปราช,
 อปัปฺมาทํ ปสฺสสันติ ปุณฺณกิริยาสุ บคฺคัทธิตา.
 อปัปฺมัตฺโต อุกุ อตฺถเณ อธัคคัณฺโฑ บคฺคัทธิโต,
 ทิจฺฐจธัมโม จ โย อตฺถเณ โย จตฺถเณ สัมปราชิก,
 อตฺถธมฺมยา อโว “บคฺคัทธิโตติ ปวฺจจติ.

อจฺจจธัมม อปัปฺมาทตฺตติ (๐).

สวาทฺถิยํ วิหริติ ๆเปฯ เอกมณฺฑิ นิสิตฺติ. เอกมณฺฑิ นิสิตฺติโน
 โช ราชา ปเสนทิโกสโล ภควโต เอกทโวจ “อิตฺถ มยฺยํ ภนฺเต
 วโธคคฺคัสส ปุทฺธิสสสันนัสส เหวณฺนิจเณโส ปวิวิตถโก อุตฺปาติ

*ย. ชังคณานํ *ย. มหฺนัตตฺเตน; พ. มหฺนัตตฺเตน.

ย. พ. อ. เหว; ส. บคฺคัลยณณ.

“สวักขาโต ภควตา ธัมโม, โส จ โข กัลยณมิตตัสส
 กัลยณสหายัสส กัลยณสสัมปวังกัสส, โน ปาปมิตตัสส โน
 ปาปสหายัสส โน ปาปสสัมปวังกัสสาติ. เอเวเมตํ มหาราช เอเวเมตํ
 มหาราช, สวักขาโต มหาราช มया ธัมโม, โส จ โข
 กัลยณมิตตัสส กัลยณสหายัสส กัลยณสสัมปวังกัสส, โน
 ปาปมิตตัสส โน ปาปสหายัสส โน ปาปสสัมปวังกัสสาติ เขมิตาหํ
 มหาราช สมยํ สักโกสุ วิหรามิ นครํ นาม* สักยานํ นิคม. อถ
 โข มหาราช อานันฺโท ภิกขุ เยนาคํ เทนุปลังกมิ, อูปลังกมิตฺวา มํ
 อภิวาเทตฺวา เอกมณฺโฑ นิสีทิ. เอกมณฺโฑ นิสีนฺโน โข มหาราช อานันฺโท
 ภิกขุ มํ เอตทโวจ “อุมฺพทฺธมิตํ ภาณฺเต พหฺมมจฺริยัสส, ยทิตํ
 กัลยณมิตตคา กัลยณสหายคา กัลยณสสัมปวังกคาติ: เอวํ จุตฺตาหํ
 มหาราช อานันฺทํ ภิกขุ เอตทโวจ “มา เหวํ อานันฺทํ สกถเมว ทิทํ
 อานันฺทํ พหฺมมจฺริยํ, ยทิตํ กัลยณมิตตคา กัลยณสหายคา
 กัลยณสสัมปวังกคา, กัลยณมิตตัสสเอตํ” อานันฺทํ ภิกขุโน ปาฏิกงฺขํ
 กัลยณมิตตัสส กัลยณสหายัสส กัลยณสสัมปวังกัสส, อริยํ
 อัญญังคิกํ มัคคิ ภาเวตฺถติ, อริยํ อัญญังคิกํ มัคคิ พหุลิกวิสสํคิ
 กถญฺจ อานันฺทํ ภิกขุ กัลยณมิตฺโต กัลยณสหาโย กัลยณ-
 สัมปวังโก อริยํ อัญญังคิกํ มัคคิ ภาเวติ, อริยํ อัญญังคิกํ มัคคิ
 พหุลิกโรปิ? อานันฺทํ ภิกขุ สัมมาทิฏฺฐิํ ภาเวติ วิเวกนิสฺสีคํ

• “สักกโร นามาคิ ปาเจน ภวิตฺถพฺพ. - ส. กัลยณมิตตัสส สักก.

วิเวกนิสสิคัง นิโรชนิสสิคัง โวสธัคคปริณามัง, สัมมาสังกัปปัง กาเวติ.
 สัมมาวาจัง กาเวติ. สัมมาสังกัปปัง กาเวติ. สัมมาอาชีวะ กาเวติ.
 สัมมาภยาณัง กาเวติ. สัมมาธัมมิกัง กาเวติ. สัมมาสมาธิ กาเวติ.
 วิเวกนิสสิคัง วิเวกนิสสิคัง นิโรชนิสสิคัง โวสธัคคปริณามัง. เอว
 โข อานนตฺถิ ภิกขุ, กัลยาณมิตฺโต กัลยาณสหาโย กัลยาณสัมปวังโก
 ขริยํ อัญฺจิงคิกํ มัคคัง กาเวติ, ขริยํ อัญฺจิงคิกํ มัคคัง พหุลลิกโรคิ.
 ตถิมินาเปตํ อานนตฺถิ ปริยาเยน เวตติตฺถิ “ ยถา สกถเมวาทิ
 พหิรมจฺริยํ, ยถิทํ กัลยาณมิตฺตตา กัลยาณสหายตา กัลยาณ-
 สัมปวังกตาคิ. มมณฺธิ อานนตฺถิ กัลยาณมิตฺตํ อาคัมมิ ชาติชัมมา
 สัตฺตทา ชาตียา ปริมุจฺจันตฺติ, ชวณฺธัมมา สัตฺตทา ชวณ ปริมุจฺจันตฺติ,
 พยาสิชัมมา สัตฺตทา พยาสิโต ปริมุจฺจันตฺติ, มรณธัมมา สัตฺตทา
 มรณน ปริมุจฺจันตฺติ, โสภปฺริเทวทฺทกฺขโตนนฺธสุปายาสิชัมมา สัตฺตทา
 โสภปฺริเทวทฺทกฺขโตนนฺธสุปายาสิเทหิ ปริมุจฺจันตฺติ. อมินา โข เขตํ
 อานนตฺถิ ปริยาเยน เวตติตฺถิ “ ยถา สกถเมวาทิ พหิรมจฺริยํ ยถิทํ
 กัลยาณมิตฺตตา กัลยาณสหายตา กัลยาณสัมปวังกตาคิ: ตสฺมา
 ติท เต มหาราช เอวํ ลิกฺขิตตฺถิ “ กัลยาณมิตฺโต ภวิสฺสามิ
 กัลยาณสหาโย กัลยาณสัมปวังโกติ. เอวํ หิ เต มหาราช ลิกฺขิตตฺถิ.
 กัลยาณมิตฺตัสส เต มหาราช กัลยาณสหายัสส กัลยาณสัมปวังกัสส
 อयํ เอโก อัมโม อูปนิสฺสาय วิหาตฺตํ, อัมปมาโต กุสเลสุ

อัมเมสุ. อัมปมัตตัสส เต มหาราช วิหโรโต อัมปมาทํ อุปนิสสาย
 อิตถาคารัสส อนุย้านัตตัสส เหว ภวิสสติ “ ราชชา โข อัมปมัตโต
 วิหโรติ อัมปมาทํ อุปนิสสาย, หันต มยบิ อัมปมัตตา วิหราม
 อัมปมาทํ อุปนิสสายาติ: อัมปมัตตัสส เต มหาราช วิหโรโต
 อัมปมาทํ อุปนิสสาย ชัตติยานัมบิ อนุยันทานํ เหว ภวิสสติ
 “ ราชชา โข อัมปมัตโต วิหโรติ อัมปมาทํ อุปนิสสาย, หันต
 มยบิ อัมปมัตตา วิหราม อัมปมาทํ อุปนิสสายาติ: อัมปมัตตัสส
 เต มหาราช วิหโรโต อัมปมาทํ อุปนิสสาย พลกายัสสบี เหว
 ภวิสสติ “ ราชชา โข อัมปมัตโต วิหโรติ อัมปมาทํ อุปนิสสาย,
 หันต มยบิ อัมปมัตตา วิหราม อัมปมาทํ อุปนิสสายาติ: อัมปมัตตัสส
 เต มหาราช วิหโรโต อัมปมาทํ อุปนิสสาย เนคมชานปทัสสาบี
 เหว ภวิสสติ “ ราชชา โข อัมปมัตโต วิหโรติ อัมปมาทํ
 อุปนิสสาย, หันต มยบิ อัมปมัตตา วิหราม อัมปมาทํ อุปนิสสายาติ:
 อัมปมัตตัสส เต มหาราช วิหโรโต อัมปมาทํ อุปนิสสาย อิตถายิ
 คุตโต รกขิตโต ภวิสสติ, อิตถาคารัมบิ คุตติ รกขิตติ ภวิสสติ
 โกสโกฏฐจาการัมบิ คุตติ รกขิตติ ภวิสสติติ. ฯ เป ฯ

“ โภเค บัตถยมาเนน	อุฬารเ อปราปเร,
อัมปมาทํ ปลลันติ	ปุลลณกิริยาสุ บันนิตตา.
อัมปมัตโต อุโภ อิตถเ	อธิดันหาติ บันนิตโต,
ติฏฐเ อัมเม จ โย อิตถเ	โย จัตโต สัมปวาโยโก,

โกศา สัมมา อปริกฤษณา ปริกษย์ คัจฉันติ โน ปริโกคฺ.
 เดยยดาปปี มหาราช อมฺหุสฺสัจฺจํเน ปเลชวลี อัจฺฉโตทกา ลีโตทกา
 สาโตทกา* เสตกา สุปิตฺตภา รมณียา, ตัณฺหิโน^๑ เหว หเรยฺย, น
 นีเวยฺย น นีหาเยยฺย,^๒ น ยถาปจฺจยํ วา กเรยฺย; เอวํหิ ตํ
 มหาราช อุตถํ สัมมา อปริกฤษณานํ ปริกษย์^๓ คัจฺฉเอยฺย โน
 ปริโกคฺ; เอวเมว โข มหาราช อลฺลปฺปโรโส อุตฺตาร โกเค ลภิตฺวา
 เนวตฺตานํ สุขติ ปิณฺณิ, ๆ เปฯ เอวส เต มหาราช โกศา
 สัมมา อปริกฤษณา ปริกษย์ คัจฉันติ โน ปริโกคฺ; ลปฺปโรโส
 ๆ โข มหาราช อุตฺตาร โกเค ลภิตฺวา อตฺตานํ สุขติ ปิณฺณิ,
 มาตาปิตโร สุขติ ปิณฺณิ, ปุตฺตทารุ สุขติ ปิณฺณิ, ทาสกัณฺหมกรโปริโส
 สุขติ ปิณฺณิ, มิตฺตามจฺใจ สุขติ ปิณฺณิ, สมนฺนํ ปรารหมฺนฺน
 อุตฺถคฺคํ ทักขิณํ ปติฏฺฐาเปติ โสวคฺคํ สุขวิปากํ ลลลลลลลลลล;
 ตลฺล เต โกเค เอว สัมมา อปริกฤษณา เหว ราชานํ หรณฺติ น โจน
 หรณฺติ, น อคฺคิ ททติ น อุตถํ วทติ, น ยปฺปียา ทายาทา
 หรณฺติ; เอวส เต มหาราช โกศา สัมมา อปริกฤษณา
 ปริโกคฺ คัจฉันติ โน ปริกษย์; เดยยดาปปี มหาราช คามลฺล วา

• ย. เอว; ลี. อัจฉโตทิกา ลีโตทิกา สาโตทิกา.

๑ ย. อ. เอว; ลี. “ราชานนฺติ” “มทาสนฺติ” ปาโจ.

๒ ลี. ย. นหาเยยฺย. ๓ ลี. ปริโสคฺ.

นิคมลลิต วา อวิทุเร ปภังขณิ อจฺโฆทกา สํโฆทกา เสธกา
 สุปติคฺคา รมณียา, ตัณฺหิโน ทเรยฺยํ ปิเวยฺยํ นหิเวยฺยํ ยถาปัจจยํ
 กรณียํ; เหวฬิหิ ตํ มหาราช อุกกํ สัมมา ปริกฺขณฺมานํ ปริโกคฺ
 คจฺฉนฺนํ โน ปริกฺขณํ, เหวเมว โข มหาราช สัมปฺริโส อุกฺกาเร
 โภเค ลภิตฺวา ชตฺตณํ สุขํ ปิณฺณํ ๗เป ๗ เหวสฺส เท โภคา
 สัมมา ปริกฺขณฺมานา ปริโกคฺ คจฺฉนฺนํ โน ปริกฺขณฺนํ ๗เป ๗

“อมนุสฺสจฺจาเน อุกกํ วสิตํ ตทเบยฺยมนํ บุริโส สเมติ,
 เหว ธนํ กาปริโส ลภิตฺวา เหวภณฺนา ปริกฺขณฺนํ โน ททาติ.
 อโร จ วิณฺญํ อวิมฺมํ โภเค โส ปริกฺขณฺนํ กิจฺจโร จ โหติ,
 โส ภาตฺตํ นิสฺสโร ภวิตฺวา อนินฺนํ โส สจฺจํเปติ จานฺนํติ.

ทสมํ, อุปตฺตกสฺสคฺคํ (๒).

อด โข ราชานํ ปเสนทิโกสลํ ทิวาทิวสฺส เยน ภควา
 เทนุปลัณฺณมิ, อุปปลัณฺณิตฺวา ภวณฺตี อภิเวทิตฺวา เอกมนฺตี นิสฺสิ.
 เอกมนฺตี นิสฺสินฺนํ โข ราชานํ ปเสนทิโกสลํ ภควา เอกทโวจ “หณฺต
 กุโต นุ ตวํ มหาราช อาคจฺฉสิ ทิวาทิวสฺสาคิ. อชฺช ภณฺเต
 สวตฺตํนิยํ เสฏฺฐิ จิ คหปติ กถกโต, สมํ อุปตฺตกํ สาปเตยฺยํ
 ราชันเตปุริ อภิเวทิตฺวา อาคจฺฉมิ, สคฺคํ วัณฺโณ สจฺจสจฺจณิ
 หิรัณฺยลลิตํ, โก ปณฺ วาโก รุณฺยลลิตํ, สจฺจํ โข ปณฺ วัณฺโณ
 เสฏฺฐิ จิสฺส คหปตีสฺส เหวโป วัณฺโณ โส อโสลํ, เหวสาณํ รุณฺยลลิต

พิลังคอุทัย, เอรุโป วัดโกโค อโหสิ, สามิ อาริ ติมักขวณ,
เอรุโป ยานโกโค อโหสิ, ชัชรทดณ ยาติ บัณณัตตณ
อาริมาเนนาติ. เอเมต มหาราช เอเมต มหาราช, กุตปุพพิ โส
มหาราช เสฏฐิ จิ คหปติ ตครลชี นาม บัจเจกัมพุทฺธ บัณทปาเต
ปฏิปาเทสิ, “เทถ สมนัสส บัณทณฺติ วตฺวา อญฺจายาสนา
มิกกามิ, ทตฺวา จ ปน บัจฉา วิปฺปฏิสารี อโหสิ, “วรเมต
บัณทปาตํ ทาลา วา กัมมกรา วา กุณฺเชยฺยุนฺติ: ภาตุ จ ปน
เอกํ ปุคฺคกํ สาลฺเปยฺยัสส การณา ชีวตา โวโรเปสิ. ยํ โข โส
มหาราช เสฏฐิ จิ คหปติ ตครลชี บัจเจกัมพุทฺธ บัณทปาเต
ปฏิปาเทสิ, ตัสส กัมมัสส วิปาเกน สัตตักกขัตตุํ สุขํ สัตตํ โลกํ
อุปฺปชฺช, ตสฺสว กัมมัสส วิปาการุสเสนํ อิมิสฺสา ยเว สวตฺติยา
สัตตักกขัตตุํ เสฏฐิ จิตฺตํ การเสิ. ยํ โข โส มหาราช เสฏฐิ จิ คหปติ
ทตฺวา บัจฉา วิปฺปฏิสารี อโหสิ “วรเมต บัณทปาตํ ทาลา วา
กัมมกรา วา กุณฺเชยฺยุนฺติ: ตัสส กัมมัสส วิปาเกน นาสฺสฬาราย
ภตฺตโกคาย จิตฺตํ นมติ, นาสฺสฬาราย วตฺตโกคาย จิตฺตํ นมติ,
นาสฺสฬาราย ยานโกคาย จิตฺตํ นมติ, นาสฺสฬารานํ บัณจันนํ
กามคฺคานํ โกคาย จิตฺตํ นมติ. ยํ โข โส มหาราช เสฏฐิ จิ
คหปติ ภาตุ จ ปน เอกํ ปุคฺคกํ สาลฺเปยฺยัสส การณา ชีวตา
โวโรเปสิ, ตัสส กัมมัสส วิปาเกน พฺหุณิ วัสฺसानิ พฺหุณิ วัสฺสทสฺสานิ
พฺหุณิ วัสฺสททสฺสานิ นิมเเย บัจจิจฺจ, ตสฺสว วัสฺสททานิ พฺหุณิ

กัมมัสส วิปากาวเสเสน อิทํ สัตตมํ อปุตตํ สาปเคยฺย ราชโกสํ
 ปเวเสนฺติ. ตสฺส โข ปน มหาราช เสฏฺฐิยสฺส คหปติสฺส ปุณณฺวโจ
 ปุณฺณํ ปริกฺขณํ นวณฺจ ปุณฺณํ อนุปจิตฺ. อัสส ปน มหาราช
 เสฏฺฐิยํ คหปติ มหาโรรุเว นิรเย บัจจตีติ. เอวํ ภันเต เสฏฺฐิยํ
 คหปติ มหาโรรุวํ นิรยํ อูปันฺโนติ. เอวํ มหาราช เสฏฺฐิยํ คหปติ
 มหาโรรุวํ นิรยํ อูปันฺโนติ. ๆ เป ๆ

“ธณฺณํ อนํ ราชตํ ชาทรูปํ	ปริคคฺทํ วาปี ยทตฺถิ กิณฺจิ,
ทาสา กัมมกรา เปสฺสา	เย จัสส อนุสวโน,
สัพพนฺนาทาย คณฺดพฺพิ	สัพพิ นิกฺขิปคามินํ.
ยณฺจ กโรติ กาเยน	วากาย อุตฺ เจตสา,
ทํ ทิ ตสฺส สกํ โหติ	ตณฺจ ชาติทาย คจฺจติ,
ตณฺจัสส อนคํ โหติ	ฉายาว อนุปายินิ.
ตสฺมา กเรยฺย กัลยณํ	นิยํ สัมปรายิกํ,
ปุณฺณานิ ปรโลกัสสํ	ปติฏฺฐา โหนฺติ ปาณินฺนํติ.

ทุติโย วัคโค.

ตสฺส อุตฺทธานํ

“ชฎิลา บัณฺจราชาโน	โทณปากุเรน จ,
สังคาเมน เทวํ วุตฺตานิ	ชิตฺรา เทวํ อัมปมาเทน จ,
อปุตตฺเทน เทวํ วุตฺตา	วัคโค เตน ปวฺจจตฺติ.

ตติยวคฺโค ตติโย.

ปจฺมํ ปุคฺคสฺสุตฺตํ.

สวาทักยิ. อถ โข ราชชา ปเสนทิโกสลโล เยน ภควา เตนุปลังกมิ,
 อุปปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิราเททฺทฺวา เอกมํนํตํ นิสิตฺติ. เอกมํนํตํ นิสินัน
 โข ราชานํ ปเสนทิโกสลโล ภควา เอกาโรจ “ จัตตาโรเม มหาราช
 ปุคฺคฉลา สันโต สววิซฺชมานา โลกัสสมี: กตเม จัตตาโร ? ตโม
 ตมปรายโน, ตโม โชติปรายโน, โชติ ตมปรายโน, โชติ โชติปรายโน.

กถณฺจ มหาราช ปุคฺคโล ตโม ตมปรายโน โหติ? อิท มหาราช
 เอกจฺโจ ปุคฺคโล นีเจ กุเล บัจจํชาโต โหติ จันฑาลกุเล
 วา เวณกุเล วา เนลัททกุเล วา รตทการกุเล วา ปุคฺกกุสกุเล วา
 ทฬิตฺเท อปฺบิณฺณปานโกชเน กสิรวุตฺติเก, ยัตถ กสิเรน ชาลจฺฉาโต
 ลัพภติ; โส จ โหติ ทุฬัพฺพนโน ทุฬทสิโก โอโกฏฺฐโมโก
 พหฺวาพาโธ กาโน วา กุณฺโณ วา ชนฺโช วา บักขหโต วา, น
 ตาภี อณฺณลลิตํ วัตถลลิตํ ยานลลิตํ มาลาคนฺธจฺฉเวปนลลิตํ เสยฺยาวสธ-
 ปทีเปยฺยลลิตํ; โส กาเยน ทุจฺจิริตํ จริตํ วาจาเยน ทุจฺจิริตํ จริตํ มนสา
 ทุจฺจิริตํ จริตํ; โส กาเยน ทุจฺจิริตํ จริตฺวา วาจาเยน ทุจฺจิริตํ จริตฺวา
 มนสา ทุจฺจิริตํ จริตฺวา กายลลิตํ เกทา ปรมมฺมรนา อปายํ ทุคฺคคฺติ
 วินิปาตํ นิรยํ อุปปชฺชติ. เสยฺยถาปิ มหาราช ปุริโส อณฺธการา
 วา อณฺธการํ คจฺฉนฺย, ตมา วา ตมํ คจฺฉนฺย, โลหิตมลา วา
 โลหิตมลํ คจฺฉนฺย, ดตฺตปมาทํ มหาราช อิมํ ปุคฺคฉลํ วทามิ. เขว
 โข มหาราช ปุคฺคโล ตโม ตมปรายโน โหติ.

กถณัง มหาราช ปุคฺคโค ไคโม ไชติปรายโน ไทติ? อิต
 มหาราช เอกัจโจ ปุคฺคโค นีเ กุเล บัจจาชาโต ไทติ จันทาลกุเล
 จา เวณกุเล วา เนสากกุเล วา รณการกุเล วา ปุคฺคกุเล วา
 ทพิทเท อัมมึนฺนปานโกชนเ กสิรวุตฺตโก, ยัตถ กสิเรน พาสจฺฉาโท
 ลัพพติ, โส จ ไทติ ทุพฺพณฺโณ ทุทฺทสิโก โอโกฏฺฐโก พหฺวาพาโ
 กาโน วา กุณฺโณ จา ชลฺปิไซ วา บักขโต วา, น ลกั อัมมึนฺนลัส
 ปาฬลัส วตฺถลัส ยานลัส มาลาตันธฺวเลปณฺลัส เสยฺยารลปติเปยฺยลัส,
 โส กาเยน สฺจุริตฺ จริติ วาจาเย สฺจุริตฺ จริติ มนลฺลา สฺจุริตฺ จริติ,
 โส กาเยน สฺจุริตฺ จริตฺวา วาจาเย สฺจุริตฺ จริตฺวา มนลฺลา สฺจุริตฺ
 จริตฺวา กายลลฺล เกตา ปรมมฺมรนา สุตฺตํ ลลฺลคฺคํ โลกํ อุมฺบัจจติ.
 เสยฺยตาบิ มหาราช ปุริโส ยจฺวเชา วา บัลลจกํ อารโหเยย,
 บัลลจกา วา ยลลปฏฺฐจ อารโหเยย, อลลปฏฺฐจยา วา หิตฺถิกชนฺธ
 อารโหเยย, หิตฺถิกชนฺธา วา ปาสาท อารโหเยย, ตถุปมาหิ
 มหาราช อัมมึ ปุคฺคโค จาหมิ. เอว ไช มหาราช ปุคฺคโค ไคโม
 ไชติปรายโน ไทติ.

กถณัง มหาราช ปุคฺคโค ไชติ ตมปรายโน ไทติ? อิต มหาราช
 เอกัจโจ ปุคฺคโค อัจเ กุเล บัจจาชาโต ไทติ ชัดฺดียมมหาสาธกุเล
 วา พหฺวามมมหาสาธกุเล วา คหปติมหาสาธกุเล วา อัมมึนฺนมหิตฺถเน
 มหาโกเค ปุคฺคชาตูปราช.เท ปุคฺควิคฺคูปกรเน ปุคฺคธณณฺณเ.

โส จ โหติ อภิรุโป ทัสสันนิโย ปาสาทิโก ปริมาย วัณณโปกัชฺรดาบ
 สมนันนาคโต, ลาภี อन्नัสส ปานัสส วัตถัสส ยานัสส มาลาคนฺธิว-
 เลปนัสส เสยฺยาวสอปปตีเปยฺยัสส, โส กาเยน ทฺจฺจิริตฺ จริตฺ วาจา
 ทฺจฺจิริตฺ จริตฺ มนสา ทฺจฺจิริตฺ จริตฺ, โส กาเยน ทฺจฺจิริตฺ จริตฺวา วาจา
 ทฺจฺจิริตฺ จริตฺวา มนสา ทฺจฺจิริตฺ จริตฺวา ทายัสส เกทา ปรมมรณา
 ขปายํ ทุคฺคตฺ วิปปาตํ นิรยํ อပ္ปชฺชติ. เสยฺยถาปิ มหาราช
 ปุริโส ปาสาทา วา หัตถิกกัชนฺธิ โอโรหะย, หัตถิกกัชนฺธา วา
 อัสสปัฏฺฐี โอโรหะย, อัสสปัฏฺฐีจา วา บัลลังกํ โอโรหะย,
 บัลลังกา วา ปจฺวี โอโรหะย, ปจฺวียา วา ชนฺธการํ ปวิเสยฺย,
 ตถูปมาหิ มหาราช อิมํ ปุคฺคโล วทามิ. เอวํ โส มหาราช
 ปุคฺคโล โชติ ตมปรายโน โหติ.

กถเนยฺ มหาราช ปุคฺคโล โชติ โชติปรายโน โหติ? อิท
 มหาราช เอกัจโจ ปุคฺคโล อจฺโจ กุเล บัจจจาชาโต โหติ
 ชัตติยมหาสาธุเก วา พฺรหฺมมณฺมหาสาธุเก วา คหปติมหาสาธุเก
 วา อทฺธมมทฺธเน มหาโกเค ปหุตชาตฺรปรชเต ปหุตวิตฺตฺปรกรणे
 ปหุตอนธฺบิเ. โส จ โหติ อภิรุโป ทัสสันนิโย ปาสาทิโก
 ปริมาย วัณณโปกัชฺรดาบ สมนันนาคโต, ลาภี อन्नัสส ปานัสส
 วัตถัสส ยานัสส มาลาคนฺธิวเลปนัสส เสยฺยาวสอปปตีเปยฺยัสส, โส
 กาเยน สฺจฺจิริตฺ จริตฺ วาจา สฺจฺจิริตฺ จริตฺ มนสา สฺจฺจิริตฺ จริตฺ, โส

• ส. ญ. โอโรหะย.

กาเยน สุจิริต จิริตวา วาจาเย สุจิริต จิริตวา มนสา สุจิริต จิริตวา
 กายัสส เภทา ปรมมรณา สัคคิ สัคคิ โลกิ อูปนัชชติ. เสยฺยถาปิ
 มหาราช ปุริโส บัลลังกา วา บัลลังกั สังกเมยฺย, อัสสัฏฺฐิ จิยา วา
 อัสสัฏฺฐิ จิ สังกเมยฺย, หัตถิกขันธิ วา หัตถิกขันธิ สังกเมยฺย,
 ปาสาทา วา ปาสาทิ สังกเมยฺย, ตถูปมาหิ มหาราช อิมิ ปุคฺคัล
 วาหิ. เอว โข มหาราช ปุคฺคโล โชติ โชติปรายโน
 โหติ. อิมิ โข มหาราช จัตถาโร ปุคฺคโล สัมโต สัมวิชชमानา
 โลกัสสมินติ. ๑๐

“ทพิตฺโต ปุริโส ราช
 ททิวโย ปาปสังกัปปิโย
 สมณเณ พรัหมเณ วาปิ
 อักโกสติ ปริภาสติ
 ททมานัน นิวาเรติ
 ตาติโส ปุริโส ราช
 อูปะติ นิรยํ โฆเร
 ทพิตฺโต ปุริโส ราช
 ททาติ เสฏฺฐังสังกัปปิโย
 สมณเณ พรัหมเณ วาปิ
 อฏฺฐัจาย อภิวาเทติ
 ททมานัน น วาเรติ

อัสสัฏฺฐิ โหติ มัจฉริ,
 มิจฺฉาติฏฺฐิ จิ อนาคตโร.
 อัมมโณ วาปิ วณิพฺพเก,
 นัตถิโก โหติ โรสโก.
 ขาจมานาน โภชนํ,
 มียยมานโน ชนาธิป,
 ตโม ตมปรายโน.
 สัตถิ โหติ มัจฉริ,
 อพฺพยัคคฺคมนโส นโร.
 อัมมโณ วาปิ วณิพฺพเก,
 สมจริยาย ลิกขติ.
 ขาจมานาน โภชนํ,

คาทิโส ปุริโส ราช
 อูเปติ คิติว จาน
 อัทธโธ เจ ปุริโส ราช
 ททวิโย ปาปสังกัปปิโย
 สมณ พราหมณ วาปี
 อักโกสติ ปริภาสติ
 ททมานัน นิวาเรติ
 คาทิโส ปุริโส ราช
 อูเปติ นิรย โฆว
 อัทธโธ เจ ปุริโส ราช
 ททาทิ เสฏฺฐังสังกัปปิโย
 สมณ พราหมณ วาปี
 อฏฺฐจาเย อภิวาเทติ
 ททมานัน น วาเรติ
 คาทิโส ปุริโส ราช
 อูเปติ คิติว จาน

มียมายาโน ชนาธิป,
 ตโม โชติปราชโน.
 อัสสัทธโธ โหติ มัจฉริ,
 มัจฉาติฏฺฐิจิ ชนาทโร.
 อัมเบ วาปี วณิพพะ.
 นัตถิโก โหติ โรสโก.
 ยาจมานา น โกชน,
 มียมายาโน ชนาธิป,
 โชติตมปราชโน.
 สัทธโธ โหติ อมัจฉริ,
 อพฺพัคคิมโนโส นโร.
 อัมเบ วาปี วณิพพะ,
 สมจริยาย ลิกขติ.
 ยาจมานาน โกชน,
 มียมายาโน ชนาธิป,
 โชติ โชติปราชโนติ.

ทุติย ชัยยิกาสุตฺต.

สวาวตฺถนิทาน. อตฺต โช ราช ปาเสนทิกอสโส ทิวาทิวาสฺส เยน
 ภควา เตนุปลังกมิ; อูปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เขมณฺณตํ นิสิตฺติ.

เอกมนัคฺคิ นิสินฺนํ โข ราชานํ ปเสนทิโกศลํ ภควา เขตตโวจ “หันท
 กุโต นุ ตวํ มหาราช ชาคัจฉาสิ ทิวาหิวัสสํสาติ. อัยยิกา* เม ภันเต
 กาลกตา ชินฺณา วุฑฺฒา* มหัลลิกา อตฺถคตา วโย อนุปฺปัตตา
 วิธวัสสติกกา สาติยา, อัยยิกา โข ปณฺ ภันเต ปิยา อโหสิ
 มนาปา, หตฺถิรตนเนน เจปหิ* ภันเต ลเภยฺย “มา เม อัยยิกา
 กาลมกาสีติ: หตฺถิรตนปหิ* ทเทยฺย “มา เม อัยยิกา
 กาลมกาสีติ: อลลสรตเน เจ ปหิ* ภันเต ลเภยฺย “มา เม อัยยิกา
 กาลมกาสีติ: อลลสรตนปหิ* ทเทยฺย “มา เม อัยยิกา กาลมกาสีติ:
 คามวเรน เจปหิ* ภันเต ลเภยฺย “มา เม อัยยิกา กาลมกาสีติ:
 คามวริหิ* ทเทยฺย “มา เม อัยยิกา กาลมกาสีติ: ชนปเทน*
 เจปหิ* ภันเต ลเภยฺย “มา เม อัยยิกา กาลมกาสีติ: ชนปทปหิ*
 ทเทยฺย “มา เม อัยยิกา กาลมกาสีติ: อัจฉริยํ ภันเต
 อปัฏฺฐํ ภันเต, ยาว สุกฺกาสิตตฺตวํ จิตฺตํ ภันเต ภควตา “ลัप्เพ สัตฺตา
 มรณธมฺมา มรณปริโยสานา มรณํ อนตฺตาคิ. เอวเมตํ มหาราช
 เอวเมตํ มหาราช, ลัप्เพ สัตฺตา มรณธมฺมา มรณปริโยसानา
 มรณํ อนตฺตาคิ เสยฺยถาปิ มหาราช ยานิ กานิจิ กุมภการกภาษณานิ
 อามกานิ เจว ปักกานิ จ, ลัप्พานิ ทานิ เกตฺตธมฺมานิ เกตฺตปริโยสานานิ

* พ. เหว; ลี. ย. อัยยิกา = ลี. วุฑฺธา. * ย. ปาหิ.

* ย. พ. เหว; ลี. ชนปทปเตเสน. * ลี. ชนปทปเตส.

ภทนี ชนตีตานี, เหวเมว โข มหาราช สัพเพ สัตตา มรณธัมมา
มรณปริโยสานา มรณํ ชนตีตาคิ. ๗ เปฯ

“ สัพเพ สัตตา มรณัสสันติ	มรณันตํ हि ชีวติ,
ยถากัมมิ คมัสสันติ	ปุนณปาปผลุปคา,
นิรยํ ปาปกัมมันตา	ปุนณกัมมา ฯ สัคคตี.
ตัสมา กเรยฺย กัลยาณํ	นิรยํ สัมปรายิกํ,
ปุนณานิ ปโรโลกัสมี	ปติฏฺฐา โหนตี ปาณินันติ.

ตคฺยํ โลกสัคคํ.

สวตฺถึณิ. เขมณันตํ นิสินฺโน โข ราชา ปเสนทิโกสลโล ภควันตํ
เอตทโวจ “ กติ นุ โข ภันเต โลกัสส ธัมมา อุပ္ปชฺชัมานา
อุပ္ปชฺชันตํ อหิตาย ทุกฺขาย อฆาสฺวหารายาคิ. ตโย โข มหาราช
โลกัสส ธัมมา อุပ္ปชฺชัมานา อุပ္ปชฺชันตํ อหิตาย ทุกฺขาย
อฆาสฺวหาราย: กตเม ตโย? โลโก โข มหาราช โลกัสส ธัมโม
อุပ္ปชฺชัมาโน อุပ္ปชฺชติ อหิตาย ทุกฺขาย อฆาสฺวหาราย. โทโส
โข มหาราช โลกัสส ธัมโม อุပ္ปชฺชัมาโน อุပ္ปชฺชติ อหิตาย
ทุกฺขาย อฆาสฺวหาราย. โมโห โข มหาราช โลกัสส ธัมโม
อุပ္ปชฺชัมาโน อุပ္ปชฺชติ อหิตาย ทุกฺขาย อฆาสฺวหาราย. อิม
โข มหาราช ตโย โลกัสส ธัมมา อุပ္ปชฺชัมานา อุပ္ปชฺชันตํ อหิตาย
ทุกฺขาย อฆาสฺวหารายาคิ. ๗ เปฯ

“ โสโก โทโส ๑ โมโห ๑

ปริส ปาปะเจตส์,

หิสนันติ อัตถสัจญตา

กธารว ลัมภันนติ.

จตุตถ อัสสัจจสุต.

สารัตถิโย. เอกมัตตํ นิสินโน โข ภาชา ปเสนทิโกสโส ภควันติ
 เขตทโวจ “ กัตถ นุ โข ภันเต ทานํ ทาตัพพันติ. ยัตถ โข
 มหาราช จิตฺตํ ปสิตฺตํ. กัตถ ปน ภันเต ทินนํ มหัมภันนติ.
 อัมมํ โข เขตํ มหาราช กัตถ ทานํ ทาตัพพํ อัมมํ ปเนตํ
 กัตถ ทินนํ มหัมภันนติ; สิวโต โข มหาราช ทินนํ มหัมภัน
 โน ตถา ทุสฺสเส. เตนํ หิ มหาราช ตันนฺเวเวตถ ปริปุจฺจิสฺสามิ,
 ยถา เต ขเมยฺย ตถา นํ พฺยากรเยยฺยาสี ตํ กิ มัมมํลสิ มหาราช
 อธิ ตยฺยัสสํ ยุตฺธํ บัจฺจุภูจฺจํ, สํคาโม สมฺบัพฺปิโยไฟฺห, อถ
 อาคจฺฉเยยฺย ชิตฺตฺยิกฺกมาโร อลิกฺกชโต ชกคฺคหิตฺโต ชกคโยคโค
 ชกคฺคปาสโน ภีรุ ฌมฺภี อุตฺตราสี ปลาเย, ภเวยฺยาสี ตํ ปริสํ, อตฺโต
 ๑ เท คาทิสฺเสน ปริเสนาติ. นานํ ภันเต ภเวยฺย ตํ ปริสํ. น ๑
 เม อตฺโต คาทิสฺเสน ปริเสนาติ. อถ อาคจฺฉเยยฺย พฺรหฺมมณฺณมาโร
 อลิกฺกชโต ๑ เป ๑ อถ อาคจฺฉเยยฺย เวสฺสฏฺกมาโร ๑ เป ๑ อถ อาคจฺฉเยยฺย
 สุตฺตฏฺกมาโร อลิกฺกชโต ๑ เป ๑ น ๑ เม อตฺโต คาทิสฺเสน
 ปริเสนาติ. ตํ กิ มัมมํลสิ มหาราช? อธิ ตยฺยัสสํ ยุตฺธํ
 บัจฺจุภูจฺจํ, สํคาโม สมฺบัพฺปิโยไฟฺห, อถ อาคจฺฉเยยฺย ชิตฺตฺยิกฺกมาโร

• ลี. “กถันนุติ ปาโร.

สุลลิกขิตโต กตหัตถ์โต กตโยคโค กตูปาสโน อภิรุ อัจฉิมภี
 อนุตฺตราชสิ อปฺลยาสิ, ภเวยฺยาสสิ ตํ ปุริสํ, อิตฺถโต ๑ เต ตาติเสน
 ปุริเสนาคิ. ภเวยฺยาหิ ภาณฺเต ตํ ปุริสํ, อิตฺถโต ๑ เม ตาติเสน
 ปุริเสนาคิ. อถ อาคัจฉเยยฺย พฺรหฺมาหิมนฺตุมารโ ๑ เปฯ อถ อาคัจฉเยยฺย
 เวลล์สุมารโ ๑ เปฯ อถ อาคัจฉเยยฺย สุตฺตํกุมารโ สุลลิกขิตโต
 กตหัตถ์โต กตโยคโค กตูปาสโน อภิรุ อัจฉิมภี อนุตฺตราชสิ อปฺลยาสิ,
 ภเวยฺยาสสิ ตํ ปุริสํ, อิตฺถโต ๑ เต ตาติเสน ปุริเสนาคิ. ภเวยฺยาหิ
 ภาณฺเต ตํ ปุริสํ, อิตฺถโต ๑ เม ตาติเสน ปุริเสนาคิ.

เอวเมว โข มหาราช, ยัสมา เจปิ กุลา อคารัสฺมา อนุคาริย
 บัพฺพชิตโต โหติ, โส ๑ โหติ บัณฺฑจฺจวปีปฺตีเน บัณฺฑจฺจคสมันนาคโต,
 ทลฺลิมํ ทินฺนํ มหิปปฺสํ โหติ: กถมาเนิ บัณฺฑจฺจคานิ ปทีนานิ โหนฺติ?
 กามฉนฺโต ปทีนโ โหติ, พฺยาปาโท ปทีนโ โหติ, ติณฺมิทฺธํ ปทีนโ โหติ,
 อุตฺถจฺจกุกฺกจฺจํ ปทีนโ โหติ, วิจิกิฉนา ปทีนา โหติ, อิมานิ บัณฺฑจฺจคานิ
 ปทีนานิ โหนฺติ. กตเมหิ บัณฺฑจฺจคเหติ สมนฺนาคโต โหติ? อเลกฺเขน
 สัลลิกขณฺเณ สมนฺนาคโต โหติ, อเลกฺเขน สมาริกขณฺเณ สมนฺนาคโต
 โหติ, อเลกฺเขน บัณฺฑจฺจกขณฺเณ สมนฺนาคโต โหติ, อเลกฺเขน
 วิมุตฺตคิกขณฺเณ สมนฺนาคโต โหติ, อเลกฺเขน วิมุตฺตคิณานทลฺลนิกขณฺเณ
 สมนฺนาคโต โหติ, อเมหิ บัณฺฑจฺจคเหติ สมนฺนาคโต โหติ. อิติ
 บัณฺฑจฺจวปีปฺตีเน บัณฺฑจฺจคสมันนาคเต ทินฺนํ มหิปปฺสํ โหติ. อิทมวโจ
 กถวา ๑ เปฯ สลฺลิกา

อิสัสตัก พลวิริยฉง	ยัสมี วิชเชต มาถมเว,
ตัม บุทธัตโต ภเว ราชา	นาสุริ ชาหิปัจจยา.
ตเถว ชนัตติโสรัจจ	ธัมมา ยัสมี ปติฏฐิตา,
ตมริยวุดติ เมธาวี	พินชัจจัมปิ ปุชเย.
การเย อัสสเม รัมเม	วาสเยตถ พหุสสุเต,
ปปัจจจิวเน กยิรา	ทุดเค ลังกมนานิ จ.
อนัน ปานี ชาตนิยัม	วัจฉเสนาสนานิ จ,
ทเทยัม อุษภูเตสุ	วิปัสสันเนน เจตสา.
ยดาปิ เมโฆ ธนยัม	วิชชมาลี สตักกุก,
ถลัม นิฉนัจจ ปุเรติ	อภิวัสส วสุณธ,
ตเถว สัทโธ สุตวา	อภิลชัจจ โภชน,
วณิพพะเก ตัมปิยติ	อนันปาเนน บันฉิตโต,
อนโมทมาโน ปกิเวติ	เทถ เทธาติ ภาสติ.
ตัมปิหิสส ตัชชัตโต โหติ	เทวัสเสว ปวัสสโต,
สา ปุณณธาราว วิปูลา	ทาทาร อภิวัสสตีติ.

ยัสมี บัพพะโคปมุตตัก.

ธาวัตถินิทานัม. อถ โข ธาปเตนทิโกสโต ทิวาทิวัสส เยน
ภควา เสนุปลังกมิ; อุปลังกมิตวา ภควันตัม อภิวาเทตวา เอกมัตติ

นิสิสิ. เอมะนันโท นิสิสิมัน โข ราชานํ ปะเสนหิโกสลํ ภควา เขตทโวจ
 “หันท กุโต นุคัรว มหาราช อาคัจฉาสิ ทิวาทิวัสสะติ. ยานิ ตานิ ภันเต
 วัณณํ ชัฏฐียานํ มุทฺธาวาสีทกานํ อัสสัสมิมตตฺถิยานํ ทามเคธปริยญฺจิตานํ
 ชนปตฺถุจาวริยํบีบัตฺถานํ มหันตํ ปุริโฆณโกลํ อภิกัซฺช อัสสวามันตฺถานํ
 ราชก ฉะยานิ ภวัณฺตี, เณรเวทํ เณรเวทํ อุตฺตมํกํ อาปัณฺโนติ. ตํ ก็
 มัจฉนฺติ มหาราชว อธิ เต ปุริโส อาคัจฉนฺยํ ปุริตฺถิมา ย ทิสาย
 สัตถายโก บัจจยโก, โส ตํ อุตฺตมกมิตฺวา เหว วเทยฺย “ยัคฆ
 มหาราช ชาเนยฺย “อหํ อาคัจฉามิ ปุริตฺถิมา ย ทิสาย, ตตฺถัตถลํ
 มหันตํ บัฬลํ อัสสัสมํ, สัสเพ ปาณานิ นียํ โฆณโกลํ อาคัจฉติ,
 ยันเต มหาราช ภณฺเณ ตํ กโรหิตี: อถ เตโย ปุริโส อาคัจฉนฺยํ
 ทักขินาย ทิสาย ๆ เปฯ อถ ตติโย ปุริโส อาคัจฉนฺยํ บัจฉินาย
 ทิสาย. อถ อุตฺตโม ปุริโส อาคัจฉนฺยํ อุตฺตราย ทิสาย สัตถายโก
 บัจจยโก, โส ตํ อุตฺตมกมิตฺวา เหว วเทยฺย “ยัคฆ มหาราช ชาเนยฺย
 “อหํ อาคัจฉามิ อุตฺตราย ทิสาย, ตตฺถัตถลํ มหันตํ บัฬลํ อัสสัสมํ,
 สัสเพ ปาณานิ นียํ โฆณโกลํ อาคัจฉติ, ยันเต มหาราชภณฺเณ ตํ กโรหิตี:
 เอรุเป เต มหาราช มหติ มหัทธเย สมฺมุပ္ปันเน ทารุณ มนุสฺสัสสัสมะ
 ทูลลเภา มนุสฺสัสสัสมํ ทิมัลลํ ภณฺเณยฺยติ. เอรุเป เม ภันเต มหติ
 มหัทธเย สมฺมุပ္ปันเน ทารุณ มนุสฺสัสสัสมํ ทูลลเภา มนุสฺสัสสัสมํ
 ทิมัลลํ

* ที. ย. นียํ โฆณโกลํ; พ. นียํ โฆณโกล.

๓ ที. ย. เหว; พ. มนุสฺสัสสัสม.

กรณียัม อัมภณัฏฐัม อัมมจริยาเย อัมภณัฏฐัม สมจริยาเย อัมภณัฏฐัม กุสละกิริยาเย
 อัมภณัฏฐัม ปุณณกิริยาเยติ. อาโรเจมิ โข เต มหาราช, ปุณณเทมิ
 โข เต มหาราช, อธิวัตตมาเน โข ตม มหาราช ชรามรณะ, อธิวัตตมาเน จ
 เต มหาราช ชรามรณะ กิมัสสั กรณียันติ. อธิวัตตมาเน จ เม ภันเต
 ชรามรณะ กิมัสสั กรณียัม อัมภณัฏฐัม อัมมจริยาเย อัมภณัฏฐัม สมจริยาเย
 อัมภณัฏฐัม กุสละกิริยาเย อัมภณัฏฐัม ปุณณกิริยาเย, ยานิ ตานิ ภันเต รังณ
 ชตฺติยานิ มุทฺธาวาสิตถานิ อัสสยฺมคฺคณิธานิ กามคฺคปริยฺกฺกจิตฺต
 ชนปตฺตฺนุจจารียปฺปตฺต
 ทตฺติยฺมคฺคณิธานิ ภวันติ, เตสํปิ ภันเต ทตฺติยฺมคฺคณิธานิ นตฺถิ คตฺติ, นตฺถิ
 วิสโย อธิวัตตมาเน ชรามรณะ: ยานิปิ ตานิ ภันเต รังณ ชตฺติยานิ
 มุทฺธาวาสิตถานิ ๆเปฯ อัสสยฺมคฺคณิธานิ อัสสยฺมคฺคณิธานิ ภวันติ, ๆเปฯ
 รณยฺมคฺคณิธานิ ภวันติ, ๆเปฯ ปตฺติยฺมคฺคณิธานิ ภวันติ, เตสํปิ ภันเต
 ปตฺติยฺมคฺคณิธานิ นตฺถิ คตฺติ, นตฺถิ วิสโย อธิวัตตมาเน ชรามรณะ: สันติ
 โข ปน ภันเต อิมัสสํ ราชกุเล มหาวีโร มหาพฺพคฺค, เย ปโชนค
 อาคเต บัจจัตถิเก มนฺเดหิ เกตฺติ, เตสํปิ ภันเต มนฺคฺคณิธานิ
 นตฺถิ คตฺติ, นตฺถิ วิสโย อธิวัตตมาเน ชรามรณะ: สววิชฺชติ โข ปน
 ภันเต อิมัสสํ ราชกุเล ปทุตฺตํ ทิรณฺณคฺคณิธานิ ภูมิตตฺตฺตฺตฺตฺตฺต
 เวทาสฺสจฺจ, येन มयํ ปโหม อาคเต บัจจัตถิเก ธเนน คุปฺปาเปก, เตสํปิ ภันเต
 ธนยฺมคฺคณิธานิ นตฺถิ คตฺติ, นตฺถิ วิสโย อธิวัตตมาเน ชรามรณะ:
 อธิวัตตมาเน จ เม ภันเต ชรามรณะ กิมัสสั กรณียัม อัมภณัฏฐัม อัมมจริยาเย

๔.—มารลัษฏ์ตี.

ปรหมวัคโค ปรโม.

ปรหม คโปกัมมสุตฺตํ.

เอวัมเม สุทฺ. เอกิ สมยํ ภควา อรุณเวลาयํ วิหริติ นัชชา
 เนรวัชรายํ ตีเร อชปาลนิโคโร.ธ ปรมาโรหิตพุกฺโก.ธ. อถ โข ภควโต
 รโหิตสฺส ปฐิสฺสสีนสฺส เอว เจโต ปรีจิตกโก อุตปาที “มุตฺโต
 วคัมมิหิ ตาย ทุกฺกการิกาย, สาธุ มุตฺโต วคัมมิหิ ตาย อนัถสฺสวํหิตาย
 ทุกฺกการิกาย, สาธุ วคัมมิหิ สักโต โพธิสมมคฺคิ.” อถ โข
 มาโร ปาปึมา ภควโต เจตสา เจโต ปรีจิตกัมมณํนาย เชน ภควา
 เตนุปลังกมิ; อุตฺถกมิทวา ภคินํตี คาทาย อชฌภาสิ

“คโปกัมมา อปักกัมม เชน ลุชฌนํตี มาณวา,
 อสุทฺโธ มัจฉนติ สุทฺโธ ลุทฺถิมคฺคิ อปรุทฺโธติ.

อถ โข ภควา “มาโร อปํ ปาปึมา อิติ วิติตฺวา มारํ
 ปาปึมนํตี คาทาเท อชฌภาสิ

“อนัตถสฺสวํหิตํ ฌิตฺวา ยํ กิณฺจิ อปรํ ตป,
 สัพพํ นัตถาวทํ โหติ ปิยาริตฺตวํ อัมมนิ.
 สีสํ สมาริํ ปณฺณณฺจ มคฺคิ โพธาย ภาวย,
 บัตตโตสฺมิ ปรหมํ ลุทฺถิ นิหโต ตีวมสิ อชฌภาสิ.

* ลี. ย. สาธุ อุตโต สโต โพธิ สมมคคณติ.

อด โข มาโร ปาบีมา “ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ
สุคโตติ ทุกชี ทุมมโน ตัตถเวณัฏฐธายีติ.

ทติยํ นาคสุตฺตํ.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา อรุเวลาयํ วิหริติ นัชฺชา
เนรวัชฺชราย ตีเร อชปาลนิโครฺธเ ปจฺจมาภิสัมพุทฺโธ. เตน โข ปน
สมเขน ภควา รัตตัญญูการตมิสสา ยํ อชฺโฌมกาเส นิฉินฺโน โหติ.
เทโว จ เอกเมกํ อสุสาขติ. อด โข มาโร ปาบีมา ภควโต ภยํ
ณัมภิตตํ โลมหลํ อูบปาทตฺถกโม มหันตํ หัตถิราชวณฺณํ
อภินิมมิณิควา เขน ภควา เตนปัสสํม. เสยฺยถาปิ นาม
มหาอรุญฺจโก มนิ, เอวम्मัสส สิลํ โหติ. เสยฺยถาปิ นาม สุกฺขํ
รูปยํ, เอวम्मัสส ทนฺตา โหนฺติ. เสยฺยถาปิ นาม มหตี นังคลีสา,
เอวम्मัสส โสณฺโฑ โหติ. อด โข ภควา “มาโร ยํ ปาบีมา
อติ วิทิตฺวา มารํ ปาบีมณฺติ คาถาย อชฺฉมภาสิ

“ลัสสารํ ทิฆมมัตถานํ วัณฺณํ กัถฺวา สุภาสุภํ,
อลันเต เตน ปาบีม นิคโต ติวมสิ อณฺตกาติ.

อด โข มาโร ปาบีมา “ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ สุกโตติ
ทุกชี ทุมมโน ตัตถเวณัฏฐธายีติ.

ตติยํ สุกสุตฺตํ.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา อรุเวลาयํ วิหริติ นัชฺชา
เนรวัชฺชราย ตีเร อชปาลนิโครฺธเ ปจฺจมาภิสัมพุทฺโธ. เตน โข ปน

สมเณ ภควา รัตตัญญูการุณิสา ยัสสโมกฺขาเส นิสินฺโน โทติ.
 เทโว จ เขมเมกํ ฌสาชติ. อถ โข มาโร ปาปมา ภควโต ภยํ
 ฌมฺภิตตํ โดมหัสํ อุมฺปาเตตฺถกาโม เณ ภควา เตนุปลังกมิ;
 อุลลังกมิตฺวา ภควโต อวิหุเร อัจจาจา วังณนิภา อุลลเสติ
 สุภา เจว อสุภา จ. อถ โข ภควา “มาโร ยมฺ ปาปมา อิติ
 วิทิตฺวา มารํ ปาปมฺนัตถํ คทาหิ ยัสสมภาสิ

“สํสาร์ ทิฆมฺพิตานํ	วังณํ กัตถวา สุภาสุกํ,
อลันเต เตน ป ยม	นิหโต ฌมฺภิตํ อันทก.
เย จ กาเยน วาจาเย	มนสา จ สุตฺตวา,
น เต มารวตฺถานฺตา	น เต มารวตฺถํ ปัจจุตฺติ.

อถ โข มาโร ปาปมา ๆเปฯ ตตฺถโณตฺถวายิติ.

จตุตถํ ปาสสุตฺตํ.

เอวํเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา พาวาณสยํ วิหริ อสิปตฺเต
 มคฺคทาเย. ตตฺถ โข ภควา ภิกขุ อามันเตสิ “ภิกขโวติ. “ภทฺถเตติ
 เต ภิกขุ ภควโต ปัจจุตฺตํ. ภควา เอกทโวจ “มยฺหํ โข
 ภิกขเว โยนิโสมนสิการา โยนิโสสมมฺมปฺปอานา อนุตฺตรา วิมุตฺติ
 อนุปฺปยฺตา อนุตฺตรา วิมุตฺติ สจฺฉิกตา, ตุมฺहेหิ ภิกขเว
 โยนิโสมนสิการา โยนิโสสมมฺมปฺปอานา อนุตฺตรํ วิมุตฺตํ อนุปาปุณฺณ
 อนุตฺตรํ วิมุตฺตํ สจฺฉิกโรธาคิ. อถ โข มาโร ปาปมา เณ
 ภควา เตนุปลังกมิ; อุลลังกมิตฺวา ภควันตํ คทาเย ยัสสมภาสิ

“พณฺโณ” มารปาสะ

เย ทิพฺพา เย จ มานุสสา,

มารพณฺณพณฺโณ

น เม สมน โมกฺขลิตฺติ.

มุตฺตาหํ มารปาสะ

เย ทิพฺพา เย จ มานุสสา,

มารพณฺณมุตฺโต

นิหโต ตํวสฺส ชนฺตกาติ.

อถ โข มาโร ปาปียา ๆเป ๆ ตตฺถวณฺโณวณฺณสิ.

มณฺจรมํ ปาสสุตฺต.

เอวํมํ สุตฺตํ. เอกํ สมณํ ภควา พาราณสีนํ วิหริติ อธิปตฺตเน
มิตฺทาเย. ตตฺถ โข ภควา ภิกฺขุ อมณฺโวลสิ “ภิกฺขโวติ. “ภวณฺโณเตติ
เต ภิกฺขุ ภวโต บัณฑิตํ โสสุ. ภควา เขตฺตวอ “มุตฺตาหํ
ภิกฺขเว สัพฺพปาสะเท ยะ ทิพฺพา ยะ จ มานุสสา, ตุมฺเหหิ ภิกฺขเว
มุตฺตา สัพฺพปาสะเท ยะ ทิพฺพา ยะ จ มานุสสา, จรตฺถ ภิกฺขเว จาริกํ
พหุชนหิตาย พหุชนสุขาย โลกนุคัมภาย อตฺถาย นิตาย สุขาย
เทวมนุสฺसानํ, มา เอเกน เทวํ อมณฺโวล, เทเสล ภิกฺขเว อมมํ
อาทิธัมมํ มชฺฌิมกัลยาณํ ปวิโยธามกัลยาณํ, ตตฺถ สัพฺพนํชนํ
เกวลปรีปฺปณํ ปรีสุตฺตํ พหุสุมาริยํ ปาสาธ. สันตติ สุตฺตา อปฺป-
ชกฺกชาดิกา, ชิตฺตวนฺตา อมมํลล ปรีหานันตติ, ภวิสสํนตติ อมมํลล
อภินฺนทาโร, อหํนํ ภิกฺขเว เยน อุมฺเวลา เตจฺจนิโม เทนุปลัง-
กมิตฺตํมํ อมมํเทสนาชาติ. อถ โข มาโร ปาปียา เยน ภควา

๑ พ. เอว; ล. ย. พตฺโธ.

วินยปิตฺตเก “เยน อุมฺเวลา เยน เตจฺจนิโมติ อภินฺน ปาโร วิสสํ

เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิต์วา ภควันตี คาถาหิ อัสสมภาสิ

“พณฺโธสิ สัพพะปาเสหิ	เย ทิพฺพา เย จ มานุสา,
มหาพณฺโธนพณฺโธสิ	น เม สมน โมกขลิตฺติ.
มุตฺโตหิ สัพพะปาเสหิ	เย ทิพฺพา เย จ มานุสา,
มหาพณฺโธนมุตฺโตมฺหิ	นิหโต คัมภสิ อณฺฑกาติ.

อถ โข มาโร ปาปมา ๆเป ๆ ตตฺถเณวันตฺรธายิตฺติ.

ฉัญฺจิ สบฺบปสุตฺต.

เอวํโม สุต. เอกิ สมยํ ภควา ราชคฺเห วิหริเต เวฬุเน
 กลันทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน ภควา รัตตันทฺธการคิมีสาयํ
 อัสสโณกาเส นิสินฺโน โหติ. เทโว จ เอกเมกํ อนุสาเยติ. อถ โข
 มาโร ปาปมา ภควโต ภายํ ฉนฺนํภิตตํ โลมหลํ อပ္ปาทะตุกาโม
 มหฺนตี สบฺบปราชวันตฺตํ อภินิมฺมิณตีว เยน ภควา เตนุปลังกมิ.
 เสยฺยถาปํ นาม มหฺตี เอกุทฺธิกา นาวา, เอวมลฺลํ กาโย โหติ.
 เสยฺยถาปํ นาม มหฺนตี โสณทิกํ กิลฺลชฺชํ, เอวมลฺลํ ฌโณ โหติ.
 เสยฺยถาปํ นาม มหฺตี โกสลิกา กิลฺลปาฏี, เอวมลฺลํ กัณฺธิภาวันตี.
 เสยฺยถาปํ นาม เทเว คพิตฺถายันเต วิชฺชวลฺลตา นิจฺฉวันตี, เอวมลฺลํ
 มุขโต ชิวฺหา นิจฺฉวันตี. เสยฺยถาปํ นาม กัมมารคคฺคิรียา อมมานาย
 สทฺโท โหติ, เอวมลฺลํ อัสสาสยัสสาสาณํ สทฺโท โหติ.

อถ โข ภควา “มาโร อပ္ป ปาปมา อิติ วิตติว มาโร
 ปาปมฺนตี คาถาหิ อัสสมภาสิ

“โย สุนฺณโคหานิ เสวติ เสยฺยา โส มุนิ อตฺตสํวณโต,
 ไวสสัสซ จเรยฺย ตตฺถ โส ปฏฺฐบັນฺธิ ตถาวธัสส ต.
 พรกา พุทฺธ เภรวา พุทฺธ อโธ ทสฺสสิริสสา พุทฺธ,
 โฉมมํปฺปี น ตตฺถ อธิชฺเชย สุนฺณวาคารคโต มหา มุนิ,
 นกํ ผลยฺย ปจฺวี เจยฺย สัพพะวา ปาณา อุก สันตเสยฺย,
 สลลัมมํปฺปี เจ อรุติ กัมมัสสเสยฺย” อุปริตฺถุ ตาณํ น กโรนฺติ พุทฺธาติ.

อถ โข มาโร ปาปฺมา “ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ
 สุกโตติ ทกฺขี ทมฺมโน ตตฺถเววันฺตรธายิตี.

สตฺถมํ สุปฺปติสฺสตฺถ.

เอวํเม สตฺถ. เขกํ สมยํ ภควา ราชคฺเช วิหริติ เวทฺฐวเน
 กลันทกนิวาเป. อถ โข ภควา พุทฺธเทว รัตฺตี อัสสโมกาเส
 จิงฺกมิตฺวา รัตฺติยา ปจฺจุสสมยํ ปาเท ปักฺขาเลตฺวา วิหารํ ปวิสีตฺวา
 ทักขิเนน บัลลเสน สีทเสยฺยํ กัมมํปฺปสิ ปาเทน ปาทํ อจฺจาธาย
 สโต สัมปชาโน อญฺ्ञานสํวณํ มนสิกริตฺวา อถ โข มาโร ปาปฺมา
 येन ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ คาถาย อัสสมภาสิ

“กํ โสปปสิ กิํ นุ โสปปสิ กิमतํ โสปปสิ ทุพฺภโต วีย,
 “สฺวณฺณมคฺคานฺติ โสปปสิ กิमतํ โสปปสิ สุวเย อุตฺตเตติ.
 ยัสส ชาลีนํ วิสตฺติกา ตณฺหา นตฺถิ กุหิณฺจิจิ เนว,
 สัพพะปณฺธิ ปริกฺขยา พุทฺโธ โสปปติ กิํ ตเวตฺถ มามาติ.

• อ. เอว; ลี. ย. ปกัมมํปฺเปยฺย; พ. กัมมํปฺเปยฺย.

อด โข มาโร ปาปัมา ๆเป ๆ ตัตถเววันตรธายิตี.

อัญจมิ นันทนสุตต.

เอวัมเม สุต. เอกิ สมยิ ภควา สวักคิยิ วิหริติ เขตเวเน
อนาถนัตถิกัสส อารามะ. อด โข มาโร ปาปัมา เยน ภควา
เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิต्วา ภควาโต สันตติเก อิมิ คากิ อภาสิ

“ นันตติ ปุตเตหิ ปุตติมา	โคมิโก โคหิ คเถว นันตติ,
อุปธิ นรัสส นันตนา	น หิ โส นันตติ โย นิรูปีติ.
โสจติ ปุตเตหิ ปุตติมา	โคมิโก โคหิ คเถว โสจติ,
อุปธิ นรัสส โสจนา	น หิ โส โสจติ โย นิรูปีติ.

อด โข มาโร ปาปัมา “ชานาติ ม ภควา, ชานาติ ม สุกโคติ
ทุกขิ ทุมมโน ตัตถเววันตรธายิตี.

นวม อายุสุตต (๑).

เอวัมเม สุต. เอกิ สมยิ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฑูเวเน
กถันตกนิวาเป. ตัตถ โข ภควา ภิกขุ อามันเตสิ “ภิกขโวติ. “ภันเตอิ
เต ภิกขุ ภควาโต ปัจจัสสโส. ภควา เอตทโวจ “อปัปมิติ ภิกขเว
มนุสสานิ อายุ, คมนิโย สัมปราโย, กัตถัพพิ กุสละ, จริตัพพิ
พริตัมมจริย, นัตถิ ชาตัสส อมรณ; โย ภิกขเว จิร ชีวติ โส
วัสสสตี อปัป วา ภิกขโวติ. อด โข มาโร ปาปัมา เยน ภควา
เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิต्วา ภควันติ คากาย อชฌมภาสิ

“ทิมมายุ มนุสสานิ น น หิเพ สุปิโรโส,

จเรย์ย ชีวมัตโต	นัตถิ มัจจุสส นาคโมติ.
อัมปิมายุ มนุสสานัน	หิเพยฺย นํ สุโปวิโส,
จเรย์ยาทิตตัสสโวล	นัตถิ มัจจุสส นาคโมติ.

ขถ โข มาโร ปาปมา ๆเป ๆ ตัตถเววันตรธายิติ.

ทสมี อายุสตุตฺ (๒).

เอกํ สมมํ ภควา วาซคเห ๆเป ๆ ตัตถ โข ภควา เขตตโวจ
 “อัมปิมาทํ ภิกฺขเว มนุสสานัน อายุ, คมนฺนีโย สัมปราโย, กัตตัพพ
 กุสลํ, จริตัพพ พหฺมมจริยํ, นัตถิ ชาตัสส อมรณํ, โย ภิกฺขเว จิร
 ชีวติ, โส วสฺสสคํ อัมปิมา วา ภิกฺขโวยติ. ขถ โข มาโร ปาปมา
 เยน ภควา เทนุปลงฺกมิ, อุปสงฺกมิตฺวา ภควันตํ คาถาย อชฺฌมภาสิ

“นัจจยฺนัตติ อโหระตฺตา	ชีวติ นุปรุชฺฌติ,
อายุ อนุจริยติ มัจจัน	เนมิว รตฺตกุพฺพณฺติ.
อัจจยฺนัตติ อโหระตฺตา	ชีวติ อปรุชฺฌติ,
อายุ ชียติ มัจจัน	กุนฺนทีนํ โอทกฺกนฺติ.

ขถ โข มาโร ปาปมา “ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ สคฺโคตติ
 ทุกฺกํ ทมฺมโน ตัตถเววันตรธายิติ.

ปจฺจโม วคฺโค.

ตัสสสุตฺตานํ

“คโปกมมัจจํ นาโค จ	สฺวา ปาเสน เต ทฺเว,
สยฺปิโย สยฺปิติ นนฺตณ	อายุนา อปเร ทฺเวติ.

ล. ปริเยตติปิ อนุปริเยตติปิ ปาโง; ย. อนุปริยาติ.

มารลียัตเต ทุตียวคโค ทุตियो.

ปรหม ปาสาณสุคต.

เอก สมย ภควา ราชคเห วิหริติ คิच्चณกุญเญ บัพพะเต. เตน
 โข ปน สมเยน ภควา รัตตันทการคิมิธายั อัสสโณกาเส นิสินโน
 โหติ. เทโว จ เอกเมกั ผลายติ. อถ โข มาโร ปายีมา
 ภควโต ภยั นัมภิตัตถั โลมหัสสั อูปปาเทตูกาโม येन ภควา
 เตนุปสังกมิ; ออุปสังกมิต्वा ภควโต อวิทุเร มหั้นเต มหั้นเต ปาสาणे
 ปคคเพสิ.° อถ โข ภควา “มาโร ขยั ปายีมา อิติ วิทิต्वा มาร
 ปายีมันตัง คายาย อัสสมภาสิ

“สเจปิ เกวลี สัพพะ คิच्चณกุญเญ คเพียยสิ,
 เนว สัมมา วิมุตตานัง พุทธานัง อัตถิ อธิชชิตันติ.

อถ โข มาโร ปายีมา “ชานาติ มัง ภควา, ชานาติ มัง สุกโตติ
 ทุกขัง ทุมมโน “ตัตถเวยันตรายีติ.

ทุตिय สีสุคต.

เอก สมย ภควา สาวัตถิยั วิหริติ เชตวันเณ อนาถบิณนทิกัสส
 อารามเ. เตน โข ปน สมเยน ภควา มหคิยา ปวิสาย ปวิวุโต
 อัมมัม เทเสติ. อถ โข มารัสส ปายีมโต เอตทโหสิ “อยั โข
 • ส. ปวัทเทสิคิปปิ ปวัทเทสิคิปปิ ปวัฏเฐสิคิปปิ ปาโจ; ย.
 ปทาเสสิ.

สมโน โคตโม มหติยา ปริสาโย ปวิรูโต อัมมิ เทเสติ, ยันนุนาหํ
 เยน สมโน โคตโม เตนุปลังกเมยฺย วิจักขณัมมายาติ. อถ โข
 มาโร ปาบีมา เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อูปปลังกมิตฺวา ภควันตํ
 คาถาย อชฺฉณภาสิ

“กั นุ สีโหว นทสิ	ปริสาโย วิสารโต,
ปฏิมัลโล หิ เต อตฺถิ	วิชาวี น มัลลณสีติ.
นทนต์ิ เว มหาวีรา	ปริสาสุ วิสารทา,
ตถาคตา พลบีบัตตา	คินณมา โลเก วิสตํกัณตํ.

อถ โข มาโร ปาบีมา “ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ สุตโตติ
 ทุกฺขํ ทุมมโน ตตฺถเดวันตฺรธายีติ.

คติโย สกโลกสูตรํ.

เอวัมเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิहरติ มัตถกุงฺนิสํมี
 มิคทาเย. เตน โข ปน สมเยน ภควโต ปาโธ สกโลกาย ชโต
 โหติ. ภุสา สุทํ ภควโต เวทนา วตฺตนต์ิ สารีริกา ทุกฺขา คิฬพา
 ขรา กฏฺฐกา อสาคา อมณาปา. ता สุทํ ภควา สโต สัมปชาโน
 อธิวเสติ อวิหังเสนมาโน. อถ โข ภควา จตุคฺคณํ สํชาฏี
 บัณฺฑเปตฺวา ทักขิเนน บัลลเสน สีหเสยฺย กัมเปสิ ปาเทเน ปาทํ
 อัจจาทาย สโต สัมปชาโน. อถ โข มาโร ปาบีมา เยน ภควา
 เตนุปลังกมิ; อูปปลังกมิตฺวา ภควันตํ คาถาย อชฺฉณภาสิ

“มณฺเฑีย นุ เสสิ อุตฺทาทุ กาวะยัมมตฺโต อตฺถา นุ เต สัมปจฺจรา น สันติ,

เอโก วิวัคโค สยนาสนมฺหิ นิทตามุโข ิมิทํ โสเปปเสวาติ.
 น มนฺติยา สยามิ นานิ กาเวยฺยมตฺโต ชัตถํ สเมจฺจาทมเปตโสโก,
 เอโก วิวัคโค สยนาสนมฺหิ สยามหิ สัพพภูตานุกมฺปิ.
 เขลัมปิ สลลํ อวลี ปวิจฺจํ มุหํ มุหํ ททยํ เสวมานํ,
 เตเปธ โสเปปํ ลภเว สลลํลา กัสฺมา อหํ น สฺเป วิตลลํโล.
 ชัตถํ น สํเกมิ นปิ เกมิ โสตฺถํ วัตฺติณฺทิวา นานุตฺตยฺนํติ มามํ,
 หานํ น บัลลํมา กุทิลจํ โลเก ตัสฺมา สฺเป สัพพภูตานุกมฺปิติ.

อถ โข มาโร ปาปฺมา “ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ
 สุตโตติ ทุกฺขิ ทุมมโน ตตฺถเววันฺตรธายีติ.

จตุตถํ ปฏฺฐุปสฺสัค.

เอวํเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา โกสเลสุ วิหริติ เอกสาถายํ
 พฺรหฺมมณฑคาเม. เตน โข ปน สมเยน ภควา มหติยา คิหิปริสาเย
 ปวิวุโต ธมฺมํ เทเสติ. อถ โข มารัสฺส ปาปฺมโต เขตทโหล
 “อโย โข สมโน โคตโม มหติยา คิหิปริสาเย ปวิวุโต ธมฺมํ
 เทเสติ, ยันฺนุนาหํ เยน สมโน โคตโม เตนุปลังกเมยฺย
 วิจฺจกฺกมฺมายาติ. อถ โข มาโร ปาปฺมา येन ภควา เตนุปลังกมิ;
 อฺปลังกมิทฺวา ภควันตํ คาทาย อชฺฉลภาสิ

“เนตํ ทว ปฏฺฐูป ยถาลยมนุสาสสิ,
 อนุโรธวโรเธสุ มา สชฺชชิตถ ตทาจรณํติ.

• ส. นิททาสิ โข.

หิตานุกัมปัสสั สัมพุทธัง โย ยถาวิณมฺมุนาสสติ,
อนโรธโรธเหติ วิปฺปมุตฺโต กถาคโคติ.

อล โข มาโร ปาปฺมา “ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ สุตฺโตติ
ทุกฺขี ทุมฺมโน ตตฺถเวณฺณตฺรธายีติ.

ปณฺณมํ มานสฺสุตฺตํ.

เอวํเม สุตํ. เอกํ สมฺมยํ ภควา สวักกัณฺณํ วิหริติ เชตวนเ
อนาถชเรณฺณทักฺขสฺส ชารามเ. อล โข มาโร ปาปฺมา เยน ภควา
เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ภควันตํ คาถาย อชฺชมภาสิ

“ อณฺฑลิกขงโร ปาโส ยํวายํ จรติ มานโส,
เตน ตํ พารยิสฺสามิ น เม สมฺมโน โมกฺขสฺสิติ.
รูปา สัตถา คณฺธา วสา โยจฺจํพพา จ มโนรมา,
เอตถ เม วิคโค นนฺโท นิหโต ตํวสฺสิ อณฺฑกาติ.

อล โข มาโร ปาปฺมา “ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ สุตฺโตติ
ทุกฺขี ทุมฺมโน ตตฺถเวณฺณตฺรธายีติ.

นัจฺฉิจิ ปตฺตสฺสุตฺตํ.

สวักกัณฺณํ ชารามเ. เตน โข ปน สมฺมเยน ภควา ปณฺณจันนํ
อุปาทานักขันธานํ อุปาทาย ภิกฺขุ ธมฺมมฺยา กถาย สันตัสสเสติ
สมาทเปติ สมุตฺเตเชติ สัมปทเสติ, เต จ ภิกฺขุ อัจฺฉิจิภาวํ มนสิกตฺวา
สัพพเจตโส สมนฺนาทริตฺวา โอทิตโสตา ธมฺมํ สุตฺตํ. อล โข มารัสฺส
ปาปมฺโห เอตทโหสิ “อญ โข สมฺมโน โคตโม ปณฺณจันนํ อุปาทานักขันธานํ

อุปาทาย ภิกขุ ธัมมียา กถาย สันทัสสเลติ สมาทเปติ สมุตเตเชติ
 สัมปทเลติ, เต จ ภิกขุ อัญญัจจิตฺวา มนสิกิตฺวา สัพพะเจตโส
 สมนินนาหริตฺวา โอหิตโสทา ธัมมํ สุนันฺติ, ยันฺนุนาหํ เยน สมโน
 โคตโม เตนุปลังกเมยฺย วิจกฺขุกัมมียาติ. เตน โข ปน สมเยน สัมพหุลา
 บัตฺตา อัสสโนกาสึ นิกฺขิตฺตา โหนฺติ. อถ โข มาโร ปาปฺมา
 พลีพัทฺทวณฺณํ อภินิมฺมิเนตฺวา เยน เต บัตฺตา เตนุปลังกมิ. อถ โข
 อับบตโร ภิกขุ อับบตฺโร ภิกขุ เอตทโว “ภิกขุ ภิกขุ เอโส
 พลีพัทฺโท บัตเต ภินฺเตยฺยาติ.

เอวํ วุตเต ภควา ตํ ภิกขุ เอตทโว “เนโส ภิกขุ พลีพัทฺโท,
 มาโร เอโส ปาปฺมา ตุมฺหากํ วิจกฺขุกัมมียา ภาคโตติ. อถ โข ภควา
 “มาโร อยํ ปาปฺมา อิติ วิจิตฺวา มารํ ปาปมฺนัต คากาย อัสสมภาสิ

“รูปํ เวทิตํ สลฺปนํ	วิญฺญาณํ ยลฺลํ สขตํ,
เนโสหฺมสฺสํ เนตํ เม	เอวํ ตตฺถ วิรัชฺชติ,
เอวํ วิรัตฺตํ เขมตฺตํ	สัพพะสโยชนาติ,
อเนวํ สลฺลพฺพาเนสุ	มารเสนาปิ นาชฺฌมาติ.

อถ โข มาโร ปาปฺมา ๆเป ๆ ตตฺถเอวณฺตรธาปีติ.

สิตฺตมํ อายตนสฺสตฺตํ.

เอกํ สมยํ ภควา เวสาลิยํ วิหริติ มหาวเน กุฎฺฐาคารสาลาเย. เตน โข
 ปน สมเยน ภควา ยันนํ สัสสลายตนานํ อุปาทาย ภิกขุ ธัมมียา กถาย

สันตัสเสติ สมาทเปติ สมุตฺเตเชติ สัมปหเสติ, เต จ ภิกฺขุ อัญฺจิกัตวา
 มนสิกัตวา สัพพเจตโส สมันนํทริตฺวา โขหิตโสตา ธัมมํ สุนนํติ.
 อถ โข มารัสฺส ปาปมโต เอตทโหสิ “อภฺ โข สมโน โคตโม
 ฌันนํ ผัสฺสํสาตนานํ อูปาทาย ภิกฺขุ ธัมมํมยา กถาย สันตัสเสติ
 สมาทเปติ สมุตฺเตเชติ สัมปหเสติ, เต จ ภิกฺขุ อัญฺจิกัตวา มนสิกัตวา
 สัพพเจตโส สมันนํทริตฺวา โขหิตโสตา ธัมมํ สุนนํติ, ยันฺนุนาหํ
 เยน สมโน โคตโม เตนฺอุปสํกเมยฺยํ วิจกฺขุกมฺมํยาติ. อถ โข
 มาโร ปาปมา เยน ภควา เตนฺอุปสํกมิ;อุปสํกมิตฺวา ภควโต อวิทูเร
 มหํนํติ ภยเบรหฺว สัททํ อภาสิ “อภิสฺสทํ ปจวํ มณฺเณ อุตฺตริยตฺติ.
 อถ โข อลฺลนฺตโร ภิกฺขุ อลฺลนฺตโร ภิกฺขุ เอตทโวจ “ภิกฺขุ ภิกฺขุ
 เอสา ปจวํ มณฺเณ อุตฺตริยตฺติ.

เอวํ วุตฺเต ภควา ตํ ภิกฺขุ เอตทโวจ “เนสา ภิกฺขุ ปจวํ
 อุตฺตริยตฺติ, มาโร เอโส ปาปมา ตุมฺหากํ วิจกฺขุกมฺมํยา ชาคโตติ.
 อถ โข ภควา “มาโร อภฺ ปาปมา อิติ วิทิตฺวา มารํ ปาปมํนํติ
 คาถาย อชฺฌณภาสิ

“รูปา สัททา คันธา วสา	ผัสฺสา ธัมมา จ เกวลา,
เขตํ โลกามิสํ ไชรํ	เขตถ โลโก วิมฺจุจฺฉิโต,
เขตต์ถ สมตฺติกกมฺม	สโต พุทฺธัสฺส สาวโก,
มารเฮยฺยมตฺติกกมฺม	ภาทิจฺโจว วิโรจตฺติ.

อถ โข มาโร ๆเป ๆ ตตฺถวณฺตมฺหาปติ.

อัญจัม ปันทสุตติ.

เถกั สมยั ภควา มลลเสฏฺฐ วิหริติ บัณฺเฑสาลาญํ พหิรหิมนคามา.
เตน โข ปณ สมเขน บัณฺเฑสาลาญํ พหิรหิมนคามา กุมารกานํ
ปาหุณกานิ ภวันฺติ. อถ โข ภควา ปุฬฺหณฺโณสสมยํ นิวาเสตีว
ปัตตจิวรมาทาย บัณฺเฑสาละ พหิรหิมนคามา บัณฺฑาทาย ปาวิสิ.

เตน โข ปณ สมเขน บัณฺเฑสาเลยยกา พหิรหิมนคหปตีกา
มาเรณ ปาปัมตา อนีวาวุจฺจา ภวันฺติ “มา สมโน โคตโม
บัณฺฑมลลตฺถาติ. อถ โข ภควา ยถา โอเตน นัตเตน บัณฺเฑสาละ
พหิรหิมนคามา บัณฺฑาทาย ปาวิสิ, ตถา โอเตน นัตเตน ปฏิกกมิ. อถ
โข มาโร ปาปัมา เขน ภควา เตนุปลังกมิ, อุปปลังกมิตฺวา ภควันตํ
เอตทโวจ “อปั สมน บัณฺฑมลลตฺถาติ. ตถา นุ คีว ปาปัม
อกาลิ? ยถาหิ บัณฺฑนํ น ลเกยฺยณฺติ. เตน हि ภันเต ภควา ทุติยัมปิ
บัณฺเฑสาละ พหิรหิมนคามา บัณฺฑาทาย ปวิสตุ. ตถาหิ กวิสฺสาลมิ ยถา
ภควา บัณฺฑนํ ลจฺฉณฺตี.

อปลุณฺณํ ปสวึ มาโร	อาสัซฺชนํ ตถาคค,
กิ นุ มัลลฺลสิ ปาปัม	น เม ปาปํ วิบัจจติ.
สฺสขํ วต ชีวาม	เขลันฺโณ นัตติ กิณฺจณํ,
ปัตติภักขา ภวิสฺสาลม	เทวา อภักสฺสรา ยถาติ.

อถ โข มาโร ปาปัมา “ชานาติ ม ภควา, ชานาติ ม สฺสโคตติ
ทฺวํ ชี ทุมมโน ตตฺถเววันฺตรธายิก.

นามิ กัสสีกสุตฺต.

สาวัตถินิทานิ. เตน โข ปน สมเยน ภควา ภิกขุ นิพฺพานปฏิ-
 สยุตฺตาย อัมมียา กถาย สันตัสสเถติ สมาทเปติ สมุตฺเตเตติ
 สัมปทเสติ, เต จ ภิกขุ - อัญฺจิกถฺวา มพฺพิกถฺวา สัพฺพเจตโส
 สมันนาคหริถฺวา โอหิตโสตา อัมมํ สุนนํติ. อถ โข มารัสส
 ปาปมโต เอตทโทสิ “อญฺ โข สมณ โคตโม ภิกขุ นิพฺพานปฏิสยุตฺตาย
 อัมมียา กถาย ๆเป ๆ ยันนฺนาหํ येन สมณ โคตโม เตนุปฺปลงฺกเมยฺย
 วิจกฺขุภมฺมียาติ. อถ โข มารो ปาปมา กัสสีกวณฺณํ อภินิมฺมินิถฺวา
 มหฺนํตํ นังคณฺํ ชนฺธํ อวิถฺวา ทิฆํ ปาณบฺบฺยฺจํ คเหตฺวา หฏฺทฺทฺเจโส
 สาณสาฏฺกนิวัตโธ กัทฺทมมฺกัชฺเชติ ปาเทติ येन ภควา เตนุปฺปลงฺกมิ;
 ยุปฺปลงฺกมิถฺวา ภวณฺตํ เอตทโวจ “อปฺปํ สมณ พฺลิตฺทเท อภฺทฺสาติ.
 กิ ปน ปาปม เต พฺลิตฺทเทหิตฺ. มเมว สมณ จักฺขุ, มม รุปา,
 มม จักฺขุสํผัสสวณฺณายตนํ, กุหิ เม สมณ สันตฺวา โมกฺขสฺสี:
 มเมว สมณ โสถํ, มม สทฺทฺทา, ๆเป ๆ มเมว สมณ ชานํ, มม
 คณฺธา, ๆเป ๆ มเมว สมณ ชิวฺรทา, มม รธา, ๆเป ๆ มเมว สมณ
 กาโย, มม โสฏฺฐจฺจฺพา, ๆเป ๆ มเมว สมณ มโน, มม อัมมา,
 มม มโนสํผัสสวณฺณายตนํ, กุหิ เม สมณ สันตฺวา โมกฺขสฺสีติ.

ตเวว ปาปม จักฺขุ, ตว รุปา, ตว จักฺขุสํผัสสวณฺณายตนํ,
 ยตฺถ จ โข ปาปม นตฺถิ จักฺขุ, นตฺถิ รุปา, นตฺถิ

ยุ. สาณสาฏฺกนิวัตโธ.

จักขุสัณเฑาะฐวิญญานายตนํ, อคฺคิ ทว ตตฺถ ปาบีม: ตเวว ปาบีม
 โสคํ, ทว สัทธา, ทว โสทสัณเฑาะฐวิญญานายตนํ, ยตฺถ จ โข
 ปาบีม นตฺถิ โสคํ, นตฺถิ สัทธา, นตฺถิ โสทสัณเฑาะฐวิญญานายตนํ,
 อคฺคิ ทว ตตฺถ ปาบีม: ตเวว ปาบีม ขานํ, ทว คณฺเฑา, ทว
 ขานสัณเฑาะฐวิญญานายตนํ, ยตฺถ จ โข ปาบีม นตฺถิ ขานํ,
 นตฺถิ คณฺเฑา, นตฺถิ ขานสัณเฑาะฐวิญญานายตนํ, อคฺคิ ทว ตตฺถ
 ปาบีม: ตเวว ปาบีม ชีรฺหา, ทว รสา, ทว ชีรฺหาสัณเฑาะฐวิญญานายตนํ
 ๆเป ๆ ตเวว ปาบีม กาโย, ทว โยจฺจัพพะ, ทว
 กายสัณเฑาะฐวิญญานายตนํ, ๆเป ๆ ตเวว ปาบีม มโน, ทว ธมฺมา,
 ทว มโนสัณเฑาะฐวิญญานายตนํ, ยตฺถ จ โข ปาบีม นตฺถิ มโน, นตฺถิ
 ธมฺมา, นตฺถิ มโนสัณเฑาะฐวิญญานายตนํ, อคฺคิ ทว ตตฺถ ปาบีมาคิ.

“ ยํ วทณฺติ “มม ยิถณฺติ” เย วทณฺติ “มมณฺติ” จ,
 เขตฺถ เจ เต มโน อตฺถิ” น เม สมน โมกฺขสํตี.
 ยํ วทณฺติ น ทํ มยฺหํ” เย วทณฺติ น เต อหํ,
 เอวํ ปาบีม ขานาหิ” น เม มคฺคัมปิ ทกฺขสํตี.

อถ โข มาโร ปาบีมา ๆเป ๆ ตตฺถเอวณฺตรธายิติ.

ทสฺม รัชชสํตตํ.

เอกํ สมยํ ภควา โกธเลสุ วิหริติ ทิมวันตํปเตเส* อรัญญกุฎิกายํ.
 อถ โข ภควโต รโหตสฺส ปฏิสลฺลิขณํ เอว เจตโส ปรีวติโก
 * ส. ทิมวันตํปเตเส,

บุตปาติ “ลักก้า นุ โข รัชชัง การุญ อหัง อฆาตย์ อชินัง อชาปยํ
 อโสจํ อโสจาปยํ ธัมเมนาคิ. อถ โข มาโร ปาปมา ภควโต
 เจตสา เจโต ปรีวิตักกัมมัลลยาเย เนน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตวา
 ภควันตัง เขตตวโจ “การุญ ภาณเต ภควา รัชชัง, การุญ สุกโต
 รัชชัง อหัง อฆาตย์ อชินัง อชาปยํ อโสจํ อโสจาปยํ ธัมเมนาคิ.
 กิ ปน เม ตัง ปาปม บัลลลสิ, ยํ มํ ตัง เหว วเทสิ “การุญ ภาณเต
 ภควา รัชชัง, การุญ สุกโต รัชชัง อหัง อฆาตย์ อชินัง อชาปยํ
 อโสจํ อโสจาปยํ ธัมเมนาคิ. ภควโต โข ภาณเต จิตฺตารो
 ขิตฺติปาทา ภาวิตา พหุลลิตา ยานิกตา วตฺตฤคตา อญฺญจिता ปรีจิตา
 อุลลมารทิตา, อากังขมาโน ปน ภาณเต ภควา ทิมวันตัง บัพฺพตราชํ
 “สัจฉินฺนํเตว อธิมฺจเจยฺย, สัจฉินฺนบัพฺพตัสสาคิ.

บัพฺพตัสส สัจฉินฺนัสส

ชาตฺร บัลล เกวลา,

ทวิตวา นาลเมกัสส *

อิตติ วิทฺธา” สัจฉินฺนเร.

โย ทุทฺธมฺมทักขิ มโตนิทานํ

กาเมสฺส โส ชนฺตํ อถ นเมยฺย,

อุปฺปตฺติ วิทิตฺวา น สจฺจโคติ โลเก

ตัสสโสว ชนฺตํ วินยาย สจฺจเชติ.

อถ โข มาโร ปาปมา “ชานาติ มํ ภควา, ชานาติ มํ
 เศโตติ ทุกฺขี ทุมมโน ตตฺถเววันตฺรธายิติ.

ทุติโย วตฺตโค.

* ลี. กิ. = ย. พ. อ. เหว; ลี. วิทิตฺวา นาลเมกัสส.

* ลี. “วิทิตฺวา ติ วา “วิทิตฺวา วา ปาโจ; ย. วิทิตฺวา; พ. วิชชา.

คัลลิตฺถาทาน

“ปาสาโณ สิทฺโธ สกลิกํ ปฏิรูปฺภัง มารสํ,
ปัตตํ ขายตนํ ปิณฺณํ กัลลิตฺถํ รัชฺชนเต ทลาคิ.

ตติยวคฺโค ตติโย.

ปรํ สัมพัทฺถสุคฺคํ.

เอวํเม สุคฺ. เอกํ สมยํ ภควา สักกเกสุ วิหวติ สีลาวัณฺณิ.
เตน โข ปณฺ สมนฺเน สัมพัทฺถา ภิกฺขุ ภควโต ขวฺพุเร อปัมฺมัตตา
อาตานิโน ปหิตตฺตา วิหรนฺติ. อถ โข มาโร ปาปมา พฺรหฺมณวณฺณํ
อภินิมฺมิตฺวา มหฺนฺเตน ชฏฺฐนฺทเวเน อชินฺนํ ขิปินวตฺโถ ชินฺโน
โคปานสวฺงโก ชุรุชฺชุรฺรปัสสาสี อุตฺมพฺรพฺนฺนํ คเหตฺวา येเน เต
ภิกฺขุ เตนุปลงฺกมิ; อุปฺลงฺกมิตฺวา เต ภิกฺขุ เอตทโว “ทวรา
ภวณฺโต บัพฺพชิตา สุสุ กาฬิเกสา ภาเทรฺน โยพฺพเนน สมนฺนาคตา
ปจฺเมเน วยสา อนิกํ กิพิตาวโน กาเมสุ, ภาณฺชนฺตุ ภวณฺโต มาณฺสเก
กาเม, มา สันฺธิฏฺฐจิกํ หิตฺวา กาลิกํ อนุชาวิทฺถาคิ. น โข มย
พฺรหฺมณฺ สันฺธิฏฺฐจิกํ หิตฺวา กาลิกํ อนุชาวาม, กาลิกํ ภิจฺ โข มย
พฺรหฺมณฺ หิตฺวา สันฺธิฏฺฐจิกํ อนุชาวาม, กาลิกา หิ พฺรหฺมณฺ กามา
วุตฺตา ภควตา พุทฺธกฺขา พุทฺธปายาสา, อาพินโว เอตฺถ ภิกฺโย,
สันฺธิฏฺฐจิกो ยมํ สัมโม อกาลโก เอหิปัสสโก โอบนฺณโก
ยจฺจัตตํ เวกิตฺัพพะโต วิฉนฺนํหิติ.

เขว วุตเต มาโร ปาบีมา สีส โกกัมเปตฺวา ชิวฺหํ นิลลาเพตฺวา
 ทิวสาชํ นลาญฺเณ นลาญฺกํ วุญฺจาเปตฺวา ทัณฺทโมลฺลพฺภํ ปักกามิ.

อถ โข เต ภิกฺขุ เยน ภควา เตนฺอุปฺสงฺกมฺสฺ; อุปฺสงฺกมิตฺวา
 ภควันฺตํ อภิวาเทตฺวา เอกมฺนํตํ นิสฺสํทิสฺสุ. เอกมฺนํตํ นิสฺสนฺนา โข เต
 ภิกฺขุ ภควันฺตํ เอตทโวจํ “อือ มยํ ภันเต ภควโต อวิทุเร
 อัมมํปมิตฺตา อาตาปีโน ปหิตตฺตา วิหราม, อถ โข ภันเต อัมมณฺเฑโร
 พฺรหฺมณฺโณ มหฺนฺเตน ชลฺลณฺฑุเวน อชินฺนํชปิณฺโณ โส จินฺนํ
 โคปานสฺวิงโก ชุรุชฺชุรฺบฺบสฺสาลํ อุมฺพพฺพทณฺฑํ คเหตฺวา เยน มยํ
 เตนฺอุปฺสงฺกมฺ; อุปฺสงฺกมิตฺวา อัมเห เอตทโวจ “ ทหรา ภวณฺโโต
 บัพฺพชิตา สฺส กาลิเกสา ภทฺเธน โยพฺพเนน สมนฺนํนาคตา ปจฺเมน
 วยสา อนิกกํพิตาวโน กาเมสฺสุ, ภูวณฺณตํ ภวณฺโโต มานุสฺสเก กาเม,
 มา สันฺธิฏฺฐํจิกํ ทิตฺวา กาลิกํ อนฺธาวิตฺถาติ: เขว วุตเต มยํ ภันเต
 ตํ พฺรหฺมณฺณ เอตทโวจุมฺเห “น โข มยํ พฺรหฺมณฺณ สันฺธิฏฺฐํจิกํ
 ทิตฺวา กาลิกํ อนฺธาวาม, กาลิกณฺฑํ โข มยํ พฺรหฺมณฺณ ทิตฺวา
 สันฺธิฏฺฐํ อนฺธาวาม, กาลิกา ทิ พฺรหฺมณฺณ กามา วุตฺตา ภควตา
 พฺหุทฺธํชา หนุปายาสา, อาทีนโว เอตถ ภิกฺขุโย, สันฺธิฏฺฐํจิกํ อยํ อัมโม
 อกาลิโก เอหิบบฺบสฺสโก โอบนยโก บัจจัตถ เวทิตฺัพพะ วิญฺญูหิติ:
 เขว วุตเต ภันเต โส พฺรหฺมณฺโณ สีส โกกัมเปตฺวา ชิวฺหํ นิลลาเพตฺวา
 ทิวสาชํ นลาญฺเณ นลาญฺกํ วุญฺจาเปตฺวา ทัณฺทโมลฺลพฺภํ ปักกณฺโโตติ.
 เมโส ภิกฺขโว พฺรหฺมณฺโณ, มาโร เอโส ปาบีมา อุมฺพาทกํ วิจกฺกชฺชณฺมํ

อาคโคติ. ออ โข ภควา เขมัตถัง วิหิตฺวา ทายี เวลายํ อิมํ คาลํ อภาสิ

“ โย ทุกฺขมัตถักฺขิ ยโต นิทานิ กาเมสุ โส ชันฺตุ กถํ นเมยฺย,
อโปธิ วิหิตฺวา “ สจฺจโคติ โสเก ตัสสฺสว ชันฺตุ วินยาย สิกฺกเชติ.

ทตฺถิ สมฺมตฺติสฺสัคคํ.

เอวํเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา สกฺกเกสุ วิหริติ สิลาวตियํ. เทน
โฆ ปน สมเยน อายัสฺมา สมฺมตฺติ ภควโต อวิทุเร อပ္ปมัตฺโต
อาตาปํ ปหิตฺตํโต วิหริติ. ออ โข อายัสฺมโต สมฺมตฺติสฺส รโหคตฺสส
ปฏิสฺสณฺณสฺส เอว เจตโส ปรีวิตฺกโก อุตฺปาติ “ ลาภา วต เม,
สฺสัคคํ วต เม, ยัสฺส เม สกฺกตา ขรํ สัมมาสัมพุทฺโธ; ลาภา วต เม,
สฺสัคคํ วต เม, โอรํ เอว สํวากฺขาเต อัมมวินเย ปัพฺพชฺชโต; ลาภา
วต เม, สฺสัคคํ วต เม, ยัสฺส เม สพัรมฺหารโย สิลวันโต
กัลลียาณอัมมาติ. ออ โข มาโร ปาปฺมา อายัสฺมโต สมฺมตฺติสฺส
เจตสา เจโตปรีวิตฺกกมณฺณาย येณาเยสฺมา สมฺมตฺติ เทนุปลงฺกมิ;
อฺปลงฺกมิตฺวา อายัสฺมโต สมฺมตฺติสฺส อวิทุเร มหันตํ ภยเกรว
สทฺทมกาสิ “ อปฺปัสสํ ปจวํ มณฺโณ อทฺริยตฺติ.

ออ โข อายัสฺมา สมฺมตฺติ येเน ภควา เทนุปลงฺกมิ; อฺปลงฺกมิตฺวา
ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ นิสฺสีติ. เอกมณฺตํ นิสฺสินฺโน โฆ อายัสฺมา
สมฺมตฺติ ภควันตํ เขตฺทโว “ อิทาหํ ภันเต ภควโต อวิทุเร อပ္ปมัตฺโต
อาตาปํ ปหิตฺตํโต วิหรามิ, ตัสส มยฺหํ ภันเต รโหคตฺสส ปฏิสฺสณฺณสฺส

เหว เจตโส ปรีวิตักโก อุตปาติ “ลาภา วต เม, สุตฺถิ วต
 เม, ยัสส เม สัตถา อหิ สัมมาสัมพุทฺโธ; ลาภา วต เม, สุตฺถิ
 วต เม, โยหิ เหว สวักขาเต สัมมวินเย มัพฺพิชฺโช; ลาภา
 วต เม, สุตฺถิ วต เม, ยัสส เม สพฺพหิมจารโย ลีลวันโต
 กัลยานธมฺมาตฺถิ: ตัสส มยฺหิ ภันเต อวิตุเร มหากยเกรวลฺลํ โท
 อโหสิ “อภัสสฺสํ ปจวี มณฺเฒ อุตฺตริยตฺติ. เนสา สมิทฺธิ ปจวี
 อุตฺตริยตฺติ, มาโร เอโส ปาปฺมา ตฺยํ วิจกฺขกัมมาย ชาโค, คจฺฉ
 ตํว สมิทฺธิ, ตตฺถเว อภิปฺมัตโต ชาตาปํ ปหิตตฺโต วิทวาหิตฺติ.
 “เอว ภันเตติ โข อายัสฺมา สมิทฺธิ ภควโต ปฏฺฐิสฺสํว อฏฺฐจายาสนา
 ภควันติ อภิวาเทว ปทักฺขิณํ กตฺวา ปักกามิ. ทฺติยัมปิ โข
 อายัสฺมา สมิทฺธิ ตตฺถเว อภิปฺมัตโต ชาตาปํ ปหิตตฺโต วิทวา.
 ทฺติยัมปิ โข อายัสฺมโต สมิทฺธิสฺส วโหคตฺสส ปฏฺฐิสฺสลิณฺสส ๆเป ๆ
 ทฺติยัมปิ โข มาโร ปาปฺมา อายัสฺมโต สมิทฺธิสฺส เจตสา
 เจโตปรีวิตักกมณฺเฒาย ๆเป ๆ “อภัสสฺสํ ปจวี มณฺเฒ อุตฺตริยตฺติ.

อจ โข อายัสฺมา สมิทฺธิ “มาโร อโย ปาปฺมา อิติ วิทิตฺวา
 เหว ปาปมฺนตฺถิ คาถาย อชฺฌณภาสิ

“ สัตถายาหิ มัพฺพิชฺโช	อคารัสฺมา อนควริยํ,
สติ มณฺเฒา จ เม พุทฺธา	จิตตํจ สุตฺตมาหิตํ,
กามํ กรัสฺสุ รุปานิ	เนว มํ พฺยาชยิสฺสลิติ.

อด โข มาโร ปาบีมา “ชานาติ มํ สมิตฺธิ ภิกฺขุติ
ทุกฺขี ทุมฺมนโน ตตฺถเวณฺณครหาเยติ.

คติยํ โคธิกสุตฺตํ.

เอวํโม สุคฺ. เขกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุวน
กลันฺทกนิวาเป. เตน โข ปน สมเยน ชายสฺมา โคธโก อัสสิลลิตฺตสเส
วิหริติ กาฬิสฺสลาโย. อด โข ชายสฺมา โคธโก อปัปฺมัตฺโต อาตาบิ
ปหิตตฺโต วิหรณฺโต สามายิกํ เจโตวิมุตฺตํ ผลํ. อด โข ชายสฺมา
โคธโก ตมฺหา สามายิกาย เจโตวิมุตฺตติยา ปริหาโย. ทุตฺตมฺมํปิ โข
ชายสฺมา โคธโก อปัปฺมัตฺโต อาตาบิ ปหิตตฺโต วิหรณฺโต สามายิกํ
เจโตวิมุตฺตํ ผลํ. ทุตฺตมฺมํปิ โข ชายสฺมา โคธโก ตมฺหา สามายิกาย
เจโตวิมุตฺตติยา ปริหาโย. คติยมฺมํปิ โข ชายสฺมา โคธโก อปัปฺมัตฺโต
อาตาบิ ปหิตตฺโต วิหรณฺโต สามายิกํ เจโตวิมุตฺตํ ผลํ. คติยมฺมํปิ
โข ชายสฺมา โคธโก ตมฺหา ๆ เป ๆ ปริหาโย. จตุตฺตมฺมํปิ โข
ชายสฺมา โคธโก อปัปฺมัตฺโต ๆ เป ๆ ผลํ. จตุตฺตมฺมํปิ โข ชายสฺมา
โคธโก ตมฺหา ๆ เป ๆ ปริหาโย. บัลลจมฺมํปิ โข ชายสฺมา โคธโก
 ๆ เป ๆ ผลํ. บัลลจมฺมํปิ โข ชายสฺมา โคธโก ๆ เป ๆ ปริหาโย.
ฉฏฺฐจมฺมํปิ โข ชายสฺมา โคธโก อปัปฺมัตฺโต อาตาบิ ปหิตตฺโต
วิหรณฺโต สามายิกํ เจโตวิมุตฺตํ ผลํ. ฉฏฺฐจมฺมํปิ โข ชายสฺมา โคธโก
ตมฺหา สามายิกาย เจโตวิมุตฺตติยา ปริหาโย. สัตตมฺมํปิ โข ชายสฺมา

• ฌ. สามายิกํ.

โคธโก อัมมัตโต อาคาบิ ปหิตตโต วิหรันโต สามายิกัง
 เจโตวิมุตตัง มุสิ. อถ โข อายัสสมโต โคธกัสส เขตตโหสิ
 “ยาว นัจจิจิ ชิวาหิ สามายิกาย เจโตวิมุตตियง ปรีหิโน, ยันนุนาหิ
 สัตถัง อาหเรยยันติ.

อถ โข มาโร ปาบีมา อายัสสมโต โคธกัสส เจตสา
 เจโตปรีวัตถักกมณฺณนาย เยน ภควา เตนุปลังกมิ, อูปลังกมิตฺวา
 ภควันติ คาถาย อชฌณภาสิ

“มหาวีร มหาบัลลญ
 สัพพะเวรภยาคีต

สวโก เต มหาวีร

อาภังขติ เจตยติ

ภณฺณิหิ ภควา ตุຍ်หิ

อัมมัตตมานโส เสโ

อิทธิยา ยสสา ชล,

ปาเท วันทาไม จักขุม.

มรณํ มรณาภิกุ,

คํ นิเสธ ชุตินฺธร,

สวโก สาสเน วโต,

กาลํ ภยิรา ชเน สุตาคิ.

เตน โข ปณ สมเยน อายัสสมตา โคธเกน สัตถัง อาหริตฺ โหติ.
 อถ โข ภควา “มาโร อัมม ปาบีมา อิติ วิหิตฺวา มารํ ปาบีมันตํ
 คาถาย อชฌณภาสิ.

“เฮวํ หิ อีรา กุพฺพณฺติ

สมฺมุตฺตํ ตณฺหิ อพฺพยุยฺห

นาวกขณฺติ ชีวิต,

โคธโก ปรีณิพฺพุตติ.

อถ โข ภควา ภิกขุ อามันเตสิ “อายาม ภิกขเว, เยน
 อัสสิคิลิบบัสสิ กาฬิสฺวา เตนุปลังกมิตฺตํ, ยัตถ โคธเกน กุลปฺตฺเตน
 สัตถัง อาหริตฺติ. “เฮวํ ภันเตติ โข เต ภิกขุ ภควโต บัจจิสฺสโสสุ.

ขณ โข ภควา สัมพัทุเลหิ ภิกขุหิ สัทธึ เยน อธิลลิตัสส กาสีลสา
 เทนุปลังกมิ. อัทธสา โข ภควา ชายัสสมันตํ โคธิกํ ทูรโตว
 มัจเจะ วิวตตักขันธึ เสยฺยมานิ. * เตน โข ปน สมเยน ธุมายิตตํ
 คิมายิตตํ คัจฉเตว ปุริมํ ทิสํ, คัจฉติ บัจฉิมํ ทิสํ, คัจฉติ อุตฺตร
 ทิสํ, คัจฉติ ทักขินํ ทิสํ, คัจฉติ อุตฺธึ, คัจฉติ อโธ, คัจฉติ อนุทิสํ.
 ขณ โข ภควา ภิกขุ อามันเตสิ “บัสสถ โน तुเมหิ ภิกขเว เอกํ
 ธุมายิตตํ คิมายิตตํ คัจฉเตว ปุริมํ ทิสํ, คัจฉติ บัจฉิมํ ทิสํ, คัจฉติ
 อุตฺตร ทิสํ, คัจฉติ ทักขินํ ทิสํ, คัจฉติ อุตฺธึ, คัจฉติ อโธ, คัจฉติ
 อนุทิสันติ. “เอวํ ภันเต. เอโส โข ภิกขเว มาโร ปาปมา
 โคธิกัสส กุลปตฺตัสส วิญ्ञานํ สมเนวสติ “กตฺถ โคธิกัสส
 กุลปตฺตัสส วิญ्ञานํ ปติฏฺฐจิตฺตํ. ยच्चปติฏฺฐจิตฺเต ๑ ภิกขเว
 วิญ्ञาเนน โคธโก กุลปตฺโต ปรินิพพุตติ.

ขณ โข มาโร ปาปมา เวฬุบันฑิตฺวานํ ชาทาย เยน ภควา
 เทนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ภควันตํ คาถาย อชฌภาสิ

“อฺธึ อโธ ๑ คิริยํ	ทิสานนุทิสาสฺวห,
อเนวสํ นาคัจฉามิ	โคธโก โส กุหิ คโตติ.
โย อโธ อธิลลิตัสสน	ณายี ฉานรโต สทา,
อโธรัตตมนุยุยช	ชีวิทํ อนิกามย,
เชตฺวาน มัจจุโน เสน	อนาคันตฺวา ปุนัพภว,

๑. อ. เอว, ลี. ย. เสมียน; พ. ไสยฺยมานิ.

สมฺมถํ ตันนิหิ อัมพพฺยํ โสณโก ปวินิพฺพุตติ.
 ตัสสํ โสภปรตัสสํ วิณา กัจจกา อภัสสณ,
 ตโต โส ทุมมโน ยักโข ตตฺถเววันตรธายิตาติ.

จตุตถํ สัตถวัสสสุตฺตํ,

เขวัมเม สุตฺ. เขกํ สมยํ ภควา อรุเวลาโย วิหริติ นัชชา เนรวัชราย
 ตีเร อชปาลนิโครฺเช. เตนฺ โข ปน สมเยเน มาโร ปาปฺปมา สัตถํ วัสสํ
 ภควันติ อนุพฺพนํโห โหติ โอตาราเปกฺโข โอตารํ อตถมาโน. อต
 โข มาโร ปาปฺปมา เยเน ภควา เตนฺปลงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควันติ
 คาทาย อชฌณภาสิ

“ โสกาเวตฺถนํ โน นุ วณฺสํ ฌายสิ วิตฺติ นุ ชินฺโน อุตฺตํ บัณฑิตยาโน,
 อาคฺคณฺณํ คามสํมิมาภาสิ กิณฺจํ กัสฺมา ชเนเน กโรสิ สักขี
 สักขี น สัมบิซฺซติ เกณจิ เตติ.

โสภัสสํ มุลํ ปลิขาย สัพพํ อนาคุ ฌายามิ อโสจมาโน,
 เซตฺวาน สัพพํ ภวโณภชฺชปฺปํ อนาสโว ฌายามิ ปมัตตัพพณฺณ.
 ยํ วทฺนํติ มมยทฺนํติ เย วทฺนํติ มมณฺติ จ,
 เขกฺกํ เจเต มโน อตฺถิ น เม สมนฺเน โมกฺขสํติ.
 ยํ วทฺนํติ น ตํ มยฺหิ เย วทฺนํติ น เต อหํ,
 เขวํ ปาปฺปม ชานาหิ น เม มัคคัมปิ ทกฺขสํติ.
 สเจ มัคคิ อนุพฺพุตฺติ เขมํ อมตคามินี,
 อเปหิ คัจฉนํ ตวฺเมโก กิมนฺนิเบมฺนุสาธสิตติ.

อมัจจุเฮยยัง มุณัจฉินฺติ

เย ชนา ปารคามิโน,

เตสาหิ ปุณฺโง อักขามิ

ยัง สัจจัง ตํ นิรุปินฺติ.

เสยฺยถาปิ ภาณฺเต คามสัสส วา นิคมสัสส วา อจิตฺเต โปกัชรณิ,
 ทตฺตรัสส กักกฏโก, ขณฺโต โข ภาณฺเต สัมพัทฺธา กุมารกา วา
 กุมาริกาโย วา ติมฺหา คามา วา นิคฺมา วา นิคมิมิตฺวา เยหฺม ส
 โปกัชรณิ เทนุปลงฺกเมยฺย; อุปสงฺกมิทฺวา ตํ กักกฏกํ อุตฺตา อุตฺตวิคฺจ
 ภาณฺเต ปติฏฺฐจาเปยฺย; ยัง ยเทว หิ โส ภาณฺเต กักกฏโก อพฺปี
 อภินินฺนาเมยฺย, ตํ ตเทว เท กุมารกา วา กุมาริกาโย วา กัฏฺฐเณ วา
 กชฺลยา วา สลฺยฉินฺตฺเฮยฺย สลฺยภณฺตฺเฮยฺย สลฺยปฺปภณฺตฺเฮยฺย เอวํ หิ โส
 ภาณฺเต กักกฏโก สลฺยเพหิ อเพหิ สลฺยฉินฺตฺเพหิ สลฺยภณฺตฺเพหิ สลฺยปฺปภณฺตฺเพหิ
 อภัพฺโป ตํ โปกัชรณิ ปุณฺน โธวริตฺตํ, เสยฺยถาปิ ปุทฺเพ เอวเมว โข
 ภาณฺเต ยานิ กานิจิ วิสุทฺถายิกานิ วิเสวิตานิ วิปฺปณฺติตานิ, สลฺยพานิ ตานิ
 ภควตา บัจฺฉินฺนานิ สลฺยภคฺคานิ สลฺยปฺปภคฺคานิ อภัพฺโป ทานาหิ
 ภาณฺเต ปุณฺน ภควนฺตํ อุปสงฺกमितฺตํ ยทิตํ โธตาราเปกฺโขติ. ขณฺโต โข
 มาโร ปาณิมา ภควโต สันตํเก อีมา นิพฺเพชฺเณยา คาคาโย อภาติ

“เมทวณฺณณฺจ ปาสาณํ

วายโส อนุปริยดา,

อเปตฺตํ มุทํ วนฺตม

อนิ อลฺลสาทนา สียา-

อติทฺธา ตตฺถ อลฺลสาท

วายมณฺโง อปฺกัณฺเ,

กาโกว เสถ อลฺลสฺส

นิพฺพิชฺชาเปม โคตมาติ.

“ขณฺโต โข มาโร ปาณิมา ภควโต สันตํเก อีมา นิพฺเพชฺเณยา คาคาโย

ภาสึควา ตัมहा जाना अब्भम्मि गच्छतो अविहरे पज्वि
 बल्लङ्गेन निस्सि कुन्दिगुतो मङ्गुगुतो पत्तत्तम्मि हो ओमु
 न्धम्मयन्तो अब्भिप्पणाणे गच्छन्ते भุมि विलिखन्तो.

ปัญจมี มารธิตุสสุตติ.

อถ โข ตันหา จ อตติ จ วาตา จ มารธิตโร येन มาโร
 ปาप्ปมา เตनुปลङ्गम्मิสฺสุ, อุปปลङ्गम्मิต्ฐา มาริ ปาप्ปมัตถิ คาทาย ชัสสมภาสึ

“เกณาลี ทุมมโน ตาต	ปริสํ กํ นุ โสจสิ,
มยํ ตํ วาตาเสณ	อวัณณิมิ ว กุณฺชโร,
พณฺธิตฺฐา อานยิสฺสาม	วตฺโต เต ภวิสฺสตีติ.
อวทํ สุกโต โสเก	น วาเคน สฺวานโย,
मारयेय्यํ อตติกัณฺโठो	ตัสฺमा โส จามทํ ภุสฺสนํติ.

อถ โข ตันหา จ อตติ จ วาตา จ มารธิตโร येन ภควา
 เตनुปลङ्गम्मิสฺสุ, อุปปลङ्गम्मิต्ฐา ภควันตํ เอตทโวจํ “ปาเท เต สมน
 ปริชาเรมาติ-อถ โข ภควา น มนสากาลิ, ยถา ตํ อนุคฺคเร
 อุปปลङ्गขเย วิมุคฺโต.

อถ โข ตันหา จ อตติ จ วาตา จ มารธิตโร เอกมัตถิ
 अब्भम्मि เอว สมจินเตสฺสุ “อุจฺจาวจา โข ปุริสาณํ อธิปฺปายา,
 ยันฺณุน มยํ เอกสฺสเอกสฺสํ กุมาริวันณิสฺสํ อภินิมฺมิเนยฺยมาติ.
 อถ โข ตันหา จ อตติ จ วาตา จ มารธิตโร เอกสฺสเอกสฺ

กุมาริวันณสัค อภินิมมิตฺตวา เยน ภควา เตนุปลังกมัสสุ; อุปลังกมิตฺตวา
ภควันตํ เอตทโวจุ “ปาเท เต สมณ ปริจาเรมาติ. ตัมปิ ภควา
น มนสากาลิ, ยถา ตํ อนุตฺตเร อุปิสฺสังขเย วิมุตฺโต.

อถ โข ตัณฺหา จ อรติ จ ราคะ จ มารธิตโร เอกมฺหานต์
อภักกัมมํ เอวํ สมจินฺเตสุ “อุจฺจาวจา โข ปุริสาณํ อธิปฺปายา,
ยันฺนุน มยํ เอกสฺสทฺเอกสฺสํ วิชาตวณฺณสัค อภินิมมิตฺตวา เยน
ภควา เตนุปลังกมัสสุ; อุปลังกมิตฺตวา ภควันตํ เอตทโวจุ “ปาเท เต สมณ ปริจาเรมาติ.
ตัมปิ ภควา น มนสากาลิ, ยถา ตํ อนุตฺตเร อุปิสฺสังขเย วิมุตฺโต.

อถ โข ตัณฺหา จ อรติ จ ราคะ จ มารธิตโร เอกมฺหานต์
อภักกัมมํ เอวํ สมจินฺเตสุ “อุจฺจาวจา โข ปุริสาณํ อธิปฺปายา,
ยันฺนุน มยํ เอกสฺสทฺเอกสฺสํ สกึ วิชาตวณฺณสัค อภินิมมิตฺตวา เยน
ภควา ๗ เป ๗ ยถา ตํ อนุตฺตเร อุปิสฺสังขเย วิมุตฺโต.

อถ โข ตัณฺหา จ ๗ เป ๗ ทฺวิชาตวณฺณสัค อภินิมมิตฺตวา
เยน ภควา ๗ เป ๗ ยถา ตํ อนุตฺตเร อุปิสฺสังขเย วิมุตฺโต.

อถ โข ตัณฺหา จ ๗ เป ๗ มัชฌิมิตฺตวณฺณสัค อภินิมมิตฺตวา เยน

อถ โข ตัณฺหา จ ๗ เป ๗ มัชฌิมิตฺตวณฺณสัค อภินิมมิตฺตวา

เยน ภควา ๆ เป ๆ ยถา ตํ ออนุตฺตเร อปฺปิสังขเย วิมุตฺโต.

อถ โข ตัณฺหา จ ๆ เป ๆ มหิตฺถิวันณสฺส อภินิมฺมิเนยฺยํมาติ.

อถ โข ตัณฺหา จ ๆ เป ๆ มหิตฺถิวันณสฺส อภินิมฺมิณิควา เยน

ภควา ๆ เป ๆ ยถา ตํ ออนุตฺตเร อปฺปิสังขเย วิมุตฺโต. อถ โข

ตัณฺหา จ อวฺติ จ วาตา จ มารธิตโร เอกมฺนัตติ อปฺกัณฺหมิ เขตฺตโวจุ

“สัจฺจํ ลิง โน ปิตา อโว

“อหํ สฺสโต โสเก

มารเชยฺยิ อตฺตักฺกัณฺโโต

น ราเคน สุวานโย,

ตัสฺมา โสจามหํ ภัสสนฺติ.

ยํปฺปํ มยํ สมณํ วา พฺรหฺมมณํ วา อวิตราลํ อิมินา อปฺกัณฺหมเณ

อปฺกัณฺหมยฺยํ, ททฺยํ วาสฺสํ เณยฺยํ, อุนฺนํ วา โลหิตํ มุขโต

อฺฐสฺสํโณยฺยํ, อุมฺมาทํ วา ปาปฺเณยฺยํ จิตฺตวิกฺเขปํ วา, เสยฺยตาปํ

ปน นโฬ หริโต สฺสโต อสฺสสฺสสฺสติ วิสฺสสฺสติ มิฉายติ, เขวเมว

กฺุสฺสสฺสเสยฺยํ วิสฺสสฺสเสยฺยํ มิฉาเยยฺยติ. อถ โข ตัณฺหา จ อวฺติ จ

วาตา จ มารธิตโร เยน ภควา เทนุปลังกมิสฺสุ; อฺปฺปลังกมิทฺวา เอกมฺนัตติ

อฺฐจฺจุสฺสํ เอกมฺนัตติ จิตฺตา โข ตัณฺหา มารธิตา ภควันตํ ลาลาเปยฺยํ อชฺชณฺณาสํ

“โสกาเวตฺตโน นุ วนฺตัสฺมิ ฉายสิ วิตฺตํ น ชินฺโน อุตฺตํ ปัตตฺยาโน,

อากฺขณํ คามํสฺมิฉณฺณํ กิณฺนํ จิ

สฺสํ น สัมปชฺชติ เกณจิ เตติ.

กัณฺหา ชเนน กโรสิ สักขิ

อชฺชณฺณํ ปัตตํ นหฺนํ สกฺกํ สกฺกํ เชตฺวานํ เสนํ ปิยสาครุเป,

เชกาทิ ฉาย สขมานุโพธิยัง ตัสมา ชเนน น กโรมิ สักชี,
 สักชี น สัมบัชชติ เกณจิ เมติ.

อถ โข อตติ มารธิตา ภควันติ คาถาย อชฌณกาลิ

“กถาหาริพหุโลธ ภิกขุ บัณโฑนคณินโน อตริธ ชฎิจ,
 กถิ ฉาย พหุล กามสัลลญา ปริพาหิรา โหนติ อลลทโย ตันติ.
 บัณทิตถกาโย สวิมุตตจิตโต อสังขราโน สติมา อโนโก,
 อณินาย อัมมิ อวตักกฉาย น กุบปีติ น สรติ น นิโน,
 เขวอิหาริพหุโลธ ภิกขุ บัณโฑนคณินโน อตริธ ชฎิจ,
 เขว ฉาย พหุล กามสัลลญา ปริพาหิรา โหนติ อลลทโย ตันติ.

อถ โข ภาดา มารธิตา ภควันติ คาถาย อชฌณกาลิ

“อจฺเจชช ตันนิหิ คณสัณวาริ อทฺธา วิสัลลันติ พหุ ๑ สทฺธา,
 พหุ วายา ชนต อโนโก อจฺเจชช เนลลติ มจฺจุราชลล ปารันติ.
 นยันติ เว มหาวิรา สทฺธัมเมเน ทถาคตา,
 อัมเมเน นยมานานิ กา อุลลสุยา วิชานันติ.

อถ โข ตันนิหา ๑ อตติ ๑ ภาดา ๑ มารธิตโร เยเน มาโร ปายีมา
 เทนุปลังกมัสสุ. อทฺทสา โข มาโร ปายีมา ตันนิหิ ๑ อตติ ๑ ภาดา ๑
 มารธิตโร ทูโรโตว อจฺจันนติโย; ทิสฺวาน คาถาหิ อชฌณกาลิ

“พาลา กุมฺพนาเพหิ บัพฺพต อภิมาตถ,

ศิริ นชน ฆณณ	อโยทน์เตมิ ชาติธ.
เสถว สิริสิ โยหัจจ	ปาตาเถ คาสเมสถ,
ภาณว อุนสาสัชช	นิพพิชชาเปถ โคตมณัถิ.
ทัตถัสสัหมานา ชาติวัณฺณ	ตณฺหา จ อวตี ภาคา,
คา ตตถ ปณฺที สัตถา	ตุล ภาวัจว มาตุโคติ.*

คคโย วัคโค.

ทัตถัสสัหมาน ภาวติ

“สัมพหุลา สมิทธี จ	โคธิกัสตตวัสสันนิ,
อิธว เทสิคํ พุทฺธ	เสฏฺเฐน อิมํ มारยฺยจกัณฺธิ.

मारลยฺยคตฺติ สมิคตฺติ.

๕. — ภิกขุณีสั่งอยู่.

ปจมี อาฬวีกาสุตต.

เอวัมเม สุต. เขถ สมย ภควา สวตถิย วิหริเต เขตฺวเน
อนนถปณฺฑิตกัลล อารามเ. อถ โข อาฬวีกา ภิกขุณี ปุพฺพพัณฺโหนสมย
นิวาเสตีว ปตฺตจิวรมาทาย สวตถิ ปณฺฑิตาย ปาวลิสฺส; สวตถิย
ปณฺฑิตาย จริตีว ปจฺฉาภัตต ปณฺฑิตปาทปฏิกกณฺฑา เยเน อณฺธวณฺ
เตนุปลงฺกมิ วิเวกตฺถิกินี. อถ โข มาโร ปาณิมา อาฬวีกาย
ภิกขุณียา ภยํ ฌมฺภิตตฺต โฉมทลฺล อูบฺบิยาเทตฺถกาโม วิเวกมฺหา
จาเวตฺถกาโม เยเน อาฬวีกา ภิกขุณี เตนุปลงฺกมิ; อูปลงฺกมิตฺวา อาฬวีก
ภิกขุณี คาถาย อชฺฌณภาสิ

“นตฺถิ นิสฺสรณํ โลกเ กิ วิเวเกเน กาหสิ,
ภณฺชิสฺสตุ กามรติโย มาหุ ปจฺฉาณตฺตานิติ.

อถ โข อาฬวีกาย ภิกขุณียา เขตฺตโหลสิ “โก นุ โข อยํ
มณฺธฺโส วา อมณฺธฺโส วา ลลนํ ภาสติติ. อถ โข อาฬวีกาย ภิกขุณียา
เขตฺตโหลสิ “มาโร โข อยํ ปาณิมา มม ภยํ ฌมฺภิตตฺต โฉมทลฺล
อูบฺบิยาเทตฺถกาโม วิเวกมฺหา จาเวตฺถกาโม ลลนํ ภาสติติ. อถ โข
อาฬวีกา ภิกขุณี “มาโร อยํ ปาณิมา อิติ วิปริตีว มาโร ปาณิมนฺต
คาถาหิ อชฺฌณภาสิ

“ ยัตถิ นิสัสวณ โสเก   บัณฺณาย เม สุกฺขสฺสิดํ,
 ปมัตตพณฺณ ปาปม   น ตํ ชานาถิ ตํ ปท.
 สกฺกตฺตูลุปมา กามา   ชนฺธาสํ อธิกฺกฺขณา,
 ยํ ตํว กามรติ พฺรึสิ   อวติ มยฺหิ ธา อหฺนฺติ.
 อถ โข มาโร ปาปมา “ ชานาถิ มํ ธาพวิกา ภิกฺขุเนติ
 ทุกฺขํ หุมมโน ทตฺถเวณฺณตรธายิติ.

ทฺธิยํ โสมาสุตฺต.

กล่าวตถินทานํ. อถ โข โสมา ภิกฺขุเนติ ปุพฺพัตถสฺมมํ นิวาเสตฺวา
 ปัตติจีวรมาทาย กล่าวตถิ บัณฺณาทาย ปาวิสิ; กล่าวตถิยํ บัณฺณาทาย
 จริตฺวา มัจฉาภักตํ บัณฺณทปาทปฏิกกนฺตํ เยน อนฺธวณฺณํ เทนุปลงฺกมิ
 ทิวาวินาย; อนฺธวณฺณํ อชฺโฌนคเหตฺวา อถบถรลํมี รุกฺขมูเล ทิวาวินา
 นิสิติ. อถ โข มาโร ปาปมา โสมาย ภิกฺขุณิยา ภยํ ธมฺมภิกตฺตํ
 โลมทลํ อุပ္ปาทะตุกาโม สมาริมฺหา จาเวตุกาโม เยน โสมา ภิกฺขุเนติ
 เทนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา โสมํ ภิกฺขุเนติ สาธาย อชฺฉมภาติ

“ ยนฺตํ อสิหิ ปตฺตทพฺพ   จานํ ทฺวภิสฺสํภว,
 น ตํ ทิวังคฺคูปณฺณาย   สกฺกกา มยฺหิไปตฺตมิตฺถิยาติ.

อถ โข โสมาย ภิกฺขุณิยา เขตฺตโหลสิ “ โก นุ โข อยํ
 มนุสฺสโส วา อมนุสฺสโส วา คานํ ภาสิตฺติ. อถ โข โสมาย
 ภิกฺขุณิยา เขตฺตโหลสิ “ มาโร โข อยํ ปาปมา มม ภยํ ธมฺมภิกตฺตํ
 โลมทลํ อุပ္ปาทะตุกาโม สมาริมฺหา จาเวตุกาโม คานํ ภาสิตฺติ. ธน

โฆ โสมา ภิกษุนี้ “มาโร อโย ปาปัมา อิติ วิหิตฺวา มार
ปาปัมมัตถํ ศาณฺดาหิ อชฺชณฺณกาลิ

“อิตฺถิกาโร ก็ กยิรา	จิตฺตมฺหิ สุตฺตมาหิเต,
ณฺณมฺหิ วัตฺตมานมฺหิ	ธมฺมา ธมฺม วิปัสสโก.
ยัสส นฺน ลียา เหว	อิตฺถิโก ปุริโสติ วา,
กิมฺปิ วา ปณ อัสสมีติ	คํ มาโร วัตฺตุมหตฺติ.

อด โฆ มาโร ปาปัมา “ชานาติ มํ โสมา ภิกษุนี้ติ ทุกฺข
ทุมฺมโน คตฺถเววันฺตรธายีติ.

ตถปิ โคตฺตมฺสํ.

สวตฺตฺถินทานํ. ๆ เป ๆ อด โฆ กิลาโคตมํ ภิกษุนี้
ปฺพพฺพนฺทสฺมํ นิวาเสตฺวา บัดตจิรมาทาย สวตฺตฺถิ ปิณฺฑาทาย
ปาวิสิ; สวตฺตฺถิโย ปิณฺฑาทาย จริตฺวา บัจฉาภัตตํ ปิณฺฑปาตปฏิกกัณฺธา
เยน อณฺธวณฺโณ เคนฺอุปฺปลงฺกมิ ทิวาวิหาราย; อณฺธวณฺโณ อชฺชโณคเหตฺวา
อณฺธวณฺตรัสสํ รุกฺขมุเล ทิวาวิหารํ นิสิตฺติ. อด โฆ มาโร ปาปัมา
กิลาโคตมียา ภิกษุณียา ภยํ ธมฺมภิกฺขตฺตํ โสมฺหตฺสํ อပ္ปาทะตุกาโม
สุมาธิมา จาเวตุกาโม เยน กิลาโคตมํ ภิกษุนี้ เคนฺอุปฺปลงฺกมิ;
อุปฺปลงฺกมิตฺวา กิลาโคตมํ ภิกษุนี้ ศาณฺดาเย อชฺชณฺณกาลิ

“ก็ นุ คัว หตปฺตฺตาว	เอณฺมาลี รุกฺขมฺมุขิ,
วณฺมชฺชณฺดตา เอนา	ปฺริสํ นุ คเวสสิติ.

อด โข กิสาโคตมียา ภิกขุณียา เขตตทโหล “โก นุ โข ชย
มณฺโส วา อมณฺโส วา คานํ ภาสติติ. อด โข กิสาโคตมียา
ภิกขุณียา เขตตทโหล “มาโร โข ชย ปาปึมา มม ภยํ ฉัมภิตตํ
โถมหํ อပ္ปาทะตุกาโม สมาริมฺหา จาเวตุกาโม คานํ ภาสติติ. อด
โข กิสาโคตมียา ภิกขุณียา “มาโร โข ชย ปาปึมา อิติ วิทิตฺวา
मारो ปาปิมันตํ คายาหิ อชฺฌณภาสิ

“ อัจฉินฺตํ หตฺตปตฺตัมหิ	ปุริสา เขตตทโหล,
น โสจามิ น โรตามิ	น ตํ ภายามิ อวฺโส.
สัพพัตถ วิทิตา นันทิ	กโมกขันโธ ปทาเลโต,
เซตวัน มัจจุโน เสนํ	วิหรามิ อนาสวาทิ.

อด โข มาโร ปาปึมา “ชานาติ มํ กิสาโคตมียา ภิกขุณียา ทุกฺขํ
ทุมฺมโน ตตฺถเววันตฺรธายิติ.

จุฑัตถิ วิชยาสุตฺตํ.

สวตฺถินิทานํ. อด โข วิชยา ภิกขุณียา ปุพฺพพนฺทสมยํ
นิวาเสตฺวา ๆ เป ๆ อลฺลภตฺวสฺสํ รุกฺขมฺลเ ทิวาวิหารํ นิสิติ. อด
โข มาโร ปาปึมา วิชยาย ภิกขุณียา ภยํ ๆ เป ๆ สมาริมฺหา
จาเวตุกาโม เยน วิชยา ภิกขุณียา เตนุปลงฺกมิ; อပ္ปลงฺกมิตฺวา วิชย
ภิกขุณียา คายาหิ อชฺฌณภาสิ

“ ททรา ตั้ว รุแปวตี   อหังจ ททโร สตุ,
 บัณฺฑังจติเกณฺ ติริเยน   เอยฺโยปิกรมาโรหิตติ.

อด โข วิชยาบ ภิกษุณีเยา เขตทโหสิ “ โภ ฆุโข อญฺ มนุสฺโส ว
 มนุสฺโส ว คานํ ภาสิติ. อด โข วิชยาบ ภิกษุณีเยา เขตทโหสิ
 มาโร โข อญฺ ปาปัมา ๆเป ๆ อญฺ ภาสิติ. อด โข วิชยา ภิกษุณี
 “ มาโร อญฺ ปาปัมา อภิ วิจิตฺวา มารํ ปาปัมฺมํ คากาย รัชฌภาสิ

“ รุปา สกิทา สํโฆ รก	โฆฏฺฐังกม จ มโนรมา,
นียํยตฺถามิ ตุเยทว	มารํ น หิ เตน อตฺถิกิ.
อิมินา ปุติกาเยน	ภินฺตเนน ปภังคณา,
อัญญิยามิ ทรยา	กามตฺถนํทา สมุททา.
เย จ รุပ္ปลา สกิทา	เย จ อรูปภาดิโน,
ยา จ สันนิกา สมายํ	สัพพัตถํ วิทโต ตโมติ.

อด โข มาโร ปาปัมา “ ชานาติ มํ วิชยา ภิกษุณีติ ทุกฺขี
 หุम्मโน ตตฺถเววันฺตรธายิติ.

บัณฺฑมํ อญฺปลวณฺณนาสุตตํ.

สํวตฺถินิทานํ. อด โข อญฺปลวณฺณนา ภิกษุณี ปุพฺพัตถนํสมย
 นิวาเสตฺวา ๆเป ๆ อญฺปลวณฺณนํ สุปฺปิวิธสาธกํขมฺเณ อัญฺจาสิ. อด โข
 มาโร ปาปัมา อญฺปลวณฺณนํภ ภิกษุณีเยา ภญฺ ญมฺ ภิกษุณี โลมหตฺ
 * ย. พ. อารุญฺญํจายโน.

อภิกขุณี จาลาสกัถ.

สาวัดถินทานิ. อถ โข จาลา ภิกขุณี ปุณฺณันทสมยํ นิวาเสตฺวา
 ๗เป๗ ๕ณฺณตวสฺสมี รุกฺขมูเล นิวาสิหริ นิสิตฺติ. อถ โข มาโร
 ปาปิมา เยน จาลา ภิกขุณี ๗เป๗ ออุปสงกมิตฺวา จาถ ภิกขุณี
 เขตทวโร “กํ นุ โข ตวํ ภิกขุณี น โรเจสฺสิต. ชาตี ชีรณํ
 อารุโส น โรเจสฺสิต.

“กํ นุ ชาตี น โรเจสิ
 โถ นุ ตวํ อิทมาทปะยิ
 ชาตัสส มรณํ โหติ
 พณฺธํ วธํ ปริเกสฺส
 พุทฺโธ อัมมมเทเสสิ
 สัพพพุทฺธขีปํ ปทานาย
 เย จ รูปุปลา สัตฺตา
 นิโรธํ อธิปชานันฺตา

ชาโต กามานิ อุมฺภเวติ,
 ชาตี มา โรจ ภิกขุณีติ.
 ชาโต ทุกฺขานิ ปัสสตี,
 ตัสฺมา ชาตี น โรเจ.
 ชาติยา สมคิกกมํ,
 โส มํ สจฺเจ นิเวตฺติ.
 เย จ อรูปภาคิโน,
 อาคณฺเฑวโร ปุณฺณทวณฺตี.

อถ โข มาโร ปาปิมา “ชานาติ มํ จาลา ภิกขุณีติ พุทฺธ
 ภูมิโน ตตฺถเวณฺณตวสฺสมีติ.

สภฺตมํ อปจาลาสกัถ.

สาวัดถินทานิ. อถ โข อปจาลา ภิกขุณี ปุณฺณันทสมยํ
 นิวาเสตฺวา ๗เป๗ ๕ณฺณตวสฺสมี รุกฺขมูเล นิวาสิหริ นิสิตฺติ. ๗เป๗

อุปจาล ภิกขุณี เขตทโว “กถันนุ ตัง” ภิกขุณี อุปปัชชิตุกามาติ.
 น ชวาหิ อวโส กัถเจิ อุปปัชชิตุกามาติ.

คารวตัสสา ๑ ยามา ๑	ตุลิตา จาบี เทวตา,
นิมมานวติโน เทวา	เย เทวา วสวัตติโน,
ตัตถ จิตตํ ปณเฑ	วติ บัจจันนุโกสสสสิติ.
คารวตัสสา ๑ ยามา ๑	ตุลิตา จาบี เทวตา,
นิมมานวติโน เทวา	เย เทวา วสวัตติโน,
กามพณฺณพณฺณา เต	เอนฺติ มารวสํ ปุณ.
สัพพะไพว อาทิตฺโต โลโก	สัพพะไพ โลโก ปชฺชยฺโต,
สัพพะไพ บัชฺชลิโต โลโก	สัพพะไพ โลโก ปกัมมยฺโต,
อภัมมํ บัคฺ อจฺฉิตํ	อภุคฺชณฺนเสวํ,
ยลลิตี ยตฺถ มารวสส	ตํวํ เม นิรโต มโนติ.

อุท โข มาโร ปาปมา “ชานาถิ มํ อุปจาลา ภิกขุณีติ” ทุกฺขี
 ทุมมโน ตตฺถเอวันฺตรธายิตี.

อัญญมํ สีสฺสอุปจาลาสุตฺตํ.

สวตฺตณฺณ. เอท โข สีสฺสอุปจาลา ภิกขุณี ปุพฺพพนฺธสสมํ
 นิวาเสตฺวา ๑เป๑ อังคนฺตรสํมี อญฺญมํ เอท วิวาทิ นิสิตี.
 อุท โข มาโร ปาปมา เชน สีสฺสอุปจาลา ภิกขุณี เทนุปลงฺกมิ;
 อุปปลงฺกมิตฺวา สีสฺสอุปจาลา ภิกขุณี เขตทโว “สัสส นุ ตัง” ภิกขุณี

ปาสันท์ โรเจสดี. น ชีวาท์ ภาวโส กัสสจิ ปาสันท์ โรเจมิติ.

กั นุ คีว อุตฺทิสฺส มุณฺฑาสิ	สมณี วีย ทิสฺสสิ,
น จ โรเจสิ ปาสันท์	กิมิํ จรสิ โมมุหาติ.
อิโต พหิตฺธา ปาสันฺทา	ทิจฺฐีจิสฺส สลฺลิหฺนฺติ เต,
น เตสํ ธมฺมํ โรเจมิ	น เต ธมฺมํสฺส โกวิทา.
อิตฺถิ สักกยฺกุเล ชาโต	พุทฺโธ อัมมํปฏิปุคฺคโต,
สัพฺพาภิญฺ มาวนฺโต	สัพฺพัตถ มปราชโต,
สัพฺพัตถ มุตฺโต อสฺสสิโต	สัพฺพํ บัลลฺลติ จักขุมา.
สัพฺพกัมมกฺขยํ บัตฺโต	วิมุตฺโต อูปริสฺสขเย,
โส มยฺหิ ภควา สัตฺตา	ตสฺส โรเจมิ สาสนนฺติ.

เอช โข มาโร ปาบีมา “ชานาติ มํ สีสฺสุปฺปาสา ภิกฺขุณีติ ทุกฺขี
ทุมฺมโน ตตฺถเวณฺโณตฺถายีติ.

นวมํ เสลาสุตฺตํ.

สวตฺถิโย อช โข เสลา ภิกฺขุณี ปุพฺพพนฺ्हสมมํ นิวาเสตฺวา ๆเป ๆ
อณฺโณตฺตรสฺมิ รุกฺขมฺมุเต ทิวาวีหารํ นิสิตฺติ. อช โข มาโร ปาบีมา
เสลาเย ภิกฺขุณียา ภยํ ๆเป ๆ เสลํ ภิกฺขุณี คาถาย อชฺฌมภาสิ

“เกณิโท ปกตํ พิมพ์	กัวจิ พิมพ์สฺส การโก,
กัวจิ พิมพ์ สมุทฺธิโน	กัวจิ พิมพ์ นิรุชฺฌตฺติ.

อด โข เสลาย ภิกขุณิยา เขตตโหสิ “โก นุ ขัวามิ มนุสฺโส
 วา อมฺนุสฺโส วา คาคฺคํ ภาสตีติ. อด โข เสลาย ภิกขุณิยา
 เขตตโหสิ “มาโร โข อมํ ปาปํมา มม ภมํ นัมมิตฺตํ โดมทํ
 อุมฺปาเตตฺตกาโม สมาริมฺหา จาเวตฺตกาโม คาคฺคํ ภาสตีติ. อด โข เสลา
 ภิกขุณี “มาโร อมํ ปาปํมา อิติ วิทิตฺวา มารํ ปาปมฺนํ
 คาคาหิ อชฌภาสิ

“น ยิทํ ปกตํ พิมํ

เหตุํ ปฏิจํ สัมภูตํ

ยถาปิ อณฺณตโร พิชํ

ปรจวีรตํ จ อากัมม

เอวํ ชนฺธา จ ธาตุโย

เหตุํ ปฏิจํ สัมภูตา

น ยิทํ ปกตํ อมํ,

เหตุภังคา นิรุชฌติ.

เขตเต วุตฺตํ วิรูปฺพิ,

สิเนหํ จ ตทฺธมํ.

น จ อายตนา อิม,

เหตุภังคา นิรุชฌเวติ.

อด โข มาโร ปาปํมา “ชานาติ มํ เสลา ภิกขุณีติ ทุกฺขี
 ทุมมโน ตตฺถเววันตรธายิตี.

ทสมํ วิปารุชฺศกํ.

เอวํโม สุตํ. เอกํ สมมํ ภควา สวตฺถํปิ วิมฺมติ เขตฺตเน
 อณฺณตโรทิกัสส อาราม. อด โข วิชวา ภิกขุณี ปุพฺพณฺณสมมํ
 นิวาเสตฺวา บัดตจิวรมาทาย สวตฺถํ ปิณฺฑาทาย ปาโหสิ; สวตฺถํปิ
 ปิณฺฑาทาย จริตฺวา บัจฉากตฺตํ ปิณฺฑปาตปฏิกัณฺฐตา เยน อโธวัน

เตนุปลังกมิ ทิวาวิหาราย; อัมมโร อัมมโรเหตฺวา อัมมครตฺตมิ รุกฺขมฺมเต
ทิวาวิหารํ นิสฺสึ. ออ โข มาโร ปาปฺมา วชิราย ภิกฺขุณฺยา ภย
ตฺตมิภคตฺตํ โฉมโร อุมฺมปาพจฺจกโม ตมาธมฺมา จาวตฺถาโม เยน วชิรา
ภิกฺขุณี เณรฺปลังกมิ, อุปปลังกมิทฺวา วชิรํ ภิกฺขุณี คาลาย อัมมภาติ

“ เถน่าย! ปกติ สัตว์ใด   ก็วิ่ง สัตว์ตัวใด การโก,
ก็วิ่ง สัตว์ใด สมนุ้ยกับโน   ก็วิ่ง สัตว์ใด นิรุชฌมัตติ.

อด โข วชิรยา ภิกษุณียา เอตทโหสิ “ โท นุ ชำวาย มนุสฺสํ ไส
 วา มนุสฺสํ ไส วา สาถํ ภาสํ ติติ. อด โข วชิรยา ภิกษุณียา
 เอตทโหสิ “ มาโร อยํ ปาปํ มา มม ภยํ ตมฺปิภิตฺตํ โจมนสํ
 อุပ္ปาทะตุกาโม สมาธิมฺหา จาเวตุกาโม สาถํ ภาสํ ติติ. อด โข
 วชิรา ภิกษุณี “ มาโร อยํ ปาปํ มา อิติ วิหิตฺวา มารํ ปาปมฺนํ ตํ
 คาถาหิ อัสสํภาสิ

“ กิ นุ สัตติโตติ ปัตเตติ
 สุกฺกธสํชาเรบุญฺไซ ยํ
 ยถา หิ อังคสมัยภาว
 เชาวํ ชนฺนเรตุ สันนิตฺตุ
 ทุกฺขเมว หิ สมํ โภจิต
 นนาถํ วัคฺชํ ททฺชา สมํ โภจิติ

มาร ติฏฐัจฉิตตํ นุ เต,
 น ปิธ สัตตคฺคฺพลํภักติ.
 โทติ สत्สํโธ รโธ อิตติ,
 โทติ สัตตํโตติ สัมมํภักติ,
 ทุภักขํ ติฏฐัจฉิตติ เวติ ฯ
 นาลปํภักตํ ทุภักขา นิรุชฌนํภักติ.

๑๑. โข มาโร ปายีมา “ชานาติ มํ วชิรา ภิกขุณิตี ทุกชี
 ทมฺมโน ตตฺถวณฺโตรธายิตี:

ภิกษุนี้ล้นยศดี สมบัติดี.

คัสสุทธาน์

“อาฬวีกา จ โสมา จ โคตมี วิชา สห,
 อุปลวณฺณา จ จาตา จ อุปฺปาลา สีสฺสปาลา
 เสลา วชิราย เต ทลาคี.

๒.—พรีหมลัยัคติ.

ปจมวักโค ปจโม.

ปจม อายาจนลัคติ.

เขวัมโม สุต. เอก สมย ภควา อรุเวลาย วิหริติ นัชชา
 เปรณัชราย ตีเร อชปาลนิโคโรเอ ปจมาภิสัมพุทโธ. อถ โข
 ภควโต รโหคคัสส ปฏิสัสสันสส เหว เจตโส ปรีวัตโก อุตปาติ
 “อถโค โข มัยยัม อัมโม คัมภีโร ทุททโส ทุณนุโพโธ สันโค
 ปณโค อตักกาวโร นิปุโณ บันฑิตเวทนโย, อาลยรามา โข
 ปนาย ปชา อายรตา อายสมุทิตา, อายรมา ย โข ปน ปชาย
 อายรตาย อายสมุทิตาย ทุททส อิท จาน ยทิท อิตัมปจจยตา-
 ปฏิจจสมุปปาโต, อิตัมปิ โข จาน ทุททส ยทิท สัพพลขารสมโธ
 สัพพุปปิปปนิสัสสโค ตณ्हักชโย วิราโค นิโรโธ นิพพาน,
 อหณเจ โข ปน อัมม เทเสยย, ปเร จ เม น อาชาเนยย,
 โธ มมัสส กิตมโธ, ส่า มมัสส วิเสสาติ. อปัสสัท ภควันต อมา
 อนัจฉริยา คาถาโย ปฏิกัสส ปุพเพ อัสสุตปุพพา

“กัจเณ เม อธิค

ภาคโธลประเทศิ

ปฏิสิตคามิ นิปุณ

ภาครตา น ทักขณติ

หลันทานิ ปกาสิตุ,

นาย อัมโม สุลัมพุทโธ.

คัมภีโร ทุททส อญ,

ตโมกขันเอน อาวุดาติ.

อติ ภควโต ปฏิสันนิจักขโต อัมมัสสสุกฺกตยา จิตฺตํ นมตี,
โม อัมมเตสฺสนายาติ.

อถ โข พหฺมมา สหฺมปติโร ภควโต เจตฺสา เจโตปรีวิตฺตกมฺมฉินฺนาย
เอวาทิสฺส “มัลลิกํ วต โภ โฉโภ, วิณฺณํ วต โภ โฉโภ, ยตฺถิ หิ นาม
คฺลาตฺตํ อตฺถโต สหฺมาสมฺพุทฺธสฺส อัมมัสสสุกฺกตยา จิตฺตํ นมตี,
โม อัมมเตสฺสนายาติ. อถ โข พหฺมมา สหฺมปติ เสยฺยถาปิ นาม
พฺปวา ปุริโส สหฺมิณฺณชิตฺวา พาหํ ปสาเรยฺย ปสวริตฺวา พาหํ
สหฺมิณฺณชยฺย, เอวเมว พหฺมมาโสเก อณฺตรหิตโต ภควโต ปุริโ
ปาตุรทิสฺส. อถ โข พหฺมมา สหฺมปติ เขกฺกํ อุตฺตวาลังคํ กริตฺวา
ทักฺขินชานุมณฺณทลํ ปจฺจยํ นิหนฺตีวา เยน ภควา เตสฺสนาณํ
ปณฺนาเมตฺวา ภควนฺตี เยตฺถโว “เตเสตฺถ ภนฺเต ภควา อัมมํ,
เตเสตฺถ สุกฺโต อัมมํ, สันนํ สัตฺตา อัมมํ ปรัชฺชชาติกา อัสสวณฺตา
อัมมัสฺส ปรีทายันฺติ, ภวิสฺสันนํ อัมมัสฺส อณฺณดาโรติ. อิทมโว
พหฺมมา สหฺมปติ; อิทํ วิตฺวา อถาปรี เยตฺถโว

“ปาตุรทิสฺส มคฺเชตฺถ ปุพฺเพ อัมมํ อสฺสุทฺธํ สมฺเลหิ จินฺติตฺโต,
อปาปเรตฺถ อมตฺตํ ทวารํ สุนนํ อัมมํ วิมฺเลณานุพุทฺธํ.
เสเต ยถา ปัพพตฺตมฺหํนิฏฺฐิตโต ยถาปิ ปัสสํ ชนตํ สมนฺตโต,
คฺคูปมํ อัมมมมํ สฺมุจฺจโต ปาสาทมารุญฺหํ สมนฺตจิกฺขุ,
โสภาวตฺตนิณฺณํ ชนตมเปตฺตโสโก อเวกฺขสฺสํ ชาตฺติชราภิกฺคตํ ติ.

อุฏฺเฐติ วีร วิชิตสาคาม   สัตถมาห อนณ วิจร โลก,

เทเสถ ภควา ธัมม   อัญญาตาโร ภวิสสัน พิต

[illegible]

“ ยปารุทา เต อมตัสส ทวารว
วิหิตลลณนิ ปคณิ นภาสสิ

อถ โข พริห์มา สหัมปติ “กถาวกาโส โขมีหิ ภควตา
 สัมมเทสณาयाติ ภควันตํ อภิวาเทหีวา ปตักฺขิณํ กัตถวา ตตฺถเววันฺตรธายีติ.

ทถิยํ คารวสุตฺตํ.

เอวํโม สุตํ. เอกํ สมณํ ภควา อรุเวลาโย วิหริติ เชชฺชา
 เนรณฺชรายา ตีเร อชปาทนิโครธเ ปจฺจมาภิสัมพุทฺธโ. อถ โข ภควโต
 วโศคตัสส ปฏิสลฺลสินัสส เอวํ เจตโส ปรีวิตกโก อชปาทิ “ทุกฺขํ โข
 อการโว วิหริติ อปัปฺปติสฺสโ, กํ นุ ชีวาหํ สมณํ วา พริห์มณํ วา
 สกฺกัตถวา ครุกถฺวา อุนิสฺสลาเย วิหเรยฺยณฺติ. อถ โข ภควโต เอตทโธสิ
 “อปริปุณฺณัสส โข สิลกฺกขณฺธัสส ปาริปุริยา อณฺโณ สมณํ วา พริห์มณํ
 วา สกฺกัตถวา ครุกถฺวา อุนิสฺสลาเย วิหเรยฺย, น โข ปนาหํ บัลลามี
 สเทวเก โลเก สมารเก สพริห์มเก สลลสมณพริห์มณิยา ปชาย
 สเทวมนุสฺสลาเย อตฺตนา สิลลสมันนํนฺตรํ อณฺโณ สมณํ วา พริห์มณํ วา,
 ยมทํ สกฺกัตถวา ครุกถฺวา อุนิสฺสลาเย วิหเรยฺย, อปริปุณฺณัสส โข
 สมาริกขณฺธัสส ปาริปุริยา อณฺโณ สมณํ วา พริห์มณํ วา สกฺกัตถวา
 ครุกถฺวา อุนิสฺสลาเย วิหเรยฺย, น โข ปนาหํ บัลลามี สเทวเก
 โลเก ๆเป ๆ อตฺตนา สมาริสมันนํนฺตรํ อณฺโณ สมณํ วา
 พริห์มณํ วา, ยมทํ สกฺกัตถวา ครุกถฺวา อุนิสฺสลาเย วิหเรยฺย;
 อปริปุณฺณัสส โข บัลลภาวักขณฺธัสส ปาริปุริยา อณฺโณ สมณํ วา
 พริห์มณํ วา สกฺกัตถวา ครุกถฺวา อุนิสฺสลาเย วิหเรยฺย, น โข ปนาหํ
 บัลลามี สเทวเก โลเก สมารเก สพริห์มเก สลลสมณพริห์มณิยา
 ปชาย สเทวมนุสฺสลาเย อตฺตนา บัลลภาวักขณฺธัสส อณฺโณ สมณํ วา

พริทิมณ วา, ยมห์ ลักกัตฺวา ครุกัตฺวา อุนิสฺสาย วิหเรยฺย;
 อปริปฺพนฺธสฺส โข วิมุตฺติกขันธสฺส ปาริปุริยา อังคิ สมณ วา
 พริทิมณ วา ลักกัตฺวา ครุกัตฺวา อุนิสฺสาย วิหเรยฺย, น โข ปนาหิ
 บัลลามี สเทวเก โลเก ฯ เปฯ อตฺตนา วิมุตฺติสัมบันฺตริ อังคิ
 สมณ วา พริทิมณ วา, ยมห์ ลักกัตฺวา ครุกัตฺวา อุนิสฺสาย วิหเรยฺย;
 อปริปฺพนฺธสฺส โข วิมุตฺติดานาทสฺส นกฺขันธสฺส ปาริปุริยา อังคิ
 สมณ วา พริทิมณ วา ลักกัตฺวา ครุกัตฺวา อุนิสฺสาย วิหเรยฺย, น โข
 ปนาหิ บัลลามี สเทวเก โลเก สมารเก สพริทิมเก สลลสมณ-
 พริทิมณียา ปชาย สเทวมุสฺสสาย อตฺตนา วิมุตฺติดานาทสฺส น-
 สัมบันฺตริ อังคิ สมณ วา พริทิมณ วา, ยมห์ ลักกัตฺวา ครุกัตฺวา
 อุนิสฺสาย วิหเรยฺย, ยันฺนนาหิ ยวาย อัมโม มยา อวิสम्मพฺพุโ,
 ตเมว อัมมิ ลักกัตฺวา ครุกัตฺวา อุนิสฺสาย วิหเรยฺยณฺติ.

๑๘๘ โข พริทิมมา สหัมปติ ภควโต เจตสา เจโตปริวตฺตกัมมณฺเวย
 เสยฺยถาปิ พลวา นาม ปุริโส สัมมิณฺชิต วา พาหิ ปสาเรยฺย ปสาริต วา
 พาหิ สัมมิณฺชเยยฺย, เขวเมว พริทิมโลเก อนฺตรหิโต ภควโต ปุโรโต
 ปาตุโรหสิ. ๑๘๘ โข พริทิมมา สหัมปติ เอกสํ อุตฺตราสังคิ กริตฺวา เยน ภควา
 เทนาลฺลสิ ปณามตฺวา ภควันตํ เขตฺตโวจ “เขวเมตํ ภควา, เขวเมตํ
 สุกต, เยปิ เต ภันเต อเหตุ อภิมัทธานิ อรหันฺโต สัมมาสัมพุทฺธา,
 เทปิ ภควันโต อัมมณฺเวย ลักกัตฺวา ครุกัตฺวา อุนิสฺสาย วิหริสฺ;
 เยปิ เต ภันเต ภวิสฺสันติ อนาคตมัทธานิ อรหันฺโต สัมมาสัมพุทฺธา,

เทบิ ภควันโต อัมมัจเฌว สักกัตวา ครุกัตวา อุปนิสสาย วิหริสสันติ,
 ภควาปิ กันเต เอตริหิ อรหํ สัมมาสัมพุทธโ อัมมัจเฌว สักกัตวา
 ครุกัตวา อุปนิสสาย วิหระตติ. อิทมโว พหิมา สหัมปติ, อิทํ วัตวา
 ธกุปริ เอตทโว

“เย จ อตีตา สัมพุทฺธา	เย จ พุทฺธา อนาคตา,
โย เจตริหิ สัมพุทฺโ	พหุณฺณ โสภณาสโน.
สัพเพ สัตถมมฺครุโน	วิหริสุ วิหริณฺติ จ,
ธกุปริ วิหริสสันติ	เอสา พุทฺธาน อัมมตา.
ตัสมา हि อตฺตกาเมน	มहिํ มกัจจตา
สัทธมฺโม ครุกาตัพโพ	สริ พุทฺธาน สาสณฺนํติ.

ตติยํ พหิมาเทวสตุตํ.

เอวัมเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา สาวิตฺถิยํ วิหริติ เชตวนเ
 อนาคตปณฺณิกัสส อารามเ. เตนํ โข ปน สมเยน อังโณตฺตริสสา
 พหิมาณิยา พหิมาเทโว นาม ปุตฺโต ภควโต สันติเก อนคาริย
 บัพพะชโต โทติ. ธก โข อายัสสา พหิมาเทโว เอโก วุปกัฏฺโฐ
 อัมมัจเฌวโต อากาปิ ปหิตตฺโต วิหริณฺโต น จิรํสว ยัสสิตฺตํ
 กุลปุตฺตา สัมม เทว อคารัสสา อนคาริย บัพพะชนฺติ, ตทนต์ฺร
 พหิมาจริยปริโยสานํ ทิฏฺฐิเจว อัมเม สยํ อภิณฺเฌว สจฺจํกัตวา อุปัสสมบิซช
 วิทาสิ; “ชเฌว ชาติ, วุสิตํ พหิมาจริยํ, กตํ กรณิยํ, นาปรํ อิตถิกตฺยาตติ
 อัมมัจเฌว. อังโณตฺตริ โ จ ปณายัสสา พหิมาเทโว อรหํ อโหสิ.
 ” ธก โข อายัสสา พหิมาเทโว ปุพฺพพัณฺณสมยํ นิวาเสตฺวา บัตตจิวรมาทาย

สารัตถิย บัณทาย ปาวิสี, สารัตถิย สปะทาน บัณทาย จรมาโน
 เยน สกมาตุ นิเวสนิ เตนุปลังกมิ. เทน โข ปณ สัมเยน อายัสัมโต
 พริ้มเทวัสส มาตา พริ้มณิ พริ้มโน อาหุติ นิจจ บัคคณิหาติ.
 อถ โข พริ้มโน สหัมปติสส เอตทโทสิ “อภ โข อายัสัมโต
 พริ้มเทวัสส มาตา พริ้มณิ พริ้มโน อาหุติ นิจจ บัคคณิหาติ,
 ยันนุนาหิ ตํ อุลลังกมิต्วา สเวเชยยนติ. อถ โข พริ้มมา สหัมปติ
 เสยฺยถาปิ นาม พลว ปุริโส สัมมิณชิติ วา พาทิ ปสาเรยฺย ปสาวิตฺ วา
 พาทิ สัมมิณเชยฺย, เขวเมว พริ้มโลเก อันตรหิตอ อายัสัมโต
 พริ้มเทวัสส มาตุ นิเวสเน ปาตุโรหสิ. อถ โข พริ้มมา สหัมปติ
 เวหาสนิจิตอ อายัสัมโต พริ้มเทวัสส มาตริ พริ้มณิ คาคาหิ
 ยชฌภาสิ

“ทฺูเร อิตอ พริ้มณิ พริ้มโลโก ยลลสาหุติ บัคคณิหาสิ นิจจ,
 เนตาหิโส พริ้มณิ พริ้มภักโข ก็ ชบปัสสิ พริ้มปลอ อชาน.
 เอโส หิ เต พริ้มณิ พริ้มเทโว นิรุปธิโก อติ.ทวบัตโต,
 กถินจโน ภิกขุ อนนฺถปโปสิ โยเตโส บัณทาย พริ ปวิฏฺโง,
 อาหุติโย เวทคุ ภาวิตตโต นรณ เทวาน จ ทักขิณญโย,
 พาทิตฺวา ปาปานิ อญฺปลิตโต พาสเสนนิ อิริยติ สติฏฺโง.
 น ตัสส ปัจฉา น ปุรตถมัตถิ สันโต วิธูโม อนิโย นิราโส,
 นิกขิตตถันโข ทสถาวเรสุ โส ตียาหุติ ภูณชฺช อคคณินท.
 วิเสนญฺโต อุลลนฺตจิตโต เหวโหว ทนฺโต จรติ ชเนโซ.

วิภังขุ สลัสโล สุมัตถัจฉโต โส คัมภักติ ภุชชต อคฺคปณฺฑ.
 ตลฺลิมิ ปลันณา อวิภังขมานา ปติฏฺฐเปติ ทักขิณ ทักขิณณเย,
 กโรหิ ปุณฺณ สุมายติก ทิสฺวา มุนิ พฺรหฺมณิ โอบตณฺณ.
 ตลฺลิมิ ปลันณา อวิภังขมานา ปติฏฺฐเปติ ทักขิณ ทักขิณณเย,
 อภาสิ ปุณฺณ สุมายติก ทิสฺวา มุนิ พฺรหฺมณิ โอบตณฺณนฺติ.

จตุตถํ พกฺกตฺตํ.

เอกํ สมยํ ภควา สาวิคฺฉิย วิหริติ เชตวนเณ อนาถปณฺฑิตกัลล
 อารามเณ. เตน โข ปน สมเยเน พกัลลสิ พฺรหฺมโน เอวรูปํ ปาปกํ
 ทิฏฺฐัจฉิตํ อပ္ปยฺชนํ โหติ “อิทํ นิจฺจํ อิทํ ธูวํ อิทํ สลฺลสฺสํ อิทํ
 เกวลํ อิทํ อจวนธมฺมํ, อิทํ หิ น ชายติ น ชียยติ น มียยติ น จวติ
 น อပ္ปยฺชติ, อิโต จ ปณฺณวํ อุตฺตรํ นิสฺสรณํ นคฺฉิตํ. อถ โข
 ภควา พกัลลสิ พฺรหฺมโน เจตสา เจโตปรีวตฺตกัมมณฺวาย เสยฺยถาปิ นาม
 พลวํ ปุริโส สัมมิมฺลชีติ วา พาทํ ปสาเรยฺย ปสาริตํ วา พาทํ
 สัมมิมฺลเชยฺย, เอวเมว เชตวนเณ อันตรหิโต ตลฺลิมิ พฺรหฺมโลเก
 ปาตุรโหสิ. อตฺถทสา โข พโก พหฺมา ภควันตํ ทูโรโตว อาคัจฉนฺตํ,
 ทิสฺวาน ภควันตํ เอตทโวจ “เอहि โข มาริส, สลฺวคฺคํ เต มาริส,
 จิรลฺลํ โข มาริส อิมํ ปริยายมภาสิ ยถิทํ อธิคฺคณาย, อิทํ หิ มาริส
 นิจฺจํ อิทํ ธูวํ อิทํ สลฺลสฺสํ อิทํ เกวลํ อิทํ อจวนธมฺมํ, อิทํ หิ
 น ชายติ น ชียยติ น มียยติ น จวติ น อပ္ปยฺชติ, อิโต จ
 ปณฺณวํ อุตฺตรํ นิสฺสรณํ นคฺฉิตํ.

เอว วุดเต ภควา พกั พริ้มมานิ เขตทวโจ “อวิชชาโคโต ว
โก พโก พริ้มมา, อวิชชาโคโต วต โก พโก พริ้มมา, ยัตริ หิ นาม
อนิจจัง เยว สมานิ “นิจันันติ วักขติ, อธวั เยว สมานิ “ธวัันติ
วักขติ, อลลัสสคเ เยว สมานิ “ลลัสสคันติ วักขติ, อเกวลเ เยว สมานิ
“เกพลันติ วักขติ, จวนธัมมิ เยว สมานิ “จวนธัมมณันติ วักขติ, ยัตถ
จ ปน ชายติ จ มียยติ จ จวติ จ อุปบัสซติ จ, ตัง คดา วักขติ
“อิทัง หิ น ชายติ น ชียยติ น มียยติ น จวติ น อุปบัสซติติ.
สันตัมภัง ปณณัณเ อุตฺตริ นิสฺสรณิ “นัตถณณเ อุตฺตริ
นิสฺสรณณันติ วักขติติ.

หิ วาสตักคิ โคตม ปุณฺณกัมมา
อภยมนฺติมา เวทคู พริ้มปบัตติ
อปัป หิ เอต นหิ ทิขมายุ
สคิ สหัสส้านิ นิรพฺพุทานิ
อนนตทลลสิ ภควาหมัสสิ
กิ เม ปุราณิ วต สิลวตคิ
ยั ตวั อปาเยสิ พนุ มนุสเส
ตันเต ปุราณิ วา สิลวตคิ
ยั เชนิกุลลัสสิ ชนตํ คหิตํ
ตันเต ปุราณิ วต สิลวตคิ

วสวตคิโน ชาติชริ อตฺตา,
อัสมาภิชชัยันติ ชนา อเนกาติ.
ยั ตวั พก มณณสิ ทิขมายุ,
อายุ ปชานามิ ตวัหา พริ้มเหมิ.
ชาติชริ โสภมฺปาตวตคิ,
อากัชเมตํ ยมทํ วิชณณา.
ปิปาสิตะ ชมฺมิณิ สัมปเวเต,
สุตคิปปุพฺพุโธว อณฺุสฺสวามิ.
อโมจยิ คัยิกํ นียมานิ,
สุตคิปปุพฺพุโธว อณฺุสฺสวามิ.

คังคาย โสคัสมี คหิตนาวี อุทฺเธเน นาคเน มนุสฺสกัมมียา,
 อโมจยิตถ พลลา ปัสสียหิ ตันเต ปุราณิ วต สิวัตถํ,
 สุตฺตัมปิพฺพุทฺโธ อนุสฺสรามิ. กัมมํไป จ เต ปญฺจโร อโหสิ
 สัมพทฺธวินฺติ วติ น อมฺมณฺเษ, ตันเต ปุราณิ วต สิวัตถํ
 สุตฺตัมปิพฺพุทฺโธ อนุสฺสรามิ.
 อตฺถา ปชานาสี มเมตมาเย อัมมณฺเษ ปชานาสี ตถา हि พุทฺโธ,
 ตถา हि ตียาย ชลิตานุกาโว โฆภาสเย ติญฺจติ พหฺมโลเกนฺติ.

ปัจจุมนิ อปราทิฏฺฐจิตฺตํ.

เอวํเม สุต. เอกํ สมยํ ภควา สาวัตถิเย วิหริติ เชตวานะ
 อนาคตินฺทิกัสส อารามะ. เตเน โข ปน สมเยเน อัมมณฺเษ
 พหฺมโน เอวํปิ ปาปกํ ทิฏฺฐจิตฺตํ อပ္ปํณํ โหติ “นัตถิ โส
 สมโน วา พหฺมโน วา, โย อธ อคฺคจฺเญยยาติ. อถ โข ภควา
 ตัสส พหฺมโน เจตสา เจโตปริวตฺตกัมมณฺเษน เสยฺยถาปิ นาม
 พลวา ปุริโส ๆเป ๆ ตัสมี พหฺมโนโสเก ปาตุโรหสิ. อถ โข ภควา
 ตัสส พหฺมโน อปริวหาสํ บัลลลังเกน นิสินฺนํ เตโชธาตุํ สમાปชฺชิตฺวา.

อถ โข อายัสสิมโต มหาโมคฺคัลลานัสส เอตทโหสิ “กถํ นุ โข
 ภควา เอตทวิ วิหริตฺติ. อตฺทสา โข อายัสสิมา มหาโมคฺคัลลานะ ภวณฺติ
 ทิพฺเพเน จักขุณา วิสฺสุทฺเธเน ขจิกกัณฺธมานุสฺสเणे ตัสส พหฺมโน
 อปริวหาสํ บัลลลังเกน นิสินฺนํ เตโชธาตุํ สમાปณฺณํ, ทิสฺวาน
 เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส สัมมิมชิตฺวา วา พาทํ ปสาธเยย

ปสวริต วา พาทิ ตัมมิฉชัย, เอวเมว เซตวเน อันตรหิตอ ตัมมิ
พริ้มโลก ปาตรโหสิ. อว โข อายัสมา มหาโมคัลลนาโน ปุริตติมิ
ทิส นิสสาบ ตัสส พริ้มโน อปวิเวหาส บัลลลังเคน นิสสิเต เตโชธาตุ
สมาปัชชีติวา นิจจกัม ภควโต.

อว โข อายัสมโต มหาภัสสบัลล เอตทโหสิ “กหํ นุ โข
ภควา เอตทหิ วิหริตติ. อททสา โข อายัสมา มหาภัสสไป ภควันต
ทิพฺพน จักขุณา ๆเป ๆ ทิสฺวาน เสยฺยถาปิ นาม พลวา ปุริโส
 ๆเป ๆ เอวเมว เซตวเน อันตรหิตอ ตัมมิ พริ้มโลก ปาตรโหสิ.
อว โข อายัสมา มหาภัสสไป ทักขินิ ทิส นิสสาบ ตัสส
พริ้มโน อปวิเวหาส บัลลลังเคน นิสสิเต เตโชธาตุ สมาปัชชีติวา
นิจจกัม ภควโต.

อว โข อายัสมโต มหาภัสสบัลล เอตทโหสิ “กหํ นุ โข
ภควา เอตทหิ วิหริตติ. อว โข อายัสมา มหาภัสสไป ภควันต
ทิพฺพน จักขุณา ๆเป ๆ เตโชธาตุ สมาปฺนินิ; ทิสฺวาน เสยฺยถาปิ
นาม พลวา ปุริโส ๆเป ๆ เอวเมว เซตวเน อันตรหิตอ ตัมมิ
พริ้มโลก ปาตรโหสิ. อว โข อายัสมา มหาภัสสไป บัจฉิมิ
ทิส นิสสาบ ตัสส พริ้มโน อปวิเวหาส บัลลลังเคน นิสสิเต เตโชธาตุ
สมาปัชชีติวา นิจจกัม ภควโต.

อว โข อายัสมโต อนุรุทฺธัสส เอตทโหสิ “กหํ นุ โข ภควา
เอตทหิ วิหริตติ. อททสา โข อายัสมา อนุรุทฺธโ ๆเป ๆ เตโชธาตุ

สมาบັນน์; ทิสฺวาน เสยฺยถาปึ นาม พลวา ปุริโส ๆเป ๆ ตัสฺมี
 พหฺมโลเก ปาตุโรหติ. อถ โข อายัสฺมา อนนฺตโร อุตฺตรํ ทิสฺ
 นิสฺสา ย ตัสฺส พหฺมโน อปฺริเวหาสํ ปัสสิงเกน นิสฺสิ เตโซธาตุ
 สมาบชฺชิตฺวา นิงฺทรกํ ภควโต.

อถ โข อายัสฺมา มหาโมคฺคัลลาโน พหฺมมานํ คาถาย อชฺฌมภาติ
 “อชฺชาปึ เต อวฺโส สฺวา ทิฏฺฐิ ยํ เต ทิฏฺฐิ ปุเร อหุ,
 บัลลล วิทวตฺตํ นํ พหฺมโลเก ปฺรายนํติ.
 น เม มาริตฺ สฺวา ทิฏฺฐิ ยํ เม ทิฏฺฐิ ปุเร อหุ,
 บัลลํ วิทวตฺตํ นํ พหฺมโลเก ปฺรายนํ,
 สฺวาหํ อชฺช กถํ วชฺช อหํ นิจฺจโรมิหิ สัลลโตติ.

อถ โข ภควา ตํ พหฺมมานํ สเวเชตฺวา เสยฺยถาปึ นาม
 พลวา ปุริโส สัมมิถฺวชิตํ วา พาหํ ปสาเรยฺย ปสฺสวิตํ วา
 พาหํ สัมมิถฺวเชยฺย, เอวเมว ตัสฺมี พหฺมโลเก อเนตฺรโต เชทวเน
 ปาตุโรหติ. อถ โข พหฺมมา อลฺมบทรํ พหฺมปาริสชฺชํ อามันเตติ
 “เอहि ตวํ มาริตฺ เยนายัสฺมา มหาโมคฺคัลลาโน เตนฺอุปัลลํ,
 อุปัลลํทวํ อายัสฺมันตํ มหาโมคฺคัลลาณํ เอวํ วเทหิ “อตฺถิ นุ โข
 มาริตฺ โมคฺคัลลาณํ อเนกํ ตัสฺส ภควโต สวากา เอวมิทฺธิ อิก
 เอวมทานุภาวา เสยฺยถาปึ นาม ภวํ โมคฺคัลลาโน กัสฺสโป กัปปัณฺโน
 อนนฺตโรติ. “เอวํ มาริตาติ โข โส พหฺมปาริสชฺชํ ตัสฺส
 พหฺมโน ปฏิสลฺลณิกวา เสยฺยถาปึ พลวา ปุริโส ๆเป ๆ

พริ้มลุ่มตเค ปจมวักโค ปจโม.

๑๔๗

เอวเมว คัสมี พริ้มโลเก อัมมวโท อาบัสมโต มหาโมคคัลลันคัส
ปุโรโต ปาตุโรโหสิ.

อด โข โส พริ้มปาริสัชโช อาบัสมัตถิ มหาโมคคัลลัน
อภิวาเทตวา เอณันต อัญจาสิ. เอณันต จโต โส
พริ้มปาริสัชโช อาบัสมัตถิ มหาโมคคัลลัน เอตทโวจ “อัสสิ
นุ มาวิส ๗เป๗ อนุรุทโธติ. อด โข อาบัสมา มหาโมคคัลลัน
พริ้มปาริสัชช คาลาย อัสสมภาสิ

“เตวิชชา อิทธีตธา จ เจโตปริยายโกวิทา,
ชีนาสวา อรหันโต พุทฺธัสส สวากาติ.

อด โข โส พริ้มปาริสัชโช อาบัสมโต มหาโมคคัลลันคัส
ภาสิตอ อภินันตัตถิ อนุโมทิตวา เยน โส พริ้มมา เณอุปัสกมิ;
อุปัสกมิตวา ตัง พริ้มมานิ เอตทโวจ “อาบัสมา มาวิส
มหาโมคคัลลัน เอวมาท

“เตวิชชา อิทธีตธา จ เจโตปริยายโกวิทา,
ชีนาสวา อรหันโต พุทฺธัสส สวากาติ.

อิตมโวจ พริ้มปาริสัชโช อัสสมโน จ พริ้มมา คัสส
พริ้มปาริสัชช ภาสิตอ อภินันตัตถิ.

ฉัญจ ปมาทสุตตัง

สวาทถินิทาน. เณ โข ปน สมเยน ภควา ทิวาวิหารคโต
โหติ ปฏิลลโน. อด โข สุพริ้มมา จ บัจเจกคัมภีโร สุชาวาโส

จ บังเจกพื้หีมา เยน ภควา เชนุปัสสัณณิโก, อุปัสสัณณิโก บังเจก
 ทวารพาหิ อุปนิสสาบ อัญญัสส. อถ โข สุพื้หีมา บังเจกพื้หีมา
 สุกฺขาวัสส บังเจกพื้หีมานิ เอกทโวจ “อถาโธ โข ตาว มารีต ภควันต
 ปยิรุปาสิตุ, ทิวาวิหารกโต ภควา ปุริสสาลิโน จ อมฺ จ พื้หีมาโลโก
 อิทโธ เจว เปโต จ พื้หีมา จ ตัสส ปมาทวาทิ วิหริติ ชายาม
 มาริส, เยน โส พื้หีมาโลโก เชนุปัสสัณณิโก, อุปัสสัณณิโก
 ตํ พื้หีมานิ สเวเชยยามาติ. “เอวํ มาริสาติ โข สุกฺขาวัสส
 บังเจกพื้หีมา สุพื้หีมาโน บังเจกพื้หีมาโน บังจัสสโลสิ. ทถ โข
 สุพื้หีมา บังเจกพื้หีมา สุกฺขาวัสส จ บังเจกพื้หีมา เสนยลลปิ
 นาม พทวา ปุริโส ๆเป ๆ เชนวม ภควโต ปุริโต อันจริททา
 ตัสสิ พื้หีมาโลเก ปาตุรเหส. อักกธสา โข โส พื้หีมา เต
 พื้หีมาโน ทูโรโตว อาคัจฉันเต, ทิสฺวาน เต พื้หีมาโน เอกทโวจ
 “หนันท กุโต นฺ ตูเมหิ มาริสา อาคัจฉาติ. อถ โข มยํ มาริส
 อาคัจฉาม ตัสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสส สันติกา, คัจฉสิ
 ปน ตวํ มาริส ตัสส ภควโต อပ္ภุจัน อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสสาคิ.

เอวํ วุทฺเต โส พื้หีมา ตํ วณํ อนนิภาวณโต ทฬัสสกัชัตตุ
 อักกตานํ อนินิมมิทฺทวา สุพื้หีมานํ บังเจกพื้หีมานํ เอกทโวจ “ปัสสสิ เม
 โน ตวํ มาริส เชนูป อิทธานุภาวันติ. ปัสสสิ โข ตาวาหํ มารีต เชนูป
 อิทธานุภาวันติ. โส ชฺวาทํ มาริส เชนมิทฺธิโก เชนมหาบุรุษโว ทัสส
 อธิปตัสส สมณัสส วา พื้หีมาณัสส วา อပ္ภุจัน คมิสฺสาณิ.

อด โข สุกุพื้ห่มา บัจเจกพื้ห่มา หังวิงหังลักขัตติ อัสตาน อภินิมมิณัตวา
พื้ห่มานัน เอกกโว “บัสสสิ เม โน ตัง มาริส เอรุเป
ต อิทธานุภาวันติ. บัสสสิ โข ตังยาหิ มาริส เอรุเป
อิตธานุภาวันติ. ตยา จ โข มาริส เม จ เสว ภควา มหัทธิกตโร
เจว มหานุกาโว จ, อาคัจฉะยาสี ตัง มาริส ตัสส ภควโต อပ္ภัจจัน
อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสสาทิ. อด โข โส พื้ห่มา สุกุพื้ห่มานัน
บัจเจกพื้ห่มานัน คาถาย อัสสมภาติ

“ตโย สุปันธมา จตุโร จ หังสา พยัคชวินิสา บัจจัสสา จ ฉายาโน,
ตยิท วิมานํ ชลเต จ พื้ห่ม โอภาสยํ อุตฺตรัสสํ ทิสายันติ.
กิญจาปิ เต ตํ ชลตี วิมานํ โอภาสยํ อุตฺตรัสสํ ทิสาย,
รุเป รณํ ทิสวา สทา ปเวธิตํ ตัสมา น รุเป รมติ สุมะโธติ.

อด โข สุกุพื้ห่มา จ บัจเจกพื้ห่มา สุกุทาวาโส จ บัจเจกพื้ห่มา
ตํ พื้ห่มานัน ลเวเชตวา ตตฺถเอวันตฺรธายัสสุ. อคมาสิ จ โส พื้ห่มา
อปเรณ สมเยน ภควโต อပ္ภัจจัน อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสสาทิ.

สัคคัม โภกกาลิกสุตฺตํ(๑).

สาวัตถิยํ ๆเป ๆ เตน โข ปเน สมเยน ภควา ทิวาวิหารลโต
โหติ ปฏิสลฺลิตโน. อด โข สุกุพื้ห่มา จ บัจเจกพื้ห่มา สุกุทาวาโส จ
บัจเจกพื้ห่มา เยน ภควา เตนุปตฺถกมฺปิสุ; อပ္ภัจจกมิตฺวา บัจเจก
ทิวารพาหิ นิสฺสา ย อฏฺฐจัสสุ. อด โข สุกุพื้ห่มา บัจเจกพื้ห่มา
โภกกาลิกิ วิชัยิ อารพฺพา ภควโต สัคคิตฺเต อิมิ จาลํ อภาติ

“อัมปเมยยัง ปมินันโต โธธ วิทวา วิทธีปเป,
อัมปเมยยัง ปมายนิ นิธุตันติ มณเณ ปุณฺณชนันติ.

อัญจมนิ จีลลสกลุติ.

สาวัตถิยํ ๆ เป ๆ เตน โข ปน สมเยน ภควา ทิวาวิหารคโต
โหติ ปฏิสลัลโล. อล โข สุพฺรหฺมา จ บัจฺเจกพฺรหฺมา สุทฺธาวาโส จ
บัจฺเจกพฺรหฺมา เยน ภควา เตนุปลังกมิตฺตุ; อุปลังกมิตฺวา บัจฺเจก
ทวารพาหุ นิสลํบาย อัญจํ. อล โข สุทฺธาวาโส บัจฺเจกพฺรหฺมา
กตโมรภิธัสสํ ภิกฺขุ อารพฺภ ภควโต สันติเก อิมํ คาถํ อภาสี

“อัมปเมยยัง ปมินันโต โธธ วิทวา วิทธีปเป,
อัมปเมยยัง ปมายนิ นิธุตันติ มณเณ อภิสลวณันติ.

นวมํ ตุทพฺรหฺมสุตฺตํ.

สาวัตถิยํ ๆ เป ๆ เตน โข ปน สมเยน โทกาลีโก ภิกฺขุ อาพาธโก
โหติ ทุกฺขิตโต พหฺพหิลาโน. อล โข ตุทบุจฺเจกพฺรหฺมา อภิกกัณฺธํตาย
วตฺติยา อภิกกัณฺธวณฺณา เกวลกัมปเป เชตวนํ โอภาเสตฺวา เยน
โทกาลีโก ภิกฺขุ เตนุปลังกมิตฺตุ; อุปลังกมิตฺวา เวทาสํ จิตฺโต โทกาลิก
ภิกฺขุ เอตทโวจ “ปสาเทหิ โทกาลิก สารีปุตฺตโมคคัลลํนาณํ จิตฺตํ,
เปสสา สาริปุตฺตโมคคัลลํนาณํ. โกลี ตีวํ ชาวฺโสติ. อหํ ตุทบุจฺเจ-
กพฺรหฺมาติ. กิณฺณํ ตีวํ ชาวฺโส ภควตา อนาคามี พฺยาคโต? กถํจฺจเรหิ
อิธาคโตติ. มัลลํ ยาวณํ เต. อิหํ อปรตฺถันติ.

ปฐัสส หิ ชาตัสส
 ขาย ฉินทิตี อตฺตานิ
 โย นินทิตํ ปสฺสตี
 วิจิณฺหาติ มุเชน โส กถํ
 อปฺปมัตฺโต อมํ กถิ
 สัพพัสสาปํ สหามิ อตฺตนา
 โย สุลลเสฏฺฐ มนํ ปโทส.ย.
 สตํ สหสฺสลาเน นิรพฺพุทานิ
 ยมวิเย ควหิ นิระมํ อูเปติ

กุธาริ ขายเต มุเช,
 พาโล พุทฺธภาสิตํ ภวนํ.
 คํ วา นินทิตี โย ปสฺสตีโย,
 กลินา เตน สขํ น วินทิตี.
 โย อักโขสุ ธนปราชโย,
 อมเมว มหณฺนิตโร กถิ,
 ฉตฺตีสติ บัณฺจํ จ อพฺพุทานิ,
 วาจํ มนณฺจํ ปณิธาย ปาปกํนตี.

ทสฺม โภกาลีโกสุตฺตํ. (๒)

สารัตถ์ถึย ๗ เป ๗ ขอด โข โภกาลีโก ภิกขุ เยน ภควา เตนุปลังกมิ;
 อูปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตี นิสิตี. เอกมณฺตี
 นิสินฺโน โข โภกาลีโก ภิกขุ ภควันตํ เอกทโวจ “ปาปจฺฉา ภันเต
 สาริปุตฺตโมคคัลลลานา ปาปกาณํ อิจฺฉานํ วสํ คตาคิ. เหวํ วุตฺเต ภควา
 โภกาลิกํ ภิกขุ เอกทโวจ “มา เหวํ โภกาลิก ขวจ, มา เหวํ
 โภกาลิก ขวจ, ปสาเทหิ โภกาลิก สาริปุตฺตโมคคัลลลาเนสุ จิตฺติ, เปสฺสา
 สาริปุตฺตโมคคัลลลานาคิ. พุคฺคิยฺมํปิ โข โภกาลีโก ภิกขุ ภควันตํ เอกทโวจ
 “กิลฺยจาปี เม ภันเต สักขาเยโก ปจฺจยโก. ขอด โข ปาปจฺฉาว

สาริปุตฺตโมคคัลลํ ปาปกาณฺณํ อจิณฺณํ วสํ คตาคิ. ทฺติยัมปิ โข ภควา
โกกาลิกํ ภิกขุ เอตทโวจ “มา เหว โกกาลิก อว, มา เหว โกกาลิก
อว, เปสลาเทหิ โกกาลิก สาริปุตฺตโมคคัลลํเนสฺส จิตฺตํ, เปสลา สาริปุตฺต-
โมคคัลลํเนติ. ทฺติยัมปิ โข โกกาลิกํ ภิกขุ ภควันตํ เอตทโวจ ๆ เปฯ
อจิณฺณํ วสํ คตาคิ. ทฺติยัมปิ โข ภควา โกกาลิกํ ภิกขุ เอตทโวจ
ๆ เปฯ เปสลา สาริปุตฺตโมคคัลลํเนติ.

อต โข โกกาลิกํ ภิกขุ อญฺเฐชาเยสสา ภควันตํ อภิเวเตสฺวา
ปทักฺขิณํ กตฺวา ปักกามิ. อจิรํกัณฺณคัลลํ จ โกกาลิกัลลํ ภิกขุโน
สาสณมัตตํติ ยํพิกาเท สัพพะโพ กายโย อญฺเฐ อโหสิ, สาสณมัตตํติโย
หุตฺวา มุคฺคิมัตตํติโย อโหสิ, มุคฺคิมัตตํติโย หุตฺวา กฬายมัตตํติโย
อโหสิ, กฬายมัตตํติโย หุตฺวา โกลัญฺจิมัตตํติโย อโหสิ, โกลัญฺจิมัตตํติโย
หุตฺวา โกลมัตตํติโย อโหสิ, โกลมัตตํติโย หุตฺวา อามลณมัตตํติโย
อโหสิ, อามลณมัตตํติโย หุตฺวา เวรุสลาญฺณมัตตํติโย อโหสิ,
เวรุสลาญฺณมัตตํติโย หุตฺวา พิลลิมัตตํติโย อโหสิ, พิลลิมัตตํติโย
หุตฺวา ปภิชฺชิสฺส, ปุพฺพพัณฺจ โลหิตฺตํพัณฺจ ปคฺคฆริสฺส. อต โข โกกาลิก
ภิกขุ เทเนว อาพาเณน กาลมภาสิ. กาลกโต จ โกกาลิกํ ภิกขุ
ปทุมนิรยํ อุปปชฺชติ สาริปุตฺตโมคคัลลํเนสฺส จิตฺตํ อาพาเตตฺสวา.

อต โข พหฺมมา สหัมปติ อภิกกัณฺธาย รัตติยา
อภิกกัณฺธวณฺโณ เวนลภยํปิ เขตวณฺโณ โยภาเสตฺสวา เยน ภควา
เตนุปลงฺกมิ, อุปลงฺกมิตฺวา ภควันตํ อภิเวเตสฺวา เอกมณฺธํ อญฺเฐชาสิ.

เขมณัฏ จโต โข พริ้งพริ้ว สหัมปติ ภควันตํ เขตฺตวโจ “โกกาลิโก
ภันเต ภิกขุ กาลกโต, กาลกโต จ ภันเต โกกาลิโก ภิกขุ ปทุมนิรยํ
อุปปันโน สาริปุตฺตโมคฺคัลลํสาเนสุ จิตฺตํ อาฆาเตตฺวาจิ. อิทมวโจ
พริ้งพริ้ว สหัมปติ; อิทํ วตฺติว ภควันตํ อภิเวเตตฺวา ปทักฺขณํ
กตฺวา ตตฺถเววันตรยาเยติ.

อุทฺธ โข ภควา ตสฺสสา วตฺติยา อจฺจุเยน ภิกขุ เขมณัฏเตสิ
“อิมํ ภิกขเว วตฺติ พริ้งพริ้ว สหัมปติ อภิกกัณฺธาย วตฺติยา
อภิกกัณฺธวโน เภวลกัปปํ เขตฺตวโน โอบาเสตฺวา เยนาหํ เตนุปลังกมิ;
อุปลังกมิตฺวา มํ อภิเวเตตฺวา เขมณัฏ อจฺจุจาสิ. เขมณัฏ จโต
โข ภิกขเว พริ้งพริ้ว สหัมปติ มํ เขตฺตวโจ “โกกาลิโก ภันเต
ภิกขุ กาลกโต, กาลกโต จ ภันเต โกกาลิโก ภิกขุ ปทุมนิรยํ
อุปปันโน สาริปุตฺตโมคฺคัลลํสาเนสุ จิตฺตํ อาฆาเตตฺวาจิ. อิทมวโจ
ภิกขเว พริ้งพริ้ว สหัมปติ; อิทํ วตฺติว มํ อภิเวเตตฺวา ปทักฺขณํ
กตฺวา ตตฺถเววันตรยาเยติ.

เอวํ วุตฺเต ธัมมปตฺโต ภิกขุ ภควันตํ เขตฺตวโจ “กัวทิมํ นุ โข ภันเต
ปทุมนิรยํ อายูปปมาณณฺติ. ทิมํ โข ภิกขุ ปทุมนิรยํ อายูปปมาณํ, ตํ
น สกฺรํ สํชาตุ “เขตฺตคานิ วตฺตานิ อิติ วา “เขตฺตคานิ วตฺตสฺตานิ
อิติ วา “เขตฺตคานิ วตฺตสฺสหัสฺसानิ อิติ วา “เขตฺตคานิ วตฺตสฺสสหัสฺसानิ
อิติ วาจิ. สักกํ ปน ภันเต อุปมา กาคุนฺติ.

“สักกํ ภิกขุติ ภควา อวโจ “เสยฺยถาณํ ภิกขุ วิสฺตาราโก
• กาลมกาสิติ วา ปาโง.

โกสลโก ติลวาโท, ตโต ปุริโส วัสสัสสัส วัสสัสสัส อัจเชน
 เอกเมกั คิล อุกฺกเรยฺย. อิมํปตํ โข โส ภิกฺขุ วัสตีวารโก
 โกสลโก ติลวาโท อิมินา อุกฺกเมน ปริกฺขณํ ปริยาทานํ คัจฉเนยฺย,
 น เตวฺว เอกโก อัมพุทฺโธ นิรโย. เสยฺยถาปิ ภิกฺขุ วัสตี อัมพุทา
 นิรยา, เอกเมโก นิรพัทฺโธ นิรโย. เสยฺยถาปิ ภิกฺขุ วัสตี นิรพัทฺทา
 นิรยา, เอกเมโก อพฺโพ นิรโย. เสยฺยถาปิ ภิกฺขุ วัสตี อพฺพา
 นิรยา, เอกเมโก อฏฺโฏ นิรโย. เสยฺยถาปิ ภิกฺขุ วัสตี อฏฺฐา
 นิรยา, เอกเมโก อทฺโธ นิรโย. เสยฺยถาปิ ภิกฺขุ วัสตี อทฺทา นิรยา,
 เอกเมโก กุมฺมโท นิรโย. เสยฺยถาปิ ภิกฺขุ วัสตี กุมฺมทา นิรยา,
 เอกเมโก โสคฺคณฺธิโก นิรโย. เสยฺยถาปิ ภิกฺขุ วัสตี โสคฺคณฺธิกา
 นิรยา, เอกเมโก อุมฺปลโก นิรโย. เสยฺยถาปิ ภิกฺขุ วัสตี อุมฺปลกา
 นิรยา, เอกเมโก ปุณฺทริโก นิรโย. เสยฺยถาปิ ภิกฺขุ วัสตี ปุณฺทริกา
 นิรยา, เอกเมโก ปทุโม นิรโย. ปทุมํ โข ปน ภิกฺขุ นิรยํ โลกาลีโก
 ภิกฺขุ อุมฺปนฺโน สาริปุตฺตโมคคัลลํเนสฺส จิตฺตํ อาชาเตตฺวาติ.

อิตมวโจ ภควา, อิทํ วัตฺวา สุกฺโต, อตาปรํ เขตฺตวโจ สัตถา

“ปฺริสัสสํ ทิ ชาตัสสํ

ยาย นิณฺทิติ อตฺตานํ

โย นิณฺทิตํ ปสฺสตี

วิจิณาติ มุเชน โส กลิ

อิมํปมตฺโต อยํ กลิ

กฺวาริ ชายเต มุเช,

พาโล ทฬภาสิตํ ภณ.

ตํ วา นิณฺทิติ โย ปสฺสตีโย,

กลินา เตน สุขํ น วิณฺทิติ.

โย อักฺโขสุ ธนปราชโย,

ลัฟพัลลามี สหามิ อัดตนา อยเมว มหันตตโร กลิ,
โย สุตเตสุ มนั ปโทสเย.

ลตํ สหัสสานํ นิรพพุทานํ ฉัตตัสติ มัจจํ จ อพพุทานิ
ยมริเย ครหิ นิรยํ อูปะติ. วาจํ มนัจจํ ปณิธาย ปาปกันตํ.

ปจโม วัคโค.

คัสสัทธานํ

“ อายาจนํ คารโว พหุหิมเตโว พโก จ พหุหิมา อปวา จ ทิฏฐิจิ,
ปมาทโกโลกิตัสสโก จ ตุกุ จ พหุหิมา อปโร โกกาลิโกติ.

ทุติยวัคโค ทุติโย.

ปจมํ สนังกุมารสุตตํ.

เอวัมเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา วาชคเห วิหริติ สปัปปีตเว.
อด โข พหุหิมา สนังกุมารो อภิกกัณ्हีตาย รัตติยา อภิกกัณ्हีตวันโน
เกวลกปัป สปัปปีตเว โอภาเสตฺวา येन ภควา เตนุปลังกมิ;
อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกม้นตํ อัญจาสิ. เอกม้นตํ
จิตโต โข พหุหิมา สนังกุมารो ภควโต สันติเก อิมํ คาถํ ขภาสิ

“ ชัตติโย เสฏฺโฐ ชเนตฺถมํ เย โคตตปฏิสาริโน,
วิชชาจรณตมมโน โส เสฏฺโฐ เทวमानุเสติ.

อิทมโว พหังมา สนุกุมารो, สมनुญโณ สัตถา อโหสิ. ออ โข
พหังมา สนุกุมารो “สมनुญโณ เม สัตถาติ ภควันตं อภิวาเทตวา
ปตักขิณิ กัตวา ตตฺถเววันตรธายีติ.

ทุจีย เทวทตฺตสตุตฺ.

เอวัมเม สุต. เอกํ สมยํ ภควา ราชคฺเช วิหริติ คิञ्ञมกุญ्ञ
บัพฺพเต อจิริยักกัณเเต เทวทตฺเต. ออ โข พหังมา สหัมปติ อภิกกัณเฑาย
รัตติยา อภิกกัณเฑวันโณ เภวลกัปปิ คิञ्ञมกุญ्ञํ โยภาเสตฺวา เยน
ภควา เทนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ภควันตं อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ
อัญ्ञาสิ. เอกมณฺตํ จิตฺโต โข พหังมา สหัมปติ เทวทตฺตํ ชารพฺภ
ภควโต สันติเก อิมํ คาถํ อภาสิ

ผลํ เว กตฺทลลํ หนฺติ ผลํ เวฬุํ ผลํ นฬิ,
สัฏฐาโร กายวิสํ หนฺติ คัพฺปโก อัสสตรํ ยถาติ.

ตติยํ อัมมกวันตสตุตฺ.

เอกํ สมยํ ภควา มคฺเชสุ วิหริติ อัมมกวันเต. เทน โข ปน
สมเยน ภควา รัตตัมมการคิมิสายํ อัสสโนกาเส นิสินโน โหติ,
เทโว จ เอกเมกํ ผลายติ. ออ โข พหังมา สหัมปติ อภิกกัณเฑาย
รัตติยา อภิกกัณเฑวันโณ เภวลกัปปิ อัมมกวันตํ โยภาเสตฺวา เยน
ภควา เทนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา ภควันตं อภิวาเทตฺวา เอกมณฺตํ
อัญ्ञาสิ. เอกมณฺตํ จิตฺโต โข พหังมา สหัมปติ ภควโต สันติเก อิม
คาถาโย อภาสิ

“เสเวด บันตานิ สยนาสนานิ
 ติ เจ วติ นาคิจ์เจยัย คัตถ
 กุลา กุล บันทิกาย จันโท
 เสเวด บันตานิ สยนาสนานิ
 ยัตถ เกรวา ลีวีตปา
 อันธการติมิสา ยัตติยา
 อิทัญจ ชาคู เม ทัญจ
 เอกัสมิ พริทิมจยัสมิ
 ภियो บันจิสทา เสกขา
 โสค สมายันนา
 อถาย อิตวา ปชา
 ลชาตุ โนปี สักโกมิ

จเวยัย สลโชนวิปปโมกขา,
 สเม วเส รัคชิตโต สติมา.
 อินทริยคุตโต นิปโก สติมา,
 ภายา ปมุคโต อภเย วิมุคโต.
 วิชช สลจวติ ฌเนติ เทโว,
 นิสสิทิตถ ภิกขุ วิคตโลมหโต.
 น ยิท อิตทิตถ,
 สทสส มัจจุทายนิ.
 ทธา จ ทสสา ทส,
 อติรัจณคามินโน.
 ปุณณภาคาติ เม มโน,
 มุสสาวทสส โอคตบันติ.

จตุคตติ อรุณวตีสุตติ.

เอก สมย ภควา สววัตถิย วิหริติ ๆเปยุ คัตถ โข ภควา
 ภิกขุ อามันเตสิ “ภิกขโวติ. “ภทน์เตติ เท ภิกขุ ภควโต บัจจิสโสสิ.
 ภควา เขตทโว “ภุตพุพพ ภิกขเว ราชา อโหสิ อรุณวา นาม.
 รัยโฆ โข ปน ภิกขเว อรุณวโต อรุณวตี นาม ราชธานี อโหสิ.
 อรุณวตี โข ปน ภิกขเว ราชธานี ลีชี ภควา อรห สัมมาสัมพุทโธ
 อปนิสสลาย วิทาสี. ลีชีสส โข ปน ภิกขเว ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทโธ

อภิกุสุมภว นาม สวากยัค อโหสิ อคฺคยัค ภักฺขยัค.

อด โข ภิกฺขเว สีขี ภควา อรหํ สัมมาสัมพุทฺธโ อภิกุ ภิกฺขุ อามันเตสิ
 “อาชาม พหิรมณ เยน ชลฺลนเตโร พหิรมโจโก เทนุปลงกมิตฺถาม;
 ยาว ภตฺตัสส กาโถ ภวิสสตีติ. “เอวํ ภันเตติ โข ภิกฺขเว อภิกุ
 ภิกฺขุ สีขิสฺส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสส บัจจัสสโหสิ. อด โข
 ภิกฺขเว สีขี จ ภควา อรหํ สัมมาสัมพุทฺธโ อภิกุ จ ภิกฺขุ เสยฺยตานิ
 นาม พลวา ปุริโส สัมมิฉนฺตีติ วา พาทํ ปสาเรยฺย ปสวตีติ วา พาทํ
 สัมมิฉนฺเตยฺย, เอวเมว อรฺจนวติยา ราชธานียา อันตรหิตโต ตัสมิํ พหิรมโจเก
 ปาตุรเหสุ. อด โข ภิกฺขเว สีขี ภควา อรหํ สัมมาสัมพุทฺธโ อภิกุ
 ภิกฺขุ อามันเตสิ “ปฏฺฐิกาทุ พหิรมณ พหิรมุโน จ พหิรมปรีสา ย
 พหิรมปาริสัชชานนฺจํ อมฺมํ กถาติ. “เอวํ ภันเตติ โข ภิกฺขเว อภิกุ ภิกฺขุ
 สีขิสฺส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทฺธัสส ปฏฺฐิสฺสุตฺวา พหิรมานนฺจํ
 พหิรมปรีสนฺจํ พหิรมปาริสัชเช จ อมฺมํยา กถาย สันตัสสเสติ สมาทเปติ
 สมุตฺเตเชติ สัมเปหฺเสติ. ตตฺถิ สุตฺถิ ภิกฺขเว พหิรมา จ พหิรมปรีสา
 จ พหิรมปาริสัชชา จ อชฺฌณายันติ ขิณฺณิ วิปาเจนติ “อจฺฉริย
 วต โภ, อพฺภุตํ วต โภ, กถลฺลหิ นาม สัตถริ สัมมุขิภูเต สวาก
 อมฺมํ เทเสสสตีติ. อด โข ภิกฺขเว สีขี ภควา อรหํ สัมมาสัมพุทฺธโ
 อภิกุ ภิกฺขุ อามันเตสิ “อชฺฌณายันติ โข เต พหิรมณ
 พหิรมา จ พหิรมปรีสา จ พหิรมปาริสัชชา จ “อจฺฉริย วต โภ,
 อพฺภุตํ วต โภ, กถลฺลหิ นาม สัตถริ สัมมุขิภูเต สวาก อมฺมํ

เทเสสส์คิตี. เตนหิ คีว พริ้มส้มณ ภิกขุโยโส มัตถาย พริ้มส้มณจ
พริ้มส้มปรีตัจจ พริ้มส้มปรีตัจจ ๑ สเวเชหิตี. “เอว ภันเตติ โข ภิกขเว
อภิกุ ภิกขุ สิชิสส ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทธัสส ปฏิสันตุวา
ทิสสึมานเนนปี กาเยน อัมมึ เทเสส, อทิสสึมานเนนปี กาเยน อัมมึ
เทเสส, ทิสสึมานเนนปี เหฏฐิเจเมน อุบัตถิกกาเยน อทิสสึมานเนนปี
อุปริเมณ อุบัตถิกกาเยน อัมมึ เทเสส, ทิสสึมานเนนปี อุปริเมณ
อุบัตถิกกาเยน อทิสสึมานเนนปี เหฏฐิเจเมน อุบัตถิกกาเยน อัมมึ เทเสส.

คัตติ สุกิ ภิกขเว พริ้มส้ม ๑ พริ้มส้มปรีตัจจ ๑ พริ้มส้มปรีตัจจชา ๑
อัจฉริยัพภุคจิตตชาตา อเหตุ. “อัจฉริย วัต โภ, อพิภุค วัต โภ,
สมณัสส มหิต อิตา มหานุภาวาทิ. อต โข ภิกขเว อภิกุ ภิกขุ สิชิ
ภควันติ อรหันติ สัมมาสัมพุทธัสส เขตตโวจ “อภิชานามิ ชีวาทิ ภันเต
ภิกขุสัชชัสส มัชเชว เอวูปี วาจิ ภาสิตา “ปโหมมิ ชีวาทิ อวุโส
พริ้มส้มโลกิ จิตโต สหัสสัสสโลกธาคุ สเรน วิณณวาเปตุนตี. เขตตัสส
พริ้มส้มณ กาโล, เขตตัสส พริ้มส้มณ กาโล, ยี คีว พริ้มส้มณ
พริ้มส้มโลกิ จิตโต สหัสสัสสโลกธาคุ สเรน วิณณวาเปตุนตี. “เอ
ภันเตติ โข ภิกขเว อภิกุ ภิกขุ สิชิสส ภควโต อรหโต
สัมมาสัมพุทธัสส ปฏิสันตุวา พริ้มส้มโลกิ จิตโต อิมำ ศาถาโย อภาสิ

อวัพภต นิกกมต

ยุณชต พุทธสาสน,

อุณนต มัจจุโน เสน

นพาคาวว กุณชโร.

โย อิมัสมี อัมมวินเย

ปทาย ชาตีสสารี

อัมปมัตโต วิเทสสติ,

ทุกขัสสันติ กริสสตีติ.

ชถ โข ภิกขเว สีขี จ ภควา อรหิ สัมมาสัมพุทโธ อภิกขุ
 จ ภิกขุ พหิमानังจ พหิมปวิสัจจ พหิมปาริสัจเช จ สเวเชตวา
 เสยฺยธามิ นาม ๆ เปฯ ตัสมี พหิมโลเก อันตรหิตา อรจนวติยา
 ราชธานียา ปาตฺรเหติ. ชถ โข ภิกขเว สีขี ภควา อรหิ
 สัมมาสัมพุทโธ อภิกขุ อามันเเต “อัสสุตฺต โน ตุมเหติ ภิกขเว
 อภิกุสฺส ภิกขุโน พหิมโลเก จิตฺตัสส คาคาโย ภาสमानัสสาติ.
 อัสสุมฺหา โข มยิ ภาเนเต อภิกุสฺส ภิกขุโน พหิมโลเก จิตฺตัสส
 คาคาโย ภาสमानัสสาติ. ยถา กถิ ปน ตุมเหติ ภิกขเว อัสสุตฺต
 อภิกุสฺส ภิกขุโน พหิมโลเก จิตฺตัสส คาคาโย ภาสमानัสสาติ.
 เอว โข มยิ ภาเนเต อัสสุมฺหา อภิกุสฺส ภิกขุโน พหิมโลเก
 จิตฺตัสส คาคาโย ภาสमानัสส

“อารพฺภ นิกกมถ

อุนาถ มัจจุโน เสนิ

โย อิมัสมี อัมมวินเย

ปทาย ชาตีสสารี

ยุณฺชถ พุทฺธสาสนเ,

นฬาคารว กุณฺชโร.

อัมปมัตโต วิเทสสติ,

ทุกขัสสันติ กริสสตีติ.

เอว โข มยิ ภาเนเต อัสสุมฺหา อภิกุสฺส ภิกขุโน พหิมโลเก จิตฺตัสส
 คาคาโย ภาสमानัสสาติ. สาธุ สาธุ ภิกขเว, สาธุ โข ตุมเหติ ภิกขเว
 อัสสุตฺต อภิกุสฺส ภิกขุโน พหิมโลเก จิตฺตัสส คาคาโย ภาสमानัสสาติ.

อิทมโว ภควา. อิตตมโน เต ภิกขุ ภควโต ภาสิต อภินันทุณฺติ.

บัจจิมิ ปรีนิพพานสุตฺต.

เอกํ สมยํ ภควา กุสินารายํ วิหริติ อูปวัตตเน มัลลิสฺสานิ
 สาทวเน อั้นฺตเรณ ยมกสฺสาตานิ ปรีนิพพานสมเย. ธถ ไช ภควา ภิกขุ
 อามันฺเตสิ “หันฺตทานิ ภิกขเว อามันฺตยา มิ ไว วยธัมมา สํชาวา
 อัมปมาเทน สัมปาทเถถาติ, อยํ ตถาคตัสส บัจจิมิ วาจา. ธถ ไช
 ภควา ปจฺมชฺชานนํ สมาบฺบํชฺชํ, ปจฺมชฺชานนํ วุญฺจหิตฺวา ทุติยชฺชานนํ
 สมาบฺบํชฺชํ, ทุติยชฺชานนํ วุญฺจหิตฺวา ตติยชฺชานนํ สมาบฺบํชฺชํ, ตติยชฺชานนํ
 วุญฺจหิตฺวา จตุตถชฺชานนํ สมาบฺบํชฺชํ, จตุตถชฺชานนํ วุญฺจหิตฺวา
 อากาสานันณฺจายตนํ สมาบฺบํชฺชํ, อากาสานันณฺจายตนา วุญฺจหิตฺวา
 วิณฺณมานันณฺจายตนํ สมาบฺบํชฺชํ, วิณฺณมานันณฺจายตนา วุญฺจหิตฺวา
 อากิณฺณจันณฺจายตนํ สมาบฺบํชฺชํ, อากิณฺณจันณฺจายตนา วุญฺจหิตฺวา เหว-
 สันณฺณานาสันณฺจายตนํ สมาบฺบํชฺชํ, เหวสัณฺณานาสันณฺจายตนา วุญฺจหิตฺวา
 สันณฺณาเวทยิตฺติโรธํ สมาบฺบํชฺชํ, สันณฺณาเวทยิตฺติโรธา วุญฺจหิตฺวา
 เหวสัณฺณานาสันณฺจายตนํ สมาบฺบํชฺชํ, เหวสัณฺณานาสันณฺจายตนา
 วุญฺจหิตฺวา อากิณฺณจันณฺจายตนํ สมาบฺบํชฺชํ, อากิณฺณจันณฺจายตนา
 วุญฺจหิตฺวา วิณฺณมานันณฺจายตนํ สมาบฺบํชฺชํ, วิณฺณมานันณฺจายตนา
 วุญฺจหิตฺวา อากาสานันณฺจายตนํ สมาบฺบํชฺชํ, อากาสานันณฺจายตนา
 วุญฺจหิตฺวา จตุตถชฺชานนํ สมาบฺบํชฺชํ, จตุตถชฺชานนํ วุญฺจหิตฺวา
 ทติยชฺชานนํ สมาบฺบํชฺชํ, ทติยชฺชานนํ วุญฺจหิตฺวา ทุติยชฺชานนํ

สมาบัติชชี, ทุติยัชฌานา วุจฺจติตฺวา ปจฺมัชฌานํ สมาบัติชชี,
 ปจฺมัชฌานา วุจฺจติตฺวา ทุติยัชฌานํ สมาบัติชชี, ทุติยัชฌานา
 วุจฺจติตฺวา ตติยัชฌานํ สมาบัติชชี, ตติยัชฌานา วุจฺจติตฺวา
 จตุตถัชฌานํ สมาบัติชชี. จตุตถัชฌานา วุจฺจติตฺวา สมณันดรํ ภควา
 ปรีณิพฺพายิ. ปรีณิพฺพุเต ภควติ สห ปรีณิพฺพานา อายัสฺมา สหณฺโณ
 อิมํ คาคํ อภาสิ

“สัพเพว นิกฺขิปัสสํติ

ยัตถิ เอตฺถิโส สัตถา

ทวาคโต พลฺลยํยํคโต

ภุทฺตา โสเก สมุสฺสยํ,

โสเก อธิปฺปยุคฺคโต,

สํพุทฺธโร ปรีณิพฺพุตติ.

ปรีณิพฺพุเต ภควติ สห ปรีณิพฺพานา สกโก เทวานมิตฺโต
 อิมํ คาคํ อภาสิ

“อนิจฺจา วต สํขารา

อุပ္ปชฺชชิตฺวา นิรุชฺฌนํติ

ปรีณิพฺพุเต ภควติ สห

อิมํ คาคํ อภาสิ

อุปปาทวณฺณมิมฺโน,

เตสํ วุปลโม สุโขติ.

ปรีณิพฺพานา อายัสฺมา อานนฺโธ

คทาสิ ยํ ภิสฺสนกํ

สัพพะการวรุเปเต

ปรีณิพฺพุเต ภควติ สห

อิมํ คาคาปิ อภาสิ

คทาสิ โธมทฺสณํ,

สํพุทฺธโร ปรีณิพฺพุตติ.

ปรีณิพฺพานา อายัสฺมา อานุทฺธโร

“นาหุ อัสสาสยัสสาโส	จิตจิตตัสส ตาติโน,
อนเนโซ สันติมาวัณ	จักขุมา ปรีนิพพุโต.
อัสสลิเนน จิตฺเตน	เวทนํ อัสสมวาสย,
มัสสโชกัสสเลว นีพพาน	วิโมกฺโข เจตโส อหุติ.

พริ้มส้มลุ่มโค.

บัจจก.

ตัสสสุทธาน

“พริ้มมาสนิ เทวทัตโต	อันธกวินโท อรุณวตี,
ปรีนิพพาเนน จ เทสิต	อิทํ พริ้มบัจจก.

๑ ลี. ย. เหว; อิมัสสิมัจจ พริ้มส้มลุ่มโคตัสสนิโค

“พริ้มส้มลุ่มโค.

ตัสสิ อุตฺตธาน

พริ้มมายางนิ คารวณัจ	พริ้มเทโว พโก พริ้มมา,
อัมมตโร จ พริ้มมา จ	พริ้มโลโก โภกาลีณัจ,
อาฬวิณัจ กุฑู จ	พริ้มมา โภกาลีณิกขุ,
สนักกุมมาเรน เทวทัตติ	อันธวินทํ อรุณวตี,
ปรีนิพพาเนน บัณณิรธาตติ	
อิตฺติสา ปาจักกมา ทิสสนิ.	

๗.—พราหมณ์ลยัตติ.

อรัญญิกวัคโค ปจโม.

ปจโม อนัณชานิสุตติ.

เอวัมเม สุต. เอกัง สมยं ภควา ราชคเเท วิहरติ เวฬุเน
 กถันท์กนิวาเป. เตน โข ปน สมเยเน อับบตวลลัสส ภารทวาชโคตตัสส
 พราหมณ์ลลัสส อนัณชานิ นาม พราหมณ์ อภิยัสสันนา โหติ พุทธเอ จ
 ธัมเม จ สัมเม จ. ขถ โข อนัณชานิ พราหมณ์ ภารทวาชโคตตัสส
 พราหมณ์ลลัสส ภาตติ อุปัสารันตี อุปักัมมิทวา ติกขัตติ อุตานัง อุตานลล
 “นโม ตัสส ภควโต อหโต สัมมาสัมพุทธัสส, นโม ตัสส ภควโต
 อหโต สัมมาสัมพุทธัสสาติ. เอว วุตเต ภารทวาชโคตโต พราหมโณ
 อนัณชานิ พราหมณ์ เอตทโว “เอวเมว ปณาย วลลัส ยัสมี วา
 ตัสมี วา ตัสส มุณเฑกัสส สมนัสส วณณัง ภาตติ, อิทานิ คียาห
 วลลัส ตัสส สัตถุโน วาห อโรเปสสามิติ. น ชีวหันตี พราหมณ
 บัลลามี สเทเวเก โลเก สมารเก สพพหิมเก สัสสมณพราหมณียา
 ปชาย สเทวมนุสสาเย, โย ตัสส ภควโต วาห อโรเปยย อหโต
 สัมมาสัมพุทธัสส; อปิ จ ตัง พราหมณ คัจฉ, คันตีวปิ ชานัสสัสสิติ.

ขถ โข ภารทวาชโคตโต พราหมโณ กุปีโต อนัตถมโน เยน
 ภควา เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตวา ภควา สัตถิ สัมโมติ;
 สัมโมทนีเย กถ สาราณียี วิติสสาเรตวา เขมณัตติ นิสิตติ. เขมณัตติ
 นิสินโน โข ภารทวาชโคตโต พราหมโณ ภควันตี คาถาย อชฌภาติ

กิสฺส เณรฺวา สฺขํ เสติ	กิสฺส เณรฺวา น โสจติ,
กิสฺสัสส เอกธัมมัสส	วธํ โวเจสิ โคตมาติ.
โกธํ เณรฺวา สฺขํ เสติ	โกธํ เณรฺวา น โสจติ,
โกธัสส วิสมุตฺตัสส	มธฺรคฺคัสส พริ้งพริ้วณ,
วธํ อริยา ปสฺสณฺติ	ตณฺหิ เณรฺวา น โสจติ.

เอวํ วุตฺเต ภารทฺวาชโคตฺโต พริ้งพริ้วณ โภควันตํ เอตทโว
 “ อภิกกัณฺโถ โภ โคตม, อภิกกัณฺโถ โภ โคตม, เสยฺยธามี โภ
 โคตม นิกฺกัชฺชติ วา อุกฺกัชฺเชยฺย, ปฏิจฺฉนฺนํ วา วิวเรยฺย,
 มุทฺธิหัสส วา มัคคํ อากฺกัชฺเชยฺย, อณฺธกาเร วา เกลบฺบัสสโชติ อารยฺย
 “ จักขุมันฺโโค รูปานิ ทักฺขณฺติติ. เอวเมว โภตา โคตเมน อเนกปริยาเยน
 ธัมโม ปกาสิโต. เอสาหิ ภวณฺติ โคตมํ สรณํ คัจฉามิ ธัมมณฺเฑ
 ภิกฺขุสฺสณฺเฑ, ลเภยฺยาหิ โภโต โคตมัสส สณฺติเก บัพฺพัสส, ลเภยฺย
 อุปสम्मปทฺติ. อลลิตฺโต โข ภารทฺวาชโคตฺโต พริ้งพริ้วณ โภควโต
 สณฺติเก บัพฺพัสส, อลลิตฺโต อุปสम्मปทํ. อจิรฺอุปสम्मบฺบโน โข ปณายสฺมา
 ภารทฺวาโช เอโก รูปกฺกัฏฺโฐ อปัปฺมัตโต อาตานิ ปหิตตฺโต
 วิหรณฺโต น จิสฺสเสว ยัสสคฺคิธาย กุลปฺตฺตา สัมมํ เทว อคฺควสฺมา
 อนคารยํ บัพฺพัสสณฺติ, ตทณฺตุทฺโร พริ้งพริ้วณปริโยธานํ ทิฏฺฐโว ธัมเม
 สยํ อภินฺวา สัจฉิกฺกัวา อุปสम्मบฺบัสส วิทาสิ, “ ชีวนา ชาคิ, วุตฺติ
 พริ้งพริ้วณ, กตํ ภรณฺเฑ, นاپริ อิลลวคฺคิธายาสิ อหฺพณฺณาสิ. อณฺณคโร
 ๑ ปณายสฺมา ภารทฺวาโช อรหํ อโหสิติ.

หุติย อักโกสกสุตฺต.

เอกํ สมณํ ภควา ราชคเเท วิहरติ เวฬุวนเ กถันตกนิวาเป.
 อัสสโลสิ โข อักโกสกกการทวาชो प्वरहिมนे “ गार्हवाक्षोऽहो गिर
 प्वरहिमणे समन्तस्स दोहस्सत्तं लंघिगे दधरस्समा अनारियं
 पप्पच्छित्ति, अपिโต अनहिमणे येन भक्वा देनुपसंगमि,
 उपसंगमिक्वा भक्वनंत्तं अस्सपाहि मरुसाहि वाजाहि अक्कोसि
 परिणालि. एव वुत्ते भक्वा अक्कोसकगतवच्च प्वरहिमणे
 ऐतद्वो “ तं गी मन्वन्ति प्वरहिमणे अपि नु ते अक्षयन्ति
 मित्तमज्जा णात्तिสาद्धिता अतिथिये. अय्येपेक्का मे गो दोहम
 अक्षयन्ति मित्तमज्जा णात्तिसाद्धिता अतिथिये. तं गी मन्वन्ति
 प्वरहिमणे अपि नु तस्स नय्येपेक्का चात्थियं वा गोत्थियं वा
 सात्थियं वाति. अय्येपेक्का नेसात् गो दोहम अनय्येपेक्का चात्थियं
 वा गोत्थियं वा सात्थियं वाति. सजे पन ते प्वरहिमणे नय्येपिच्छिच्छन्ति,
 तस्स तं होत्ति. सजे ते गो दोहम नय्येपिच्छिच्छन्ति,
 अय्येपेक्का तं होत्ति. एवमेव सो प्वरहिमणे यं द्वं अमेत्त
 अनक्कोसन्ते अक्कोसस्सि, अरोसन्ते रोसेस्सि, अगन्धन्ते गन्धस्सि,
 तं ते मयि नय्येपिच्छिच्छन्ति, तवेवत् प्वरहिमणे होत्ति, तवेवत्
 प्वरहिमणे होत्ति. โย सो प्वरहिमणे अक्कोसन्ते भज्जक्कोसस्सि,
 रोसेन्ते प्पुโรसेस्सि, गन्धन्ते प्पुग्गन्धस्सि, अयं वुज्जति प्वरहिमणे
 सम्भुत्तस्सि विहरति, ते मयि दया नेव सम्भुत्तस्साम न विहराम,

พริหมณสยุตโต อรหันตวัคโค ปจโม.

๒๑๗

คเวเวตํ พริหมณ โหติ, คเวเวตํ พริหมณ โหตีติ. ภวันตํ โช
โก โคตมํ สราชกา ปริสา เอวํ ชานาติ “อรหํ สมณ โคตโมติ:
ชถ ๑ ปณ ภว โคตโม กุชฌมัตติ.

อภังโกธัสส กุโธ โกโธ	ทนต์ัสส สมชีวิน,
สम्मัทธวามุคตัสส	อุปลันตัสส ตาเทโน.
คัสสเสว เตน ปาปัโย	โย กุทธํ ปฏิกุชฌมติ;
กุทธํ อปัปฏิกุชฌนํโก	ลังคามํ เซติ กุชชย.
อุภินันมัตถิ จรติ	อตตโน ๑ ปรัสส ๑,
ปรี ลกุปิตํ นัตถิ	โย สโต อุปัสสมมติ.
อุภินันํ คิกิฉนํคาน	อตตโน ๑ ปรัสส ๑,
ชนา มณณันติ “พาโลติ	เย ธम्मัสส อโวกาเท.

เอวํ วุตเต อภังโกธการทวาโซ พริหมณ ภควันตํ เอตทโว
“อภิกกัณตํ โภ โคตม, อภิกกัณตํ โภ โคตม, ๑เป๑ เอสาหํ ภวันตํ
โคตมํ สรณํ คัจฉามิ ธम्मมณัง ภิกขุสัณณัง, ลเภยยาหํ โภโต
โคตมัสส สันติเก บัพพัชช, ลเภยยํ อุปัสสมปณฺธิ. อลลิตํ โช
อภังโกธการทวาโซ พริหมณ ภควโต สันติเก บัพพัชช, อลลิต
อุปัสสมปท. อจิรุปัสสมันโน โช ปณายัสมา อภังโกธการทวาโซ เอโก
วูปกัฏโฏ อปัปมัตโต อาตานิ ปหิตตโต วิหรณํโต น จีรเส

ยัสสัถถาย กุลปุตฺตา สัมม เทว อคารัสมา อนคาริยัม ปัพพชฺฉนฺติ,
 ตทณฺตุรํ พหิมฺหจริยปริโยสานํ ทิฏฺฐเวยว ธัมมํ สยํ อภินฺวา
 สจฺจํ อภิกคฺวา อปฺปสํมยฺสํ วิหาสิ; “ชฺเฌนา ชาตํ, วุสฺสํ พหิมฺหจริยํ,
 กมํ กรณียํ, นาปรํ อิตฺถํ อคฺคยาตํ อปฺปภินฺวาสิ. อภินฺนโร จ
 ปณายัสมา ภารทฺวาโซ อรหํ อโหสิติ.

ตติยํ อสฺสวณฺตํ.

เอกํ สมมํ ภควา ราชคฺเช วิหรติ เวฬุเน กลนฺตกนิวาเป- อัสสโสสิ
 โซ อสฺสวณฺตภาเรทฺวาโซ พหิมฺหิโน “ภารทฺวาโซคฺคโต กิร พหิมฺหิโน
 สมณัสสํ โคทมัสสํ สันตํ อคฺคารัสมา อนคาริยัม ปัพพชฺชโตติ
 กุญฺโต อนตฺตมโน เยน ภควา เทนุปลงฺกมิ; อุปฺปลงฺกมิตฺวา ภควันตํ
 อสฺสพภาทิ ฆรุสาทิ วาจาทิ อักโกสฺสติ ปริภาสฺสติ เอยว วุตฺเต ภควา
 ตุนฺนํ อโหสิ. อถ โซ อสฺสวณฺตภาเรทฺวาโซ พหิมฺหิโน ภควันตํ
 เอกทโวจ “ชฺชิตฺสํ สมณ, ชฺชิตฺสํ สมณาคิ.

ชยํ เว มณฺณนฺติ พาโล
 ชยณฺเจวัสสํ ตํ โหติ
 ตัสสเวยว เทน ปาปํ โย
 กุทฺธํ อปฺปญฺญกฺขณํ โย
 อุกฺกมณฺตํ จรติ
 ปริ สกฺกมํ ญตฺวา
 อุกฺกมณฺตํ อภินฺนํ
 ชนา มณฺณนฺติ “พาโลติ

วาจา ฆรุส ภณํ,
 ยา ติฏฺฐา วิชานโต.
 โย กุทฺธํ ปญฺญกฺขณํ,
 สจฺจํ เชติ ทุชฺชยํ.
 อตฺถโน จ ปริสสํ จ,
 โย สโต อปฺปสํมติ.
 อตฺถโน จ ปริสสํ จ,
 เอย ธมฺมัสสํ อโกวิทฺติ.

เอว วุฒโต อสุริย์ทกการทัวโซ พริ้งพริ้วน้อย ภควันต์ เขตทว
 “อภิกกัณห์ โก โคตม, อภิกกัณห์ โก โคตม, ๆ เป ๆ อัมภักณาส
 อัมภักโร ๑ ปนายัสมา การทัวโซ อรหันต์ อโหสิติ.

จตุรทัต พิลังคิกสุตติ.

เอก สมน ภควา ราชคเห วิหริ เวฬุเน กลันทกนิวาเป
 ชัสโสสิ โข พิลังคิกการทัวโซ พริ้งพริ้วน้อย “การทัวโซโคตโต กิ
 พริ้งพริ้วน้อย สมนัสส โคตมัสส สันติเก อคารัสมา อนคาริย
 บัพพิชิตโต กุบีโต อนัตตมโน เยน ภควา เตนุปลังกมิ;” อุปลังกมิทวา
 ตุนหิโกโต เอกมณันต์ อัญจาสิ. ออ โข ภควา พิลังคิกการทัวโซชัส
 พริ้งพริ้วน้อย เจตสา เจโคปริวัตกัมภักณาย พิลังคิกการทัวโซ
 พริ้งพริ้วน้อย คากา ย ชันณกาลิ

“โย อัมปิปรุฏจัสส นรัสส ทุสสิสิ. สุตธัสส โปสัสส นังคนัสส,
 คเมว พาล บังเจติ ปาเป . สุขโม รโซ ปฏิวาทว ชิตโตติ.

เอว วุฒโต พิลังคิกการทัวโซ พริ้งพริ้วน้อย ภควันต์ เขตทว
 “อภิกกัณห์ โก โคตม, อภิกกัณห์ โก โคตม, ๆ เป ๆ เฮสาห
 ภควันต์ โคตม สรณ คัจฉามิ อัมมณัง ภิกขุสวัณัง, สเกยยาห โกโต
 โคตมัสส สันติเก บัพพิชช, ๆ เป ๆ ตทนุตติ พริ้งพริ้วน้อยปริโยธาน
 ทิฏฐา อัมโม สย อภักณาส สัจฉิกัตวา อุปสัมบัชช วิहाสิ, “ชีนา
 ซาติ, วุฒโต พริ้งพริ้วน้อย, กต ภควณิ, นาปริ อิตถัตถายาติ อัมภักณาส.
 อัมภักโร ๑ ปนายัสมา การทัวโซ อรหันต์ อโหสิติ.

บัณฺเฑมํ อหิสกสุตฺตํ.

สวตฺถนิทานํ. อถ โข อหิสกภาวทฺวาโซ พฺรหฺมโณ เยน ภควา
เตนุปลงฺกมิ; อุปฺปลงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิํ สัมโมทฺติ; สัมโมทนียํ
กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมณฺธํ นิสีติ. เขมณฺธํ นิสีนฺโน โข
อหิสกภาวทฺวาโซ พฺรหฺมโณ ภควนฺตํ เขตฺตวโจ “อหิสกาหํ
โก โคตม, อหิสกาหํ โก โคตมาติ.

“ยถา นามํ ตถา จัสส ลินฺยา โข ทฺวํ อหิสโก,
โย จ ภายเนน วาจาเย มนสา จ น ทิสฺส,
สฺสเจ อหิสโก โหติ โย ปฺร น วิทิสฺสตีติ.

เอวํ วุตฺเต อหิสกภาวทฺวาโซ พฺรหฺมโณ ภควนฺตํ เขตฺตวโจ
“อภิกกณฺธํ โก โคตม, ๆ เป ๆ อพฺภวณฺณาสี. อวฺบตโร จ ปณายสฺมา
ภาวทฺวาโซ อรหตฺ อโหสิตีติ.

ฉฐํ จ ชฺฐาสฺสุตฺตํ.

สวตฺถนิทานํ. อถ โข ชฺฐาภาวทฺวาโซ พฺรหฺมโณ เยน
ภควา เตนุปลงฺกมิ; อุปฺปลงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิํ สัมโมทฺติ;
สัมโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตฺติสาเรตฺวา เอกมณฺธํ นิสีติ. เขมณฺธํ
นิสีนฺโน โข ชฺฐาภาวทฺวาโซ พฺรหฺมโณ ภควนฺตํ คาถาย อชฺฌณณาสี

“อณฺโโต ชฺฐา พหิ ชฺฐา ชฺฐาย ชฺฐิตา ปชา,
ทํ ทํ โคตม ปุจฺจามิ โก อิมํ วิชฺชเย ชฺฐนฺตีติ.
สฺสีเล ปติฏฺฐาย นโร สบฺบโล จิตฺตํ บัณฺณวณฺณํ ภาวณฺ,

อตาบิ นิปโก ภิกขุ
เยส ราโค จ โทโส จ
ชีนาสวา อรหันโต
ยัคค นามัจจ รุณัจจ
ปฏิจจรูปสัจฉา จ

โส อิม วิชญเย ชฏ.
อวิชชา จ วิราชิตา,
เศส วิชฎิตา ชฏา.
อเสส อปรุชฌติ
เอตเตส นิชชเต ชฏาติ.

เอว วุตเต ชฏาการทวาโซ พราหมโณ ภควันตํ เขตทโว
“อภิกกัณ्हิตํ โภ โคตม, ๆ เปฯ อัจฉิตโร จ ปณายัสมา การทวาโซ
อวทํ อโหสิติ.

สัทธัมม สุตฺถิกสุตฺต.

สวตฺถิณิทานํ. ๆ เปฯ อถ โข สุตฺถิกการทวาโซ พราหมโณ
เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุลลังกมิตฺวา ภควตา สัทธัมมํ สัมโมทมิ,
สัมโมทนีเย กถํ สวราณียํ วิติสาเรตฺวา เขมณฺ्हิตํ นิสิทิ. เขมณฺ्हิตํ
นิสินฺโน โข สุตฺถิกการทวาโซ พราหมโณ ภควโต สันตฺติเก
อุมํ คากํ อภาสิ

“น พราหมโณ สุชฌติ โภจ โลก
วิชชาวรรณสัมปັນโน โส สุชฌติ
พหุเมยํ ปลปํ ชัยปํ
อณฺโต กสम्मพุสฺสํกสิญฺโง
ชุตฺติโย พราหมโณ เวสฺโส

สึลวามิ ตโป กรํ,
น อัจฉา อิตรา ปชาติ.
น ชัจจา โหติ พราหมโณ,
กุกุณา อูปนิสฺสโต.
สุทฺโท จฉนฺทวปุกฺกุโส,

ธารัทธวิโร ปติตัตโต

นิจจำ ทฬัทปรักโกโม,

บัพโปติ ปรม สุตติ

เอว ชานาติ ฬรัหมณาคิ.

เอว วุตเต สุตติการทวาช ฬรัหมณ โภควันติ เขตทโวจ

“อภิกกัณติ โภ โคตม, อภิกกัณติ โภ โคตม, ๗เป๗ อัมมโคโร
จ ปณายัสมา การทวาช อรหติ อโหสิติ.

อัญจมิ อคคิกสุตติ.

เอก สมย ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุเน กลันตกนิวาเป.
เคน โข ปน สมเยน อคคิกการทวาชัลล ฬรัหมณัลล สัพปีณา
ปายาโต สันนิหิโต โหติ “อคคิ ชุทิสสามิ, อคคิหุตติ ปริงวิธสามิติ.

ธม โข ภควา ปุฬพณ्हสมย นิวาเสติว บัตติจิวรมาทาย ราชคหิ
บิณทาย ปาวสิ; ราชคเห สปะทานิ บิณทาย จรมาโน येन
อคคิกการทวาชัลล ฬรัหมณัลล นิเวสนิ เตนุปลังกมิ; อุลลังกมิทว
เอกมัตติ อัญจาสิ. อัทธสา โข อคคิกการทวาช ฬรัหมณ
ภควันติ บิณทาย จิต; ทิสวาน ภควันติ คาทาย อชฌภาสิ

“คิหิ วิชชาหิ สัมบันโน

ชาติมา สุตวา พหุ,

วิชชาจรณสัมบันโน

โสมี ภุณ्हะยัย ปายสันติ.

พหุมี ปลป ชัมปิ

น ชัจจา โหติ ฬรัหมณ,

อัมโต กสัมพุสกังอิฏโฐ

กุกุณา ปริวาริโต.

ปุฬเพนิวาส โย เวหิ

สัคคาปายัจจ บัสสติ,

อโธ ชาตีกชย บัตโต

อภิญญาโวลิตो मुनि.

เอตาหิ ตีหิ วิชชาหิ   เติวชีโซ โหติ พราหม์โน,
 วิชชาจรณสัมบัณโน   โสมี ภุณฺเชยฺย ปายสันติ.

ภุณฺชตุ ภว โคตโม พราหม์โน ภวณฺติ.

คาถาภิกิต্ত์ เม อโภชเนยฺย   สัมบัลลิตฺ พราหม์โน เนส อัมโม,
 คาถาภิกิต্ত์ ปณฺทนีติ พุทฺธา   อัมเม สติ พราหม์โน วุตฺติ เรสา.
 อัมเบเน จ เภวลินี มะเทสิ   ชีณาสวํ กุกฺกัจจวุปสันติ,
 อัมเนเน ปาเนเน อุมฺภุจฺหิตฺ   เชคคณฺหิ คํ ปุณฺณเปกขัสส โหติติ.

เอว วุตฺเต อคฺคิกการทฺวาโซ พราหม์โน ภควันติ เขตทโว
 “อภิกกณฺติ โภ โคตม, อภิกกณฺติ โภ โคตม, ๆเป ๆ อัมเบเนโร จ
 ปณายัสมา การทฺวาโซ อรหํ อโหสิติ.

พวมิ สุนฺทริกสุตฺต.

เอกํ สมยํ ภควา โสเสตฺถ วิหริติ สุนฺทริกาย นตฺถิฯ ตีเร.
 เตเน โซ ปณ สมเบเน สุนฺทริกการทฺวาโซ พราหม์โน สุนฺทริกาย
 นตฺถิฯ ตีเร อคฺคิ ชฺหติ, อคฺคิหุตฺตํ ปวิจฺจติ. อถ โซ สุนฺทริกการทฺวาโซ
 พราหม์โน อคฺคิ ชฺหิตฺวา อคฺคิหุตฺตํ ปวิจฺจิตฺวา อญฺญาสาสนา
 สมนฺตา จตฺตํทิสสา อานุโธเกสิ “ โภ นุโซ อิมิ หพฺยเสสํ ภุณฺเชยฺยาคิ.
 อตฺทสา โซ สุนฺทริกการทฺวาโซ พราหม์โน ภควันติ อัมเบเนตรัสมี
 รุกฺขมฺเบ สลีสํ ปารุตํ นิสินฺนิ; ทิสฺวาน วาเมเน หัตฺเตเน หพฺยเสสํ
 คเหตฺวา ทักขิเนเน หัตฺเตเน กมฺมชฺชิตฺ คเหตฺวา เยน ภควา เตเนปลังกมิ.

อถ โซ ภควา สุนฺทริกการทฺวาซัสส พราหม์โนลลิตฺ ปตฺสทฺเตเน วีส

จิรวริ. อถ โข สุนทริกการทวาโซ พรัหมโณ “มุนีโต ขย ภว;
 มุนีโต ขย ภวันติ, กโตว ปุณ นีวตติตูกาโม อโหสิ. อถ โข
 สุนทริกการทวาซัสส พรัหมณัสส เขตตโหสิ “มุนีทามิ หิ อเอกัจเญ
 พรัหมณา ภวันติ, ยันนุนาหิ ตं ออุปัสสมิตวา ซาติ ปุจฺเจยยันติ.
 อถ โข สุนทริกการทวาโซ พรัหมโณ เยน ภควา เตนอุปัสสมิ;
 ออุปัสสมิตวา ภควันติ เขตตวา “กัจจเญ ภวันติ.

มา ซาติ ปุจฺจ จรณัง ปุจฺจ	กัจจเญ หเว ซายติ ซาตเวโต,
นีจากุลินิ มุนิ อติมา	อาซานิโย โหติ หิริเนโส.
สัจเญ ทนฺโต ทมสา อเปโต	เวทนต์คฺวุ สุตตพรัหมจริโย,
ยัลลปนีโต ตมฺบวิหเขต	กาเจน โส ซุหติ ทักขิเนยฺยติ.
อัทธา สยิฏฺฐํ สหุตํ มม ยิทํ	ยํ คาทิสํ เวทคฺมุทฺตํ สามี,
คฺมุทฺทาทิสานํ หิ อทลฺลเนน	อัมมโณ ชโน ภุณฺชติ ทพฺยเสสฺสนํ ตี.
ภุณฺชตุ ภว โคตโม พรัหมโณ	ภวันติ.

คาถาภิสิตํ เม อโกชเนยฺย	สम्मัลลสฺสิตํ พรัหมณ เนส อัมมโม;
คาถาภิสิตํ ปนุทฺตํ พุทฺธา	อัมมเม สติ พรัหมณ วุตฺติ เวสา.
อัมมโณ จ เกวลินิ มहेสิ	ชีณาสวํ กุกฺกัจจวูปตฺตํ,
อัมมเนน ปาเนน อุมฺภุจฺจทลฺล	เขตตัมมํ หิ ตํ ปุณฺณเปกขัสส โหตฺติ.

๑๑ กัสสิ วาหิ โก โคตม อิมิ หัพฺปิเสสํ วัณฺณมิตฺติ. น
 ขีรํหณัตถํ พริหมณํ บัณฑิตานิ สเทวเก โลเก สมารเก สพริหมเก
 สัสสํมณพริหมณินา ปชาย สเทวมนุสฺสําย, ยัสสํโส หัพฺปิเสโส
 สุทฺธํ สํมาปณฺณามํ คัจฉะยฺย อัมภันตโร ทถาคคัสสิ วา
 ทถาคคาวกัสสิ วา, เตนหิ ตํว พริหมณํ ตํ หัพฺปิเสสํ ชยฺยปทริเท
 วา ฉทฺทเทหิ, อัมปิปานเก วา อุตฺเทโก โอบิลาเปหิตฺติ. ๑๒ โข
 สุนทริกภาวาทฺวาโห พริหมโณ ตํ หัพฺปิเสสํ อัมปิปานเก อุตฺเทโก
 โอบิลาเปสิ. ๑๓ โข โส หัพฺปิเสโส อุตฺเทโก มกฺกชิตฺโต วิจิฏฺฐายติ
 วิฏฺฐิวิฏฺฐายติ สันนุปายติ สัมปยุตฺตปายติ. เสยฺยณายํ นาม ฌาโต
 ทิวสสันนัตตโต อุตฺเทโก มกฺกชิตฺโต วิจิฏฺฐายติ วิฏฺฐิวิฏฺฐายติ สันนุปายติ
 สัมปยุตฺตปายติ, เหวเมว โส หัพฺปิเสโส อุตฺเทโก มกฺกชิตฺโต วิจิฏฺฐายติ
 วิฏฺฐิวิฏฺฐายติ สันนุปายติ สัมปยุตฺตปายติ.

๑๔ โข สุนทริกภาวาทฺวาโห พริหมโณ สํวิตฺโต โดมทฺฐจฺจชาโต
 ยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตฺวา เอกมณฺตํ อฏฺฐจาสิ. เอกมณฺตํ
 จิตฺตํ โข สุนทริกภาวาทฺวาโห พริหมณํ ภควา จาณาย ชยฺยณภาสิ

“มา พริหมณ ทารุสฺมาททาโน สุตฺถํ อัมภันตโร พทิตฺถา หิ เขตฺ,
 น หิ เตน สุตฺถํ กุสลา วทณฺติ โย พาทิเรน ปริสุทฺธํมิจฺเจ.
 หิตฺวา อหํ พริหมณํ ทารุทาหํ อชฺฉมกฺกตฺตเมว ชลฺลยามิ โสคิ.
 นิจฺจลฺลจฺฉิมิ นิจฺจสฺมาหิตฺตโต อวหํ อหํ พริหมจฺจวิญฺญํ จมามิ.

ภาโม หิ เท พริหัมณ ขาริภาโร โกโร อูโม ภัสสมิมิโมสวชชี,
 ชีวหา สฺชา หตฺย ชิตฺติจานํ อัดฺดา สฺหณฺโต ปุริสัสส ชิตฺติ.
 ธัมโม รหโต พริหัมณ สิตฺติโก อนาวโล สัพฺปิ สคํ ปสฺสโต,
 ยตฺถ หเว เวทฺตฺโน สีนาคา อนัลลคฺคฺชาว ทรณฺติ ปาริ.
 สจฺจิ ธัมโม ลโยโม พริหัมจริยํ มชฺเณสฺสตา พริหัมณ พริหัมปัตติ,
 สคฺชชฺชุกฺกุเลสุ นโม กโรหิ ทมทํ นร “ธัมมสํวาริตี พริหมิติ.

เอวํ วุตฺเต สยุดตนิการทวาชो พริหัมโณ ภควันติ เอเตทโวจ
 “อภิกกัณฺธิ โก โคทม, ๆเป ๆ อภฺยัตโร จ ปณายัสมา
 การทวาชो อรหตํ อโหสิติ.

ทลฺม พหุสฺสํวิสุตฺติ.

เอกํ สมฺม ภควา โกสฺเสสุ วิหริติ อภฺยัตโรหิมิ วณฺณนฺเต.
 เตน โข ปณ สมฺเยน อภฺยัตโรหิสฺส การทวาชโคตคฺคัสส พริหัมณลัส
 จตฺททิสฺส พลิตฺทา นฺนฺจํ โนหฺนติ. ขล โข การทวาชโคตฺโต
 พริหัมโณ เต พลิตฺทา คเวสฺสํโต เยน โส วณฺณนฺโต เตนฺอุปสงฺกมิ;
 อุปสงฺกมิตฺวา อตฺทิสฺส ภควันติ ตลฺมิมิ วณฺณนฺเต นิสินฺนํ บัลลลังกํ
 อากุชิตฺวา อชฺชํ กายํ ปณิชาเย ปริมุขํ สติ อပ္ภุจฺเปตฺวา; ทิสฺวาน
 เยน ภควา เตนฺอุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ภควโต สันติเก อิมา
 ทาถาโย อภาสิ

น ห นฺนิมิตฺสํ สมณัสส

พลิตฺทา จตฺททิสฺ,

อชฺชตฺถฺวํ น ทิสฺสันติ

เตนํยํ สมฺโณ สฺช.

น ห นุณิมัสส สมนัสส
เอกบัตถา ทุบัตถา ฯ

น ห นุณิมัสส สมนัสส
อุสโสฬหิกาย นัจจันติ

น ห นุณิมัสส สมนัสส
อุปัปาทเกหิ สันณันโน

น ห นุณิมัสส สมนัสส
เอกปุตฺตา ทุปุตฺตา ฯ

น ห นุณิมัสส สมนัสส
โสคตฺ ปาเทน ไปเดติ

น ห นุณิมัสส สมนัสส
“เทถ เทถาติ โจเทมฺหิ

“น ห มัยหิ พราหมณ
อัสสัสสฺสจ น ทิสฺสณฺติ

น ห มัยหิ พราหมณ
เอกบัตถา ทุบัตถา ฯ

น ห มัยหิ พราหมณ
อุสโสฬหิกาย นัจจันติ

น ห มัยหิ พราหมณ
อุปัปาทเกหิ สันณันโน

ติลา เขตตัสสมี ปาปิกา,
เตนายํ สมนโน สฺขี.

ตุจฺฉโกฏฺฐจัสสมี มุลิกา,
เตนายํ สมนโน สฺขี.

สันถาโร สัตตมาสีโก,
เตนายํ สมนโน สฺขี.

วิธวา ปุตฺตยิตโร,
เตนายํ สมนโน สฺขี.

บัตถา ติลกาหตา,
เตนายํ สมนโน สฺขี.

นัจจันตฺมฺหิ อินาเยกา,
เตนายํ สมนโน สฺขีติ.

พลีพทฺทา รุกฺขทฺธ,

เตนาหิ พราหมณ สฺขี.
ติลา เขตตัสสมี ปาปิกา,

เตนาหิ พราหมณ สฺขี.
ตุจฺฉโกฏฺฐจัสสมี มุลิกา,

เตนาหิ พราหมณ สฺขี.
สันถาโร สัตตมาสีโก,
เตนาหิ พราหมณ สฺขี.

น ห มัยหิ พฺราหฺมณ	วิธวา ปุตฺตธิดโร,
เอกปุตฺตํ ทวีปุตฺตํ จ	เดนาหิ พฺราหฺมณ สฺขี.
น ห มัยหิ พฺราหฺมณ	บิคลา คิลกาหตา,
โสธฺตํ ปาเทน โปเตติ	เดนาหิ พฺราหฺมณ สฺขี.
น ห มัยหิ พฺราหฺมณ	ปัจจุสฺมิมิ อินาปิภา,
เทถ เทถาติ โจเทนฺติ	เดนาหิ พฺราหฺมณ สฺขีติ.

เหว วุตฺเต การทวาชโคตฺโต พฺราหฺมณ ภควันติ เอกทโว
 “อภิกกัณฺโถ โภ โคตม, อภิกกัณฺโถ โภ โคตม, เขยฺยถาปิ โภ โคตม
 นิกฺกัชฺชติ वा อุกฺกัชฺเชยฺย, ปฏฺิจฺฉนฺนํ वा วิวเรยฺย, ภูพฺพิสฺสํ वा
 มัคคํ อากิจฺเชยฺย, ฉนฺธกาเร वा เสธบฺบํ โชติ ธาเวยฺย “จักขุมนฺโต
 รูปานิ ทักขณฺติติ: เหวเมว โภกา โคตฺเมน อนเ ปริยาเยน ธมฺโม
 ปกาสิโต, เสงฺหาท ภวณฺตี โคตมํ สเรณํ คัจฉามิ ธมฺมณฺจ
 ภิกฺขุสฺสวณฺจ, ลภเยยฺยาหิ โภโค โคตมสฺส สันฺติเก บัพฺพชฺชํ, ลภเยยฺย
 อุปสํมปฺตฺตํ. อลฺลคฺคํ โช การทวาชโคตฺโต พฺราหฺมณ ภควโต
 สันฺติเก บัพฺพชฺชํ, อลฺลคฺคํ อุปสํมปฺทํ. อจิรฺอุปสํมปฺนฺโน จ ปณายสฺสึมา
 การทวาโช เอโก วุปฺกัฏฺโง อปฺปมัตฺโต ธาตวํ ปหิสฺสโต.
 วิหรณฺโต น จิรฺส.สว ยสฺสสฺสธาย กุสฺสเถตา สัมมํ เทว อวาสสึมา
 อนนาริยํ บัพฺพชฺชํติ. ตถนตฺตรํ พฺราหฺมณจริยปฺริโยสฺสํ ปิฏฺโง
 ธมฺโม สยํ อภิณฺญา สจฺฉนิกคฺวา อุปสํมปฺชฺช วิทาสิ, “ชฺเฌนา ชาติ,
 วุสฺสิตํ พฺราหฺมณจริยํ, เถล ภารณิเย. นวปรี อิตฺถวคฺคภาติ ยทฺธณฺนภาติ.

พริมาหิมณีสัตย์ โข ปุณฺณสกลวักโค ทุติโย.

๒๒๘

อณฺโณวโร จ ปณฺณสกลมา ภาวทิวาโซ อมฺหโต อโณสีติ.

อรหันตวักโค ปจโม.

คัสสคฺคทาน.

“อณฺโณชานี จ อักโกโส” ขสุรินฺท พิลังคิก,

อหฺลิกํ ชฎา เจว สุกฺกํ อิกฺกํ เจว อคฺคิกา,

สุนทริกา ทฬหิทิ เยน จ เต ทลาคิ.

อุปาสกวักโค ทุติโย.

ปจมี กสิคฺคตติ.

เอวํโม สุกฺ. เอกํ สมณํ ภควา มคฺเชสุ วิหริติ ทักขินฺนาริสิมฺ
เอกนาถาปํ ทิรํ หิมนคฺคาเม. เตน โข ปณฺณ สมนฺเนน กสิการทิวาซัสส
พริมาหิมณีสัสส ปณฺณมิตฺตานิ นังลลสทานิ ปยคฺคทานิ โทหนฺติ วปีปฺภาเว.

อถ โข ภควา ปุฬฺพคฺคปฺปสมณํ นิเวเสทฺวา ยัตถจิวรมาทนาย เยน
กสิการทิวาซัสส พริมาหิมณีสัสส ทักขินฺนํโต เยนปัสสํกมิ. เตน โข
ปณฺณ สมนฺเนน กสิการทิวาซัสส พริมาหิมณีสัสส ปรีเวสทา วิหิตฺติ.
อถ โข ภควา เยน ปรีเวสทา เยนปัสสํกมิ, อปฺปสํกมิตฺวา เอกมฺนัตถ
อฏฺฐจาสิ. ยत्ทสฺมา โข กสิการทิวาโซ พริมาหิโมเน ภควนฺตํ ปิณฺทาทาย
จิตฺ; ทิสฺสวาน ภควนฺตํ เขตฺทโวจ “อหํ โข สมณ กถาเม จ วปามิ
จ, กสิคฺคา จ วปีคฺวา จ ภุญฺชามิ, คัมมํปปี สมณ กถ จ
วปีคฺสุ จ, กสิคฺคา จ วปีคฺวา จ ภุญฺชัสสฺสุ. เอวํปปี โข

พริหมณ กถามิ จ วปามิ จ; กสิทวา จ วปีตวา จ ภูณชามิตติ.
 น โข ปณ มย บัลลสาม โภโต โคตมัสสิ ยัค วา นังคล วา
 • ผาล วา ปาจนี วา พลพิทเท วา, อถ จ ปณ ภว โคตโม
 เอวมาห “อหัมปิ โข พริหมณ กถามิ จ วปามิ จ; กสิทวา จ
 วปีตวา จ ภูณชามิตติ. อถ โข กสิการทวาโซ พริหมณเณ ภควันตัง
 คาถาย อชฌมภาสิ

“กัลลโก ปฐิขานาสิ

กัลลโก ปุจฺจโต พฺริหิ

สัทธา พิชฺ คโป วุญฺจิ

หิริ อีสสา มโน โยคต

กายคตฺโต วจีคตฺโต

สัจฺจ กโมมิ นิตฺถาน

วิริยํ เม อูโรธริยํ

คัจฉนฺติ อนิวตฺตนฺต

เอวเมถา กสิ กัฏฺฐา

เอตํ กสิ กสิทวาน

ภูณชตุ ภว โคตโม กัลลโก ภว, ยัลลหิ ภว โคตโม

อมตบิณฺลปิ กสสิติ

คาวากิสิตํ เม อโกชนมยํ

คาวากิสิตํ ปณฺหิตํ พฺริหา

น จ บัลลสามิ เต กสิ,

กถํ ชานมุ ตํ กสิณฺติ.

บัลลนา เม ยุกนังคล,

สสิ เม ผาลปาจนี.

อาหาเร อุตฺเต ยโต,

โสรัจฺจ เม ปโมจน

โยคกฺโขเมธาจิวนํ,

ยัตถ คณฺติวา น โสจติ.

สา โหติ อมตบิณฺลา,

สัพพิทกฺขา ปมฺจุจฺจติ.

สยัมบัลลุตํ พริหมณ เอส อวิโม,

อวิโม สสิ พริหมณ วุคฺติ เวสา,

พริหมณ์ลยัตเต อูปาสกัศโค หุติโย.

๕๓๑

อัมเบเน จ เกวณินิ มเหสิ ชีนาสว กุกกัจจวปัสสันต,
อัมเบเน ปาเนน อูปัจจหัตถิ เขตตัมปิ ตัมเบเนเปกขัสส โหตติ.

เอว วุตเต กลิการทวาโซ พริหมโณ ภควันตึ เขตตวโจ
“อภิกกัณตัม โภ โคตม, อภิกกัณตัม โภ โคตม, ๆ เป ๆ อัสซัตถ์เค
ปาณเปตัม สรณังคณันติ.

หุติโย อุตยัสตัม.

สวตัมปิทานิ. อถ โซ ภควา ปุพฺพณ्हสมยํ นิวาเสตฺวา
ปัตตจิวรมาทาย เยน อุตยัสส พริหมณัสส นิเวสนํ เตนุปลังกมิ.
อถ โซ อุตโย พริหมโณ ภควโต ปัตตัม โอทเนน ปุเรสิ.
หุติยัมปิ โซ ภควา ปุพฺพณ्हสมยํ นิวาเสตฺวา ปัตตจิวรมาทาย
เยน อุตยัสส พริหมณัสส นิเวสนํ เตนุปลังกมิ. หุติยัมปิ โซ
อุตโย พริหมโณ ภควโต ปัตตัม โอทเนน ปุเรสิ.

หุติยัมปิ โซ ภควา ปุพฺพณ्हสมยํ นิวาเสตฺวา ปัตตจิวรมาทาย
เยน อุตยัสส พริหมณัสส นิเวสนํ เตนุปลังกมิ. หุติยัมปิ โซ
อุตโย พริหมโณ ภควโต ปัตตัม โอทเนน ปุเรตฺวา ภควันตึ
เขตตวโจ “ปฏัจจกัวามิ สมโณ โคตโม ปณฺธิปฺนํ อากังขตติ.

“ปณฺธิปฺนํ เจว วณฺณติ พิช
ปณฺธิปฺนํ อสสันติ กัสสกา
ปณฺธิปฺนํ ยากกา ยารยณฺติ

ปณฺธิปฺนํ วัสสติ เทวราชา,
ปณฺธิปฺนํ ธัมมเบเนติ วัฏฺฐิ.
ปณฺธิปฺนํ ทานปตฺติ ทณฺธิ.

ปุนัปปุนํ ทานปที ททิตฺวา

ปุนัปปุนํ สักคฺมุเปนฺติ จานํ.

ปุนัปปุนํ ชีวรณิกา ทุหฺนํติ

ปุนัปปุนํ วัจฺโจ อูเปติ มาตโร,

ปุนัปปุนํ กิลมตฺติ สันตติ จ

ปุนัปปุนํ ศัพฺภมูเปติ มนฺโท.

ปุนัปปุนํ ชายติ มียํติ จ

ปุนัปปุนํ สิวณิกํ หรณํติ,

มัลลคฺคํ จ ลักธา อปฺนุพฺภวาย

ปุนัปปุนํ ชายติ ภฺรึณฺโณ โนติ.

เอวํ วุตฺเต อุตฺโต พหฺรหฺมโณ ภควันฺติ เขตฺตวโจ “อภิกกัณฺโถ
โก โคตม, อภิกกัณฺโถ โก โคตม, ๆ เป ๆ อูปาสกํ มํ ภว
โคตโม อารเต อัสสัคคฺเค ปาณูปेतํ สรณังคตฺถนํติ.

คตฺถิ เทวทิตฺตคฺคํ.

ถาวคตฺถิ วิหริ เสทฺตวเน ๆ เป ๆ เตนฺ โข ปน สมนฺเยน
ภควา วาเตหาพาธโก โหติ, อายัสฺมา จ อูปวาโน ภควโต
อูปฺภุจฺจโก โหติ. อถ โข ภควา อายัสฺมณฺโถ อูปวาณํ อามนฺเตสิ
“อิงฆ เม ตวํ อูปวาณ อูโณหฺนทกํ ชานาหิตี. “เอวํ ภันเตติ โข
อายัสฺมา อูปวาโน ภควโต ปฏิสสฺสุทฺถวา นิวาเสทฺถวา มัตตจิวรมาทาย
เยน เทวทิตฺตคฺคํ พหฺรหฺมณคฺคํ นิเวสนํ เตนฺปลงฺกมิ; อูปลงฺกมิทฺวา
ตุณฺหิภูโต เอกมณฺโถ อภฺภุจาสี. อทฺทสา โข เทวทิตฺโต พหฺรหฺมโณ
อายัสฺมณฺโถ อูปวาณํ ตุนฺหิภูทํ เขมณฺโถ จิตฺ, ทิสฺสวาน อายัสฺมณฺโถ
อูปวาณํ คาทาย อัสสณฺภาสิ

“ตุนฺหิภูโต ภวํ ติฏฺฐิ

กั บัตตยาโน กั เชล

ชรหํ สุกโต โลเก

สเจ อุโนทฺทกํ อตฺถิ

ปฺปฺปิโต ปฺปฺปิเนยฺยานํ

อปฺปิโต อปฺปิเนยฺยานํ

มุนฺโท สวภาฏฺปิยาโร;

กั นุ ยาจิตุมฺมาคฺคโต.

วาเตหาพาธโก มุนิ,

มุนิโน เทหิ พฺราหมฺณ;

สํกฺกเรยฺยานํ สํกฺกโต,

ตสฺส อิจฺฉามิ ทวํเวติ.

ชด โข เทวหิโต พฺราหมฺณโน อุโนทฺทกตฺสส ทาขํ ปฺริเสน
คาหาเปตฺวา ฌานิตสฺส จ ปฏฺฐํ จ อายสฺสโต อุปวาณตฺสส ปาหาสิ.
ชด โข อายสฺสมา อุปวาโน เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ; อุปลงฺกมิตฺวา
ภควันตํ อุโนทฺทเกณ พฺริหาเปตฺวา อุโนทฺทเกณ ฌานิตํ อาโลเฟตฺวา
ภควโต ปาหาสิ. ชด โข ภควโต โส อาพาโธ ปฏฺฐบิยตฺสสฺมิ.

ชด โข เทวหิโต พฺราหมฺณโน เยน ภควา เตนุปลงฺกมิ;
อุปลงฺกมิตฺวา ภควตา สทฺธิ สัมโมหิ; สัมโมหนิยํ กถํ สวณนียํ
วิตฺสาเวตฺวา เขมฺนํตํ นิสีติ. เขมฺนํตํ นิสีนโน โข เทวหิโต
พฺราหมฺณโน ภควันตํ คาถาย อชฺฉนภาสิ

“กัตถ ทชฺชชา เทยฺยธมฺมํ

กถํ หิ ยชฺमानสฺส

ยฺพฺเพณิวาสํ โย เวกิ

อโธ ชาคิณฺขยํ ปทฺธิ

กัตถ ทินฺนํ มหฺบิฬส,

กัตถ วิชฺฌติ ทักฺขินาติ.

สทฺธปาณินํ ยตฺสสฺติ,

ชฺคิณฺวา วโรโต มุนิ.

เฮตถ ทัชชา เทยธัมม

เฮตถ ทินน มหัชฌ,

เฮว ทิ ยชมานัสส

เฮว อิชฌนติ ทักขินาติ.

เฮว วุตเต เทวทิต พรัหมโน ภควันตํ เฮตทวโจ “อภิกกัณ्हี
โก โคตม, อภิกกัณ्हี โก โคตม, ๆเป ๆ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม
ธาวะตุ อัสสัคคเค ปาณูปะติ สรณังคณ्हีติ.

จตุตถ มหาสาธสุตตํ.

สาวิตถินทาน. อถ โข อัญญตโร พรัหมณมหาสาโล อูโช
อูชปาปุโร เนน ภควา เทนุปลังกมิ; อูปลังกมิต्वा ภควา
สัทธํ สัมโมติ; สัมโมทนียํ กถํ สาราณียํ วิตัสเสว เอภันตํ
นิสสีติ. เอภันตํ นิสินนํ โข ทํ พรัหมณมหาสาโล ภควา เฮตทวโจ
“กัณ्हี ติวํ พรัหมณ อูโช อูชปาปุโรติ. อิส เม โก โคตม
จัตตาโร ปุตตา, เต มํ ทาเวหิ สุปฺพันํ ขรภา นิกขามะนัสสีติ.
เตเนหิ ติวํ พรัหมณ อิมา คาถาโย ปริยาปุณิต्वा สภายํ มหาชนกาเย
สันนิปตเต ปุตเตสุ จ สันนิสินันตุ ภาสัสสุ

“เยหิ ชาเตหิ นันทิสส

เยสสจ ภามัจฉิต,

เต มํ ทาเวหิ สุปฺพัน

สว วาเทนติ สุกโร.

อสนันตา ทิร มํ ชัมมา

ตาท ทาชาติ ภาสเว,

รักขสา ปุตตรูปะน

เต ชหันติ วโยคค.

อัสสว ชินโน นิพโถโค

ชาตนา อปนียติ,

พารากานํ ปิระ เถโร

ปราคารสุ ภิกขติ.

ทนต์โหว กิร เม เสยโย	ยัม จ ปุตฺตา อนัสสวา,
จันทัมบี โคลน วารติ	อโธ จันทัมบี กุกฺกุโร.
อันธการะ ปุเร โหติ	คัมภีเร คาสเมตติ,
ทนต์ทัสส อานุกาเวน	ขลิตฺวา ปฏิติฏฺฐจิติ.

อถ โข โส พราหมณ์นมหาสาโล ภควโต สันติเก อิมา
 ลาภโย ปริยาปุณิตฺวา สทวํ มทวชนกาเย สันนิปตฺต ปุตฺเตสุ
 จ สันนิสินฺนสุ ยภาสิ

“เอหิ ชาเทหิ นันทิสฺส	เขลลิจ ภวมิจฺฉิสฺ,
เต มํ ทาเวหิ สปุจฺฉ	สว วา.ทนต์ สุกโร.
อลันคา กิร มํ ชมฺมา	คาค ฉาชาติ ภาสเร,
วักขสา ปุตฺตรูปเณ	เต ขทนต์ติ วโยคต.
อัสสโธ จินฺนโณ นิพฺโปกโธ	ชาตนา อปณฺยติ,
พาลกานํ ปิตา เตโร	ปฺราชา.วสุ ภิกฺขติ.
ทนต์โหว กิร เม เสยโย	ยัมเจ ปุตฺตา อนัสสวา,
จันทัมบี โคลน วารติ	อโธ จันทัมบี กุกฺกุโร.
อันธการะ ปุเร โหติ	คัมภีเร คาสเมตติ,
ทนต์ทัสส อานุกาเวน	ขลิตฺวา ปฏิติฏฺฐจิติ.

อถ โข น พราหมณ์นมหาสาโล ปุตฺตา ชริ เมตฺวา นีหา.ปุตฺตา
 บัจจกํ กุสฺสยฺเคน อจฺฉา.ทสฺ. อถ โข โส พราหมณ์นมหาสาโล
 เอกํ ทุสฺสยฺคํ อทฺทาย เยน ภควา เทนุปลกมิ,

อูปัสกมิตฺวา

ภควา สัตถิ สัมโมทิต; สัมโมทนีย กถา สาราณีย วิติสาเรตวา
 เขมณันต นิสิติ. เขมณันต นิสินโน โข โส พหุหัมมณมหาสาโร ภควันต
 เขตตโว “มย โภ โคตม พหุหัมมา นาม อารยัสส อารยชน
 ปริเยสาม, ปฏัตถันนาคู เม ภว โคตโม อารโย อารยภาคนันติ.
 ปฏัตถสเส ภควา อนุกัมโป อูปาทาย. อถ โข โส พหุหัมมณมหาสาโร
 ภควันต เขตตโว “อภิกกนังโก โภ โคตม, ๆเป ๆ อูปาสก ม ภว
 โคตโม อารเต ชชชัคโค ปาณเปต สรณังคณันติ.

มณจมี มานัตถัตถสสันติ.

สวัตถินทานิ. เตน โข ปน สมเยน มานัตถัตถโธ นาม
 พหุหัมโม สวัตถินิ ปฏิวสติ. โส เณว มาตโร อภิวาเทติ. น
 ปิตโร อภิวาเทติ, น อารยิ อภิวาเทติ, น เชฏฐภาตโร อภิวาเทติ.

เตน โข ปน สมเยน ภควา มหัตถิยา ปริสาय ปวิจโต อัมม
 เทเสติ. อถ โข มานัตถัตถัสส พหุหัมมณัสส เขตตโหสิ “มย โข
 สมโม โคตโม มหัตถิยา ปริสาय ปวิจโต อัมม เทเสติ,
 ยันนุนาโท येन สมโม โคตโม เตนุปสังกเมยยัง, สเจ ม สมโม
 โคตโม ชาตัสสติ, อหัมปิ ต ชาตัสสामी, โน เจ ม สมโม
 โคตโม ชาตัสสติ, อหัมปิ ต ชาตัสสामीติ. อถ โข มานัตถัตถโธ
 พหุหัมโม येन ภควา เตนุปสังกมิ, อูปาสกมิตวา เขมณันต อฐจาสิ.
 อถ โข ภควา นารเปติ. อถ โข มานัตถัตถโธ พหุหัมโม “นวม
 สมโม โคตโม กิณฺจ ชานาสิติ ทโร ปน นวตติตฺตวาโม

พราหมณ์ลยุตเต อุปาสกวัคโค หุติโย.

๒๓๗

อโหสิ. อถ โข ภควา มานัตถัธัธัสสิ พราหมณ์ลัสสิ เจตสา

เจโตปริวตักกัมมณัณาย มานัตถัธัธัสสิ พราหมณ์ คากาย อัสสมภาสิ

“น มานั พราหมณ์ ลาสสิ อัตถิ กัสสิสสิ พราหมณ์,

เยน อตฺเถน อากัณณิ ตเมวมนุพฺพุทฺเธติ.

อถ โข มานัตถัธัธัสสิ พราหมณ์โน “จิตตํ เม สมโน โคตโม

ชานาตีติ ตตฺถเว ภควโต ปาเทสุ ลิสสา นิปติคฺวา ภควโต

ปาทานิ มุเชน ปริจุมฺพติ, ปาณินิ ๑ ปริสम्मึพฺพติ, นามํ ๑ สาเวติ

“มานัตถัธัธาสสิ โภ โคตม, มานัตถัธัธาสสิ โภ โคตมาติ. อถ โข

ลสา ปริสา อัมภุชจิตตชากา อโหสิ “อัมภุชํ วต โภ, อัมภุชํ วต

โภ, อัมภุชํ มานัตถัธัธัสสิ พราหมณ์โน เวน มาตริ อภิวาเทติ, น

ปัตริ อภิวาเทติ, น อจริยํ อภิวาเทติ, น เชฏฺฐจภาตริ อภิวาเทติ,

อถ ๑ ปน สมโน โคตโม เอวรูปํ ปรมณิปปจฺจารํ กโรตีติ. อถ โข

ภควา มานัตถัธัธัสสิ พราหมณ์ เอตทโว “อลํ พราหมณ อจฺจุเจहि, สเก

อาสเน นิสฺสท, ยโต เต มยิ จิตตํ ปสฺสนันนํติ. อถ โข มานัตถัธัธัสสิ

พราหมณ์โน ลสา อจฺจุเจहि นิสฺสทวาทา ภควันตํ คากาย อัสสมภาสิ

“น โหสิ มานํ อจฺจุเจहि

กัณฺธิสสิ อจฺจุเจहि กัสสิสสิ

มาทริ ปัตริ วาปี

อจริเย จตฺถัณณิ

กัณฺธิสสิ อุปจฺจิกา อัสสิ

น กัสสิสสิ สคารโว,

กัณฺธิสสิ ลาสสิ สุปฺพิชิตาติ.

อโห เชฏฺฐจฺมิहि ภาตริ,

เตสุ อัสสิ สคารโว.

เต กัสสิสสิ ลาสสิ ปุชิตา,

อรหันเต สัตถุเต

กตกิจเญ อนาสเว,

นิหัจจ มานี ชัตถัตโธ

เตน อนุสเยน อนุตตเรติ.

เอว วุตเต มานัตถัตโธ พหิรมโน ภควันตึ เอตทโว

“อภิกกัณ्हีโก โคตม, อภิกกัณ्हีโก โคตม, ๆเป ๆ อุปาสกั ม
ภว โคตโม อารเต อัสสัคคโค ปาณูปेत สรณังคณ्हีติ.

ฉัญญัจจ บัจจนิกสุตติ.

เอกั สมมัย ภควา สวัตถิยัม วิหระติ เขตวเน อนาถบิณ्हีติกัสส
อารามเ. เตน โข ปน สมเยน บัจจนิกสาโต นาม พหิรมโน
สวัตถิยัม ปฏิวสติ. อถ โข บัจจนิกสาตัสส พหิรมณัสส เถตทโทติ
“ยณฺณนาหัง เยเน สมโน โคตโม เตนุปลังกเมยฺยัม, ยัม ยเทว สมโน
โคตโม ภาสัสสติ ตัม ตเทวัสสหาหัง บัจจนิกาตัสสันติ.

เตน โข ปน สมเยน ภควา อัสสโมกาสเ จังกมติ. อถ โข
บัจจนิกสาโต พหิรมโน เยเน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา
ภควันตึ จังกมณ्हี อนุจังกมมาโน ภควันตึ เอตทโว “ภณ สมณ ชัมมณ्हีติ.

น บัจจนิกสาเตน

สุวิชานัง สุภาสิตัง,

อุบกกิลิฏฺฐจิจิตเตน

สวามิภา พหุเตน จ.

โย จ วิเนยฺย สวามิภา

อัสสึสาทจิจจ เฑสเส.

อาฆาตัม ปฏินิสสัซซ

ส.จ. ชัลลวมา สุภาสิตณ्हีติ.

เอว วุตเต บัจจนิกสาโต พหิรมโน ภควันตึ เอตทโว

“อภิกกัณ्हีโก โคตม, อภิกกัณ्हีโก โคตม, ๆเป ๆ อุปาสกั ม

พริ้งพริ้วณลย์เต คุปาสกวัคโค หุคโย.

๒๓๕

ภว โคตโม ธารฤ อชชัคคเต ปาณเปต สรณังคณตี.

สัจจัม นวกัมมิกกุตติ.

เอก สมย ภควา โทสเสสุ วิหริ อัมมตรัสมี วณสันเท.
เตน โข ปน สมเยน นวกัมมิกการทวาโซ พริ้งพริ้วณลย์เต คัสมี
วณสันเท กัมมัตติ การาเปติ. อตฺถสา โข นวกัมมิกการทวาโซ
พริ้งพริ้วณลย์เต ภควันตี อัมมตรัสมี สาธุกัมมูเล นิสินัน บัลลังก
อาภุชิตวา อชฺช กาย ปณิธาย ปริมุข สติ คุปฏฺฐเปตวา. ทิสฺวานลัส
เอตทโหสิ “อหิ โข อิมัสมี วณสันเท กัมมัตติ การาเปโต รามามิ,
อญ สมโนมิ ก็ การาเปโต รมตติ. อล โข นวกัมมิกการทวาโซ
พริ้งพริ้วณลย์เต เยน ภควา เตนุปลังกมิ, อุปลังกมิทวา ภควันตี คายา
อชฺชณภาสิ

“เก นุ กัมมัตติ กยิณตี

ภิกขุ สาธุเน ภว,

ยเทกโก อัมมตรัสมี

วตี วินตติ โคตโมติ.

น จ เม วณสันตี กรณียมัตติ

อชฺชณันมุล เม วณ วิสุก,

ลฺลวาท วเน นิพฺพนโก วิสัลโล

เอโก รเม อวตี วิปฺปายาติ.

เอว วุตเต นวกัมมิกการทวาโซ

พริ้งพริ้วณลย์เต ภควันตี เอตทโห

“อภิกกัณตี โภ โคตม, อภิกกัณตี โภ โคตม, ๆเป ๆ คุปาสก ม

ภว โคตโม ธารฤ อชชัคคเต ปาณเปต สรณังคณตี.

อชฺชัม กชฺชการุคตติ.

เอก สมย ภควา โทสเสสุ วิหริ อัมมตรัสมี วณสันเท.

เตน โข ปณ สมนเณ ชัลลนตรัสส การทวาชโคตัสส ภีรหิมณัสส
 สัมพัทฺธา อัมมโวลิกา กัฏฐหารกา มานวกา เยน โส วณฺสณฺโท
 เตนุปลังกมัสสุ; อุปลังกมิตฺวา อัทธสสุ ภควันตํ ตัสสมี วณฺสณฺเท
 นิสินฺนํ บัลลลังกํ อากุชิตฺวา อุชฺฐํ กายํ ปณิธาย ปริมุขํ สติ
 อุบฺbhุจเปตฺวา; ทิสฺวาน เยน การทวาชโคตโต ภีรหิมโน เตนุปลังกมัสสุ;
 อุปลังกมิตฺวา การทวาชโคตํ ภีรหิมณํ เขตตวโจ “ยัคเข ภว
 ชาเนยฺย” อตุกฺกํมี วณฺสณฺเท สมนเณ นิสินฺนโน บัลลลังกํ อากุชิตฺวา
 อุชฺฐํ กายํ ปณิธาย ปริมุขํ สติ อุบฺbhุจเปตฺวาติ.

อต โข การทวาชโคตโต ภีรหิมโน เตหิ มานวเกหิ สัทธ
 เยน โส วณฺสณฺโท เตนุปลังกม; อุปลังกมิตฺวา อัทธส ภควันตํ ตัสสมี
 วณฺสณฺเท นิสินฺนํ บัลลลังกํ อากุชิตฺวา อุชฺฐํ กายํ ปณิธาย ปริมุขํ
 สติ อุบฺbhุจเปตฺวา; ทิสฺวาน เยน ภควา เตนุปลังกม; อุปลังกมิตฺวา
 ภควันตํ คาถาย อัสสมภาสิ

“คัมภีรรูปํ พหุเกเรเว วเน
 อนินฺชมานเน ทิเตน วักคฺคฺนา
 น ยัตถ คิตํ นปี ยัตถ วาทิตํ
 อัจฉเรรูปํ ปฏฺฐากาสิ มํ อิทํ
 มณฺณนามหนํ โลกาทิปตฺติสทพฺยตํ
 กัสสมา ภว วิชนมรณฺณมสฺสสโต
 ยา กาจิ กัชชา อวิณฺณิเตนา วา

สุณฺณํ อวิณฺณํ วิชนํ วิลาหิย,
 สัจจารูปํ วต ภาิกฺขุ ฉายาสี.
 เอโก อวิณฺโณ วณฺวสฺสโต มุนิ,
 ยเทกโก ปิตมโน วเน วเส.
 อากัสมานอ ตติว อนุตฺตร,
 ตโป อธิ กุพฺพติ ภีรหิมบัตติเกติ.
 อเนกธาคฺคฺส ปุณฺณํ สทา สิตา,

พราหมณ์ลยัตเต อุปาสกวัคโค ทูติโย.

๒๕๑

อัญญานมูลปัปภาว ปชัปปัตตา สัพพา มยา พยันตักตา สมุสิกา.
สวาทิ อังโก อลิตโต อนุปโย สัพเพสุ ธัมเมสุ วิสัทธิตัสสโน,
ปัปปุยยัง สัมโพธิมุตตโร ลิว นามายามหิ พหิหิมโร วิสารโตติ.

เอว วุตเต การทวาชโคตโต พราหมโณ ภควันตํ เอตทโวจ
“อภิกกัณฺโठ โภ โคตม, อภิกกัณฺโठ โภ โคตม, ฯ เปฯ อชชัตตเค
ปาณูปเต สรณังคตณฺติ.

นวม มาตุโปสกลุตติ.

สวาทินิทานํ. อถ โข มาตุโปสโก พราหมโณ เยน ภควา
เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตวา ภควตา สัทธึ สัมโมเท; สัมโมทนียํ กถํ
สวาทนียํ วิตัสาเรตวา เอกมณฺโठํ นิสิตฺติ. เอกมณฺโठํ นิสินฺโน โข
มาตุโปสโก พราหมโณ ภควันตํ เอตทโวจ “อหังหิ โภ โคตม
ธัมเมน ภิกขํ ปริเยสามิ; ธัมเมน ภิกขํ ปริเยสิตวา มาตาปัตโร
โปเสมิ. กัจจามิ โภ โคตม เอวการิ กัจจการิ โหมตติ. ตคฺชํ ตริ
พราหมณ เอวการิ กัจจการิ อโหสิ. โย โข พราหมณ ธัมเมน
ภิกขํ ปริเยสติ; ธัมเมน ภิกขํ ปริเยสิตวา มาตาปัตโร โปเสติ,
พหุ โส ปุณฺณํ ปสวตติ. ฯ เปฯ

“โย มาตริ ปิตริ ว มัจโจ ธัมเมน โปสติ,
ตาย นํ ปาวิจริยาย มาตาปัตตุสุ ปณฺทิตา,
อิเอว นํ ปสสันตติ เปจฺจ สคฺเค ปโมทเจติ.

เอว วุตเต มาตุโปสโก พราหมโณ ภควันตํ เอตทโวจ “อภิกกัณฺโठ
โภ โคตม, อภิกกัณฺโठ โภ โคตม, ฯ เปฯ อุปาสกํ มํ ภว โคตโม
ธาวเต อชชัตตเค ปาณูปเต สรณังคตณฺติ.

ทสมี ภิกขกสุตต์.

สวาทถินทานิ. อถ โข ภิกขโก พราหฺมโณ เยน ภควา
 เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ภควตา สุกฺกัธ สัมโมทิ; สัมโมทนียํ กถํ
 สาราณียํ วิตฺถาเรตฺวา เอกมฺนัตํ นิสฺสีทิ. เอกมฺนัตํ นิสฺสินโน โข
 ภิกขโก พราหฺมโณ ภควันตํ เอตทโวจ “อหฺมัสมิ โภ โคตม
 ภิกขโก, ภวฺมึ ภิกขโก, อถ โน ก็ นานาภวณฺณตํ.

“น เตน ภิกขโก โทติ ยาวตา ภิกขเต ปเร,
 วิสฺสํ ธมฺมํ สมาทาย ภิกขุ โทติ น ตาวตา.
 โยค ปุณฺณวํสํ ปาณวํสํ ปวาहेตฺวา พราหฺมจฺริยํ,
 ลำบาย โฉเก จรติ ส เว “ภิกขุติ วุจฺจติ.

เอวํ วุตฺเต ภิกขโก พราหฺมโณ ภควันตํ เอตทโวจ “อภิกกัณฺธ
 โภ โคตม, อภิกกัณฺธ โภ โคตม, ะเปยฺย อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม
 ธาเรตุ อชฺชตฺตคฺเค ปาณูปेतํ สรณังคตฺตํ.

เอกาทสมี สักขวสุตต์.

สวาทถินทานิ. เตน โข ปชฺช สมเยน สักขโว นาม
 พราหฺมโณ สวาทถินํ ปฏฺฐาสติ, อุกกสุกฺกัธโก อุกเกณ สุกฺกัธํ บัจเจติ,
 สายปาดํ อุกโกโรหณานุโยคมนุยุตฺโต วิหริติ. อถ โข อายัสฺมา
 อานนฺโท ปุทฺธพฺพหฺสมยํ นิฉาเสตฺวา ปัตตจฺจวรมาทาย สวาทถินํ ปณฺทาย
 ปาวิสิ; สวาทถินํ ปณฺทาย จริตฺวา บัจฉากถิตํ ปณฺทปาดปฏฺฐิกกัณฺธโต
 เยน ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภวาहेตฺวา เอกมฺนัตํ
 นิสฺสีทิ. เอกมฺนัตํ นิสฺสินโน โข อายัสฺมา อานนฺโท ภควันตํ เอตทโวจ
 “อถ ภนฺเต สักขโว นาม พราหฺมโณ สวาทถินํ ปฏฺฐาสติ, อุกกสุกฺกัธโก
 อุกเกณ สุกฺกัธํ บัจเจติ, สายปาดํ อุกโกโรหณานุโยคมนุยุตฺโต วิหริติ.
 สาธุ ภนฺเต ภควา เยน สักขวสฺส พราหฺมณสฺส นิเวสนํ เตนุปลังกมตุ

อนุกัมปิ อุปาทายาติ. อธิวาเสติ ภควา ตุนีหิภาเวน. อถ โข
ภควา ปุพฺพพนฺหสมยํ นิวาเสติว ปัตตจฺวรมาทาย เยน ลครวัสส
พราหมณ์ลลํ นิเวสนํ เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา ปณฺณัตเต อาสเน
นีสิติ. อถ โข ลครโว พราหมโณ เยน ภควา เตนุปสงฺกมิ; อุปสงฺกมิตฺวา
ภควตา ลฺลํ สัมโมหิ; สัมโมหนึยํ กถํ สาราณญํ วิตฺสาเรติว
เอกมฺนัต นีสิติ. เอกมฺนัต นีสินํ โข ลครวํ พราหมณํ ภควา
เอตทโวจ “ลจฺจํ กิร ตวํ พราหมณ อุตฺกสุทฺธิโก อุตฺเกน สุทฺธิ
บจฺเจติ, สายปาดํ อุตฺโกโรหณานุโยคมนุยุตฺโต วิหรสีติ. เอวํ โภ
โคตมาติ. กิ ปน ตวํ พราหมณ อตฺถวลํ สัมปัสสฺมาโน อุตฺกสุทฺธิโก
อุตฺเกน สุทฺธิ บจฺเจติ, สายปาดํ อุตฺโกโรหณานุโยคมนุยุตฺโต วิหรสีติ.
อิธ เม โภ โคตม ยํ ทิवा ปาปกัมมํ กตํ โหติ ตํ สาย
นฺหาเนน ปวาเหมิ. ยํ รัตติ ปาปกัมมํ กตํ โหติ ตํ ปาตํ นฺหาเนน
ปวาเหมิ. อิมํ จ ชฺวาทํ โภ โคตม อตฺถวลํ สัมปัสสฺมาโน อุตฺกสุทฺธิโก
อุตฺเกน สุทฺธิ บจฺเจมิ, สายปาดํ อุตฺโกโรหณานุโยคมนุยุตฺโต วิหรามตี.

“ธมฺโม รหิโต พราหมณ ลลิตตฺโต อนาวีโร ลฺลํ สํ ปสฺสโต,
ยัตถ หเว เวทฺศโน ลินาตา อนัลลคตฺตาว ตรณตี ปารินตี.

เอวํ วุตเต ลครโว พราหมโณ ภควันตํ เอตทโวจ “อภิกกัณฺธ
โภ โคตม, อภิกกัณฺธ โภ โคตม, ฯ เปฯ อุปาสกํ มํ ภวํ โคตโม
ธาวเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณเปตํ สรณังคตฺถนตี.

ทฺวาทสฺม โขมทฺลสฺสตุตฺต.

เอวํเม สุตํ. เอกํ สมยํ ภควา ลักฺกเลสุ วิหริติ โขมทฺลสฺสํนาม
ลักฺกยานํ นิคโม. อถ โข ภควา ปุพฺพพนฺหสมยํ นิวาเสติว ปัตตจฺวรมาทาย
โขมทฺลลํ ปณฺนทาย ปาวิสิ. เตน โข ปน สมเยน โขมทฺลลกา
พราหมณคหปติกา สทฺถายํ ลนฺนํ ปิตฺตา โหนฺติ เกณจิ เทว กรณเยน,

เทโว จ เอกเมก ฌลยติ. อถ โข ภควา เยเน สทา สภา
 เตนุปลังกมิ. อัทธัสสุ โข โขมทูลลิกา พราหฺมณคหปติกา ภควันตํ
 ทูรโตว อาคัจฉันตํ; ทิสฺวาน เอตทโวจุ “เก จ มุนฺชกา สมณกา ? เก จ
 สภาธมฺมิ ชานิสฺสัณตํ. อถ โข ภควา โขมทูลลิกา พราหฺมณคหปติเก
 คาถาย อชฺฌมภาสิ

“เนสา สภา ยัตถ น สันติ สันโต สันโต น เต येन วทันติ ธมฺมิ,
 ราคังจ โทลลังจ ปหาเย โมหํ ธมฺมิ วทันตา จ ภวันติ สันโตติ.

เอวํ วุตฺเต โขมทูลลิกา พราหฺมณคหปติกา ภควันตํ เอตทโวจุ
 “อภิกกัณฺโถ โภ โคตม, อภิกกัณฺโถ โภ โคตม, เสยฺยถาปิ โภ โคตม
 นิกกัชฺชิตํ วา อุกกัชฺเชยฺย, ปฏิจฺฉันนํ วา วิวเรยฺย, มุฬฺหิสฺสํ วา
 มัคคํ อาจิกฺขเยยฺย, อ้นธกาเร วา เกลบฺบิชาตํ ธาเรยฺย “จิกฺขมนฺโต
 รุปานิ ทักขณฺตํ. เอวเมว โภตา โคตเมน อนนฺทปริยาเยเน ธมฺโม
 ปกาสิโต. เอเต มยํ ภวันติ โคตม สรณํ คัจฉาม ธมฺมํภัง อภิกขลฺลํภัง,
 อปาสเก โน ภวํ โคตโม ธาเรตุ อชฺชตคฺเค ปาณเปเต สรณังคเตติ.
 อปาสกวัคฺโค ทูติโย.

ตลฺลิตฺถานํ

“กสิ อทโย เทวหิตอ อวัณตรมหาสาส,
 มานตถัทธลํภัง บัจจนิกลํภัง นวกมฺมิ กัฏฺฐหาร,
 มาตุโปสํภํ ภิกขโก ลมฺครโว โขมทูลลเสน ทวาทสาติ.
 พราหฺมณลยุตฺตํ สมิตฺตํ.

๘. — วัณฺณคัลลิตตํ.

ก

ปจฺมํ นิกัชนัตตํ.

เขวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ อายัสฺมา วังคฺโล อาฬวียํ วิหริ
 อัดฺดาคาฬเว เจตียะ อายัสฺมา นิโรรกัปปเณ อุมฺมชฺมาเยน สัทฺธ.
 เทน โข ปน สมเยน อายัสฺมา วังคฺโล นโว ไหติ อจิรปัพฺพชิตो
 โอหิยฺยโก วิหารปาโล. อถ โข สัมพทฺลา อิตฺถิโย สมลङฺกริตฺวา
 เยนารโม เตนฺปลङฺกมัสสุ วิหารเปกฺขิกาโย. อถ โข อายัสฺมโต
 วังคฺลัสฺส ตา อิตฺถิโย ทิสฺวา อนภริติ อุมฺมชฺชติ, ราโค จิตฺตํ
 อนุทฺธเสติ. อถ โข อายัสฺมโต วังคฺลัสฺส เอตทโหสิ “อภภา
 วต เม น วต เม ลาภา, ทลฺลหฺหํ วต เม น วต เม สลฺลหฺหํ,
 ยัสฺส เม อนภริติ อุมฺมชฺชนา, ราโค จิตฺตํ อนุทฺธเสติ, ตํ กุเตตฺถ
 สัพฺภา, ยํ เม ปเร อนภริตี วิโนเทตฺวา อภริตี อุมฺปาเทยฺย,
 ยันฺนุนาหิ อัดฺตนาเว อัดฺตโน อนภริตี วิโนเทตฺวา อภริตี
 อุมฺปาเทยฺยณฺติ. อถ โข อายัสฺมา วังคฺโล อัดฺตนาเว อัดฺตโน
 อนภริตี วิโนเทตฺวา อภริตี อุมฺปาเทตฺวา ตายํ เวลายํ อีมา คาถาโย อภาสิ

“นิกัชนัตตํ วต มํ สันตํ

วัตถักกา อปฺราวันฺติ

อุดฺคปุตฺตา มหิสฺสาลา

สมันฺตํ ปริกิเรยฺยํ

สเจปิ เขตฺตกา ภยฺโย

เนเว มํ พยฺยาธยัสฺสณฺติ

ล็กฺขีหิ เม สุตฺ เอต

นิพฺพานคฺมณํ มัคคํ

อคารัสฺमानคาริยํ,

ปตฺตฺภา กณฺหโต อีเม.

ล็กฺขิตา ทฬฺหธมฺมโน,

สหฺสสฺส อปฺลาโยนิ.

อากมิสฺสณฺติ อิตฺถิโย,

ธมฺเม สัมมิตฺติ ปติฏฺฐิต.

พุทฺธสฺสาลาภิจฺฉณฺณโน,

ตตฺถ เม นิรโต มโน.

เอวัญเญ ม วิหรณันตัม

ปาปมา อุปคัจฉนสิ.

ตถา มัจจุ กริสสามิ

นิ เม มัคคัมปิ ทักขสสิติ.

ทุตยิ อรติสูตรัง.

เอกัง สมยํ อายัสสึมา วังคัสโส อาฬวียํ วิหรติ อคฺคคาฬเว เจติเย
 อายัสสึมา นิโครธกัปปเณ อุปฺปชฺฌาเยน สัทธํ. เตเน โข ปน สมนเณ
 อายัสสึมา นิโครธกัปปเณ ปจฺจนาภตฺตํ ปณฺณพปาตปฏิกัณฺโณโต วิหาร
 ปวิสฺสติ, สหายํ วา นิกัสมติ อปรชฺชํ วา กาเล. เตเน โข ปน
 สมนเณ อายัสสึมโต วังคัสสึลลํ อนภริตติ อุปฺปन्नํนา โหติ, ราโค จิตฺตํ
 อนุทฺธเสติ. อถ โข อายัสสึมโต วังคัสสึลลํ เอตทโหสิ “อลาภา วต
 เม น วต เม ลาภา, ทลลัทธิํ วต เม น วต เม สลัทธิํ,
 ยัสสึลลํ เม อนภริตติ อุปฺปन्नํนา, ราโค จิตฺตํ อนุทฺธเสติ, ตํ
 กุเตตฺตํ ลัทธิภา, ยํ เม ปเร อนภริตติ วิโนเทตฺวา อภริตติ
 อุปฺปาเทยฺยํ, ยันฺณุนาหิ อตฺตนาเว อตฺตโน อนภริตติ วิโนเทตฺวา อภริตติ
 อุปฺปาเทยฺยณฺติ. อถ โข อายัสสึมา วังคัสโส อตฺตนาเว อตฺตโน อนภริตติ
 วิโนเทตฺวา อภริตติ อุปฺปาเทตฺวา ตายํ เวลายํ อีมา คาคาโย อภาสิ

“อรติวัจ รติวัจ ปหาย

วณฺณํ น กรเยยฺย กุหิณฺณจิ

ยมิธ ปจฺจวัจจ เวหาลํ

กิณฺณจิ ปวิชัยยติ สัพพมนิจจํ

อุปฺปตฺตํ ชนา คริตฺตาเล

เอตฺตํ วิโนทเยยฺย นนฺทมนเณ

อถ สยฺยจิสฺสา สวิตักกา

น จ วิญฺญาคตฺตลลํ กุหิณฺณจิ

ลัทธิฬโส เคหสิลลวัจ วิตักกํ,

นิทฺทณโณ อนโต ส หิ ภิกฺขุ.

รูปคตฺตวัจ ชคโตคฺค,

เอว สเมวจ จรณฺติ มุตฺตตฺตา.

ทิฏฺฐสฺส เต ปฏิเว เจ มุเต จ,

โย เอตฺตํ น ลิมฺปิติ ตํ มุนิมาหุ.

ปฺปชฺชนตาย อธัมมนิวิญฺจา,

โน ปน ทุฏฺฐลลภาณิ ส ภิกฺขุ.

ทัพไพ จีรวัตตสมาหิโต อุกุโท นิปโก อปฺปหารุ,
สันต ปท อชฺฌมมา มุนิ ปฏิจจ ปรีณิพฺพุโต กังขติ กาลันตฺติ.

ตติยํ เปสฺสลาติมฺบ์วนาสุตฺตํ.

เอกํ สมยํ อายัสฺมา วังคีโส อาฬวียํ วิหริติ อคฺคคาฬเว เจตฺตเย
อายัสฺมิตา นิโครธกัปปเณ อชฺชัณฺณาเยน สักกั. เตเน โข ปน สมเยเน
อายัสฺมา วังคีโส อตฺตโน ปฏิกฺกาณเณน อชฺชเณ เปสฺสเล ภิกฺขุ
อติมฺบ์วนติ. อถ โข อายัสฺมโต วังคีสฺส สฺส เอตทโหสิ “อลาภา
วต เม น วต เม ลาภา, ทูลลัทธิ วต เม น วต เม สูลลัทธิ,
ยัวหา อตฺตโน ปฏิกฺกาณเณน อชฺชเณ เปสฺสเล ภิกฺขุ อติมฺบ์วนาเมติ.
อถ โข อายัสฺมา วังคีโส อตฺตนาถ อตฺตโน วิปฺปฏิกฺกาโร อชฺชเณเตวา
ตายํ เวลายํ อิมา คาลาโย อภาสิ

“มานลํ ชหฺลลํ โคตม
อเสลํ มานปณฺธิ มณฺธิจิตฺโต
มกฺกเชน มกฺกชิตา ปชา
โสจันตฺติ ชนา จีรวัตต
น หิ โสจติ ภิกฺขุ กหาจิ
กิตฺติณํ สชฺชวํ อมฺโหติ
ตัสฺมา อชฺชโร ปธานวา
มานนฺจ ปหาย อเสลํ

มานปณฺธิ ชหฺลลํ,
วิปฺปฏิกฺกาโร จีรวัตต.
มานหตา นิรยํ ปตฺตนิตฺติ,
มานหตา นิรยํ อชฺชปณฺนา.
มคฺคชฺชโน สัมมาปฏิบฺบโน,
ธมฺมทโสติ ตมาหุ ตถตฺต.
นีวรณานิ ปหาย วิสุทฺธิ,
วิชฺชาชนฺตฺกโร สมิตาเวติ.

จตุตถํ อานนฺทลยัตตํ.

เอกํ สมยํ อายัสฺมา อานนฺโท สวาวตฺถิยํ วิหริติ เขตฺตเว
อนาถบิณฑิกัสส อารามเ. อถ โข อายัสฺมา อานนฺโท ปุทฺทพณฺโหลสมยํ
นิวาเสตฺวา ปตฺตจิวรมาทาย สวาวตฺถิยํ บิณฑาย ปาวสิ อายัสฺมิตา
วังคีเสน บัณฺฑาสมเณน. เตเน โข ปน สมเยเน อายัสฺมโต วังคีสฺส

อนภริติ อุบฺบํณํ โหติ, ราโค จิตฺตํ อนุกฺกฺเสติ. อถ โข อายัสฺมา
วังคิโส อายัสฺมํนํ อานนํทํ คากาย อชฺฌณภาสิ

“กามราเคน ทฺยํหามิ จิตฺตํ เม ปริทฺยํหิต,
สํสฺสํ นิพฺพาปนํ พฺรหฺมิ อนุกัมปาย โคตมาติ.
สํลยํ วิปริเยสา จิตฺตํเต ปริทฺยํหิต,
นิมิตฺตํ ปวิวชฺเชติ สุกํ ภาคฺคฺสํหิต.
ลํหาเร ปฺรโต บัลลํ ทุกฺขโต มา จ อตฺตโต,
นิพฺพาเปติ มหาวาคํ มา ทฺยํหิตโถ ปุณฺนํปฺปณฺ.
อสุกาย จิตฺตํ ภาเวติ เอกคฺคํ สฺสํมาหิต,
สฺสํ กายคตา ตยํตฺถํ นิพฺพิทาพฺหุโล ภว.
อนิมิตฺตํปจฺจ ภาเวติ มานานํสยมฺชฺชท,
ตโต มานาภิสฺมยา อุปสํนํโต จริสฺสํสฺสิต.

บํบจฺมํ สฺสํภาสิตฺตํ.

สํวตฺถนิทานํ. ตตฺถ โข ภควา ภิกฺขุ อามันเตสิ “ภิกฺขเว.
“ภทฺนํเตติ เต ภิกฺขุ ภควโต บจฺจํสฺสํ. ภควา เอตทโวจ “จตุหิ
ภิกฺขเว อังเคหิ สมนํนาคตา วาจา สฺสํภาสิตา โหติ โน ทฺพฺภาสิตา
อนวชฺชา จ อนนฺวชฺชา จ วิปฺลฺยุณํ. กตเมหิ จตุหิ ? อิทํ ภิกฺขเว
ภิกฺขุ สฺสํภาสิตํ เยว ภาสติ โน ทฺพฺภาสิตํ, อมฺมํ เยว ภาสติ โน อมฺมํ,
บิยํ เยว ภาสติ โน อปฺบิยํ, ลจฺจํ เยว ภาสติ โน อลิกํ. อิมเอหิ
โข ภิกฺขเว จตุหิ อังเคหิ สมนํนาคตา วาจา สฺสํภาสิตา โหติ โน
ทฺพฺภาสิตา อนวชฺชา จ อนนฺวชฺชา จ วิปฺลฺยุณํ. อิทมโวจ ภควา;
อิทํ วตฺถวา สฺสํโคโต, อถาปํ เอตทโวจ สตฺถวา

“สฺสํภาสิตํ อุตฺตมมาหุ สันโต อมฺมํ ภณฺเน นาสมนํนํตํ ทฺติยํ,
บิยํ ภณฺเน นามบิยํนํตํ ทฺติยํ ลจฺจํ ภณฺเน นาลิกํนํตํ จตฺตํนํตํ.

อด ไช อายัสมา วังคีโส อัญจาสาธนา เอกัส อุตตราสังค
กริตวา เยเน ภควา เตณัชฌิมปณาเมตวา ภควันตึ เอตทโวจ
“ปฏฐาติ ม ภควา, ปฏฐาติ ม สุตตาติ. “ปฏฐาตุ ต วังคีสาติ
ภควา อโวจ. อด ไช อายัสมา วังคีโส ภควันตึ สัมมชา
สธูปาหิ คากาหิ อภิตถวิ

“ตเมว วาจิ ภาเสยฺย	ยายัตตานํ น ตาปเย,
ปเร จ น วิหีเสยฺย	สทา เว วาจา สุภาสิตา.
บิยวาจเมว ภาเสยฺย	ยา วาจา ปฏินันตีติ,
ยํ อนาทาย ปาปานิ	ปเรสํ ภาสเต บิย.
สัจจํ เว อมตา วาจา	เอต สัมโม สนนันโต,
สัจเจ อตฺเถ จ ธัมเม จ	อาหุ สันโต ปติฏฺฐิตา.
ยํ พทฺธโร ภาสตี วาจิ	เขมํ นิพฺพานปัตติยา,
ทุกขัสสํ สนนกิริยาย	สทา เว วาจา มุตตมาติ.

อัญจ สารีปุตตสูตร.

เอกํ สมยํ อายัสมา สาริปุตฺโต สาวัตถิยํ วิหริเต เขตเวเน
อนาถบิณฑิกัสสาราเม. เตเน ไช ปเน สมเยเน อายัสมา สาริปุตฺโต
ภิกขุ ธัมมียา กถาย สันทิสฺเสติ สมากาเปติ สมุตเตเขตติ สัมปทิสฺเสติ
โปริยา วาจา ย วิสัฏฺฐา ย อเนคคฟาย อตฺถัสส วิธวณานิยา, เต
จ ภิกขุ อัญจิกัตวา มนสิกัตวา สัพพเจตโส สมนฺนาหริตวา โอหิตโสตา
ธัมมํ สุนันตี. อด ไช อายัสมาโต วังคีสัสส เอตทโหสิ “อโย ไช
อายัสมา สาริปุตฺโต ภิกขุ ธัมมียา กถาย สันทิสฺเสติ ฯ เปฯ อตฺถัสส
วิธวณานิยา, เต จ ภิกขุ อัญจิกัตวา ฯ เปฯ ธัมมํ สุนันตี.
ยัมมุนาหํ อายัสมนันตํ สาริปุตฺตํ สัมมชา สธูปาหิ คากาหิ อภิตถเวยฺยณันตี.

ชก โข อายัสมา วังคิโส อญฺญาสาสนา เอกัง อุตฺตราสังคํ กิรติวา
 เยนายัสมา สาริปุตฺโต เตนํชลิมีปณาเมตฺวา อายัสมันฺตํ สาริปุตฺตํ
 เอตทโวจ “ปฏฺฐาติ มํ อวฺโส สาริปุตฺต, ปฏฺฐาติ มํ อวฺโส
 สาริปุตฺตํ. ปฏฺฐาตุ ตํ อวฺโส วังคิสาติ. ชก โข อายัสมา วังคิโส
 อายัสมันฺตํ สาริปุตฺตํ สัมมชฺชา สรฺุปาหิ คาคาหิ อภิตถวิ

“คัมภีรํบญฺโณ เมธาวี มัคคามัคคัสส โกวิทฺโห,
 สาริปุตฺโต มหาบญฺโณ อัมมํ เทเสติ ภิกฺขุณฺ.
 สชิตฺเตนปฺปี เทเสติ วิตถาเรนปฺปี ภาสติ,
 สาธิกา วีย นิคฺโขโธ ปฏฺฐาณํ มุทฺธิยิ.
 ตัสส ตํ เทสยันตัสส สุนนฺติ มรฺวํ คิรํ,
 สเรณ รชนเยน สวเนยน วิคฺคฺคฺนา,
 อุกคฺคจิตฺตา มุทิตา โสโต โขเรณฺติ ภิกฺขโวติ.

สูตรัตถ์นํ ปวาราสูตรัตถ์.

เชกํ สมยํ ภควา สาวัตถิยํ วิหริติ ปุพฺผาวาเม มิคฺคา มาตุปาสาเท
 มหตา ภิกฺขุสงฺฆเณ สทฺธี บญฺจิมัตเตหิ ภิกฺขุสงฺฆเตหิ สัพเพหเว อรหันฺเตหิ.
 เตน โข ปน สมเณน ภควา ตทหุโปสเณ บญฺจณเร ปวาราณาย
 ภิกฺขุสงฺฆปวิวโต อชฺชโณกาเส นิสินฺโน โหติ. ชก โข ภควา
 ตุนฺหิภูตํ ภิกฺขุสงฺฆํ อญฺโวลเกตฺวา ภิกฺขุ อามันฺเตติ “หันทฺธานิ ภิกฺขเว
 ปวาราณามิ โว, น จ เม ภิกฺขุจิ ครหณ กายิกํ วา วาจสิกํ วาติ.

เชวํ วุตฺเต อายัสมา สาริปุตฺโต อญฺญาสาสนา เอกัง อุตฺตราสังคํ
 กิรติวา เยน ภควา เตนํชลิมีปณาเมตฺวา ภควันฺตํ เอตทโวจ
 “น โข มยํ ภันเต ภควโต ภิกฺขุจิ ครหาม กายิกํ วา วาจสิกํ
 วา, ภควา หิ ภันเต อนุปฺปันนัสส มัคคัสส อပ္ปาสาเทตา อสฺสวชิตัสส
 มัคคัสส สวชเนตา อนนฺทชิตัสส มัคคัสส อกฺขชิตา มัคคัสส

มคฺควิฑู มคฺคโกวิท, มคฺคานุกา จ ภันเต เอตฺรหิ สวากา วิหรันติ
 บัณฑิตา สมนฺนาคตา, อหังข โข ภันเต ภควันตํ ปวเรมิ, น จ เม
 ภควา กิณฺจิ ครหติ กายิกํ วา วาจลิกํ วาติ. น ชฺวาทํ เต
 สารีปุตฺต กิณฺจิ ครหามิ กายิกํ วา วาจลิกํ วา. บัณฑิตโต ต्वํ
 สารีปุตฺต, มหาบัลโล ต्वํ สารีปุตฺต, ปุณฺณบัลโล ต्वํ สารีปุตฺต,
 หาสบัลโล ต्वํ สารีปุตฺต, ชวนบัลโล ต्वํ สารีปุตฺต, ดิถขบัลโล
 ต्वํ สารีปุตฺต, นิพฺเพชกบัลโล ต्वํ สารีปุตฺต. เถยฺยดาบิ สารีปุตฺต
 วัณโณ จักกวัตฺติสฺส เชฏฺฐปโต ปิตฺรา ปวตฺติตํ จักกํ สัมมเทว
 อนุปตฺเตติ. เอวเมว โข ต्वํ สารีปุตฺต มया อนุตฺตรํ อัมมจักกํ
 ปวตฺติตํ สัมมเทว อนุปตฺเตสฺสตี. โน เจ กิร เม ภันเต ภควา
 กิณฺจิ ครหติ กายิกํ วา วาจลิกํ วา, อิเมสํ ปน ภันเต ภควา
 บัลลจันนี ภิกฺขุสฺสทานํ น กิณฺจิ ครหติ กายิกํ วา วาจลิกํ วาติ.
 อิเมสํปิ ชฺวาทํ สารีปุตฺต บัลลจันนี ภิกฺขุสฺสทานํ น กิณฺจิ ครหามิ
 กายิกํ วา วาจลิกํ วา, อิเมสํ หิ สารีปุตฺต บัลลจันนี ภิกฺขุสฺสทานํ
 สัฏฺฐิํ ภิกฺขุ เตวชฺชา สัฏฺฐิํ ภิกฺขุ นพฺภิณฺวา สัฏฺฐิํ ภิกฺขุ
 อุกโตภาควิมุตฺตา, อถ อิตเร บัลลภาวิมุตฺตาติ.

อถ โข อายัสฺมา วังคัลโล อญฺ्ञายาสฺมา เอกํ อุตฺตราสังคํ กิริตฺวา
 เยเน ภควา เตนฺนชฺลิมํปณามตฺวา ภควันตํ เอตทโวจ “ปฏฺฐิภาติ มํ ภควา,
 ปฏฺฐิภาติ มํ สุกตฺตาติ. “ปฏฺฐิภาตํ ตํ วังคัลลสฺมาติ ภควา อโวจ. อถ โข
 อายัสฺมา วังคัลโล ภควันตํ สัมมุชา สรุปาหิ คาลาหิ อภิตถิ

“อชฺช บัณฺณเร วิสฺสุทฺธิยา	ภิกฺขุบัลลจฺจสฺมา สมากตฺตา,
สัลลโณชนพฺพนํจฺฉินฺทา	อนฺชา ชฺชนปฺนพฺภา อิสฺสิ.
จักกวัตฺติ ยถา ราชา	อมจฺจปรีวาริโต,
ลมนฺตา อนุปรีเยติ	สาครันตํ มหิ อิมิ.

เขว วิชิตสังคาม	สัจจวาหุ อนุตตโร,
สาวกา ปิยรุปาสันตี	เดววิชา มัจจุหยาโย.
สัพเพ ภควโต ปัตตา	ปลาเปตถ น วิชชติ,
ตณฺหาสัลลัสส หันตาริ	วันเท อาทิจฺพนันฺนตี.

อวัจมิ ปโรหิตัสสุตฺต.

เอกิ สมฺมํ ภควา ลาวตฺถิยํ วิหริติ เชตวนเณ อนุทปฺปณฺทิกัสส
 อารามเณ มหตา ภิกฺขุสฺสเณ สัทธํ อัทธมเตพฺพิเสหิ ภิกฺขุสฺสเดหิ. เต
 โข ปน สมฺเยน ภควา ภิกฺขุ นิพฺพานปฏิสยฺยตฺตาย อัมมียา กาย
 สันทลฺลเสติ สมฺมาทเปติ สมฺมตฺเตเชติ สัมมปฺหเสติ, เต จ ภิกฺขุ อวัจจิกตฺวา
 มนสิกตฺวา สัพฺเพเจตโส สมนฺนาหริตฺวา โอหิตโสตา อัมมํ สุนฺนตี.

อถ โข อายสฺมโต วังคีสลฺลํ เอตทโหสิ “อโย โข ภควา ภิกฺขุ
 นิพฺพานปฏิสยฺยตฺตาย อัมมียา กาย สันทลฺลเสติ สมฺมาทเปติ สมฺมตฺเตเชติ
 สัมมปฺหเสติ, เต จ ภิกฺขุ อวัจจิกตฺวา มนสิกตฺวา สัพฺเพเจตโส
 สมนฺนาหริตฺวา โอหิตโสตา อัมมํ สุนฺนตี; ยันฺนุนาหํ ภควันตี สัมมฺชา
 สรฺุปาหิ คาถาหิ อภิตถเวยฺยันตี. อถ โข อายสฺมา วังคิโส อวัจจาสา
 เอกํ อุตฺตราสังคํ กริตฺวา เยน ภควา เตณฺวชฺชิมปณฺนาเมตฺวา
 ภควันตี เอตทโวจ “ปฏิภาติ มํ ภควา, ปฏิภาติ มํ สุตตาติ. “ปฏิภาต
 ตํ วังคิสฺมาติ ภควา อโวจ. อถ โข อายสฺมา วังคิโส ภควันตี
 สัมมฺชา สรฺุปาหิ คาถาหิ อภิตถวิ

“ปโรหิตัสส ภิกฺขุ
 เทเสนตี วิรัช อัมมํ
 สุนฺนตี อัมมํ วิมตฺ
 โสภติ วต สัมมปฺหโ
 นาคนาโมติ ภควา

สุตฺตํ ปิยรุปาสติ,
 นิพฺพานํ อกฺโขภย.
 สัมมาสัมพุทฺธเทสิตฺ,
 ภิกฺขุสฺสปรักขโต.
 อสิณํ อสิลิตฺตโม,

วังคีสลยัตต์

อัญจัม.

๒๕๓

มหาเมโฆว หตฺวาน

ถาวเก อภิวัสฺสตี.

ทิวาวิหารา นิกัษมัม

ตัตถุทฺตลฺลนกามตา,

ถาวโก เต มหาวีร

ปาเท วันทติ วังคีสฺสตี.

ก็ นู เต วังคีส อีมา คาคาโย ปุฬฺเพ ปรีวตักกิตา ? อูทาหุ
จานโสว ตํ ปฏิภันตตี. น โข เม ภันเต อีมา คาคาโย ปุฬฺเพ
ปรีวตักกิตา, อถ โข จานโสว มํ ปฏิภันตตี. เตเนหิ ตํ วังคีส
ภิกฺขโยโส มตฺตตาย ปุฬฺเพ อปรีวตักกิตา คาคาโย ปฏิภันตตี. “เอว
ภันเตติ โข อายัสฺมา วังคีสฺส ภควโต ปฏิสฺสุตฺวา ภิกฺขโยโส มตฺตตาย
ภควันตํ ปุฬฺเพ อปรีวตักกิตาหิ คาคาหิ อภิตถวิ

“อุมมคฺคสฺส” มารัสฺส อภิภุญฺช จรลฺล ปภิสฺซ ชิลานิ,

ตํ บัลลสฺส พณฺธปมฺมจฺจนํ อลิตํ ภาคโส ปวิภิสฺซ.

โอชสฺส หิ นิตฺถรณตฺถํ อเนกวิหิตํ มคฺคํ อักขาสิ,

ตัสฺมิ เจ อมเต อักขาเต อัมมทฺทสา จิตา อลฺลหิรา.

บัสฺสชฺชตฺถโร อตฺวิจฺฉน อัมมํ สัพพทฺธิจฺฉนํ อตฺถกมมทฺทล,

ณฺตฺวา จ ลจฺฉนิกตฺวา จ อคฺคํ โส เทลยิ ทลฺลจฺฉนํ.

เอวํ สฺสเทลยเต อัมเม โก ปมาโท วิชานตํ,

ตัสฺมา หิ ตลฺล ภควโต สาสเน อปฺปมตฺโต สทา นมสฺสมนฺสิกฺขเต.

นวมํ โกณทฺตลฺลสฺสตี.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคฺเห วิหริติ เวฬุเน กลันทกนิวาเป.
อถ โข อายัสฺมา อับบวาโกณทฺตลฺลโย สจฺจิรสฺสเว เยน ภควา
เตนุปลังกมิ; อุลลํกมิตฺวา ภควโต ปาเทสุ สิริสา นิปิตฺวา
ภควโต ปาทานิ มุเชน จ ปริจฺจมฺพติ ปาณฺหิ จ ปริสํพาหติ
นามลฺลจํ สาเวติ “โกณทฺตลฺลโยหํ ภควา โกณทฺตลฺลโยหํ สุกตาคี.

• อ. เอว; ย. อุมมคฺคปถ.

อด โข อายัสมีโต วังคีลลัส เอตทโหสิ “อโย โข อายัสมา
 ชัณฺณาโกณฺฑัลโฆ สุจิรัสเสว เยน ภควา เตนฺอุปฺลังกมิ; อุปฺลังกมิตฺวา
 ภควโต ปาเทสุ สิริสา นิปิตฺวา ภควโต ปาทานิ มุเชน จ
 ปริจุมฺพติ ปาณํหิ จ ปริสัสมฺพาหติ นามํบจฺจ สาเวติ “โกณฺฑัลโฆหํ
 ภควา โกณฺฑัลโฆหํ สุกคาคติ. ยันฺนุนาหํ อายัสมึนฺตํ ชัณฺณาโกณฺฑัลโฆ
 ภควโต สัมมุขา สรฺอุปาทิ คาคาหิ อภิตฺถเวยฺยันฺติ. อด โข อายัสมา
 วังคีโล อญฺ्ञายาสนา เอกํลํ อุตฺตราลังคํ กวิตฺวา เยน ภควา
 เตนฺลชฺชลิมนฺนาเมตฺวา ภควันฺตํ เอตทโวจ “ปฏฺวิภาติ มํ ภควา,
 ปฏฺวิภาติ มํ สุกคาคติ. ปฏฺวิภาตุ ตํ วังคีลลาคติ ภควา อโวจ. อด โข
 อายัสมา วังคีโล อายัสมึนฺตํ ชัณฺณาโกณฺฑัลโฆภํ ภควโต สัมมุขา
 สรฺอุปาทิ คาคาหิ อภิตฺถว

“พุทฺธานุพุทฺโธ โส เถโร

ลาภิ สุขวิหารานํ

ยํ สวาทเนน บัดตัพพํ

สัพพัสสํ ตํ อนุปฺบัตตํ

มทานุภาโว เดวีสฺส

โกณฺฑัลโฆ พุทฺธทายาทิ

โกณฺฑัลโฆ ดิพฺพนิกกโม,

วิเวกานํ อภินฺทโส.

สัตฺถุสสาสนการินา,

อัมมมัตตัสสํ ลิกฺขโต.

เจโตปริยายโกวิท,

สัตฺถุโนติ.

ทสมิ โมคคัลลานสฺส.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิहरติ อิลลิลิปฺลเส กาฬิสฺสลาเย มหตา
 ภิกฺขุสฺสเรน สัทฺธิํ บัณฺจมัตเตหิ ภิกฺขุสฺสเดหิ สัพเพเหว อรหันฺเตหิ. เตสํ
 สุกํ อายัสมา มหาโมคคัลลาโน เจตสา จิตฺตํ สมนฺเนสสิ วิปฺปมุตฺตํ นิรฺรูปํ.

อด โข อายัสมีโต วังคีลลัส เอตทโหสิ “อโย โข ภควา ราชคเห
 วิहरติ อิลลิลิปฺลเส กาฬิสฺสลาเย มหตา ภิกฺขุสฺสเรน สัทฺธิํ บัณฺจมัตเตหิ
 ภิกฺขุสฺสเดหิ สัพเพเหว อรหันฺเตหิ, เตสํ สุกํ อายัสมา มหาโมคคัลลาโน

เขตสา จิตต์ สมน์เนลติ วิบปมุตต์ นิรุปรี, ยันนุนาห์ อายัสมันต์
มหาโมคคัลลัน ภควโต สัมมุขา สรุปาหิ คาลาหิ อภิตถเวยยันติ. อถ โข
อายัสมา วังคีโส อัญจายาสนา เอกัง อุตตราสังคํ กริตฺวา เยน ภควา
เตนัชฺชลิมีปณาเมตฺวา ภควันตํ เขตทโวจ “ปฏฺฐาติ มํ ภควา, ปฏฺฐาติ
มํ สุตตาติ. “ปฏฺฐาตุ ตํ วังคีสาติ ภควา อโวจ. อถ โข อายัสมา วังคีโส
อายัสมันต์ มหาโมคคัลลัน ภควโต สัมมุขา สรุปาหิ คาลาหิ อภิตถวิ

“นคฺคัลล บัลเล อาสินํ	มุนี ทุกขัลล ปารคฺ,
สวากา ปยฺรปาสันติ	เดวชฺชา มัจจุหาโยโน.
เต เขตสา อนุปฺริเยสติ	โมคคัลลาโน มหิทธิโก,
จิตต์ เนล สมน์เนล	วิบปมุตต์ นิรุปรี.
เอว ลัพพังคัลลัมบันนํ	มุนี ทุกขัลล ปารคฺ,
อนธการลัมบันนํ	ปยฺรปาสันติ โคตมนันติ.

เอกาทสมี ศักคฺวารุตต์.

เอกํ สมยํ ภควา จัมปาย วิหริติ ศักคฺกราย ปกัชนฺนิยา ตีเร มหตา
ภิกขุสฺสเวน ลัทธํ บัณฺจมัตเตหิ ภิกขุสฺสเตหิ สัตตฺติ จ อุปาสกสฺสเตหิ อนนฺเกหิ
จ เทวตาสหัลลเสหิ. ตียาสลฺลทํ ภควา อติโรจติ วัณฺณเนน เจว ยสฺสา จ.

อถ โข อายัสมโต วังคีลลฺล เขตทโหลสิ “อญฺ โข ภควา
จัมปาย วิหริติ ศักคฺกราย ปกัชนฺนิยา ตีเร มหตา ภิกขุสฺสเวน ลัทธํ
บัณฺจมัตเตหิ ภิกขุสฺสเตหิ สัตตฺติ จ อุปาสกสฺสเตหิ อนนฺเกหิ จ เทวตาสหัลลเสหิ,
ตียาสลฺลทํ ภควา อติโรจติ วัณฺณเนน เจว ยสฺสา จ, ยันนุนาห์
ภควันตํ สัมมุขา สรุปาย คาลาย อภิตถเวยยันติ. อถ โข อายัสมา วังคีโส
อัญจายาสนา เอกัง อุตตราสังคํ กริตฺวา เยน ภควา เตนัชฺชลิมีปณาเมตฺวา
ภควันตํ เขตทโวจ “ปฏฺฐาติ มํ ภควา, ปฏฺฐาติ มํ สุตตาติ.
“ปฏฺฐาตุ ตํ วังคีสาติ ภควา อโวจ. อถ โข อายัสมา วังคีโส

ภควันตํ สัมมุขา ทรูปาย คากาย อภิตถิ

“จันโท ยถา วัตถาเก เนเก วิโรจติ วิตมโลว ภานุมา,
เอวัมปิ อังคิรสํ ตวั มหามณี อติโรจสิ ยสสา สัพพะโลกันติ.

ทวาทถัม วังคัสสุตตํ.

เอกํ สมยํ อายัสมา วังคัสโส สาวัตถิยํ วิหริติ เชตวนเณ อนาถบิณฑิกัสส
ชารามเณ. เดน โข ปน สมนเณน อายัสมา วังคัสโส อจิรอรหัตตบัตตโต
โหติ, วิมุตตัสสุ ปฏฐิเสวเที ตาย เวลายํ อีมา คากายอ อภาสิ

“กาเวยยัมมิตตา วิจิมิหิ ปุพเพ คามา คามํ ปุรา ปุร,
อภัตถาสมา สัมพุทฺธํ สัตถา โน อุปบิณฑ.
โส เม ธมฺมมเทเลสิ ชันเณ อายตณานิ ธาตุโย,
ตัสสาหิ ธมฺมํ สุตวาน นัพพชฺช อนคาริย.
พหุณฺณํ วต อตฺถาย โพธิมฺชฌมมา มุนิ,
ภิกฺขุณฺณํ ภิกฺขุณฺณํเย เย นิยามคตตทสา.
สวาคตํ วต เม อาสิ มม พุทฺธัสส สันติเก,
ตัสโส วิชชา อนุปปตฺตา กตํ พุทฺธัสส สาสนํ.
ปุพเพนิวาสํ ชานามิ ทิพพจักขุ วิโสธิตํ,
เดววิโช อธิธูปัตโตมฺหิ เจโตปริยายโกวิโหติ.

วังคัสสุตตํ สมนตฺตํ.

ตัสส อุตฺตานํ

“นิกฺขันตอรติ เจว เปลลภาติมณฺวณนา,
อานนฺเตน สุภาสิตา สาริปุตฺตปวารณา,
ปโรสหัสสํ โภณมฺหิโน โมคคัลลาเนน คัคครา,
วังคัสเสน ทวาทสาติ.

๘.— วนลียุตติ.

ปจมี วิเวกสูตร.

เอวัมเม สุต. เอกं สมยํ อัมภตโร ภิกขุ โกสเลสุ วิหริ
 อัมภตรัสมี วนลันเท. เตเน โข ปน สมเยเน โส ภิกขุ ทิวาวิหารคโต
 ปาปเก อกฺขเล วิตักฺเก วิตักฺเกติ เคนิสฺสึเต. อถ โข ยา ตัสมี วนลันเท
 อวิตฺตา เทวตา ตัสส ภิกขุโน อนุกัมปิกา อตฺถกามา ตํ ภิกขุ สเวเชตฺถกามา
 เยเน โส ภิกขุ เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ตํ ภิกขุ คาถาหิ อชฺชณภาสิ

“วิเวกกาโมสิ วมํ ปวิจฺจโง อถ เต มโน นิจฺจนติ ทฬิถฺธา,

ตฺวํ ชโน ชนัสมี วนยัสสึ นันตํ ตโต สฺมุ โหหิสิ วัตราค.

อวตี ปชหาสิ สโต ภาวาสิ สตํ ตํ สารยามเส,

ปาตาดรโซ หิ ทุตฺตโร มา ตํ กามโรช อวาทิ.

สกุโณ ยถา ปัสสฺสณฺชโต วิธุนํ ปาตยติ ลิตํ รช,

เอวํ ภิกขุ ปณานวา สติมา .ปาตยติ ลิตํ รชันติ.

อถ โข โส ภิกขุ ตาย เทวตาย สเวชีโต สเวคมาปาทีติ.

ทติยํ อุปฺปจฺจานสูตร.

เอกं สมยํ อัมภตโร ภิกขุ โกสเลสุ วิหริ อัมภตรัสมี
 วนลันเท. เตเน โข ปน สมเยเน โส ภิกขุ ทิวาวิหารคโต สุปติ.
 อถ โข ยา ตัสมี วนลันเท อวิตฺตา เทวตา ตัสส ภิกขุโน
 อนุกัมปิกา อตฺถกามา ตํ ภิกขุ สเวเชตฺถกามา เยเน โส ภิกขุ
 เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ตํ ภิกขุ คาถาหิ อชฺชณภาสิ

“อุฏฺฐาเหติ ภิกขุ กิ โสภี
 ชาติวรัณฺณํ หิ เต นิตฺทา
 ยาย สัทธมฺมํ ปรํ พชฺชิตะ
 ตเมว สัทธมฺมํ พชฺชิตะ
 อนิจฺจา อตฺถวา กามา
 พทฺธเสฏฺฐํ มุตฺตํ อลิตํ
 ฌณฺโณวคฺคํ วิชยา
 ตํ ฌาณํ ปรมิทาตํ
 เกตวํ อวิชฺชํ วิชฺชาเย
 อโลกํ อนุปายาสํ
 อารทฺธวิริเย ปหิตตํ
 นิพฺพานํ อภิกกฺขณตํ

โก ชตฺโถ สุปฺเตน เต,
 สลลวรัณฺณํ รุปํ ใด.
 อคาริณฺมาอนคาริณํ,
 มา นิตฺทาย วลฺลํ คมิตฺติ.
 เยส มนฺโธ มจฺจนฺโต,
 กัสสิมา มพฺพชิตํ ตเป.
 อวิชฺชาสมตฺตีกมา,
 กัสสิมา มพฺพชิตํ ตเป.
 อสวานํ ปริกฺขยา,
 กัสสิมา มพฺพชิตํ ตเป.
 นิจฺจํ ทฬฺหปrikกมํ,
 กัสสิมา มพฺพชิตํ ตเปติ.

ตติยํ กัสสิปโคตตสฺส

เอกํ สมมํ อายัสสิมา กัสสิปโคตโต โกลเลสุ วิหริติ อภฺยวตฺตริณํ
 วณฺณํ เท. เตน โข ปณฺ สมเยน อายัสสิมา กัสสิปโคตโต ทิวาวิหารคโต
 อภฺยวตฺตริ เตจฺจํ โอวทติ. อถ โข ยา ตสฺมิํ วณฺณํ เท อวิวตฺตนา
 เทวตา อายัสสิมาโต กัสสิปโคตตสฺส อนุกมฺมํ ปกา อตฺตกามา อายัสสิมนํ
 กัสสิปโคตตํ สเวเขตกามา เยนายัสสิมา กัสสิปโคตโต เตนุปสังกมิ;
 อุปสังกมิตวา อายัสสิมนํ กัสสิปโคตตํ คาถาหิ อชฺฌณภาสิ

ศิริทศฺคจฺริ เต
 อกาเล โอวทํ ภิกขุ
 สุนาติ น วิชานาติ
 ธมฺมํ สมิ น อภฺยวตฺตริณํ

อภฺยวตฺตริณํ อเจตสฺ,
 มนฺโธ ปฏฺฐาภาติ ม.
 อาโลเกติ น ปัสสติ,
 อตฺตํ พาโล น พุชฺฌติ.

สเจบิ ทส ปัซโซเต

ธารยัสลลิก กัสสป,

เนว ทักขติ รูปานิ

จักขุ หิ สล น วิชชตติ.

อด โข อายัสมา กัสสปโคตโต ตาย เทวตาย สัเวชิต สัเวคมาปาทิ
จตุตถิ สัมพหุสสุตติ.

เอกิ สมยิ สัมพหุลา ภิกขุ โกลเลสุ วิหรันติ อัมภตรัสมิ
วนลันเท. อด โข เต ภิกขุ วัสสิ วุตถา เตมาลัจเยน จาริกิ
มกัมมัส. อด โข ยา ตัสมิ วนลันเท อวิวัตถา เทวตา เต
ภิกขุ อัมภัสสันติ ปริเทวนานา ตาย เวลายิ อิมิ คาคิ อภาสิ

“อติ วีย เมชชี ขายติ พหุเก ทิลวาน วิวัตเต อาสเน,
เต จิตตกถา พหุสสุตา โกเม โคตมสาวกา คตติ.

เอว วุตเต อัมภตรา เทวตา ตี เทวติ คากาย อัมภภาสิ
“มคธ คตา โกลล คตา เอกัจจิยา ปน วิชชีภุมิยา,
มกฐา วีย สัมจารินิ อนิเกตา วิหรันติ ภิกขโวติ.

มัญจมิ อานันท์สุตติ.

เอกิ สมยิ อายัสมา อานันท์โ โกลเลสุ วิหรติ อัมภตรัสมิ
วนลันเท. เตน โข ปน สมเยน อายัสมา อานันท์โ อติเวล
คิหิสังกัปตติหุโล วิหรติ. อด โข ยา ตัสมิ วนลันเท อวิวัตถา
เทวตา อายัสมโต อานันท์ลลิก อุนกัมปิภา อัตถกามา อายัสมัตติ
อานันท์ สัเวเขตกามา เยนายัสมา อานันท์โ เตนุปสังกมิ; อุปสังกมิตวา
อายัสมัตติ อานันท์ คากาย อัมภภาสิ

“รุกขมูลคหนิ ปลักกีย นิพพานิ ททยัสมิ โอบัย,
ณาย โคตม มา ปมาโท กิ เต มัตติปพิกา กวิสสตีติ.

อด โข อายัสมา อานันท์โ ตาย เทวตาย สัเวชิต สัเวคมาปาทิ.

ฉัญจิ อานุทธสุตต.

เอกัง สมยํ อายัสสิมา อานุทธโร โกสเลสุ วิหริติ อัมภตโรสัม
วนสัณเฑ. อถ โข อัมภตโร ดาวตัสสกาโย เทวตาชาลี นาม
อายัสสิโต อานุทธัสส ปุราณุตติยา เยนายัสสิมา อานุทธโร
เตนุปลังกมิ; อุปปลังกมิตวา อายัสสิมันตํ อานุทธ คากาย อัมภภาสิ

“ตตํ จิตตํ ปณเฑ	ยัตถ เต วุสิตํ ปุเร,
ดาวตัสส เทเวสุ	สัพพะกามสมิทธัสสุ.
ปรักขโต ปวิวุโต	เทวคณเฑ [*] โสภัสสิตี.
ทุคคตา เทวักขณาโย	สัคคากายัสสิมํ ปติญฺจิตา,
เต จาปิ ทุคคตา สัตตทา	เทวักขณาหิ บัตถิตาติ.
น เต สุขํ ปชานันตี	เย น บัสสัณตี นันทนํ,
อวารลํ นรเทวานํ	ตัทธานํ ยลลัสสินันตี.
น ตวํ พาเล วิชานาสิ	ยดา อรหตํ วโจ,
อนิจจา สัพเพ ลัฆารว	อุมปาทวธัมมิโน,
อุมบัสซัตวา นิรุชฌันตี	เตสํ วุปลโม สุขโย.
นัตถิทานิ ปุนาวาโส	เทวากายัสสิมิ ชาลีเน,
วิกขิโณ ชาตัสสาโร	นัตถิทานิ ปุนัพภวโต.

สัตตัม นาคทตตสุตต.

เอกัง สมยํ อายัสสิมา นาคทตโต โกสเลสุ วิหริติ อัมภตโรสัม
วนสัณเฑ. เตเน โข ปน สมเยเน อายัสสิมา นาคทตโต อติกาเลเน
คามํ ปวิสติ, อติทวา ปฏิกกมติ. อถ โข ยา ตัสสิมํ วณสัณเฑ
อิธวัตถา เทวตา อายัสสิโต นาคทตตัสส อณุกัมมิกา อตถกามา
อายัสสิมันตํ นาคทตตํ ลัมเวเขตตุกามา เยนายัสสิมา นาคทตโต เตนุปลังกมิ;

* ย. เทวักขณาหิ.

อุปสังกมิตวา อายัสมันตํ นาคทตฺตํ คากาหิ อชฺฌณภาติ

“กาเล ปวิสสํ นาคทตฺตํ ทิวา จ อาคັນตฺวา อติเวล

จาริ, ลลิตฺวา โจ คหฺวฺเจหิ สฺमानสฺสทฺกฺโข.

ภายามิ นาคทตฺตํ สุปฺปคฺคํ กุเลสฺส วิมพฺพธ,

มา เหว มจฺจุรฺโรโป พลวโต อันตกิลฺล วสเมสฺสตี.

อถ โข อายัสมา นาคทตฺโต ตาย เหวตตาย สํเวชิตฺวา สํเวคมาปาเทตี.

อฏฺฐจมิ กุลฆรณิสฺสุตฺตํ.

เอกํ สมยํ อชฺฌณตโร ภิกฺขุ โกลเลสุ วิหริติ อชฺฌณตโรสฺมิ

วนสฺสณฺเฑ. เตน โข ปน สมเยน โส ภิกฺขุ อชฺฌณตโรสฺมิ กุเล

อติเวลํ อชฺฌณคาวํทํปตฺโต วิหริติ. อถ โข ยา ตัสฺมิ วนสฺสณฺเฑ

อวิธิตฺวา เทวตา ตัสฺส ภิกฺขุโน อนุกมฺมํปิกา อตฺตคกามา ตํ ภิกฺขุ

สํเวชตฺกามา ยา ตัสฺมิ กุเล กุลฆรณํ ตัสฺสา วณฺณํ อภินิมฺมินตฺวา

เยน โส ภิกฺขุ เตนอุปฺสังกมิ; อุปฺสังกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุ คากาย อชฺฌณภาติ

“นทิตเรสุ สฺสณฺจาเน สภาสุ วณฺยาสุ จ,

ชนา สคฺคํมํ มนฺเตนตี. มจฺจํ ตวฺจํ กิมนฺตรณตี.

ทฺหุ หิ ลิตฺทา ปจฺจุหา ขมิตฺตฺวา ตปสฺสณา,

น เตน มจฺจุทิตฺตํ น หิ เตน กิลิสฺสตี.

โย จ ลิตฺทปฺริตฺตาสี วเน วาตมิโค ยกา,

ลหฺจิตฺโตติ ตํ อาหุ นาสฺส ลมฺบชฺชเต วตฺนตี.

นวมิ วชฺชิปุตฺตสฺสุตฺตํ.

เอกํ สมยํ อชฺฌณตโร วชฺชิปุตฺตโก ภิกฺขุ เวลาลิยํ วิหริติ อชฺฌณตโรสฺมิ

วนสฺสณฺเฑ. เตน โข ปน สมเยน เวลาลิยํ ลิตฺทปฺริตฺตวาโร โหติ.

อถ โข โส ภิกฺขุ เวลาลิยํ ตฺริยตาฬิตฺวาวิตฺตนิคฺโขสฺสทฺทํ สุตฺวา

ยุ, อ. ลิตฺทปฺริตฺตวาโร.

ปริเทวมาโน ตาย เวลาย อิม คาค อภาติ

“เอกกา มย อรัณเณ วิหราม อปวิจฺจว วนัสมิ ทารุก,
เอตาทิลิกาย รัตติยา โก สุนามเมหิ ปาปโยติ.

อด โข ยา ตัสมิ วนลันเฑ อวิตฺตา เทวตา ตัสส ภิกฺขุโน
อนุกัมปิกา ขัตถกามา ตํ ภิกฺขุํ สเวเขตฺถกามา เยน โส ภิกฺขุ
เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ คากาย อัจฉณภาสิ

“เอกโกว ตว อรัณเณ วิหริ อปวิจฺจว วนัสมิ ทารุก,
ตัสส เต พหฺกา ปิหฺยนฺติ เณรียกา วีย ลัคคคามินฺนติ.

อด โข โส ภิกฺขุ ตาย เทวตาย สเวชิตโต สเวคมาปาหิตติ.
ทสมิ ลัชฌณายสุตฺต.

เอกํ สมยํ อรัณเณโร ภิกฺขุ โกสเลสุ วิหริ อรัณเณรตัสมิ
วนลันเฑ. เตน โข ปน สมเณน โส ภิกฺขุ ยํ สุตํ ปุพฺเพ
ขติเวลํ ลัชฌณายพฺพโล วิหริ. โส อปเรน สมเณน อปฺปโปสฺสํโก
ตุณฺหิภูโต สกมยติ. อด โข ยา ตัสมิ วนลันเฑ อวิตฺตา
เทวตา ตัสส ภิกฺขุโน รัมมํ อสุณฺนํติ เยน โส ภิกฺขุ เตนุปลังกมิ;
อุปลังกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ คากาย อัจฉณภาสิ

“กัสมิ ตว รัมมปทานิ ภิกฺขุ นารียสิ ภิกฺขุหิ สวสันโต,
สุตฺวาน รัมมํ ลภติปฺปสาทํ ทิจฺจเว รัมเม ลภติปฺปสฺสันติ.
อหุ ปุเร รัมมปเทสุ ฉนฺนํโต ยาว วิราเคน สมากมิมฺห,
ยโต วิราเคน สมากมิมฺห ยํ กิณฺจ ทิจฺจจ ว สุตํ มุตํ วา,
อรัณเณน นิกฺเขปนมาหุ สันโตติ.

เอกาทสมิ อโยนิโสมนสิการสุตฺต.

เอกํ สมยํ อรัณเณโร ภิกฺขุ โกสเลสุ วิหริ อรัณเณรตัสมิ
วนลันเฑ. เตน โข ปน สมเณน โส ภิกฺขุ ทิวาวิหารคโต ปาปเก

อกุสเล วิตักเก วิตักเกติ. เสยฺยถิ ? กามวิตักกํ พฺยาปาทวิตักกํ
 วิหีสาวิตักกํ. อถ โข ยา ตัสฺมี วนลัยุตฺเท อริวตฺธา เทวตา ตัสฺส
 ภิกฺขุโน อนุกัมมํ ปักขา อตฺตกามา ตํ ภิกฺขุํ สํเวเขตฺตกามา เยน โส
 ภิกฺขุํ เตนุปลังกมิ; อูปปลังกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุํ คาถาหิ อชฺฌณภาสิ

“อโยนิโส มนสิการา โส วิตักเกหิ ชัชชติ,
 อโยนิโส ปฏฺฐินัสสัชช โยนิโส อนฺนวจินฺตย.
 สัตถาริ ธมฺมํ อารพฺภ สํยํ สีสานิ วตฺตโน,
 อธิคฺฉนฺติ ปาโมชฺชํ ปิตฺตสมสฺสย.
 ตโต ปามุชฺชพฺพโส ทุกฺขัสสสันตํ กริสฺสสฺสตี.

อถ โข โส ภิกฺขุํ ตาย เทวตาย สํเวชิตฺวา สํเวคมาปาตตี.
 ทฺวาทสมํ มัชฌิมนฺตีกุสฺสตี.

เอกํ สมยํ อวัณฺณตโร ภิกฺขุํ โกลเลสุ วิหริติ อวัณฺณตรัสฺมี
 วนลัยุตฺเท. อถ โข ยา ตัสฺมี วนลัยุตฺเท อริวตฺธา เทวตา เยน
 โส ภิกฺขุํ เตนุปลังกมิ; อูปปลังกมิตฺวา ตัสฺส ภิกฺขุโน สันตีกเก อิมํ คาถํ อภาสิ

“จิตฺเต มัชฌิมนฺตีกเก กาเล สันนิสินฺเนสุ ปักขิสฺสุ,
 สณฺนเตว พฺรหารณฺวํ ตํ ภยํ ปฏฺฐิภาติ มํ,
 จิตฺเต มัชฌิมนฺตีกเก กาเล สันนิสินฺเนสุ ปักขิสฺสุ,
 สณฺนเตว พฺรหารณฺวํ สํ วติ ปฏฺฐิภาติ มํนตี.

เตรสฺมี ปากตินิทฺธิยสฺสตี.

เอกํ สมยํ สัมพทฺธลา ภิกฺขุํ โกลเลสุ วิหรณฺตี อวัณฺณตรัสฺมี วนลัยุตฺเท
 อุตฺธตา อุนฺนฬิา จปฺปลา มุขรา วิกิตฺตณฺวาจา มุญฺหิจัสสตีโน อสฺมึปฺพานา
 อสฺมาหิตา วิพฺภันตจิตฺตา ปากตินิทฺธิยา. อถ โข ยา ตัสฺมี วนลัยุตฺเท
 อริวตฺธา เทวตา เตสํ ภิกฺขุณฺอ อนุกัมมํ ปักขา อตฺตกามา เต ภิกฺขุํ สํเวเขตฺตกามา
 เยน เต ภิกฺขุํ เตนุปลังกมิ; อูปปลังกมิตฺวา เต ภิกฺขุํ คาถาหิ อชฺฌณภาสิ

“สุขชีโว โปโร อากุ

อนิจฺจา ปิณฺฑิ อุตฺตมา

โถเก อนิจฺจํ วัฏฺฐา

ทูปฺปํ กิตฺติ อุตฺตมา

ภุตฺวา ภุตฺวา นิพฺพชฺชตี

สํวิสฺส อัมมชฺชิตฺติ

อปฺปวิญฺจา อมฺมาตา เต

เย โข ปมฺมัตตา วิหรณฺตี

เย อัมมปมฺมัตตา วิหรณฺตี

ภิกฺขุ โคตมสวากา,

อนิจฺจา สยนาสนิ.

ทุกฺขัสสํสันตํ อภิสฺส เต,

คามา ความนิกา วีย.

ปมาคาเรสุ มุจฺฉิตา,

อิเธกัจเจ วทามหิ.

ยถา เปตา ตเถว เต,

เต เม สันนํยาภาสิตํ,

นิโม เตสํ กโรมฺหณฺตี.

อถ โข เต ภิกฺขุ ตาย เทวตาย สํเวชิตา สํเวคมาปาทุณฺตี.

จุทฺถสฺมิ ปทุมปุปฺผสัจจัตถ์.

เอกํ สมยํ อัมมวตโร ภิกฺขุ โกลเลสุ วิหรตี อัมมวตริสฺมิ

วนสํณฺเฑ. เตน โข ปน สมเยน โส ภิกฺขุ บัณฑิตํ ปิณฺฑิปาตปฏิกกัณฺโธ

ไปกัชรณิ โอคเหตฺวา ปทุมํ อุลลิสฺสตี. อถ โข ยา ตัสสํ วนสํณฺเฑ

อริวตฺถา เทวตา ตัสสํ ภิกฺขุโน อณุกัมมิกา อุตฺตคามายา ตํ ภิกฺขุ สํเวชิตคามายา

เยน โส ภิกฺขุ เตนุปลิงกมิ; อุลลิสฺสกมิตฺวา ตํ ภิกฺขุ คายา อัมมวตฺตภาสิ.

“ยเมตํ วาริชํ ปุပ္ฺผ

เอกังคเมตํ เถยฺยานํ

น หรามิ น ภักฺขามิ

อถ เกน น วณฺณเณน

ยิวายํ ภิสฺสานิ ชนฺตี

เอว อากิณฺณกัมมมณฺโธ

อากิณฺณจตุโร ปวิโส

ตัสสํ เม วณฺณํ นัตถิ

อทินฺนํ อุลลิสฺสตี,

คณฺฐัตถเณโนสิ มาริสฺสาคี.

อวรา สัมมามิ วาริชํ,

คณฺฐัตถเณโนติ วุจฺจตี.

ปณฺฑิตเรกานิ ภักฺขตี,

กัสสํมา เอโส น วุจฺจตี.

อติเวลํ มกฺกชิต,

ตัจฺฉ อรหามิ วตฺตวา.

อนังคนัสส ปัสส

วาลัคคัมมัตต ปาบัลล

อัทธาม ม ยักข ชานาสิ

ปุนน ยักข วัชชาลิ

เนว ต อปชีวามิ

ตวเมว ภิกขุ ชานะย

ชถ ไช โส ภิกขุ ตาย เทวตยา สเวชิต สเวคมาปาตีติ.

นิจจ สจิจเวลิโน,

อัทธามัตตว ขายตีติ.

ชโธ ม อนุกัมปสิ,

ยทา บัลลลล เอตล.

นป เต ภัททกัมมเส,

เยน คัจฉะเยย สัคคินิตี.

วนลัยุตต์ สมัตต.

ตัสสัทธาน

“วิเวก อุมปฏิจานัจจ

ชานันโต อนุรัทธัจจ

วัชชีปโต จ เวลล

มัสสนันตกาถัมहि ปากดินทริยา

กัสสปโตตเตน สัมพหุลา,

นาคทัตตัจจ กุลขรณ,

สัชฌมาเยน อโยนิโส,

ปทุมปุปเณ จุฑทล ภเวติ.

๑๐.— ยักขลียัตต์.

ปจมี อินทกสุตต์.

เอวัมเม สุตฺ. เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ อินทกุญเ
 บัพพะเต อินทกัลลํ ยักขัลลํ ภวเน. อถ โข อินทโก ยักโข येन
 ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ คาถาย อชฌณาสี
 “ธูปํ น ชีวันติ วทนฺติ พุทฺธา กถํ นวํ วัณฺทิมํ สิริํ,
 กุตฺตัลลํ อญฺ्ञํ ยกฺกปณฺฑิตเมติ กถํ นวํ สัชชติ คัพพัลลิมินฺติ.
 ปจมี กลลํ โหติ กลลา โหติ อัพพะทํ,
 อัพพะทา ขายเต เปลลํ เปลลํ นิพพัตตํ มโน,
 ขนา ปลายา ขายนฺติ เกลา โลมา นขาปํ จ.
 ยักขัลลํ ภวฺชติ มาตา อन्नํ ปาณํจ โภชนํ,
 เตน โส ตตฺถ ยาเปติ มาตูกุจฺฉิตโต นโรติ.

ทุตยํ ลักกสุตต์.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ อชฌณกุญเ บัพพะเต. อถ โข
 ลักกณามโก ยักโข येन ภควา เตนุปลังกมิ; อุปลังกมิตฺวา ภควันตํ
 คาถาย อชฌณาสี
 “ลัพพคฺคณํ ปปฺพินฺตัลลํ วิปฺปมุตตตฺตัลลํ เต สโต,
 สมนนฺตัลลํ น ตํ สาธุ ยทฺธํ มนุสฺสา สติ.
 येเน เกณจิ วัณฺเณน ลวาลํ ลักกํ ขายติ,
 น ตํ อรหติ ลัพพํ ยวํ มนสา อนุกมฺมํ ติ.
 มนสา เจ ปลนฺเนเน ยทฺธํ มนุสฺสา สติ,
 น เตเน โหติ ลยฺยตฺโต ยานุกมฺมํ ปา อนุทฺทયાติ.

ตติยํ สฺวจิโถมสฺสํ.

เอกํ สมยํ ภควา คยายํ วิหริติ ฐังกิตมฺนฺเจ สฺวจิโถมสฺสํ ยักข์สยัตต์ ภวเน.
 เตน โข ปน สมเยน ชโร จ ยักข์ โข สฺวจิโถม จ ยักข์ โข ภควโต อวิทุเร
 อติกกมฺนฺติ. อถ โข ชโร ยักข์ โข สฺวจิโถม ยักข์ โข เอตทโวจ “เอโส
 สมโนติ. เนโส สมโน, สมณโก เอโส, ยาว ชานามิ ยถิ วา โส สมโน
 ยถิ วา สมณโกติ. อถ โข สฺวจิโถม ยักข์ โข เยน ภควา เตนุปลังกมิ;
 อุปปลังกมิตฺวา ภควโต กายํ อุปนาเมสิ. อถ โข ภควา กายํ อุปนาเมสิ.
 อถ โข สฺวจิโถม ยักข์ โข ภควนฺตํ เอตทโวจ “ภายสิ มํ สมณนาติ.
 น ชฺวาทันตํ อวฺโส ภายามิ, อปฺปํ จ เต สัมมัสสํโส ปาปโกติ.
 มฺนํหิ ตํ สมณ ปุจฺฉิสฺสํ; สเจ เม สมณ น พฺยากริสฺสํ, จิตฺตํ วา เต
 ขิปลิสฺสํ, ททฺยํ วา เต ฆาเลสฺสํ, ปาทะสุ วา คเหตฺวา ปารคังคาย
 ขิปลิสฺสํ. น ชฺวาทันตํ อวฺโส บัลลิสฺสํ สเทวเก โลเก สมารเก
 สพฺพหิมเก สลฺลสมณพฺราหฺมณียา ปชาย สเทวมนุสฺสํ; โย เม จิตฺตํ วา
 ขิเปยฺย, ททฺยํ วา ฆาเลยฺย, ปาทะสุ วา คเหตฺวา ปารคังคาย ตีเร
 ขิเปยฺย; อปฺปํ จ ตวฺ อวฺโส ปุจฺฉน ยถากังขสฺสิ.

“วาโค จ โทโส จ กุโตนิทานา
 กุโต สมุจฺจาย มโนวตฺตักกา
 วาโค จ โทโส จ อโตนิทานา
 อโโต สมุจฺจาย มโนวตฺตักกา
 เสนฺหา อตฺตสํภุตา
 ปถุ วิสฺตฺตา กาเมสุ
 เย นํ ปชานนฺติ ยโตนิทานํ
 เต ทตฺตวํ โอชมิมี ตรณฺติ

อตฺถิ รติ โลมหฺโส กุโธชา,
 กุมารกา อํมิวสฺสํชฺนฺติ.
 อตฺถิ รติ โลมหฺโส อโธชา,
 กุมารกา อํมิวสฺสํชฺนฺติ.
 นิโคธฺธเลว ชนฺธชา,
 มาลฺลา วิตฺตา วเน.
 เต นํ วิโนเทนฺติ สฺวจิโถม ยักข์,
 อติณฺณปฺพุทฺธํ อปฺปํทวฺยาติ.

จตุตถ มณิกัทธสุตต.

เอกํ สมยํ ภควา มคเธสุ วิหริติ มณิมาฬิเก เจติเย มณิกัทธัสส
ยักขัสส ภวเน. อถ โข มณิกัทธโต ยักโข येन ภควา เตนุปสังกมิ;
อุปสังกมิต्वा ภควโต สันติเก อิมํ คาถํ อภาสิ

(สติมโต สทา ภาทํ	สติมา สุขเมตติ,
สติมโต สุเว เสยโย	เวรา จ ปริมุจจตีติ*)
สติมโต สทา ภาทํ	สติมา สุขเมตติ,
สติมโต สุเว เสยโย	เวรา น ปริมุจจตีติ.
ยัสส สัพพมโหโรตติ	อหิสาย รโต มโน,
เมตตโส สัพพภูเตสุ	เวรณัตถัสส น เกณจตี.

ปัจจิมํ สาธุสุตต.

เอกํ สมยํ ภควา สāvattiyi วิหริติ เขตวาเน อนาถบิณฑิกัสส
อวามะ, เตน โข ปน สมเยน อลัมบตวิธัสสา อุปาสิกาย สาธุ
นาม ปุตโต ยักเขน คหิตโต โหติ. อถ โข สา อุปาสิกา ปริเทวมาณา
ตายํ เวลายํ อิมํ คาถาโย อภาสิ

“จาทุทฺทสํ ปัจจทฺทสํ	ยา จ บักขัสส อัญจิมํ,
ปาริหาริกบักขณํ	อัญจิงคสุตฺตมาคตํ.
อุโปสถํ อุปวสันติ	พริหมจริยํ จรณํติ เย,
น เตหิ ยักขา กิพฺพันฺติ	อิติ เม อรหตฺ สุตํ.
สาทาณิ อัสซํ ปัสสํมิ	ยักขา กิพฺพันฺติ สาธุมาติ..
จาทุทฺทสํ ปัจจทฺทสํ	ยา จ บักขัสส อัญจิมํ,
ปาริหาริกบักขณํ	อัญจิงคสุตฺตมาคตํ.
อุโปสถํ อุปวสันติ	พริหมจริยํ จรณํติ เย,

* พ. มีรมมโปตฺถเก เยวายํ คาถา น ทิสฺสตี.

น เตหิ ยักขา กัพินดี
 ถานุ ปุพฺพธ วัชฺชาลี
 มากาลิ ปาปกั กัมม
 สเจว ปาปกั กัมม
 น เต ทุกฺขา ปมุตยัตถิ
 มตฺ วา อัมม โรหิณดี
 ชวันต อัมม บัลลันต
 มตฺ วา ปุตฺต โรหิณดี
 โย จ กามะ จชิตวาน
 ต วาปิ ปุตฺต โรหิณดี
 กุกกฬิ อพฺภโต ตาต
 นรกา อพฺภโต ตาต
 อภิธาวถ ภักทณเด
 อาทิตฺตา นิพฺพต ภณฺท

สาหุ เต อรหตฺ สุต.
 ยักขานํ วณํ อิท,
 อาว วา ยทิ วา รโห.
 กวิสฺสลิ กโรสิ วา,
 อุปปัจจาปิ ปลายโตติ.
 โย วา ชิวํ น ทิสฺสติ,
 กัสฺมา มํ อัมม โรหิณดี.
 โย วา ชิวํ น ทิสฺสติ,
 ปน ราคัจฉเต อิต.
 ปน ชิวํ มโต ทิ โต.
 กุกกฬิ ปติตฺตมิจฺฉสิ,
 นรกํ ปติตฺตมิจฺฉสิ.
 กัสฺส อชฺฌมาปยามเส,
 ปน ทียํหิตุมิจฺฉสิ.

ฉฐี จ. ปิยังกรสูตต์.

เอกํ สมยํ อายัสฺมา อนนฺทโร สāvattiyā viharati vedhane
 อนาถบิณฑิกัสส อารามะ. เตน โข ปน สมเยน อายัสฺมา อนนฺทโร
 วัตติยา บัจจุสฺสมยํ บัจจุฏฺฐาย อัมมปทานิ ภาสสิ. อถ โข ปิยังกรมาดา
 ยักขิน ปุตฺตกํ เอว โตเสสิ

“มา สัททิมกร ปิยังกร ภิกขุ อัมมปทานิ ภาสสิ,
 อปิ จ อัมมปท วิชานิย ปฏิบิฑฺธเม หิตาย โน ลียาติ.
 ปาณณํ จ สัปปะมามเส สัมปชานมุตา น ภณามเส,
 ลิกฺกเม ลัสสลิยมัตตโน อปิ มุจฺเจเม ปิสาโยนิยาติ.

สัทธัมม ปุณฺณพฺพลุสฺส.

เอกํ สมยํ ภควา สาวัตถิยํ วิหริติ เขตฺตวเน อนาถบิณฑิกัสส
 อารามे. เตเน โข ปน สมเยเน ภควา ภิกฺขุ นิพฺพานปฏิสฺสยฺตตาย
 ธมฺมมียา กถาย สันทิสฺเสติ สมาทเปติ สมุตฺเตเชติ สัมปทิสฺเสติ, เต จ
 ภิกฺขุ อัญฺจิกตฺวา มนสิกตฺวา สัพฺพะเจตโส สมนฺนาหริตฺวา โอหิตโสตา
 ธมฺมํ สุนนฺติ. ขล โข ปุณฺณพฺพลุมาตา ยักฺขินี ปุตฺตกํ เอวํ โตเลสิ

“ตฺตุนฺหิ อุตฺตริเก โหติ
 ยาวาทํ พุทฺธเลฏฺฐจัสส
 นิพฺพานํ ภควา อาห
 อติเวลา จ เม โหติ
 ปิโย โลเก สโก ปุตฺโต
 ตโต ปิยตรํ มัยฺหิ
 น हि ปุตฺโต ปติ วาปี
 ยถา สัทธัมมัสสวณํ
 โลเก ทุกฺขปรเวตฺถัม
 ชรามรณโมกฺกชาเย
 ตี ธมฺมํ โสตุมฺหิ จามิ
 อัมมํ น พียาหริตฺถามิ
 ธมฺมเมว นิสฺสามเหติ
 สัทธัมมัสส อนันฺตนาเย
 เอส เทวมนุสฺสวณํ
 พุทฺธो อเนติมสฺสโร
 สาธุ โข บิณฑิโต นาม
 ปุตฺโต เม พุทฺธเลฏฺฐจัสส

ตฺตุนฺหิ โหติ ปุณฺณพฺพลุ,
 ธมฺมํ โสตฺถามิ สัตถุโน.
 สัพฺพคณฺธีปโปจฺจนํ,
 อัสสิมํ ธมฺมเม ปิยาเยนา.
 ปิโย โลเก สโก ปติ,
 อัสสิ ธมฺมัสส มคฺคคณา.
 ปิโย ทุกฺขา ปโมจเย,
 ทุกฺขา โมเจติ ปาณินิ.
 ชรามรณสฺสยฺตเต,
 ยี ธมฺมํ อภิสฺสมิ พุทฺธ,
 ตฺตุนฺหิ โหติ ปุณฺณพฺพลุ.
 ตฺตุนฺหิ กถายมุตฺตรา,
 สัทธัมมัสสวณํ สุขํ,
 อัมมํ ทุกฺขํ จรามเส.
 กัมมูพฺพิทานํ ปกฺกโร,
 ธมฺมํ เทเสติ จักฺขมา.
 ปุตฺโต ชาโต อเว สโย,
 ธมฺมสัทธํ ปิยาเยติ.

ปณัฟลุ สขี โหหิ
ทัญจานิ อริยสังจานิ

อัสสาหัมหิ สมัคคตา,
อุตตราปิ สุนาตุ เมติ.

อัญจัม สุกตัตตัตต.

เอกิ สมยิ ภควา ราชคเห วิหริติ สัตวเน. เตน โข ปณ
สมเยน อนาถบิณฑิกโก คหปติ ราชคหิ อนุปัตตโต โหติ เกณจิ
เทว กรณเยน. อัสสสิ โข อนาถบิณฑิกโก คหปติ “พุทโธ ภี
โลก อูปันโนติ, ตาว เทว จ ปณ ภควันตํ ทัสสณาย อุลลังกมิตุกาโม
โหติ. อถ โข อนาถบิณฑิกัสส คหปติสส เขตตโหสิ “อกาโล
โข อัสซ ภควันตํ ทัสสณาย อุลลังกมิตุ, เสวทานาหิ กาเลน ภควันตํ
ทัสสณาย อุลลังกมิสสามิติ. พุทฺธคตตาย สติยา นิบัชชี, รัตติยา
สุทฺธิ ดิกขัตตัญญูจาสิ “ปภาตณัติ มัลลมาโน. อถ โข อนาถบิณฑิกโก
คหปติ เยน สิวณิกทวาริ เตนุลลังกมิ. อมณัสสา ทวาริ วิวริตุ. อถ โข
อนาถบิณฑิกัสส คหปติสส นครัมहा निकम्मन्ตัสส อาโลโก อัมมรธาย,
อัมมกาโร ปาตุโรหสิ, ภยํ ฉิมภิตตัตตํ โลมหสิ อุตฺปาทิ. ตโต จ
ปณ นินวตติตุกาโม อโหสิ. อถ โข สิวณิกยักโข อัมมรหิโต สักทํ อณฺฐสาเวสิ

“สत्ติ หัตถิ สत्ติ อัสสา	สत्ติ อัสสตริ. รดา,
สत्ติ กัณฺฐาสทิสฺसानิ	ชามุตตมณิกณฺฐสา,
เอกัสส ปทวิทวารัสส	กลิ นาคัมณัติ โสฬสิ.
อภิกกม คหปติ	อภิกกม คหปติ,
อภิกกมนันเต เสยโย	โน ปฏิกกมนันติ.

อถ โข อนาถบิณฑิกัสส คหปติสส อัมมกาโร อัมมรธาย, อาโลโก
ปาตุโรหสิ, ยํ อโหสิ ภยํ ฉิมภิตตัตตํ โลมหสิ โส ปฏิปัตตัสสมิ.
ทติยัมปิ โข อนาถบิณฑิกัสส คหปติสส อาโลโก อัมมรธาย,
อัมมกาโร ปาตุโรหสิ, ภยํ ฉิมภิตตัตตํ โลมหสิ อุตฺปาทิ. ตโต จ ปณ

นิวัตติตถาโม อโหสิ. ทุติยัมปิ โข ลิวโก ยักโข อันตรหิตโต สัททมนุสฺสลาเวสิ

“สตํ หัตถํ สตํ อัสสลา ขเปฯ กลํ นาคขณฺณํติ โสฬสํ.

อภิกกม คหปติ

อภิกกม คหปติ,

อภิกกมนฺนํเต เสยโย

โน ปฏิกกมมนฺนํติ.

อถ โข อนาถบิณฑิกัสส คหปตัสส อันธกาโร อันตรธายิ, อาโลโก
ปาตฺรโหสิ, ยํ อโหสิ ภัยํ ฉมฺภิตตํ โลมหโส โส ปฏิยัมภัสสํภิ.

ตติยัมปิ โข อนาถบิณฑิกัสส คหปตัสส อาโลโก อันตรธายิ,
อันธกาโร ปาตฺรโหสิ, ภัยํ ฉมฺภิตตํ โลมหโส ขุทปาที. ตโต จ
ปุน นิวัตติตถาโม อโหสิ. ตติยัมปิ โข ลิวโก ยักโข อันตรหิตโต
สัททมนุสฺสลาเวสิ

“สตํ หัตถํ สตํ อัสสลา

ขเปฯ กลํ นาคขณฺณํติ โสฬสํ.

อภิกกม คหปติ

อภิกกม คหปติ,

อภิกกมนฺนํเต เสยโย

โน ปฏิกกมมนฺนํติ.

อถ โข อนาถบิณฑิกัสส คหปตัสส อันธกาโร อันตรธายิ,
อาโลโก ปาตฺรโหสิ, ยํ อโหสิ ภัยํ ฉมฺภิตตํ โลมหโส
โส ปฏิยัมภัสสํภิ. อถ โข อนาถบิณฑิกโก คหปติ เยน
สํวณํ เตนฺสปลังกมิ. เตน โข ปน สมนฺเณ ภควา รัตติยา
บัจจุสสมยํ บัจจุจฺจาย อัสสโมกาเส จังกมฺติ. อตฺทสลา โข ภควา
อนาถบิณฑิกํ คหปตํ ทูโรโตว อาคัจฉณฺตี; ทิสฺวาน จังกมา
โอโรหิตฺวา มยฺยวตฺเต อาสเน นิสฺสีทิ. นิสฺซัชช โข ภควา
อนาถบิณฑิกํ คหปตํ เอตทโวจ “เอहि สหิตฺตาทิ. อถ โข อนาถบิณฑิกโก
คหปติ “นามเน มํ ภควา อาสเปตฺติ ตตฺถเวย ภควโต ปาเทสุ
สิรสา นิเปตฺติว ภควนฺตํ เอตทโวจ “กัจจิ ภาณฺเต ภควา สุขํ วลิตฺถาติ.”

“ลัฟฟา เว ลุขุ เสติ   พราหฺมโน ปรินิพฺพุโต,
โย น ลิมฺปติ กาเมสุ   สัตถุโต นิรุปธิ.
ลัฟฟา อาลัตติโย เจตฺวา   วิเนยฺย หตฺเต ทร,
อุปลันโต ลุขุ เสติ   สันตี บัปปยฺย เจตฺสาติ.

นวมํ สุกกาสุตฺตํ (๑).

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุวเน กถันตกนิวาเป.
เตน โข ปน สมเยน สุกกา ภิกฺขุณี มหิตฺยา ปริสาย ปริวฺตา
ธัมมํ เทเสติ. อถ โข สุกกาภิกฺขุณียา อภิปปันโน ยักโข
ราชคเห วติกาเย วติกํ สิงฆาญฺเณ สิงฆาญฺกํ อุปสงฺกมิตฺวา ตายํ
เวลายํ อิมํ คาถาโย อภาสิ

“กิมเม กตา ราชคเห มนุสฺสา   มธูปิดาว เสยเว,
เย สุกกํ น ปยิปฺปาสันตี   เทเสนตี อมตํ ปทํ.
ตณฺเฑ ปน อปัปฺปวณียํ   อเสนนโกมฺขว,
ปวันตี มัลลเว ลับฺบิณฺวา   วลาหกมिव บันถคฺคฺติ.

ทลัม สุกกาสุตฺตํ (๒).

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุวเน กถันตกนิวาเป.
เตน โข ปน สมเยน อลฺลวตโร อุปาสโก สุกกาภิกฺขุณียา
โกชนํ อภาสิ. อถ โข สุกกาภิกฺขุณียา อภิปปันโน ยักโข
ราชคเห วติกาเย วติกํ สิงฆาญฺเณ สิงฆาญฺกํ อุปสงฺกมิตฺวา ตายํ
เวลายํ อิมํ คาถํ อภาสิ

“ปุลฺลวํ วต ปสฺวิ พหุ   ลับฺบิณฺโว วตายมฺอุปาสโก,
โย สุกกาภิกฺขุณียา อภาสิ   ลัฟพคฺคฺนเจติ วิปฺปมุตฺตํ ตายาติ.

เอกาทสมี จีราสุตต.

เอก สมนิ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุเน กลันตกนิวาเป. เตน
โช ปน สมเยน อัมมตโร อุปาสโก จีราย ภัคฺขุณียา จีวร อทาสี.
อด โช จีราย ภัคฺขุณียา อภิปัสสันโน ยักโช ราชคเห รติกาเย รติก
สิงฆาฏเกณ สิงฆาฏัก อุปสังกมิตวา ตาย เวลายิ อิมิ คาคัง อภาสิ

“ปุลฺลว วต ปสฺวิ พหุ สัมมชฺชโย วตายมุปาสโก,
โย จีราย อทาสี จีวร สัพพะโยเคหิ วิปฺปมุตตายาติ.

ทิวาทสมี อาฬวกสุตต.

เอวํเม สุต. เอก สมนิ ภควา อาฬวีย วิหริติ อาฬวกัสส
ยักขัสส ภวเน. อด โช อาฬวกิ ยักโช เยเน ภควา เตนปลังกมิ;
อุปสังกมิตวา ภควันตํ เอตทโว “นิกฺขม สมณนาติ. “สาธวฺโสติ
ภควา นิกฺขมิ. ปวิส สมณนาติ. “สาธวฺโสติ ภควา ปาวิส. ทุตติยัมปิ
โช อาฬวกิ ยักโช ภควันตํ เอตทโว “นิกฺขม สมณนาติ. “สาธวฺโสติ
ภควา นิกฺขมิ. ปวิส สมณนาติ. “สาธวฺโสติ ภควา ปาวิส. ตติยัมปิ
โช อาฬวกิ ยักโช ภควันตํ เอตทโว “นิกฺขม สมณนาติ. “สาธวฺโสติ
ภควา นิกฺขมิ. ปวิส สมณนาติ. “สาธวฺโสติ ภควา ปาวิส. จตุตถัมปิ
โช อาฬวกิ ยักโช ภควันตํ เอตทโว “นิกฺขม สมณนาติ. น
ชฺวาทํ ธวฺโส นิกฺขมิสฺสามิ, ยันเต ภควนํ ตํ กโรหิติ. บัลลํ ตํ
สมณ ปจฺจนิสฺสามิ; สเจ เม น พฺยาภิวิสฺสสิ, จิตฺตํ วา เต
ชิวิสฺสามิ, ททํ วา เต ฆาเลสฺสามิ, ปาเทสุ วา คเหตฺวา ปารังคคาย
ชิวิสฺสามิ. น ชฺวาทันตํ ธวฺโส บัลลํ สทเวเก โลเก สมารเก
สพฺพหิเมเก สัสสมณพฺรหฺมณียา ปชาย สทเวมนุสฺสาย, โย เม จิตฺต
วา ชิเปยฺย ททํ วา ฆาเลยฺย ปาเทสุ วา คเหตฺวา ปารังคคาย

• ย. เอว; ส. วิจารณ์.

ขเปยฺย; ฅบิ จ ติว ฅวโส ปุจัน ยทา กัซติ.

“กัถุธ วัตติต ปุริสัสส เสฏฺฐิ
 กัถุ ฅเว สากุตรํ รถานํ
 สัทฺธธ วัตติต ปุริสัสส เสฏฺฐิ
 สัจฺจ ฅเว สากุตรํ รถานํ
 กถัสสุ ตรติ โธฆ
 กถัสสุ ทุกัซมัจเจติ
 สัทฺธาย ตรติ โธฆ
 วิเวเน ทุกัซมัจเจติ
 กถัสสุ ลกเต บัณฺณ
 กถัสสุ กิตฺติ บัปโปติ
 ฅัสสิมา โลกา ปริ โลกํ
 สัทฺททาโน ฅรหตํ
 สัสสัสส ลกเต บัณฺณ
 ปฏฺฐุปการี ฅรวา
 สัจฺเจเน กิตฺติ บัปโปติ
 ยัสเสเต จตุโร ฅัมมา
 สัจฺจ ฅัมโม ฅิตติ จาโค
 ฅัม ฅณฺเณปี ปุจัสสัสสุ
 ยทิ สัจฺจา ทมา จาคา
 กถัน ทานิ ปุจเณยฺย
 โยหิ ฅัสซ ปชานามิ
 ฅัตถาย วต เม พุทฺโธ
 โยหิ ฅัสซ ปชานามิ

กัถุ สัจฺฉินฺณ สุขมาหาติ,
 กถัสสิ ฅวิตมาหุ เสฏฺฐินฺติ.
 ฅัมโม สัจฺฉินฺโน สุขมาหาติ,
 บัณฺณาย ฅวิตมาหุ เสฏฺฐินฺติ.
 กถัสสุ ตรติ ฅณฺณว,
 กถัสสุ ปุริสัสสติ.
 ฅัปปมาเทเน ฅณฺณว,
 บัณฺณาย ปุริสัสสติ.
 กถัสสุ วินทเต ฅณ,
 กถิ มิตตานิ คณฺณติ,
 กถิ เปจฺจ น โสจติ.
 ฅัมมิ นิพฺพานบัตติยา,
 ฅัปปมัตโต วิจกัซโณ.
 ฅุจฺจาทา วินทเต ฅณ,
 ทท มิตตานิ คณฺณติ.
 สัทฺธัสส ฅรเมสิโน,
 ส เว เปจฺจ น โสจติ.
 ปถุ สมนพฺรหฺมเณ,
 ฅันตียา ฅิยโยธ วิชชติ.
 ปถุ สมนพฺรหฺมเณ,
 โย ฅัตโถ สัมปรายโก.
 วาสายาฬิมาคมา,
 ยัตถ ทินฺนํ มหิบัลล,

โส อหํ วิจริตฺตํ วิชิตฺตํ คามา คามํ ปฺรา ปฺร,
 นมัสฺสํมาโน สัมพัทฺธํ อมมัสฺสํ จ สุตฺตมมตฺตํ.
 ยักฺขสยัตตํ สมตฺตํ.

ตัสฺสสุทฺธานํ

“อินฺทโก ลักฺกขุจํ มณิกัถฺโต จ สานํ จ,
 บัณฺฑกรปฺนพฺพสฺส สุตฺตโต จ เทวํ สุกฺกา จีรา
 อาฬวเกณํ ทวาทสาติ.

๑๑.—ลักกัณียัตถ์.

ปจมวักโค ปจโม.

ปจมี สัวร์สุตต์.

เขวัมเม สุตฺ. เอกํ สัมมยํ ภควา สāvātthiyā vīhriti seṭṭhena
 onāḍabhināyikāssa āramā. tātthiyo bhava bhikkhu āmāṇḍeti “bhikkhūvaṇḍi.
 “ภักขิโน เตเต ภิกขุ ภควโต บัณฑิตโสสุ. ภควา เขตตวโจ “ภุตตพพ
 ภิกขเว อสุรา เทเว อภิกขุ. อตฺตํ ชโย ภิกขเว สักโก
 เทวานมินโท สัวร์ เทวปุตฺตํ āmāṇḍeti “เอเต ตาต สัวร์ อสุรา
 เทเว อภิกขินฺติ, คัจฉนฺ ตาต สัวร์ อสุเร บัณฑิตยาหิตี. “เอว
 ภักขิโนวาทิ ชโย ภิกขเว สัวร์ เทวปุตฺโต สักกิสฺส เทวานมินทิสฺส
 ปญฺญัสสุตฺวา ปมาทํ อาปาเทสิ.

ทตฺถิยัมปิ ชโย ภิกขเว สักโก เทวานมินโท สัวร์ เทวปุตฺตํ
 āmāṇḍeti “เอเต ตาต สัวร์ อสุรา เทเว อภิกขินฺติ, คัจฉนฺ ตาต
 สัวร์ อสุเร บัณฑิตยาหิตี. “เอว ภักขิโนวาทิ ชโย ภิกขเว สัวร์
 เทวปุตฺโต สักกิสฺส เทวานมินทิสฺส ปญฺญัสสุตฺวา ทตฺถิยัมปิ ปมาทํ อาปาเทสิ.

ทตฺถิยัมปิ ชโย ภิกขเว สักโก เทวานมินโท สัวร์ เทวปุตฺตํ
 āmāṇḍeti “เอเต ตาต สัวร์ อสุรา เทเว อภิกขินฺติ, คัจฉนฺ ตาต
 สัวร์ อสุเร บัณฑิตยาหิตี. “เอว ภักขิโนวาทิ ชโย ภิกขเว สัวร์
 เทวปุตฺโต สักกิสฺส เทวานมินทิสฺส ปญฺญัสสุตฺวา ทตฺถิยัมปิ ปมาทํ
 อาปาเทสิ. อตฺตํ ชโย ภิกขเว สักโก เทวานมินโท สัวร์ เทวปุตฺตํ
 คายา อธิคฺคณาย

“อนนฺตฺรํ ภาวามิ
 สัวร์ ตตฺถ คัจฉามิ

สฺวํ ยตฺถาคคฺคณฺติ,
 มนฺตํ ตตฺถ ภาวามิ.

ชลลวาย ^๑ อนุญจาดา	น จ กิจจานิ การเย,
ลัทธิคามลัมภัสส	ตัมเม ลักก วร ทิสาติ.
ยัตถาลโส อนุญจาดา	อจฺจันตลฺลขเมตติ,
สุวั ตตถ คัจฉาหิ	มณฺจ ตตฺถเวา ปาปยาติ.
อกัมมุนา เทวเลฏฺจ	ลักก วินฺเทมฺม ยํ ลฺลข,
อโสภ อนุปายาลิ	ตัมเม ลักก วร ทิสาติ.
ลเจ ยตฺถิ อกัมเมน	โกจิ กวฺจิ น ชฺวติ,
นิพฺพานัสส หิ โส มคฺโค	สุวั ตตถ คัจฉาหิ,
มณฺจ ตตฺถเวา ปาปยาติ.	

โส หิ นาม ภิกฺขเว ลักโก เทวานมินฺโท ลกํ ปุณฺณผล
 อุปฺปชฺวาโน เทวานํ ตาวตฺธานํ อัสสริยาธิบฺบจฺจ รัชฺช กาเรนฺโต
 อญฺ्ञานวิริยัสส วณฺณนาที ภวิสฺสติ. อีธ เขวตฺ ภิกฺขเว โสภณ,
 ยํ ตุมฺเหิ เอว ลวากฺขาเต ธมฺมวินเย บัพฺพชิตา สมานา อญฺ्ञจฺเหยยาด
 ชมฺเญยาด วายเมยฺยาด อปฺปัตตัสส ปตฺติยา อนนฺตตัสส อนฺติมา
 อลฺลขณิกตัสส ลจฺฉณิกิริยาयाติ.

ทุตฺติยํ สุลิมลุตฺต.

เอกํ สมฺมํ ภควา ลาวตฺถิยํ วิหริติ เชตวนเ อนาถปฺนฺทิกัสส
 อารามเ. ตตฺตร โข ภควา ภิกฺขุ อามันฺเตติ “ภิกฺขโวติ. ภทฺธเตติ
 เต ภิกฺขุ ภควโต บจฺจัสสโสลฺล. ภควา เขตฺทโวจ “ภุตฺตปฺพ
 ภิกฺขเว อสุรา เทเว อภยัสสุ. อถ โข ภิกฺขเว ลักโก เทวานมินฺโท
 สุลิม เทวปุตฺต อามันฺเตติ “เอเต ตาต สุลิม อสุรา เทเว อภยันฺติ,
 คจฺฉ ตาต สุลิม อสุเร บจฺจยฺยาหิตี. “เอว ภทฺธทฺตฺวาติ โข ภิกฺขเว
 สุลิม เทวปุตฺโต ลักกัสส เทวานมินฺทัสส ปญฺ्ञัสสสุว ปมาทํ อาปาเทติ.

• อ. เอว; ย. ชลลลล.

ทุติยัมปิ โข ภิกขเว ลักโก เทวานมินฺโท สุลิมิ เทวปุตฺตํ
ขามันฺเตสิ ฯ เปฯ ทุติยัมปิ ปมาทํ อาปาเทสิ.

ทุติยัมปิ โข ภิกขเว ลักโก เทวานมินฺโท สุลิมิ เทวปุตฺตํ
ขามันฺเตสิ “เอเต ตาต สุลิมิ อสุรา เทเว อภินฺนํติ, คัจฉน ตาต
สุลิมิ อสุเร บัจฺจุยฺยาหิตี. “เอวํ ภทฺทันทฺวาติ โข ภิกขเว สุลิมิ
เทวปุตฺโต ลักกิสฺส เทวานมินฺทิสฺส ปฏฺฐิสฺสุวํ ทุติยัมปิ ปมาทํ
อาปาเทสิ. อถ โข ภิกขเว ลักโก เทวานมินฺโท สุลิมิ เทวปุตฺตํ
คาถาย อชฺฌณภาสิ

“อนฺนุจฺหํ ขวายามิ	ลฺลฺลํ ยัตถาริ คัจฉนติ,
สุลิมิ ตตฺถ คัจฉนาหิ	มณฺจํ ตตฺถเว ปาปยาติ.
อถลฺลวามิ อนฺนุจฺหาตา	น จ กิจฺจํนิ การเย,
ลลฺลํพทามสฺมิทลฺลํ	ตํ เม ลักกํ วรํ ทิสฺวาติ.
ยัตถาลลฺลํ อนฺนุจฺหาตา	อชฺฉินฺนํตลฺลํเมธติ,
สุลิมิ ตตฺถ คัจฉนาหิ	มณฺจํ ตตฺถเว ปาปยาติ.
อภิมฺมํนา เทวเลญฺจ	ลักกํ วินฺทเมยฺยํ สฺสขํ,
อโลกํ อนฺนปายาสํ	ตํ เม ลักกํ วรํ ทิสฺวาติ.
สเจ อตฺถิ อภิมฺเมน	โกจิ กวฺจิ น ชฺวีติ,
นิพฺพานํลลํ หิ ลลํมคฺโค	สุลิมิ ตตฺถ คัจฉนาหิ,
มณฺจํ ตตฺถเว ปาปยาติ.	

โล หิ นามํ ภิกขเว ลักโก เทวานมินฺโท ลกํ ปุณฺณผลํ
อุปฺปชฺชมาโน เทวานํ ตาวตฺถิสาณํ อิลลวิยาธิบฺบํจํ รัชชํ กาเรนฺโต
อฺนุจฺจานวิริยํลลํ วัณฺณนาทํ ภวิสฺสตี. อธิ เชวตํ ภิกขเว โลภเณ,
ยํ ตุมฺเห อวํ ลลวักขาเต อมฺมวินเย บัพฺพชิตา สฺมานา อฺนุจฺเหยฺยาด
ชฺชเวยฺยาด วายเมยฺยาด อมฺมตตฺถลลํ บัดฺติยา อนนฺนิคตฺถลลํ อนนฺนิคมาย

อัสสั นิกตัสส สัสสั นิกิวิยาयाติ.

ตติยัม ธชัคคัสสัคคัม.

เอกัง สมยัม ภควา สāvātthิยัม วิหริติ เชตวันเณ อนนํ ปณฺฑิตักัสส
 อารามเณ. ตตฺร โข ภควา ภิกขุ อามันฺเตสิ “ภิกขโวติ. “ภทฺธเต
 เต ภิกขุ ภควโต บัจฺจัสสิสฺสุ. ภควา เขตตโวจ “ภุตฺตพฺพํ ภิกขเว
 เทวาสุสสังคาโม สุมุขํ พฺยูปฺเพหิ อโหสิ. ธถ โข ภิกขเว สักโก
 เทวานมินฺโท เทเว ตาวตฺเตสิ อามันฺเตสิ “สเจ มาริสสา เทวานํ
 สังคามคคานํ อูปบฺบิเชยฺย ภยํ वा นมฺภิตตฺตํ वा โลมหฺโส वा,
 มเมว ตตฺถมํ สมเย ธชัคคํ อุลโลเกยฺยาถ. มมฺนํหิ वो ธชัคคํ
 อุลโลกยตฺถ ยมฺภวัสสติ ภยํ वा นมฺภิตตฺตํ वा โลมหฺโส वा, โส
 ปหิยัสสติ. โน เจ เม ธชัคคํ อุลโลเกยฺยาถ, ธถ ปชาปติสฺส
 เทวราชสฺส ธชัคคํ อุลโลเกยฺยาถ. ปชาปติสฺส หิ वो เทวราชสฺส
 ธชัคคํ อุลโลกยตฺถ ยมฺภวัสสติ ภยํ वा นมฺภิตตฺตํ वा โลมหฺโส
 वा, โส ปหิยัสสติ. โน เจ ปชาปติสฺส เทวราชสฺส ธชัคคํ อุลโลเกยฺยาถ,
 ธถ วรุณสฺส เทวราชสฺส ธชัคคํ อุลโลเกยฺยาถ. วรุณสฺส หิ वो
 เทวราชสฺส ธชัคคํ อุลโลกยตฺถ ยมฺภวัสสติ ภยํ वा นมฺภิตตฺตํ वा
 โลมหฺโส वा, โส ปหิยัสสติ. โน เจ วรุณสฺส เทวราชสฺส ธชัคคํ
 อุลโลเกยฺยาถ, ธถ อสฺถานสฺส เทวราชสฺส ธชัคคํ อุลโลเกยฺยาถ.
 อสฺถานสฺส หิ वो เทวราชสฺส ธชัคคํ อุลโลกยตฺถ ยมฺภวัสสติ ภยํ
 वा นมฺภิตตฺตํ वा โลมหฺโส वा, โส ปหิยัสสติ. ตํ โข ปน
 ภิกขเว สักกัสส वा เทวานมินทสฺส ธชัคคํ อุลโลกยตฺถ ปชาปติสฺส
 वा เทวราชสฺส ธชัคคํ อุลโลกยตฺถ วรุณสฺส वा เทวราชสฺส ธชัคคํ
 อุลโลกยตฺถ อสฺถานสฺส वा เทวราชสฺส ธชัคคํ อุลโลกยตฺถ ยมฺภวัสสติ
 ภยํ वा นมฺภิตตฺตํ वा โลมหฺโส वा, โส ปหิเยถาปิ โนปิ ปหิเยถ.

ตํ กิถฺส เหตุ ? สักโก หิ ภิกฺขเว เทวานมฺนฺโต อวฺตราคิ
อวฺตโตโส อวฺตโมโห อกรุ ฌมฺภิ อุตฺราสี ปรายติ.

อหํวํ โข ภิกฺขเว เอวํ วทามิ “สเจ ตุมฺหํภัก ภิกฺขเว
อรัญฺญคตํ วา รุกฺขมุลคตํ วา สุนฺทรวาณคตํ วา อุปฺปชฺชเวยฺย
ภยํ วา ฌมฺภิตตํ วา โลมฺหโต วา, มเมว ตตฺถมํ สมเป
อนุสฺสเรยฺยาถ “อติปิ โส ภควา อรหํ สัมมาสัมพุทฺโธ วิชฺชาจรณตมฺบิโน
สุคโต โลกาวิทุ อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ สัตถา เทวมนุสฺसानํ พุทฺโธ
ภควาติ. มมํ หิ โว ภิกฺขเว อนุสฺสเรตฺถ ยมฺภาวิสฺสติ ภยํ วา ฌมฺภิตตํ
วา โลมฺหโต วา, โส ปหิยฺสฺสติ. โน เจ มํ อนุสฺสเรยฺยาถ, อถ
อหํมํ อนุสฺสเรยฺยาถ “สวากฺขาโต ภควตา อหํโม สันนิทฺฐจโก
อภาลโก เอหิปัสสิโก โอปนยโก บัณฑิตโต เวทิตฺตํ วิญญูหิตํ.
อหํมํ หิ โว ภิกฺขเว อนุสฺสเรตฺถ ยมฺภาวิสฺสติ ภยํ วา ฌมฺภิตตํ วา
โลมฺหโต วา, โส ปหิยฺสฺสติ. โน เจ อหํมํ อนุสฺสเรยฺยาถ, อถ
สวํมํ อนุสฺสเรยฺยาถ “สุปฏิบັນโน ภควโต สวากฺขโฆ, อสุปฏิบັນโน
ภควโต สวากฺขโฆ, ฌายปฏิบັນโน ภควโต สวากฺขโฆ, สามีจิปฏิบັນโน
ภควโต สวากฺขโฆ, ยถิทํ จิตฺตาริ ปุริสยุดฺधानิ อภฺยจฺจ ปุริสปุคฺคตา;
เฮสุ ภควโต สวากฺขโฆ อาหุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ทักขิเนยฺโย
อวัชฺชลิกรณเณยฺโย อนุตฺตโร ปุณฺณิกเขตฺตํ โลกิสฺสาติ. สวํมํ หิ โว
ภิกฺขเว อนุสฺสเรตฺถ ยมฺภาวิสฺสติ ภยํ วา ฌมฺภิตตํ วา โลมฺหโต
วา, โส ปหิยฺสฺสติ. ตํ กิถฺส เหตุ ? ตถาคโต หิ ภิกฺขเว อรหํ
สัมมาสัมพุทฺโธ อวฺตราคิ อวฺตโตโส อวฺตโมโห อกรุ อหํ ฌมฺภิ อุตฺราสี อปรายติ.

อิทมวโจ ภควา; อิถํ วตฺถวานํ สุคโต, อถาปรี เอตทวโจ สัตถา

“อรัญฺญเว รุกฺขมูเล วา สุนฺทรวาณเว ภิกฺขโว,

อนุสัสสเรด สัมพุทฺธ	ภยํ ตมฺหาก โน ลียา.
โน เจ พุทฺธ สเรยฺยาถ	โลกเชฏฺฐํ นราลภ,
อถ ธมฺมํ สเรยฺยาถ	นียฺยานิกํ สุตฺเตลิต.
โน เจ ธมฺมํ สเรยฺยาถ	นียฺยานิกํ สุตฺเตลิต
อถ สยํ สเรยฺยาถ	ปฺปวณฺณํ เขตฺตํ อนุตฺตร.
เอวํ พุทฺธ สวณฺณํ	ธมฺมํ สยํว จ ภิกฺขโว,
ภยํ วา นิมฺมิตฺตํ วา	โลมหํโส น เหลลิตฺติ.

จตฺตํ เวปจิตฺตํ.

เอกํ สมฺมํ ภควา สāvātṭhiyā viharitī cetvane onāgabhinikkāḥḥ
 อารามे. ๗ เป ๗ ภควา เอตทโวจ “ภูตปฺพุทฺธ ภิกฺขเว เทวาสฺสลังคาโม
 สมฺบัพฺยุไฟฺหิ อโหสิ. อถ โข ภิกฺขเว เวปจิตฺติ อสิริํโท อสุเร
 อามันฺเตสิ “สเจ มาริสา เทวาสฺสลังคาโม สมฺบัพฺยุไฟฺหิ อสุรา
 ชิเนยฺยํ เทวา ปราชิเนยฺยํ, येन นํ ลักกํ เทวานมฺินํทํ กัณฺฐบฺบจฺเมหิ
 พฺนัธเนหิ พฺนัธิตฺวา มม สันตฺติเก อาเนยฺยาถ อสุรปฺรณฺตี. ลักโกป
 โข ภิกฺขเว เทวานมฺินํโท เทเว ตาวตฺเตสิ อามันฺเตสิ “สเจ มาริสา
 เทวาสฺสลังคาโม สมฺบัพฺยุไฟฺหิ เทวา ชิเนยฺยํ อสุรา ปราชิเนยฺยํ,
 येन นํ เวปจิตฺติ อสิริํทํ กัณฺฐบฺบจฺเมหิ พฺนัธเนหิ พฺนัธิตฺวา
 มม สันตฺติเก อาเนยฺยาถ สุธมฺมํ สกฺกนฺตี. ตตฺถิม โข ปน ภิกฺขเว
 ลังคาโม เทวา ชินฺนํ อสุรา ปราชินฺนํ. อถ โข ภิกฺขเว เทวา
 ตาวตฺเตสิ เวปจิตฺติ อสิริํทํ กัณฺฐบฺบจฺเมหิ พฺนัธเนหิ พฺนัธิตฺวา
 ลักกํลลิต เทวานมฺินํทลลิต สันตฺติเก อาเนลฺลํ สุธมฺมํ สก. ตตฺถ สท
 ภิกฺขเว เวปจิตฺติ อสิริํโท กัณฺฐบฺบจฺเมหิ พฺนัธเนหิ พฺนัธโธ ลักก
 เทวานมฺินํทํ สุธมฺมํ สกํ ปวิสฺสันตฺตบฺจํ นิกฺกมฺนตฺตบฺจํ อลฺลพฺภาหิ ฌรฺสาหิ
 วาจาหิ อักโกสสิ ปรีภาสสิ. อถ โข ภิกฺขเว มาตลลิตํ ลังคาหโก ลักก

เทวานมินันท์ คาลาญ อัจฉณภาติ

“ภยา น มชวา ลักก
 สุนันโต ผรุส วาจิ
 นาหิ ภยา น ทฬพัลลียา
 กถันหิ มาทิลो วัณญ
 ภิโย พาลา ปภิขะเยยฺย
 ตัสมา ภูเสน ทณฺเฑน
 เอตเทว อหัมมณฺเฑ
 ปริ ลักขิตํ ฌตฺวา
 เอตเทว ติติกขาย
 ยทา น มณฺเฑน พาลो
 อัจฉนารุหิ ทุมฺเมโธ
 กามิ มณฺเฑน วา มา วา
 สทตฺตปรมมา อตฺถา
 โย ทเว พลวา สันโต
 ตมาหุ ปรมิ ฌนฺตี
 อพลันตํ พล อหา
 พลวัสส อหิมคตฺตัสส
 ตัสสเว เตน ปาปิโย
 กุทฺธอ อปฺปิกุชฌนฺโต
 อภิณฺณมตฺถ จรติ
 ปริ ลักขิตํ ฌตฺวา
 อภิณฺณ ติกิञฺณดานํ
 ชนา มณฺเฑน พาลอติ

ทฬพัลลียน ติติกขติ,
 ลัมมุชา เวปจิตฺติโนติ.
 ชนามิ เวปจิตฺติโน,
 พาเลน ปฏิลฺยเชติ.
 โน จัสส ปฏิเสธโก,
 อโร พาลํ นฺเสธเยติ.
 พาลัสส ปฏิเสนํ,
 โย สโต อุลลัมมตฺติ.
 วัชชํ บัลลามี วาสว,
 ภยา มียายํ ติติกขติ.
 โคว ภิโย ปลายินฺนติ.
 ภยา มียายํ ติติกขติ,
 ฌนฺตียา ภิโย น วัชชติ.
 ทฬพัลลิสฺส ติติกขติ,
 นิจฺจิ ชมติ ทฬพัโล.
 ยัสส พาลพลํ พล,
 ปฏิวตฺตา น วัชชติ.
 โย กุทฺธอ ปฏิกุชฌนติ,
 ลังคามํ เชติ ทุชฺชย.
 อตฺตโน จ ปริสฺส จ,
 โย สโต อุลลัมมตฺติ.
 อตฺตโน จ ปริสฺส จ,
 ये อหิมสฺส อโกวิทฺติ.

โธ หิ นาม ภิกขเว ลักโก เทวานมินโท ลัก ปุณฺณผล
 อุปฺปชฺชาโน เทวานํ ดาวตฺตลำนํ อัสสริยาธมฺมจํ รัชชํ กาเรนฺโต
 ชนฺติโสรัจฺจัสส วัณฺณนาที ภวัสสตี. อธ เขวตฺถ ภิกขเว โธเถถ,
 ยํ ตุมฺเหิ เอวํ ลักกชาเต ธมฺมวินเย ปัพพชิตา สมานา ขมา จ
 ภเวยฺยาด โสวตา จาติ.

ปัจจุบั สภาลิตชยสัจจัตถ์.

เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถิยํ วิหริตี. เซตวเน อนาถปณฺฑิตกัสส
 อารามเ. ตตฺถ ไซ ไซ เปฯ เอตทโวจ “ภุตปพฺพ ภิกขเว เทวาสฺสลังคาโม
 สมฺบัพฺพโยไฟฺหิ อโหสิ. อถ ไซ ภิกขเว เวปจิตฺติ อสุรินฺโท ลักกํ
 เทวานมินฺทํ เอตทโวจ “โหตุ เทวานมินฺทํ สภาลิตเตน ชโยติ. โหตุ
 เวปจิตฺติ สภาลิตเตน ชโยติ. อถ ไซ ภิกขเว เทวา จ อสุรา
 จ ปาริสฺสเช จเปสฺสุ “อิมเ โน สภาลิตํ ทพฺพสภาลิตํ อาชานิสฺสณฺตีติ.
 อถ ไซ ภิกขเว เวปจิตฺติ อสุรินฺโท ลักกํ เทวานมินฺทํ เอตทโวจ
 “ภณ เทวานมินฺทํ คากณฺตี.

เอวํ วุตฺเต ภิกขเว ลักโก เทวานมินฺโท เวปจิตฺติ อสุรินฺทํ
 เอตทโวจ “ตุมฺเหิ เขวตฺถ เวปจิตฺติ ปพฺพเทวา, ภณ เวปจิตฺติ
 คากณฺตี. เอวํ วุตฺเต ภิกขเว เวปจิตฺติ อสุรินฺโท อิมํ คากํ อภาสิ

“ภิกฺขโย พาลา ปกฺขณฺเยยฺม โน จัสส ปฏฺฐิเสธโก,
 ตัสฺมา ภูเสน ทณฺเฑน อโร พาลํ นิเสธเยติ.

ภาสิตาย ไซ ปน ภิกขเว เวปจิตฺตินา อสุรินฺเทน คากาย
 อสุรา อนโมทิสฺสุ, เทวา ตุนฺหิ อเหสฺสุ. อถ ไซ ภิกขเว เวปจิตฺติ
 อสุรินฺโท ลักกํ เทวานมินฺทํ เอตทโวจ “ภณ เทวานมินฺทํ คากณฺตี.

เอวํ วุตฺเต ภิกขเว ลักโก เทวานมินฺโท อิมํ คากํ อภาสิ
 “เอตทเว อหํ มณฺเฑน พาลัสส ปฏฺฐิเสธมฺ,

ปรี ลักขัตติ นัตวา โย สโต อุลลัมมัตติ.

ภาสิตาย โข ปน ภิกขเว ลักเคน เทวานมินฺเฑน คากาย
เทวา อนโมทิสฺส, อสุรา ตุนฺหิ อเหตุ. อถ โข ภิกขเว ลักโก
เทวานมินฺโท เวปจิตฺติ อสุรินฺทํ เขตทโวจ “ภณ เวปจิตฺติ คากนฺติ.
เอวํ วุตเต ภิกขเว เวปจิตฺติ อสุรินฺโท อิมํ คากํ อภาสิ

“เขตเทเว ติตักขาย วิชฺชํ บัลลามี วาสว,
ยทา น มัลลวติ พาโล ภยา มียาย ติตักขติ,
อชฺฌนารุหติ ทุมฺเมโธ โคว ภิกฺขโย ปลายินฺนติ.

ภาสิตาย โข ปน ภิกขเว เวปจิตฺตินา อสุรินฺเฑน คากาย
อสุรา อนโมทิสฺส, เทวา ตุนฺหิ อเหตุ. อถ โข ภิกขเว เวปจิตฺติ
อสุรินฺโท ลักโก เทวานมินฺทํ เขตทโวจ “ภณ เทวานมินฺทํ คากนฺติ.
เอวํ วุตเต ภิกขเว ลักโก เทวานมินฺโท อิมา คากาโย อภาสิ

“กามํ มัลลวตุ วา มา วา ภยา มียาย ติตักขติ,
สทฺธตฺถปรมา ชัตถา ชนฺตียา ภิกฺขโย น วิชฺชติ.

โย หเว พลวา สันโต ทุฬฺฟลลัสส ติตักขติ,
ตมาหุ ปรมํ ชนฺตํ นิจฺจํ ขมติ ทุฬฺฟโล.
อพลันตํ พลํ อาหุ ยัสส พาลพลํ พลํ,
พลวัสส ธมฺมคตฺตัสส ปฏิวัตตา น วิชฺชติ.
ตัสสเสว เตน ปาปฺปิโย โย กุทฺธํ ปฏิกุชฌนฺติ,
กุทฺธํ อปฺปิฏิกุชฌนฺโต สักคามํ เขตติ ทุชฺชย.
อุนินฺนํมตฺตํ จรติ อตฺตโน จ ปรัตฺส จ,
ปรี ลักขัตติ นัตวา โย สโต อุลลัมมัตติ.
อุนินฺนํ ติกิจฺจนฺตานํ อตฺตโน จ ปรัตฺส จ,
ชนา มัลลวณฺติ พาโลติ เป ธมฺมัสส อโกวิทฺติ.

ภาลิตาสุ โข ปน ภิกขเว ลักเกณ เทวานมินันเทน คาลาสุ เทวา
 อนโมทิสฺส อสุรา ตุน्हี อเหตฺุ อถ โข ภิกขเว เทวานันฺจ
 อสุรานันฺจ ปาริสัชชา เอตทโวจุ “ภาลิตา โข เวปจิตฺตนา อสุรินฺเทน
 คาลาโย, ตา จ โข สทฺธินทาวจรา สลตฺถาวจรา อิติ ภันฺทนํ
 อิติ วิคฺคโห อิติ กถโห; ภาลิตา โข ลักเกณ เทวานมินันเทน
 คาลาโย, ตา จ โข สทฺธินทาวจรา สลตฺถาวจรา อิติ อภันฺทนํ
 อิติ อวิคฺคโห อิติ อกถโห; ลักกัสมิ เทวานมินันทิสฺส สุภาสิเตน
 ชโยติ. อติ โข ภิกขเว ลักกัสมิ เทวานมินันทิสฺส สุภาสิเตน ชโย อโหสิ.

ฉฐิจิ กุลาวกสุตฺตํ.

สาธตฺตนิทานํ. ภูตปุพฺพํ ภิกขเว เทวาสุสสังคาโม สมบุพฺพียุไฟฺหิ
 อโหสิ. ตลฺหิ โข ปน ภิกขเว สังคาโม อสุรา ชินฺทิสฺส, เทวา
 ปราชินฺทิสฺส. ปราชิตา จ โข ภิกขเว เทวา อปายํเลวํ อุตฺตเรน มุขา
 อภียํเลวํ เน อสุรา. อถ โข ภิกขเว ลักโก เทวานมินันโท มาตลิ
 สังคาหํ คาลาย อชฺชณภาสิ

“กุลาวกา มาตลิ สิมพลิตฺหิ อีสามุเขน ปวิรัชชยิสฺส,

กามํ จขาม อสุเรสุ ปาณํ มา ยิเม ทิชา วิกุลาวา อเหตุนฺติ.

เอวํ ภิกขเวตวาทิ โข ภิกขเว มาตลิ สังคาหโก ลักกัสมิ
 เทวานมินันทิสฺส ปฏิสฺสุตฺวา สหิสฺสยุตฺตํ อาชฺฉนฺจเรณํ บัจจุทาวตฺเตติ.
 อถ โข ภิกขเว อสุรานํ เอตทโหสิ “บัจจุทาวตฺโต โขทานิ ลักกัสมิ
 เทวานมินันทิสฺส สหิสฺสยุตฺโต อาชฺฉนฺจเรณโ, ทุติยัมปิ โข เทวา อสุเรหิ
 สังคาเมตฺถันตฺติ. อสุรา ภิตา อสุรปุเมว ปาวิสฺส. อติ โข ภิกขเว
 ลักกัสมิ เทวานมินันทิสฺส อัมเมเนว ชโย อโหสิติ.

สยัตตมํ นพฺพิกยสุตฺตํ.

สาธตฺตนิทานํ. ภูตปุพฺพํ ภิกขเว ลักกัสมิ เทวานมินันทิสฺส วโหคตฺถิสฺส

ปฏิสลัลลิสส เอว เจตโส ปวิวัตโก อุตปาติ “โยปปี เม อัสส
 บัจจัตถโก, ตัสสปาหิ น ทพฺภะยณฺตี. อถ โข ภิกขเว เวปจิตติ
 อสุรินฺโท ลักกัสมัตเต เทวานมินฺทิสส เจตสา เจโตปวิวัตกมณฺเณ
 เยน ลักโก เทวานมินฺโท เตนุปลังกมิ. อตฺถสา โข ภิกขเว
 ลักโก เทวานมินฺโท เวปจิตติ อสุรินฺทํ ทูโรธวา อาคัจฉนฺตี; ทิสฺวาน
 เวปจิตติ อสุรินฺทํ เอตทโวจ “ติฏฺฐจ เวปจิตติ คหิโตสฺสตี. ยเทว เต
 มาริส ปพฺเพ จิตฺตํ, ตเทว ตวํ มาริส ขหาสฺสตี. สบฺบัสสุ จ
 เม เวปจิตติ อุตฺถภายาติ.

“ยํ มุสา ภณโต ปาปํ ยํ อริยุปวาทีโน,
 มิตตํทฺทโน จ ยํ ปาปํ ยํ ปาปํ อถตฺตลฺลโน,
 ตเมว ปาปํ ผลุตฺตํ โย เต ทพฺภะย สุขมฺปตฺตี.

อัญจํ วิโรจนอสุรินฺทิสฺสุตฺตํ.

เอกํ สมยํ ภควา สāvātthi วิหริติ เขตฺวานเน อนาถบิณฑิกัสส
 อารามเ. เตน โข ปน สมเยน ภควา ทิวาวิหารคโต โทติ ปฏิสลัลลโน.
 อถ โข ลักโก จ เทวานมินฺโท เวโรจน โจ อสุรินฺโท เยน ภควา
 เตนุปลังกมิสสุ; อุลลังกมิตฺวา บัจเจกํ ทวารปาหิ นิสฺสา ย อัญจิสฺ.

อถ โข เวโรจน อสุรินฺโท ภควโต สันติเก อิมํ คาถํ อภาสิ

“วายเมเถว ปุริโส	ยาว อตฺถัสส นินฺนปทา,
นินฺนณฺโณโกโน อตฺถโก	เวโรจนวโจ อิทฺถนฺตี.
วายเมเถว ปุริโส	ยาว อตฺถัสส นินฺนปทา,
นินฺนณฺโณโกโน อตฺถกา	ชนฺตยา ภิกขโย น วิชฺชตฺตี.
สัพเพ สัตถา อตฺถชาตา	ตตฺถ ตตฺถ ยถาหิ,
สโยคปรมาเตว	ลัมภโกตา สัพพะปาณิน,
นินฺนณฺโณโกโน อตฺถกา	เวโรจนวโจ อิทฺถนฺตี.

สัพเพ สัตตา อตฺตชาตา

ตตฺต ตตฺต ยถาหิ,

สโยคปรมาเดว

สम्मโกลา สัพพะปาณินิ,

นิปฺพนฺนโสภโน อตฺตา

ชนฺดฺยา ภิกฺขุโย น วิชฺชตฺติ.

นามิ อารยณกสูตร.

สวตฺถนิทานิ. ภูตปุพฺพ ภิกฺขเว สัมพหฺลา อิตฺโย สลฺวณฺโต
 กัลยณธมฺมา อวณฺชาตเน ปรณฺณกฺกฺกุ สัมมณฺธิ. อถ โข ภิกฺขเว
 สักโก จ เทวานมฺินฺโท เวปจิตฺติ จ อสุรินฺโท येเน เต อิตฺโย
 สลฺวณฺโต กัลยณธมฺมา เตนฺปลงฺกมฺส. อถ โข ภิกฺขเว เวปจิตฺติ
 อสุรินฺโท อฏฺฐลฺโย อูปาหนา อโรรหิตฺวา ชัคคํ โอลลฺกฺเคตฺวา นตฺเตน
 ภาริยาเนน อตฺตทฺวาเรน อสฺสํ ปวิสิตฺวา เต อิตฺโย สลฺวณฺเต
 กัลยณธมฺเม อปฺพยามโต กริตฺวา อตฺถกฺกมิ. อถ โข ภิกฺขเว สักโก
 เทวานมฺินฺโท อฏฺฐลฺโย อูปาหนา อโรรหิตฺวา ชัคคํ อวฺเบตฺต ทตฺวา
 นตฺตํ อปฺนาเมตฺวา ทฺวาเรเนว อสฺสํ ปวิสิตฺวา เต อิตฺโย สลฺวณฺเต
 กัลยณธมฺเม อนฺวาทํ ปรณฺชลิโก นมฺิสฺสมาโน อฏฺฐจาสิ. อถ โข
 ภิกฺขเว เต อิตฺโย สลฺวณฺโต กัลยณธมฺมา สักกํ เทวานมฺินฺทํ
 ภาทาย อชฺชณภาสึ.

“คณฺโธ อิตฺถํ จิรทักฺขิदानิ

กายา จโต คัจฉติ มาลฺูเตน,

อโต ปฏิกกมฺม สหสฺสเนตฺต

คณฺโธ อิตฺถํ อสฺสจฺจิ เทวราชาติ.

คณฺโธ อิตฺถํ จิรทักฺขิदानิ

กายา จโต คัจฉติ มาลฺูเตน,

สฺวจิตฺรปฺปญฺญํ สิริสํมา มาล

คณฺธํ เอตํ ปฏิกกมฺม ภาณฺเต,

น เหนตฺถ เทวา ปฏิกุลลฺลวณฺโณติ.

ทลฺมํ สมฺททกสูตร.

เอกํ สมฺมํ ภควา สวตฺถนิยํ วิหริตี เขตฺวเน อนนาปณฺธิกสฺส
 อารามे. ตตฺตฺว โข ะเปฯ เอตทฺวโจ “ภูตปุพฺพ ภิกฺขเว สัมพหฺลา

อิสโย สี่วันโต กัถยานธัมมา สมุทฺทเตเร ปณฺณกฺกุสฺส สัมมัตติ.

เตน โข ปน สมนฺเณ ภิกฺขเว เทวาสฺวสฺสคาโม สมุပ္พยุโฬิห
อโหสิ. อถ โข ภิกฺขเว เตสํ อิตฺถํ สี่วันตานํ กัถยานธัมมานํ
เอตทโหสิ “ธัมมิกา โข เทวา ธัมมิกา อสุรา, ลียาบี น
อสุโรโต ภัย, ยันฺนฺน มยํ สัมพร อสุรินฺทํ อุปตฺถกมิตฺวา อภยทกฺขิณ
ยาเจยฺยามาติ. อถ โข ภิกฺขเว เต อิสโย สี่วันโต กัถยานธัมมา
เสยฺยถาบี นาม พลฺวา ปุริโส สัมมิวฺชิตํ วา พาหํ ปฺลาเรยฺย
ปฺลาวิตํ วา พาหํ สัมมิวฺชเยยฺย, เอวเมว สมุทฺทเตเร ปณฺณกฺกุสฺส
อฺนฺตรหิตา สัมพรสฺส อสุรินฺทสฺส สัมมุเข ปาตุเรหฺสุ. อถ โข ภิกฺขเว
เต อิสโย สี่วันโต กัถยานธัมมา สัมพร อสุรินฺทํ คาถาย อชฺฌณาสฺสํ

“อิสโย สัมพร บัดดา	ยาจันฺติ อภยทกฺขิณ,
กามํ กโรติ เต ทาตุ	ภยสฺส อภยสฺส วาติ.
อิตฺถํ อภยํ นัตถิ	ทฺฐจฺฉานํ ลักกฺเสวิน,
อภยํ ยาจมานานํ	ภยเมว ททามิ โวติ.
อภยํ ยาจมานานํ	ภยเมว ททาสิ โน,
ปฏิกคฺคิham เต เอกํ	อภยํ โหตุ เต ภัย.
ยาทิสํ ลภเต พีชํ	ตาทิสํ ลภเต ผลํ,
กัถยานการํ กัถยานํ	ปาปการํ จ ปาปก,
ปาวุตตํ ตาตเต พีชํ	ผลํ บัจจนโภจิสฺสตี.

อถ โข ภิกฺขเว เต อิสโย สี่วันโต กัถยานธัมมา สัมพร
อสุรินฺทํ อภิสเปตฺวา เสยฺยถาบี นาม พลฺวา ปุริโส สัมมิวฺชิตํ วา
พาหํ ปฺลาเรยฺย ปฺลาวิตํ วา พาหํ สัมมิวฺชเยยฺย, เอวเมว สัมพรสฺส
อสุรินฺทสฺส สัมมุเข อฺนฺตรหิตา สมุทฺทเตเร ปณฺณกฺกุสฺส ปาตุเรหฺสุ.

ธอ โข ภิกขเว สัมมโร อสุรินโท เตหิ อัสสี สลวันเตหิ กัลยาณธัมเมหิ
อภิสปโต รัตติยา สุกฺโข ติกกชัตตุ อุกฺกพิชชัตติ.

ปจโม วักโค.

ตัสสัทธานํ

“สุวั รุ สุลิมฺมเจว ธชัคค เวปจิตฺติโน,
สุภาสิตชยฺมฺมเจว กุลาวกํ นทฺพภิกข,
วิโรจนอสุรินโท อัสสโย อรฺยบเลกฺกมเจว
อัสสโย ฯ สมุทฺทกาคี.

ทุตติยวักโค ทุตติโย.

ปจมํ เทวสุตฺตํ (๑).

เอกํ สมยํ ภควา สาวัตถิยํ วิหริติ เชตวนเณ อมาตปณฺฑิตกัลล
ชารามเ. ตตฺตร ๗ เปฯ เอตทโวจ “ล็กกัลล ภิกขเว เทวานมินทลล
ปุพฺเพ มนุสฺสสุตฺตลล ลัตต วตปทานิ สมัตตานิ สમાทินฺนานิ อเหตุ,
เยลล สમાทินฺนัตตา ล็กโก ล็กกัตตํ อชฺฌมคา. กตมานิ ลัตต ?
ยาวชิว มาตาเปตฺติโกโร อัสลล; ยาวชิว กุเล เชฏฺฐจาปจายี อัสลล;
ยาวชิว ลันหาโว อัสลล; ยาวชิว อปฺปิสฺสนวาโจ อัสลล; ยาวชิว
วิคตมลลมัจเณเรน เจตสา อคารํ อชฺฌมวาเลยฺยํ มุตตจาโค ปยตปาณํ
ไวสสัคครโต ยาจโยโค ทานลวิภาครโต; ยาวชิว ลัจจวาโจ อัสลล;
ยาวชิว อักโกธโน อัสลล, สเจปฺป เม โกโร อปฺปบฺบชฺเชยฺย ชิปปเมว
นํ ปฏฺวิเนยฺยณฺติ. ล็กกัลล ภิกขเว เทวานมินทลล ปุพฺเพ มนุสฺสสุตฺตลล
อิมานิ ลัตต วตปทานิ สมัตตานิ สમાทินฺนานิ อเหตุ, เยลล สમાทินฺนัตตา
ลักโก ล็กกัตตํ อชฺฌมคาติ. อิทมโวจ . ภควา; อิทํ วัตฺวาน สุกฺโคโต,
มคาปรํ เอตทโวจ ลัตตคา

“มาตาเปตติภร ชันตุ กุเล เขฏฐาปายินิ,
 สันโท สขิลัมภาสี เปตฺตณียัมปายินิ,
 มัจเฌวีนเย ยุตฺตํ ลัจจํ โกธากิภูํ นรํ,
 ตํ เว เทวา ดาวตัสสา อากุ ลัมปิวิโต อิตฺติ.

ทุตติโย เทวสุตฺตํ (๒).

เอกํ สมยํ ภควา สวตฺถิณํ วิหริเต เชตวนเ อนนตฺตํ ชิกกฺขิ
 อารามเ. ตตฺตร ไซ ภควา ภิกขุ ๖ เปฯ เอตทโวจ “ลักโก ภิกขเว
 เทวานมินฺโท ปุฬฺเพ มนุสฺสญฺโต สฺมาโน มโฆ นาม มาณโว
 อโหสิ, ตัสมา “มชฺวาติ วุจฺจติ. ลักโก ภิกขเว เทวานมินฺโท
 ปุฬฺเพ มนุสฺสญฺโต สฺมาโน ปุเร ทานํ อทาสิ, ตัสมา
 “ปฺวินฺทโทติ วุจฺจติ. ลักโก ภิกขเว เทวานมินฺโท ปุฬฺเพ มนุสฺสญฺโต
 สฺมาโน ลักกัจจํ ทานํ อทาสิ, ตัสมา “ลักโกติ วุจฺจติ. ลักโก
 ภิกขเว เทวานมินฺโท ปุฬฺเพ มนุสฺสญฺโต สฺมาโน อวสฺสํ อทาสิ,
 ตัสมา “วาลโวติ วุจฺจติ. ลักโก ภิกขเว เทวานมินฺโท สหฺลลัมปิ
 อตฺตณํ มุหฺเตเตน จินฺเตติ, ตัสมา “สหฺลลลักโขติ วุจฺจติ. ลักกัลล
 ภิกขเว เทวานมินฺทลล สฺมา นาม อสุรกณฺเภา ปาปาติ, ตัสมา
 “สขัมปิเตติ วุจฺจติ. ลักโก ภิกขเว เทวานมินฺโท เทวานํ ดาวตัสสานิ
 อลลสิริยาธิปจฺจํ รัชฺชํ กาเรติ, ตัสมา “เทวานมินฺโทติ วุจฺจติ. ลักกัลล
 ภิกขเว เทวานมินฺทลล ปุฬฺเพ มนุสฺสญฺตลล สตฺตํ วตฺตทานิ สมตฺตทานิ
 สฺมาทินฺนานิ อเหตุ, เปลล สฺมาทินฺนตฺตํ ลักโก ลักกตฺตํ อชฺฌมคา.
 กตฺตมานิ สตฺตํ ? ยาวชิว มาตาเปตติภโร อลลล; ยาวชิว กุเล
 เขฏฐาปายี อลลล; ยาวชิว สันทวาโจ อลลล; ยาวชิว อปฺปุลลนวาโจ
 อลลล; ยาวชิว วิคตมลลัมภเฌเนน เจตสา อคารํ อชฺฌมวเสยฺยํ มุตฺตจาโค
 ปยตปาณี โวลลลลคฺครโต ยาจโยโค ทานลลวภาครโต; ยาวชิว ลัจจวาโจ

อัสสั, ยาวาวั อักโกธโน อัสสั, สเจบี เม โกธอ อุกัชชัยย
 ขิปโปเม นั ปฏิวเนยยันติ. ลักกัสส ภิกขเว เทวานมินัทธัสส ปุฬเพ
 มนุสส์สกุตัสส อิมานิ สัตต วตปทานิ สมัตตานิ สมาทินันานิ อเหตุ,
 เยสิ สมาทินันัตตา ลักโก ลักกัตต อัจฉคาติ. ๖ เปฯ

“มาตาเปตติกร ชันตุ กุเล เชฏฐาปายิน,
 สันโท สขิลสัมภาสึ เปตฺตเนยยันปายิน,
 มัจเฌเววินเย ยุตติ ลักขัง โกธากิณู นร,
 ต เว เทวา ดาวตสา อาหุ ลักปปริโส อิตติ.

ตติย เทวสูตร (๓).

เอวัมเม สุต. เอกัง สมยํ ภควา เวสาลิยํ วิหริ มหาวเน
 กุฎาคารศาลายํ. อถ โข มหาลิ ลักขณํ เยน ภควา เตนุปลังกมิ;
 กุปลังกมิตฺวา ภควันตํ อภิวาเทตฺวา เอกมัตตํ นิสิติ. เอกมัตตํ นิสินโน
 โข มหาลิ ลักขณํ ภควันตํ เอตทโวจ “ทิฏฺฐโง โว ภันเต” ลักโก
 เทวานมินโทติ. ทิฏฺฐโง โข เม มหาลิ ลักโก เทวานมินโทติ. โส
 ทิ อนุ ภันเต ลักกปฏฺฐรูปโก ภวิสสติ, ทุทฺทโส ทิ ภันเต ลักโก
 เทวานมินโทติ. ลักกัณฺหาหํ มหาลิ ปชานามิ ลักกกรณเ จ รัมเม,
 เยสํวจ รัมมานํ สมาทินันัตตา ลักโก ลักกัตต อัจฉคา, ตวํจ
 ปชานามิ. ลักโก มหาลิ เทวานมินโท ปุฬเพ มนุสส์สกุโต สมานो
 มโฆ นาม มาณโว อโหสิ, ตัสมา “มชวาติ วุจฺจติ. ลักโก
 มหาลิ เทวานมินโท ปุฬเพ มนุสส์สกุโต สมานो ปุเร ทานํ
 อทาสิ, ตัสมา “ปริณทโทติ วุจฺจติ. ลักโก มหาลิ เทวานมินโท
 ปุฬเพ มนุสส์สกุโต สมานอ ลักกักขัง ทานํ อทาสิ, ตัสมา ลักโกติ
 วุจฺจติ. ลักโก มหาลิ เทวานมินโท ปุฬเพ มนุสส์สกุโต สมานอ อาวสสํ

๖. ล. ย. ทิฏฺฐโง โน ภันเต ภควตา.

อหาลิ, ตัสมา “วาลโวติ วุจจิติ. ลักโก มหลิ เทวานมินิโต
 สหัลลัมปิ อัตถานิ มุหุตเตน จินเตติ, ตัสมา “สหัลลักโขติ วุจจิติ.
 ลักกัลล มหลิ เทวานมินิทัสสิ สุชา นาม อสฺสภักขา ปชาปตี,
 ตัสมา “สขัมปิเตติ วุจจิติ. ลักโก มหลิ เทวานมินิโต เทวานิ ตาวตีสานิ
 อัสสิริยาริปปัจจิ รัชชิ กาเรติ, ตัสมา “เทวานมินิโตติ วุจจิติ.
 ลักกัลล มหลิ เทวานมินิทัสสิ ปุพฺเพ มนุสฺสภุตฺตัสสิ สัตต วตปทานิ
 สมัตตานิ สมาทินฺนานิ อเหตุ, เยสิ สมาทินฺนัตตา ลักโก ลักกัตต
 อชฺฌคา. กตมานิ สัตต ? ยาวชีว มาตาเปตติภโร อัสสิ, ยาวชีว
 กุเล เขยฺยจาปายิ อัสสิ, ยาวชีว สันหาโว อัสสิ, ยาวชีว อปฺปสุณฺหาโว
 อัสสิ, ยาวชีว วิตตมมัจเฌเรเน เจตสา อคาริ อชฺฌนาเวยฺย มุตตจาโค
 ปยตปาณิ ไวลลัคฺครโต ยาจโยโค ทานลวิภาครโต, ยาวชีว สัจจวาโจ
 อัสสิ, ยาวชีว อักโกโรโน อัสสิ, สเจปิ เม โกโร อูปบิซฺเชยฺย
 ขิปปเปว น ปฏฺวิเนยฺยนิติ. ลักกัลล มหลิ เทวานมินิทัสสิ ปุพฺเพ
 มนุสฺสภุตฺตัสสิ อิมานิ สัตต วตปทานิ สมัตตานิ สมาทินฺนานิ อเหตุ,
 เยสิ สมาทินฺนัตตา ลักโก ลักกัตต อชฺฌคาติ. ฯ เป ฯ

“มาตาเปตติภโร ชันตุ	กุเล เขยฺยจาปายินิ,
ลักกั สขิลลัมภาค	เปตฺตเนยฺยบิปปายินิ,
มัจเฌเรวินเย ยุตติ	สัจจ โภธากุ นร,
ต เว เทวา ตาวตีส	อาหุ ลัมปิวิโส อิตติ.

จตุตถิ ทฬิทฺทสุตติ.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห วิหริติ เวฬุเน กถันตกนิวาเป.
 ตัตถิ โข ภควา ภิกขุ อามันเตสิ “ภิกขโวติ. “ภทฺธิเตติ เต
 ภิกขุ ภควโต ปัจจัสสิโสสุ. ภควา เอตทโวจ “ภุตฺตพฺพ ภิกขเว
 อณฺโณวโร ปุริโส อิมัสมิ เยาว ราชคเห มนุสฺสทฬิทฺโท อโหสิ

“อทพิทโทติ ตํ อาหุ อโมฆํ ตัสส ชีวัต.
 ตัสมา ลักขณัง ลัสสณัง ปสาทํ ธัมมทัสสน,
 อนนุญเชต เมธาวี สโร พุทธานลาสนนัตติ.
 บัณฺฑมํ รามณเณยยกัสสุตํ.

เอกํ สมยํ ภควา สāvātthiyā viharati chetvane anāpānātikāssā
 āramhe. Odhāyo lakkhaṇaṃ tevaṇamīnāso yeṇa bhavā tevaṇapāṇāgāmi;
 upapāṇāgāmi bhavānāti bhavāteva āgāmiñāti aññājāsi. āgāmiñāti
 jīto so lakkhaṇaṃ tevaṇamīnāso bhavānāti ehetvā “kīṃ nu so
 ānāte āramāṇe yāgānāti.

“आरामजेत्या वनजेत्या गोकर्षवणा सुनिर्मिता,
 मनुस्तरामण्ययस्सि लल्ल नाक्षन्ति सोपति.
 कामे वा यति वारवणे निम्ने वा यति वा लले,
 यत्त ओहन्ति विहरन्ति तं गुमिरामण्ययगन्ति.

अञ्जं यชमानสुत्त.

เอกํ สมยํ ภควา ราชคเห विहरति क्षिण्णुञ्जे पัพพะเต. Odhāyo
 lakkhaṇaṃ tevaṇamīnāso yeṇa bhavā tevaṇapāṇāgāmi; upapāṇāgāmi
 bhavānāti bhavāteva āgāmiñāti aññājāsi. āgāmiñāti jīto so lakkhaṇaṃ
 tevaṇamīnāso bhavānāti kapaṇāso ākkaṇāsi

“ยชมานานํ มนุสฺสํ
 กโรตฺ โอปริกํ ปุณฺณํ
 จตฺตาโร จ ปญฺญันนํ
 เอลฺลํ สิวํ อชฺชุตฺ
 ยชมานานํ มนุสฺสํ
 กโรตฺ โอปริกํ ปุณฺณํ
 ปุณฺณํ เปกฺขานปาณินํ,
 กตฺถํ ทินนํ มหิปปลนฺติ.
 จตฺตาโร จ เอลฺลํ จิตฺวา,
 บัณฺฑาสิลลสมาทิต.
 ปุณฺณํ เปกฺขานปาณินํ,
 สิวํ ทินนํ มหิปปลนฺติ.

สัจจมนิคมุข.

เอก สมน ภควา สวักกัณเฑ วิหริเต เขตตวเน อนนตปณฺณิกัสส
 อารามเ. เตเน โข ปน สมนเณ ภควา ทิวาวิหารคโต โหติ ปฏิสฺสลิโน.
 อถ โข ลักโก จ เทวานมินฺโท พหุมา จ สหฺมปติ เณ ภควา
 เตนุปลงฺกมฺสฺส; อุปฺปลงฺกมิตฺวา มจฺเจกํ ทวารพาหํ นิสฺสาย อญฺฺจสุ.
 อถ โข ลักโก เทวานมินฺโท ภควโต สันติเก อิมํ คามํ อภาสิ

“อญฺฺจหาหิ วู วิชิตสังคาม บันนการ อนน วิจร โลเก,
 จิตตํปจฺ เต สุมุตฺตํ จันโท ยถา บันนการาย รัตตินฺติ.

น โข เทวานมินฺทํ ตถาคตา เอวํ วันทิตฺตํพา. เอวํจ โข
 เทวานมินฺทํ ตถาคตา วันทิตฺตํพา

“อญฺฺจหาหิ วู วิชิตสังคาม สัตถวาท อนน วิจร โลเก,
 เทเสตุ ภควา อิมํ อญฺฺจวาตาโร ภวิสฺสันติ.

อญฺฺจมํ ลักกณมฺสฺสสันตฺตํ (๑).

สวักกณิธานํ. ภูตปุทฺธํ ภิกฺขเว ลักโก เทวานมินฺโท มาตลิ
 สังคาหํ อามันเตติ “โยเซหิ สัมม มาตลิ สหฺสฺสยุตํ อาชฺฉวณฺณ,
 อญฺฺยานญฺมํ คจฺฉาม สญฺมํ ทสฺสณายาติ. “เอวํ ภิกฺขเว ตวาทิ โข ภิกฺขเว
 มาตลิ สังคาหโก ลักกัสส เทวานมินฺทสฺส ปฏิสฺสุตฺวา สหฺสฺสยุตํ
 อาชฺฉวณฺณ โยเซตฺวา ลักกัสส เทวานมินฺทสฺส ปฏิเวเทหิ “ยุตํโต
 โข เต มาริสฺส สหฺสฺสยุตํโต อาชฺฉวณฺณโก, ยสฺสทานิ กาลํ มณฺวปสฺสตี.
 อถ โข ภิกฺขเว ลักโก เทวานมินฺโท เวชยณฺตปาสาทา โอโรหณํโต
 อญฺฺจลลํ กิตฺวา สุตํ ปุทฺธํทิสสา นมฺสฺสตี. อถ โข ภิกฺขเว มาตลิ
 สังคาหโก ลักกํ เทวานมินฺทํ คาทาย อชฺฉณภาสิ

“ตํ นมัสสัณฺติ เตวชิชา
 จัตตาโร จ มหาราชา
 ธน โภ นาม โส ยักโข
 ยํ นมัสสัณฺติ เตวชิชา
 จัตตาโร จ มหาราชา
 อหังจ สัลลัมบันฺเน
 สัมมา บัพฺพิเต วันเ
 เป คหฺวิจฺจา ปุณฺณภร
 รัมเมน ทารุ โปเสนฺติ
 เสวฺวิจฺจา หิ กิร โลกัสมิ
 อหัมปิ เต นมัสสํ
 อิทํ วตฺวาน มชฺวา
 ปุณฺณทิสฺสา นมัสสิตฺวา

สัพฺเพ ภุมมา จ ชัตติยา,
 ติทฺธา จ ยลลิสฺสิโน,
 ยํ ตวํ ลักก นมัสสัสสิ.
 สัพฺเพ ภุมมา จ ชัตติยา,
 ติทฺธา จ ยลลิสฺสิโน.
 จิรตฺตตฺตมาหิเต,
 พรหฺมจฺริยปรายเน.
 สัลลวันโต อปาสกา,
 เต นมัสสํมา มาตลลิตฺติ.
 เป ตวํ ลักก นมัสสัสสิ,
 เป นมัสสัสสิ วาตวาติ.
 เทวราชา สุขัมปติ,
 ปมฺโข รณมารุทฺติ.

นวมํ ลักกนํสัสสนุสฺสุตํ (๒).

ลาวัณนิทานํ. ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว ลักโก เทวานมินฺโท มาตลลิตฺติ
 สังคาหํ อามันเตสิ “โยเซหิ สัมม มาตลลิตฺติ สหัสสยุตํ อาชัณฺณรณํ,
 อุกฺกมณฺณํ คจฺจนาม สุกฺกมํ ทลลิตฺตนาถาติ. “เอวํ ภิกฺขเวตฺวาติ โข
 ภิกฺขเว มาตลลิตฺติ สังคาหโก ลักกัสส เทวานมินฺทลลิตฺติ ปฏฺฐิตฺตวา
 สหัสสยุตํ อาชัณฺณรณํ โยเซตฺวา ลักกัสส เทวานมินฺทลลิตฺติ ปฏฺฐิตฺตวา
 “ยุตโต โข เต มาริสิ สหัสสยุตโต อาชัณฺณรณโก, ยลลิตฺตานิ

กาลัม มัลลปัสสีติ. อถ โข ภิกขเว ลักโก เทวานมินโท เวชยันตปาสาทา
โอโรหณ์โต อัมพลล กัตวา สุก ภควันตัม นัมัสสตี. อถ โข ภิกขเว
มาตลิสังคาหกโก ลักกัม เทวานมินทัม คาลาย อัมมภาติ

“ยํ หิ เทวา มนุสสา จ
อถ โก นาม โส ยักโข
โย อธิ สัมมาสัมพุทโธ
อนมนนามิ สัตถารํ
เยสํ ราโค จ ไทโส จ
ชีณาสวา อโรหณ์โต
เย วาโคทลวินยา
เสกขา อปจยารามา
เต นัมัสสามิ มาตลิตี.
เลฏฐา หิ กิร โลกัสสํ
อหัมปิ เต นัมัสสามิ
อิทํ วัตถวาน มชวา
ภควันตัม นัมัสสตีตวา

ตํ นัมัสสันตี วาสว,
ยํ ตวั ลักก นัมัสสตีติ.
อัสสิม โลเก สเทวเก,
ตํ นัมัสสามิ มาตลิตี.
อวิชชา จ วิราชาตา,
เต นัมัสสามิ มาตลิตี.
อวิชาลมหิกกมา,
อัมปมัตตตานุลักขเว,
เย ตวั ลักก นัมัสสตีติ,
เย นัมัสสตี วาสวตี.
เทวราชา สุขัมปตี,
ปมุโข รณมารุหิตี.

ทลมิ ลักกนัมัสสันตสูตตํ (๓).

กล่าวตถนิทานํ. ภูตปุพพิ ภิกขเว ลักโก เทวานมินโท มาตลิสังคาหกํ อามันเตติ “โยเซหิ สัมม มาตลิสหัสสียุตตํ อาชาณวรณํ, อญฺยานภุมิ คัจฉาม สภุมิ ทสฺสึณายาติ. “เอวํ ภิกขุณฺหวาติ โข ภิกขเว มาตลิสังคาหกโก ลักกัสส เทวานมินทัสส ปญฺจิสฺสุตฺวา สหัสสียุตตํ อาชาณวรณํ โยเซตฺวา ลักกัสส เทวานมินทัสส ปญฺเวยเทสิ “ยุตโต โข เต มาริต สหัสสียุตโต อาชาณวรณอ, ยัสสึทธานิ กาลัม มัลลปัสสีติ. อถ โข ภิกขเว ลักโก เทวานมินโท เวชยันตปาสาทา โอโรหณ์โต

อัมภัสสิ กัตวา สุกฺโก ภิกฺขุสํวํ นมัสสตี. อถ โข ภิกฺขเว มาตล
สังคาหโก ลักกั เทวานมิตํ คาถาย อชฺฌณภาสิ

“ตํ หิ เอเต นมัสสเสยฺยํ	ปฺปุตฺเตสยา นรา,
นิมุคฺคา กุณฺมบัลลํเด	ขุปฺปํปาสา สมนํปิตา.
กํ นุ เตลํ ปิทยล	อนาคาราน วาสว,
อาจารํ อิลนํ พฺรหฺมิ	ตํ สุนอม วโจ ตวาติ.
เอตํ เตลํ ปิทยามิ	อนาคาราน มาตล,
ยัมมहा คามา บักกมนฺตี	อนเปกฺขา วชฺณตี เต.
น เตลํ โกฎฺเจ โอบเนตี	น กุมฺภา น กโฬปฺย,
ปรนิฏฺฐิตเมสณา	เตน ยาเนตี สัพพตา.
สุมันตมนฺตีโน ธฺรา	ตุนํหิภูตา สมนํจฺรา,
เทวา วิรุตฺตา อสุเวหิ	ปฺปุมฺจฺจา จ มาตล.
อวิรุตฺตา วิรุตฺเตสุ	อิตฺตทณฺฑเทสฺส นิพฺพตา,
สาทาเนสุ อนาตานา	เต นมัสสํมา มาตลตี.
เลฏฺฐจา หิ ทิร โลกัสสํ	เย ตวํ ลักก นมัสสสิ,
อหํปิ เต นมัสสํมา	เย นมัสสสิ วาสวาติ.
อิทํ วัตวาน มชฺเภา	เทวราชา สุขมํปติ,
ภิกฺขุสํวํ นมัสสตีวา	ปมฺุโข รณมารุหิตี.

ทุติโย วรรคโค.

ดัสสัฏฺฐาทานํ

“วตปฺเทน” ตโย วุตฺตา	ทฬิทฺทณฺจ วามณณฺยํ,
ยชมานณฺจ วันทนา	ตโย ลักกนํมัสสํมาตล.

ย. เทวา ปน.

ลักกัปปญ์จกั ตติยัม.

ปจัม ชัตตวาสุตตัม.

เอกัม คิมยัม ภควา สวาวัตถิยัม วิหริตี เชตวันเน อนนถบิณฑิกักคัสส
 อารามเ. อถ โข ลักกโก เทวานมิมันโท เยน ภควา เตนุปลังกมิ;
 อุปปลังกมิตวา ภควันตัม อภิวาเทตวา เอกมณันตัม อัญญาสิ. เอกมณันตัม
 จิโต โข ลักกโก เทวานมิมันโท ภควันตัม คาลาย ชัชนภาสิ

“กัตุ ชัตตวา สุขัม เสติ	กัตุ ชัตตวา น โสจติ,
กัคคัสส เอกมณันตัสส	วธัม โรเจติ โคตมาติ.
โกธัม ชัตตวา สุขัม เสติ	โกธัม ชัตตวา น โสจติ,
โกธัสส วิสมุคคัสส	มธวัคคัสส วาส,
วธัม อริยา ปลัสสันติ	ตัม หิ ชัตตวา น โสจติ.

ทุติยัม ทุฬัพพนนิยสุตตัม.

สวาวัตถินทานัม. กุตูปัพพิ ภิกขเว อัมปลตโร ยักโข ทุฬัพพนโน
 โอโกฏุมโก ลักกัสส เทวานมิมันตัสส อาสเน นิสินโน อโหสิ. ตัตตัม
 สุกัม ภิกขเว เทวา ตาวตัสสา อุมณายันตี ชัยันตี วิปาเจนตี “อัจฉริย
 วต โภ อัมปลตัม วต โภ, อมัม ยักโข ทุฬัพพนโน โอโกฏุมโก
 ลักกัสส เทวานมิมันตัสส อาสเน นิสินโนติ. ยถา ยถา โข ภิกขเว
 เทวา ตาวตัสสา อุมณายันตี ชัยันตี วิปาเจนตี, ตถา ตถา โส
 ยักโข อภิรูปตโร เจว โหติ ทัสสนิยตโร จ ปาสาทิกตโร จ.
 อถ โข ภิกขเว เทวา ตาวตัสสา เยน ลักกโก เทวานมิมันโท เตนุปลังกมิ;
 อุปปลังกมิตวา ลักกัม เทวานมิมันตัม เอตทโวจุม “อิธ เต มาวิส อัมปลตโร
 ยักโข ทุฬัพพนโน โอโกฏุมโก ตุมหากัม อาสเน นิสินโน. ตัตตัม
 สุกัม มาวิส เทวา ตาวตัสสา อุมณายันตี ชัยันตี วิปาเจนตี “อัจฉริย

วต โภ อัมภุคั วต โภ, อัม ยักโข ทุพฺพัณฺณ โอโกฏฺมิโก
 ลักกัลล เทวานมิมฺหัลล อาสเน นิสินฺโนติ. ยถา ยถา โข มาริส
 เทวา ตาวตฺตา อัมภานันติ ชัยันติ วิปาเจนติ, ตถา ตถา โส
 ยักโข อภิรูปตโร เจว โหติ ทัลลนียตโร จ ปาสาทิกตโร จาติ.
 โส หิ นุน มาริส โภธักโข ยักโข ภวีสลตฺติ. อถ โข ภิกฺขเว
 ลักโก เทวานมิมฺโท येन โส โภธักโข ยักโข เตนุปฺปลงฺกมิ;
 อุปฺปลงฺกมิตฺวา เอกํล อุตฺตมาสังคํ กิริตฺวา ทักฺขิณชานมฺมณฺทลํ ปจฺจยํ
 นิหิตฺวา येन โส โภธักโข ยักโข เตนฺนํชลิมฺปนาเมตฺวา ติกฺขตฺตํ
 นามํ สาเวติ “ลักฺกัหา มาริส เทวานมิมฺโท, ลักฺกัหา มาริส เทวานมิมฺโหติ.
 ยถา ยถา โข ภิกฺขเว ลักโก เทวานมิมฺโท นามํ สาเวติ, ตถา ตถา โส
 ยักโข ทุพฺพัณฺณตโร เจว อโหสิ โอโกฏฺมิगतโร จ, ทุพฺพัณฺณตโร
 เจว หุตฺวา โอโกฏฺมิगतโร จ ตตฺถเวณฺณตรธายิ.

อถ โข ภิกฺขเว ลักโก เทวานมิมฺโท สเก อาสเน นิสิตฺวา
 เทเว ตาวตฺเต อนนฺยมาโน ตาย เวลายํ อีมา คาถาโย อภาสิ
 “น สุปฺพหตฺตจิตฺโตมฺหิ นาวฏฺเฐน สุวานโย,
 น โว จิราหํ กุชฺฌามิ โภโร มยิनाव ติฏฺฐจิตฺ.
 กุทฺธามํ น ผรุสํ พฺรุมิ น จ ธมฺมานิ กิตฺตเย,
 ลันนํคคฺคณฺหามิ อตฺตตานํ ลัมบัสลล อตฺตมตฺตโนติ.

ตติย. มาयाสุตต.

สวตฺตณฺโณ. กุตฺตพฺพ ภิกฺขเว เวปจิตฺติ อสิรินฺโท อาพาธโก
 อโหสิ ทักฺขิโต พหฺพหคฺคิลาโน. อถ โข ภิกฺขเว ลักโก เทวานมิมฺโท
 येन เวปจิตฺติ อสิรินฺโท เตนุปฺปลงฺกมิ คิลานปฺปฺชนโก. อตฺทสา โข
 ภิกฺขเว เวปจิตฺติ อสิรินฺโท ลักกั เทวานมิมฺทํ ทูโรโตว อาคฺคจฺฉนฺต;
 ทิสฺวาน ลักกั เทวานมิมฺทํ เอตทโว “ติกฺกจฺฉนํ มํ เทวานมิมฺทาติ.

วาเจหิ มํ เวปจิตติ สัมปริมาณันติ. น ตาวาหํ วาเจมิ, ยาวาหํ
 มาริต อสุเร ปฏิปจฺจามิ. อถ โข ภิกฺขเว เวปจิตติ อสุรินฺโท
 อสุเร ปฏิปจฺจนิ “วาเจมํ มาริตา ลักกํ เทวานมินฺทํ สัมปริมาณันติ.
 มา โข ตวํ มาริต วาเจสิ ลักกํ เทวานมินฺทํ สัมปริมาณันติ.
 อถ โข ภิกฺขเว เวปจิตติ อสุรินฺโท ลักกํ เทวานมินฺทํ คากาย อชฺฌมภาสิ

“มายาวิ มชฺชา ลักกํ เทวราชา สหฺมปติ,
 อูปติ นิรยํ โฆรํ สัมพัโร ตตฺถ สมฺมณฺติ.

จตุตถํ อัจฺจยสฺสจตฺต.

เอกํ สมยํ ภควา สาวตฺถิยํ วิหริติ เชตวนเณ อนาถบิณฑิกัสส
 อารามเณ. เตน โข ปน สมเยน เทวํ ภิกฺขุ สัมปโยเชสุ. ตตฺเรโก
 ภิกฺขุ อัจฺจสรา. อถ โข โส ภิกฺขุ ตัสส ภิกฺขุโน สันติเก อัจฺจย
 อัจฺจยโต เทเสติ, โส ภิกฺขุ น ปฏิคฺคณฺหาติ.

อถ โข สัมพทฺธา ภิกฺขุ เยน ภควา เตนุปสังกมฺมิ; อุปสังกมิตฺวา
 ภควันตํ อภิมาเทตฺวา เอกมฺนัต นิสฺสํ. เอกมฺนัต นิสฺสนา โข เต
 ภิกฺขุ ภควันตํ เอตทวโจ “อิธ ภันเต เทวํ ภิกฺขุ สัมปโยเชสุ.
 ตตฺเรโก ภิกฺขุ อัจฺจสรา. อถ โข ภันเต โส ภิกฺขุ ตัสส ภิกฺขุโน
 สันติเก อัจฺจย อัจฺจยโต เทเสติ; โส ภิกฺขุ น ปฏิคฺคณฺหาติ.
 เทวเม ภิกฺขเว พาลา: โย จ อัจฺจย อัจฺจยโต น บัลลติ, โย จ
 อัจฺจย เทเสนตัสส ยถารมฺมํ น ปฏิคฺคณฺหาติ. อิมเ โข ภิกฺขเว
 เทวํ พาลา. เทวเม ภิกฺขเว บัณฺฑิตา: โย จ อัจฺจย อัจฺจยโต
 บัลลติ, โย จ อัจฺจย เทเสนตัสส ยถารมฺมํ ปฏิคฺคณฺหาติ. อิมเ โข
 ภิกฺขเว เทวํ บัณฺฑิตา.

ภูตปฺพฬํ ภิกฺขเว ลักโก เทวานมินฺโท สุหฺมมายํ สภายํ เทเว
 ดาวตฺเตเณ อนุนยมาโน ตายํ เวลายํ อิมํ คาลํ อภาสิ

ลักกลียุตเต ลักกบัจจกั ตติย.

๓๐๓

“โกโธ โว วสมายาคู   มา จ มิตฺเต หิ โว ชรา,
อครหิยํ มา ครหิตถ   มา จ ภาสิตถ เปสฺสนํ,
อถ ปาปชนํ โโกโธ   บัพฺพโตวาภิมัททิตฺติ.

บัจจมิ อักโกธสฺสติด.

เอวํเม สุต. เอกํ สมยํ ภควา สาวัตถิยํ วิหริติ เขตฺตเน
อนาถบิณฑิกัสส ชารามะ. ตตฺร โข ภควา ภิกฺขุ ๖ เปยฺ ภควา
เอตทโวจ “ภูตปุพฺพํ ภิกฺขเว ลักโก เทวานมินฺโท สฺสํมํมายํ สภายํ
เทเว ตาวตฺเตสฺส อนุนยมาโน ตายํ เวลายํ อิมํ คานํ อภาสิ

“มา โว โโกโธ อชฺฌณวิ   มา จ กุชฺฌิตถ กุชฺฌตฺ,
อักโกโธ อวิหิตา จ   อวิเยสฺสุ วสฺสติ สทา.
อถ ปาปชนํ โโกโธ   บัพฺพโตวาภิมัททิตฺติ.

ลักกบัจจกั.

ตตฺรทํทานํ

“ชัตถวา ทุพฺพณฺณิยาเย   อัจฺเจเนน อักโกธโน,
เทสิตํ พุทฺธเสฏฺฐเณ   อิทํ ลักกบัจจกั.

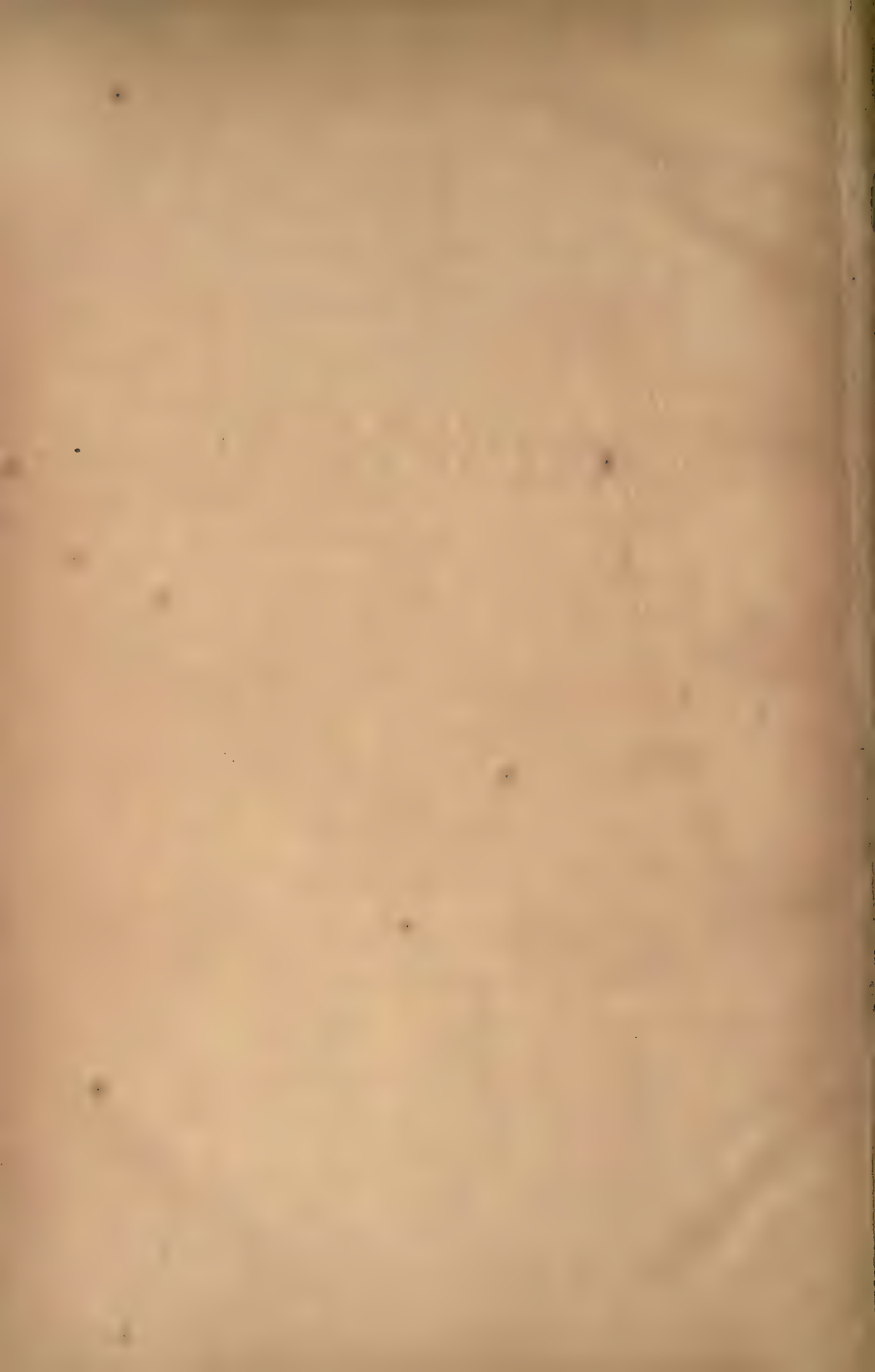
ลักกลียุตฺตํ สมัตต.

เอกาทสฺสียุตฺตํ สมัตต.

เทวตา เทวปตฺโต จ   ราชา มาโร จ ภิกฺขุณฺเ,
พฺรหฺมา พฺรหฺมณวํสํโส   วนยฺกฺเชน วาสโวติ.

สคาถวคฺโค นิฏฺฐจิต.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

BL
1411
T8
1893
v.15

Tripitaka
[Tripitaka]

~~_____~~

